

**TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDEKİ
BULUNTULAR IŞIĞINDA
ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ
TEKİRDAĞ VE ÇEVRESİ GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Ersan SEZMEZ

Eskişehir 2019

**TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDEKİ
BULUNTULAR IŞIĞINDA
ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ
TEKİRDAĞ VE ÇEVRESİ GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ**

Ersan SEZMEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tarih (Eskiçağ) Anabilim Dalı
Danışman: Doç.Dr. Erkan İZNİK**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz 2019**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ersan SEZMEZ'in "Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki Buluntular Işığında Roma Dönemi Tekirdağ ve Çevresi Giyim Kuşam Kültürü" başlıklı tezi 03 Temmuz 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Tarih Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Erkan İZNİK

Üye : Doç.Dr.Hakan SİVAS

Üye : Doç.Dr.Fatma Sevinç ERBAŞI

Prof.Dr.Bülent GÜNŞOY
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

**Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki Buluntular Işığında
Roma İmparatorluk Dönemi
Tekirdağ ve Çevresi Giyim Kuşam Kültürü
Ersan SEZMEZ**

**Tarih (Eskiçağ) Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2019
Danışman: Erkan İZNIK**

Genel olarak Roma İmparatorluk Dönemi giyim-kuşam anlayışı ve Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki buluntular incelendiğinde, bölge halkının giyim kuşam kültürü hususunda kimi belirsizlikler olduğu anlaşılmaktadır.

Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki eserler ışığında Roma İmparatorluk Dönemi'nde Tekirdağ ve çevresinde ne tür bir giyim-kuşam kültürü olduğunun tespit edilmeye çalışılması tezimizin temel tartışmasını oluşturmaktadır. Araştırmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Trakya ve Tekirdağ'ın tarihsel coğrafyası ve genel olarak İmparatorluk Dönemi'nde Roma ve Trak giyim kuşam geleneğine dair filolojik ve modern kaynaklarda anlatılan bilgiler incelenmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan eserler birinci bölümdeki bilgiler paralelinde değerlendirilmektedir. Sonuçta, bölgede politik anlamda egemen güç Roma'yımsı gibi gözükse de giyim kuşam anlayışı açısından hâkim kültürün Grek kültürü olduğu ve giyim kuşam kültürü konusunda Traklara ait özgün eserler olmadığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Traklar, Giyim Kültürü, Roma İmparatorluğu, Tekirdağ, Trakya.

ABSTRACT

**Clothing Culture Around Tekirdağ and Its Environment
During the Roman Imperial Period According to the Findings
in the Tekirdağ Archaeology and Ethnography Museum
Ersan SEZMEZ**

**Department of History
Anadolu University, Institute of Social Sciences, July 2019
Supervisor: Erkan İZNIK**

The clothing culture has a significant role in the Roman history. The Romans, who have landed around Tekirdağ, can be easily distinguished due to their peculiar clothings. Material sources in the Tekirdağ Archaeology and Ethnography Museum clarifies the obscurities about the Roman Imperial Period clothing culture and native population upon there.

As the general subject of this thesis is Clothing Culture Around Tekirdağ and Its Environment During the Roman Imperial Period According to the Findings in the Tekirdağ Archaeology and Ethnography Museum. The museum materials we examine are the most important sources that give us information about the relevant period and subject. Our thesis consists of two parts. In the first part, a general assessment was made within the context of the clues given in the ancient philological and modern sources regarding to the tradition of Roman and Thracian clothing.

In the second part, the works in the Tekirdağ Archaeology and Ethnography Museum are tried to be evaluated within the information of the first part. Unlike Rome, which seems to be a politically dominant power, the reasons for the weight of the Greek influence in clothing were tried to be discussed with examples.

Keywords: Thracians, Clothing Culture, Roman Empire, Tekirdag, Thrace.

ÖNSÖZ

Bir uygarlığı ya da topluluğu sadece yaptığı savaşlar ve bunun sonucunda elde ettiği topraklarla anlamaya çalışmak aslında tarihsel bakış açımızı sınırlandırmaktadır. Kıyafetler ve kumaşlar da en az tarihi metinler ve olaylar kadar bize o kültür hakkında birçok şey anlatmaktadırlar. Bu konuyu seçmemdeki en büyük sebeplerden öncelikli olan bu iken diğeri; Tekirdağ ve Trakya bölgesinde böyle bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Bu konuyu çalışmamda bana her zaman destek olan ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Erkan İZNİK'e şükranlarımı sunuyorum. Ne zaman bir sorunum olsa daima bir çıkış yolu buldu. Bunun için kendisine minnettarım. Tez süresi boyunca danıştığım ve yardımlarını aldığım Prof. Dr. Feriştah ALANYALI, Dr. Öğr. Üyesi Nilgün ELAM, Dr. Öğr. Üyesi Serdar USLU ve Dr. Öğr. Üyesi Serap ERKOÇ'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Hepsi konuya farklı bir pencereden bakmamı sağladılar. Müzede çalıştığım süre içersinde yardımlarını eksik etmeyen Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi müdürü Sayın Nejat Önder ÖZTÜRK ve arkeolog Sayın Gülay GÜDER MERİÇ'e ve tüm müze çalışanlarına ve Tekirdağ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne çok teşekkür ederim.

Son olarak beni bu yaşa getiren ve hayatım boyunca maddi-manevi desteklerini esirgemeyen anne ve babama, ablam Merve FIRAT'a şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca bu süreç boyunca her zaman desteğini hissettiğim en iyi arkadaşım Mehmet Can TEKİN'e, bende emeği bulunan tüm hocalarıma, desteklerini esirgemeyen Seçil OGAN'a, tüm arkadaşlarıma ve ufukumuzu her zaman araştırmalarıyla ileriye taşıyan tüm bilim insanlarına samimi duygularıyla yürekten teşekkür ederim.

Ersan SEZMEZ

Eskişehir 2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ersan SEZMEZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
HARİTALAR DİZİNİ.....	xi
GÖRSELLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xv
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1.GENEL HATLARIYLA ROMA UYGARLIĞINDA VE TRAK KÜLTÜRÜNDE GİYİM KUŞAM ANLAYIŞI	10
1.1. Roma'da Giyim Kuşam	13
1.1.1. Erkek giysileri.....	14
1.1.1.1. İç giyim	15
1.1.1.1.1. <i>Subligaculum</i>	15
1.1.1.2. Ara giyim	16
1.1.1.2.1. <i>Tunica</i>	16
1.1.1.3. Dış giyim	20
1.1.1.3.1. <i>Toga</i>	20
1.1.1.3.2. <i>Pantolonlar</i>	25
1.1.1.3.2.1. <i>Braccae</i>	25
1.1.1.3.2.2. <i>Feminalia</i>	27
1.1.1.3.3. <i>Pelerinler</i>	28
1.1.1.3.4. <i>Ayakkabılar</i>	32
1.1.1.3.4.1. <i>Calceus</i>	34

1.1.1.3.4.2. <i>Cothurnus</i>	35
1.1.1.3.4.3. <i>Gallicae</i>	36
1.1.1.4. <i>Erkeklerin kişisel bakımı</i>	37
1.1.1.4.1. <i>Saç modelleri</i>	38
1.1.1.4.2. <i>Sakal</i>	43
1.1.1.4.3. <i>Aksesuarlar</i>	44
1.1.2. <i>Kadın giysileri</i>	45
1.1.2.1. <i>İç giyim</i>	45
1.1.2.2. <i>Dış giyim</i>	46
1.1.2.2.1. <i>Stola</i>	46
1.1.2.2.2. <i>Palla</i>	48
1.1.2.3. <i>Diğer giysiler</i>	50
1.1.2.3.1. <i>Peplos</i>	51
1.1.2.3.2. <i>Roma gelin kıyafeti</i>	51
1.1.2.3.3. <i>Bikini</i>	52
1.1.2.4. <i>Kadınların kişisel bakımı</i>	53
1.1.2.4.1. <i>Saç modelleri</i>	55
1.1.2.4.2. <i>Saç bakımı</i>	57
1.1.2.4.3. <i>Takılar</i>	59
1.1.3. <i>Erkek ve kadınların ortak giysileri</i>	59
1.1.3.1. <i>Ara giyim</i>	59
1.1.3.1.1. <i>Khiton</i>	60
1.1.3.2. <i>Dış giyim</i>	61
1.1.3.2.1. <i>Himation</i>	61
1.1.3.2.2. <i>Pelerinler</i>	62
1.1.3.4. <i>Ortak kullanılan ayakkabılar</i>	63
1.1.3.4.1. <i>Crepida</i>	63
1.1.3.4.2. <i>Solea</i>	64
1.1.3.5. <i>Aksesuarlar</i>	66
1.1.3.6. <i>Köylerde yaşayanların ve kölelerin giysileri</i>	69
1.1.3.7. <i>Çocuk giysileri</i>	70
1.1.4. <i>Giysilerin hammaddeleri</i>	71

1.1.5. Giysilerin üretimi: dokuma	72
1.1.5.1. <i>Dokuma tezgâhları</i>	76
1.1.5.2. <i>Renkler</i>	77
1.1.5.3. <i>Giyim-kuşam fiyatları</i>	79
1.2. Trak Kültüründe Giyim Kuşam	84
1.2.1. <i>Tunica</i>	88
1.2.2. <i>Pelerinler</i>	90
1.2.3. <i>Pantolon</i>	92
1.2.4. <i>Ayakkabılar</i>	93
1.2.5. <i>Başlıklar</i>	93
1.2.6. <i>Dış Görünüş</i>	94

II. BÖLÜM

2. TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ GİYİM KUŞAM ANLAYIŞIYLA İLGİLİ ESERLER	98
2.1. <i>Steller</i>	98
2.2. <i>Lahitler</i>	154
2.3. <i>Heykeller</i>	162
2.4. <i>Heykelcikler</i>	170
2.5. <i>Büstler</i>	177
2.6. <i>Figürinler</i>	179
2.7. <i>Figürin ve Heykel Başları</i>	185
2.8. <i>Aksesuarlar ve Diğer Buluntular</i>	205
SONUÇ	225
KAYNAKÇA	229

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

HARİTA DİZİNİ

Sayfa

Harita 1. Filolojik kaynaklara göre Trak kabilelerinin yaşadığı olası alanlar	9
--	---

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 1.1. Subligaculum giyen gladyatör	16
Görsel 1.2. Uzun kollu tunica	17
Görsel 1.3. Exomis	18
Görsel 1.4. Toga ve tunica giyimli İmparator Titus Heykeli (İ.S. I. Yüzyıl), Vatikan Müzeleri	19
Görsel 1.5. Tunica üzerine toga giymiş bir Romalı	21
Görsel 1.6. İmparator Augustus Heykeli (İ.S. 20), Museo Nazionale Romano.....	22
Görsel 1.7. Tunica ve braccæ üzerine kısa bir birrus giymiş adam	25
Görsel 1.8. Bir Barbar liderin tanıtılması (İ.S. 175-196), Arco di Costantino. Dikkatli bakıldığında tunicanın altında braccæ görülmektedir	26
Görsel 1.9. Feminalia	27
Görsel 1.10. Uzun bir birrus giyen Romalı	29
Görsel 1.11. Sagum giyen Romalı	29
Görsel 1.12. Khlamys giyen Romalı	30
Görsel 1.13. Tunica üzerine paenula giymiş bir Romalı	31
Görsel 1.14. Paenulayı gösteren kabartma, Traianus Sütunu'ndan detay, İtalya	31
Görsel 1.15. Dekore edilmiş deri bir ayakkabı	33
Görsel 1.16. Carbatina	34
Görsel 1.17. Cothurnus	35
Görsel 1.18. Iulius Caesar (İ.S. I. yüzyıl), Kunsthistorisches Museum	39
Görsel 1.19. İ.Ö. Birinci yüzyılın sonundaki erkek saç modeli	40
Görsel 1.20. Mermerden yapılmış Augustus büstü (İ.S. I. yüzyıl) Kopenhavn, Ny Carlsberg Glyptotek.....	41
Görsel 1.21. Hadrianus'un mermer bir portesi(İ.S. I. yüzyılın ilk yarısı)	

British Museum, Londra.....	41
Görsel 1.22. Hadrian büstü (İ.S. 130), Museo archeologico nazionale di Napoli.....	41
Görsel 1.23. Pompeii'den bir fresk (İ.S. 50-79), Yerde yatan kadının üzerine bir strophium giydiği görülmektedir	46
Görsel 1.24. Ayaklara kadar uzanan, göğüslerin altından ve belden kemerli kolsuz stola giyen bir Romalı kadın	47
Görsel 1.25. Stolasının üzerine palla giyen Romalı bir kadın, Erken İmparatorluk Dönemi, Capitoline Museum, İtalya	47
Görsel 1.26: Pallasına sarınmış Romalı bir kadın	48
Görsel 1.27. Pallasını başının üzerine çekmiş Romalı bir kadın	49
Görsel 1.28. Bol dökümlü pallasının üzerine coa vestis giymiş bir kadın	50
Görsel 1.29. Cingulum hercelum	52
Görsel 1.30. Deri bikinileriyle Romalı kızlar, Villa Romana del Casale, İtalya.....	52
Görsel 1.31. Bikinili kız, Villa Romana del Casale, Sicilya, İtalya	53
Görsel 1.32. Octavia saç modeli, Pergamon Museum, Berlin	56
Görsel 1.33. Genç Agrippina, Ulusal Müze, Varşova	56
Görsel 1.34. Isıtılmış metal maşalarla kıvrılarak kıvrıcıklaştırılmış saçlar New Carlsberg Glyptotek, Kopenhag	56
Görsel 1.35. İmparator Titus'un kızı Julia (İ.S. 1. yüzyıl) Musei capitolini, Palazzo Nuovo, Sala degli Imperatori, İtalya	57
Görsel 1.36. Hadrian'ın eşi Sabina'nın büstü, Prado, Madrid	57
Görsel 1.37. Grek tarzı tunik olmadan pallium giyen Romalı	62
Görsel 1.38. Crepida	64
Görsel 1.39. Soccus giyen bir çocuk	65
Görsel 1.40. Cucullus	66
Görsel 1.41. Petasus	66
Görsel 1.42. Saç filesi, Pompeii'den bir fresk, Naples National Archaeological Museum, İtalya	67

Görsel 1.43. Umbraculum	68
Görsel 1.44. Toga praetextalı erkek, Vettii Evi'nde bulunan boyamalardan detay, Pompeii, İtalya	70
Görsel 1.45. Öreke ve kirmen kullanan bir kadın	73
Görsel 1.46. Kuruması için asılan çamaşırlar, Museo Archeologico Nazionale di Napoli, İtalya	75
Görsel 1.47. Pompeii'de yer alan duvar resimlerindeki çamaşırhane işçileri, Museo Archeologico Nazionale di Napoli, İtalya	75
Görsel 1.48. Yatay dokuma tezgâhı	76
Görsel 1.49. Uçları ağırlıklı dikey dokuma tezgâhı	77
Görsel 1.50. Alt ve üst kırıslere sahip dikey dokuma tezgâhı	77
Görsel 1.51. British Museum'da bulunan Attik kırmızı-figürlü kraterden detay	84
Görsel 1.52. Harekâttepe Tümülüsü'nde Trak Kralı Kersebleptes'e ait olduğu düşünülen buluntular, Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	87
Görsel 1.53. Trak Kralı Kersebleptes'e ait olduğu düşünülen iskeletin canlandırılması, Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	88
Görsel 1.54. Alexandrovo Mezar odasındaki süslemenin parçası, detay: Av sahnesi ..	89
Görsel 1.55. Trak atlı stelleri, Edirne Arkeoloji Müzesi	90
Görsel 1.56. Attik kırmızı figürlü kylixden detay (İ.Ö. 470-460). Geleneksel kostümlü bir Trakyalı peltast uzun bir mızrak tutuyor	91
Görsel 1.57. İ.Ö. VI. ve IV. Yüzyıllara ait Trak pelerin desenleri	92
Görsel 1.58. Alexandrovo Mezar odasındaki süslemenin parçası: Av sahnesi.....	92
Görsel 1.59. Orpheus Ressamı tarafından yapılan sütunlu kraterden detay, Staatliche Museen, Antikensammlung, Berlin	93
Görsel 1.60. Attica kırmızı figürlü loutrophorostan detay (İ.Ö. 460 - 450)	95
Görsel 1.61. Attica kırmızı figürlü skyphos (İ.Ö. 460), Schwerin Staatliches Museum, Almanya	96
Görsel 1.62. Trak kadını (İ.Ö. 470), Staatliche Antikensammlungen und Glyptothek, Almanya	97
Görsel 1.63. Orpheus'un öldürülmesi (İ.Ö. 470), Louvre Müzesi, Fransa.....	97

KISALTMALAR DİZİNİ

A.g.k:	Adı geçen kaynak
Ael. Sp. Had.:	Aelius Spartianus, De Vita Hadriani
Bkz.:	Bakınız
Catul.:	Catullus, Poems
D. Chr.:	Dio Chrysostom, Orationes
Dion. Hal. Ant.:	Dionysios Halicarnasseus, Antiquitates Romanae
Hdt.:	Herodotus, Histories
Hom. Il.:	Homer, Iliad
Hom. Od.:	Homer, Odyssey
İ.Ö.:	İsa'dan önce
İ.S.:	İsa'dan sonra
Liv. I.:	Titus Livius, Ab Urbe Condita, Kitap 1
Liv. XLIV.:	Titus Livius, Ab Urbe Condita, Kitap 44
Mart.:	Martialis, Epigrammata
Nep. Alc.:	Cornelius Nepos, De Viris Illustribus: Alcibiades
Ov. Ars.:	Ovidius, Ars Amatoria
Ov. Fast.:	Ovidius, Fasti
Plin. Nat.:	Yaşlı Plinius, Naturalis Historia

Plut. Aem.:	Plutarkhos, Aemilius Paullus
Plut. Alc.:	Plutarkhos, Alcibiades
Strab.:	Strabon, Geographika
Suet. Aug.:	Suetonius, Divus Augustus
Suet. Cal.:	Suetonius, Caligula
Suet. Dom.:	Suetonius, Domitianus
Suet. Gal.:	Suetonius, Galba
Suet. Jul.:	Suetonius, Divus Julius
Suet. Nero.:	Suetonius, Nero
Suet. Otho.:	Suetonius, Otho
Suet. Tib.:	Suetonius, Tiberius
Xen. Anab.:	Ksenophon, Anabasis
Xen. Hell.:	Ksenophon, Hellenika
Verg. A.:	Vergil, Aenid
Vitr.:	Vitruvius, On Architecture

GİRİŞ

Tezimizin konusu *Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki Buluntular Işığında Roma İmparatorluk Dönemi Tekirdağ ve Çevresi Giyim Kuşam Kültürü*'dür¹. Tezimizin ana kaynaklarını Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde sergilenen eserler oluşturmuştur. Müzeden tez konumuz hakkında doğrudan bilgi veren kaynaklar arasında heykel başları, çeşitli buluntular (*urgentariumlar*, *fibulalar*, yüzükler, kolye uçları, aynalar, masa ayağı), heykeller ve heykelcikler, figürinler, büstler, kabartmalar, lahitler ve steller olmak üzere toplam 107 parça yer almıştır. Roma döneminde giyim kuşam kültürüne dair filolojik kaynakların aktardığı bilgileri desteklemek ve bu kıyafetlerin eskiden beri kullanıldığını göstermek amacıyla Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan Hellenistik dönemde yapılmış bazı eserlere de tezimizde yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kıyafetlerin detaylarını daha iyi anlayabilmek ve bir fikir sahibi olabilmemiz açısından çeşitli illüstrasyonlar da çalışmamızda kullanılmıştır.

Eskiçağ'dan günümüze çok az sayıda kumaş parçası ulaşmıştır. Bu yüzden dönem kıyafetleri hakkında bize fikir veren yapıtlar yalnızca heykeller, steller, sikkeler ya da mozaikler olmamış, antik yazarların yazdığı eserler de önemli bilgiler vermiştir. Bugüne kadar Tekirdağ ve çevresinde; Apri (Kermeyan)², Perinthos (Marmara Ereğlisi)³, Naip Tümülsü⁴, Toptepe Höyüğü⁵, Menekşe Çatağı⁶, Harekattepe Tümülsü⁷, Heraion

¹M. Şeki (1985). *Eski Yunan'da ve Roma'da günlük giysiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Ü. Yıldırım (2009). *Antik dönemde kadın ve süslenme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Roma'da giyim ve kuşam üzerine yazılmış tezlerdir. Bu genel yaklaşımlara karşın bu tezde daha spesifik bir bölge üzerinde değerlendirme yapılmıştır.

²Z. Taşlıkılıoğlu (1961). *Trakya'da epigrafya araştırmaları I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 46-49; Z. Taşlıkılıoğlu (1971). *Trakya'da epigrafya araştırmaları (Büyük yarımadasında bulunan kitabelerle birlikte) II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 70-87.

³N. Asgari (1981). *Marmara Ereğlisi (Tekirdağ) 1980 çalışmaları*, 3. Kazı sonuçları toplantısı, Ankara: DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü Matbaası, s. 115-116; N. Asgari (1983). *Perinthos (Marmara Ereğlisi) çalışması 1981*, 4. Kazı sonuçları toplantısı, Ankara: Hacettepe Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi Tesisleri, s. 337-344.

⁴İ. Delemen (2004). *Tekirdağ Naip Tümülsü*. İstanbul: Ege Yayınları.

⁵M. Özdoğan (1991). *1989 yılı Marmara Bölgesi araştırmaları ve Toptepe kazısı*, 12. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 351-357.

⁶A. Özdoğan ve M. A. Işın (1999). *Tekirdağ Menekşe Çatağı kazıları 1997 yılı çalışmaları*, 20. Kazı sonuçları toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, s. 295-310; A. Özdoğan ve M. Işın (2000). *Tekirdağ Menekşe Çatağı kazıları 1998 yılı çalışmaları*, 21. Kazı sonuçları toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi. s. 239-250; A. Erim Özdoğan ve M.A. Işın, (2002), *Tekirdağ Menekşe Çatağı kurtarma kazıları*, 23. kazı sonuçları toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür

Teikhos (Karaevli)⁸ gibi yerlerde araştırmalar ve kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan kazı sonuçlarında Tekirdağ ve çevresindeki yerleşimler, arkeolojik eserler ve Trak Kralı Kersebleptes'e ait olduğu dşnlen önemli buluntular gün yüzüne çıkarılmıştır. Tezimizde arkeolojik kaynakların yanı sıra filolojik kaynaklara da başvurulmuştur; Titus Livius (İ.Ö. 59 – İ.S. 17), Ovidius (İ.Ö. 43 – İ.S. 17-18) ve Suetonius (İ.S. 69? – 122?) başlıca yararlandığımız kaynaklarımız arasında yer almıştır. Trakların kültürü ve coğrafyasına değindiğimiz kısımda Homeros, Herodotos (İ.Ö. 484? - İ.Ö. 430-420?), Ksenophon (İ.Ö. 430-425 - İ.Ö. 354), Plutarkhos (İ.S. 46 – 120?) ve Strabon (İ. Ö. 64- İ.S. 19)'un eserlerinden yararlanılmıştır. Tezdeki antik kaynakların kısaltmaları Perseus Digital Library baz alınarak hazırlanmıştır. Tezde adı geçen antik yazarların ve imparatorların doğum ve ölüm tarihleri parantez içerisinde belirtilmiştir.

Tezimizin ikinci bölümünde müzede bulunan eserler değerlendirilmiştir. Müze eserlerinin fotoğrafları tarafımızca çekilmiştir ve bu eserler türlerine göre kataloglanmıştır. Katalog bilgisi müze katalog sistemine göre düzenlenmiştir. Müze envanter defteri ve bunun yanı sıra ağdaş eserler de tezimizin kaynaklarını oluşturmuştur. Çağdaş eserler açısından özellikle David J. Symons tarafından yazılan *Costume of Ancient Rome* ve S. & T. Pendergast'ın *Fashion, Costume, and Culture: Clothing, Headwear, Body Decorations, and Footwear through the Ages* giyim-kuşam alanında başlıca yararlandığımız kaynaklar arasında yer almıştır. Bunların yanında, tez içinde giyim kuşam ile ilgili geçmiş terimler, ekler kısmında birlikte kısaca açıklanmıştır.

Tekirdağ Müzesi 1967 yılında kurulmuş, 1977 yılına kadar kk bir teşhir salonunda faaliyetleri srdrmştir. 1992 yılında yeni binası Arkeoloji ve Etnografya müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Müzenin giriş bölümünde taş eserler salonu, ikinci katında arkeolojik eserler ve etnografya salonu ile geniş bahçe teşhirlerinden

Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, s. 313-326; A. Erim zdoğan ve M.A. Işın, (2003), *Tekirdağ Menekşe atağı Doğu atak kazısı*, 24. Kazı sonuçları toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Dösimm Basımevi, s. 377-388; A. Erim zdoğan, F. Aksa ve M.A. Işın, (2004), *Tekirdağ Menekşe atağı Doğu atak kazısı*, 25. Kazı sonuçları toplantısı 2. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Dösimm Basımevi, s. 421-434; M.A., Işın (2010). Tekirdağ'da tarih öncesi yerleşmelerden Menekşe atağı ve Trak tmlsleri, *Tekirdağ Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İstanbul: Ege Basım, s. 109-113.

⁷M.A. Işın ve A. zdoğan, (2000), *Harekâttepe Tmls*, 21. Kazı sonuçları toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, s. 335-348.

⁸ N. Atik ve M.A. Işın, (2006), *Tekirdağ/Karaevlialtı 2000, 2002 ve 2004 yılları kazı alışmaları*, 27. Kazı sonuçları toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Dösimm Basımevi, s. 47-50; N. Atik (2010). Heraion Teikhos Antik Kenti 2000-2010 yılı kazı alışmaları. *Tekirdağ Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İstanbul: Ege Basım, s. 1-7.

oluşturmuştur. Perinthos (Marmara Ereğlisi), Heraion Teikhos (Karaevlialtı), Byzante (Bisanthe/Barbaros) ve Apri (Kermeyan) başta olmak üzere Tekirdağ ili sınırları içindeki ören yerlerinden getirilen heykeller, steller, kabartmalar, mezar taşları ve yazıtlardan oluşan eserler ve bunların dışında birçok buluntu sergilenmiştir.

Tezimizin amacı müzede yer alan eserler ışığında Tekirdağ ve çevresinde ilgili dönemde nasıl bir giyip-kuşam kültürünün hakim olduğunu tespit etmeye çalışmaktır. Tezimizin mekânsal sınırları, adından da anlaşılacağı üzere, Tekirdağ ve yakın çevresi olarak belirlenmiştir. Zamansal sınırlarını ise Roma İmparatorluk Dönemi oluşturmuştur. Konumuzu Tekirdağ olarak seçmemizin en önemli sebeplerinden biri giyim-kuşam alanında seçtiğimiz dönemle ilgili Tekirdağ üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmamış oluşudur. Nitekim kıyafetler coğrafya ve siyasi olaylardan ayrı düşünülemez. Her motif, her renk ayrı bir hikâyeyi anlatır. Bu nedenle konumuz her ne kadar Roma döneminde Tekirdağ ve çevresinde giyim-kuşam kültürü olsa da aslında doğrudan bölge tarihinin sosyopolitik ve sosyoekonomik geçmişine dair ipuçları da tartışılmaya çalışılmıştır.

Tekirdağ, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Denizi'nin kuzeyinde tamamı Trakya topraklarında yer alan üç ilden biri olmuştur. İl doğudan İstanbul'un Silivri ve Çatalca, kuzeyden Kırklareli'nin Vize, Lüleburgaz, Babaeski ve Pehlivan köyü, güneyden Marmara Denizi ve Çanakkale'nin Gelibolu ilçesiyle çevrelenmiştir. Kuzeydoğudan Karadeniz'e 1,5 km. bir kıyısı vardır. Ergene Havzasının güney kesimindeki en büyük kent olan Tekirdağ, Güney Ergene yöresinden ve kuzeyden gelen yolların Marmara Denizi'ne ulaştıkları yerde, geniş bir körfezin kıyısına kurulmuştur. Marmara Denizi kıyısı boyunca, yaz mevsimi sıcak ve kurak, kış mevsimi ise ılık ve yağışlı geçen Akdeniz ikliminin özellikleri görülmektedir. Ancak, Karadeniz ikliminin etkisiyle yaz kuraklığı hafiflemiştir. Kış mevsiminde kar yağışları olağandır. İç kesimlere girildikçe yaz mevsimi daha kurak, kış mevsimi daha soğuk geçen yarı karasal iklim özellikleri belirginleşmiştir⁹.

Filolojik kaynaklara göre, Tekirdağ'ın bilinen en eski adlarından biri Bisanthe'dir. Samoslular tarafından Propontis (Marmara Denizi) kıyısında kurulan Bisanthe, Trakya (Thrakia)'da bulunan¹⁰ büyük şehirlerden birisi olmuştur. Bisanthe adı filolojik

⁹T.C. Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı, s. 18.

¹⁰Plut. Alc. XXXVI; Plin. Nat. IV 18.

kaynaklarda çeşitli şekillerde görülmüştür. Bu şehir Herodotos'da (İ.Ö. V. yy)¹¹ “*Hellespontos'daki Bisanta*” olarak bahsedilmiştir. Anabasis (İ.Ö. IV. yy)'de ise Bisante deniz kıyısındaki yerlerin en güzeli olarak betimlenmiştir. Trak (Thrak) prensi Seuthes, kendisine yardım etmesi karşılığında Ksenophon'a kızını ve Bisante'yi vermeyi vadedmiştir¹². Plinius (İ.S. 23-79) da Trakya'da bulunan kentleri sayarken Bisante'den söz etmiştir¹³. Cornelius Nepos (İ.Ö. 100? – 24?) ve Plutarkhos (İ.S. 46-120?)'un aktardıklarına göre Alkibiades, Bisante yakınlarında bir kale yaptırmıştır¹⁴. Tüm bu referanslar bize şehrin uzun yıllar boyunca “Bisante” adını kordüğünü göstermiştir.

İ.Ö. 400 dolaylarında şehir, Trak Prens Seuthes'in¹⁵ krallığına aittir. Daha sonraki bir dönemde şehrin adı Raedestum ya da Raedestus olarak değiştirilmiştir fakat bu değişikliğin ne zaman olduğu tam olarak bilinmemektedir. İ.S. VI. Yüzyıl'da İmparator Justinian'ın yıkılmış görünen şehri onarmak için çok şey yaptığı söylenilmiştir fakat; ilki İ.S. 813'de ve ikincisi 1206'da olmak üzere Bulgarlar tarafından şehir iki kez tahrip edilmiştir. Bu şehir Bizans için büyük önem taşımıştır¹⁶.

Avrupa'nın güneydoğu ucunda yer alan ve Asya'dan Propontis (Marmara Denizi) ve Hellespontos (Çanakkale Boğazı) ile ayrılan, kabaca doğuda Pontos Euxinos (Karadeniz), batıda Aksios (Vardar) Irmağı, kuzeyde Istros (Tuna) ve güneyde Aigaios Pontos (Ege Denizi)'a kadar uzanan bölge Thrakia (Trakya) olarak adlandırılmıştır¹⁷. Strabon'un aktardıklarına göre Makedon ve Paion dağlarından Strymon (Struma) Nehri'ne kadar olan bölgede Paionlar, Makedonlar ve bazı Trak kabileleri yaşamışlardır ve bunun ötesinde deniz kıyısı hariç olmak üzere Haemus (Balkan Dağları)'a kadar olan topraklar Traklara aittir¹⁸. Strabon aynı zamanda Propontis'ten Pontos Euxinos'a giderken Byzantion'un sol tarafında kalan toprakların Traklara ait olduğundan ve bu topraklara "Pontos'un sol tarafındaki kısımlar" dendiğinden bahsetmiştir¹⁹. Trakya, Güneydoğu Avrupa bölgesi, Asya ve Afrika kıtalarının kesiştiği bir noktada yer

¹¹Hdt. VII 137.

¹²Xen. Anab. VII 2., 38.

¹³Plin. Nat. IV 18.

¹⁴Nep. Alc. VII; Plut. Alc. XXXVI.

¹⁵Xen. Anab. VII 2., 38.

¹⁶W. Smith (1870). *Dictionary of Greek and Roman geography vol I*. Boston: Little, Brown, And Company, s. 403.

¹⁷V. Sevin (2016). *Anadolu'nun tarihi coğrafyası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 17.

¹⁸Strab. VII 7, 4.

¹⁹Strab. XII 3, 2.

almıştır. İklim ve coğrafya şartlarının da uygunluğu bakımından IV. Jeolojik Zaman'ın başından beri insan toplulukları bu bölgede yaşamış ve bölgeye dışarıdan gelen insan grupları devamlı yerli halkla temasa geçmiştir. Yeni gelen halkla yerliler arasında her zaman bir etkileşim olmuş ya gelenler yerlileri yok edip asimile etmiş ya da tam tersi yerliler gelen grupları kendi içlerinde asimile etmeyi başarmıştır. Böylece farklı gruplar arasında bir kültür alışverişi gerçekleşmiştir. Trakya'da Paleolitik, Mezolitik ve Neolitik dönemlere dair bulgular tespit edilmiştir²⁰. Neolitik Çağın (İ.Ö. 8000-5500) başlarından itibaren iskân höyükleri çoğalarak artmış ve bu durum Tunç Çağı'na (İ.Ö. 3000-1200) kadar devam etmiştir. Trakya ovasının Neolitik ve Kalkolitik (İ.Ö. 5000-3000) devirlerdeki iskânı sırasında bu sahada Eski Trakların yaşantısı, tarihi, kültürü ve sanatı gelişmiştir²¹. Bazı Bulgar dilcilerin tespitlerine göre henüz Neolitik Devirde Balkan Yarımadasını Hint-Avrupa kabileleri iskân etmişlerdir. Bu da Eski Trakya'da, Proto-Traklar'ın bulunması ihtimalini yükseltmiştir²². Traklar, Geç Bronz Çağı'nda (İ.Ö. 1550-1200) kendilerini göstermiş ve Erken Demir Çağı ve sonrasında ortaya çıkan Demir Devri kültürünün temsilcilerinden biri olmuşlardır. Geç Bronz Çağı sonlarında Trakya'nın tamamına ve buraların dışına yerleştikleri bilinmektedir. Doğu Trakya İ.Ö. 1200'lerde bir göç hareketiyle iskân edilmiştir. İ.Ö. VIII. yüzyılda Trakya'da yabancı işgalleri başlamıştır. Ege'den Trakya'nın içlerine doğru girmeye çalışan Grek kolonizasyonu ortaya çıkmış ve Trakya sahilleri şehirlerle donatılmıştır²³.

Greklere kadar İskitler de Traklar üzerinde etkili olmuşlardır²⁴. İ.Ö. VII. yüzyıl'da İskitler, Trakya üzerine ilerlemişlerdir. İ.Ö. 513-512 yıllarında Persler de harekete geçmiş, Trakya'da bir Pers satraplığı kurulmuştur²⁵. Persler Trakya'dan atılınca Batı Trakya'da yabancı güçler faaliyetlerine devam ederken, Doğu Trakya'da en güçlü Trak kabilelerinden biri olan Odrisler'in Kralı I.Teres, yabancı hakimiyetine karşı duyulan nefretten yararlanarak yaklaşık İ.Ö. 460 yılında Trak kabilelerini bir çatı altında toplamıştır²⁶. Odrisler tarafından kurulan bu yeni devlet, Pers devlet yapısını ve idari

²⁰A. Erzen (1994). *İlkçağ tarihinde Trakya başlangıçtan Roma Çağı'na Kadar*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 35.

²¹Erzen, 1994, **a.g.k.**, 41-44.

²²Erzen, 1994, **a.g.k.**, 58.

²³E. Beksaç. (2007). *Doğu Trakya'da Traklar*, Aktüel Arkeoloji, Sayı 3, s. 28-30.

²⁴Erzen, 1994, **a.g.k.**, 86.

²⁵Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 31-32.

²⁶Erzen, 1994, **a.g.k.**, 91; C. Webber. (2001). *The Thracians 700 BC – AD 46*. United Kingdom: Osprey Publishing, s. 5.

örgütlenmesini kendine örnek olarak almıştır²⁷. Teres, İskitlerle ilişkiler kurmuş ve kızını İskitler'e gelin olarak vermiştir²⁸.

İ.Ö. 338'de I. Kotys hükümdar olmuş ve yirmi dört yıl boyunca krallığa hükmetmiştir. Kendisinin Apollon'un oğlu olduğunu iddia eden Kotys, başarılı bir yönetici olarak birçok Trak boyunu bir araya getirmeyi başarmıştır. Onun ölümünün ardından içeride ve dışarıda savaşlar meydana gelmiş ve bunun sonucunda irili ufaklı siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır²⁹. İ.Ö. 358/357'de Philippopolis yeniden iskân edilmiş ve Makedonya'ya bağlanmıştır. Makedonya kralı Philip (İ.Ö. 382-336) tarafından vergiye bağlanan Trakya'nın uygun bölgelerinde koloniler kurulmuştur³⁰. Odrysler ve Makedonlar arasındaki mücadele Büyük İskender'in (III. Aleksandros) ölümünden sonra da devam etmiştir³¹. İ.Ö. 306'da Lysimachos diğer diadokhlar gibi kral unvanını alarak kendini Trak kralı ilan etmiştir³². Tüm bu akınlar ve fetihlerden sonra bölgeyi Keltler yağmalamışlar ve Byzantion'a kadar ilerleyerek Tyllis'te devletlerini kurmuşlardır. Bu devlet altmış yıl hüküm sürdükten sonra Traklar tarafından yıkılmıştır³³.

İ.Ö. II. yüzyıl'da Makedonların ve İskender'in mirasına sahip olmayı isteyen devletler arasında mücadeleler yaşanmıştır. Bu sırada Trakya'da Romalılar da görülmeye başlamıştır. İ.Ö. 168'de Pydna Savaşı'nda Odrys Kralı III. Kotys Romalılara karşı Makedonya ile ittifak yapmışsa da daha sonra Romalılara esir düşen oğlu Bithy'i kurtarmak için Kotys, Romalıların tarafına geçmiştir. Bunun sonucunda Bithy, beraberinde hediyelerle birlikte geri gönderilmiştir³⁴. İ.Ö. 165 yılında Abdera Antlaşması ile III. Kotys gücünü kaybetmiş ve Odrysler etkisiz hale getirilmiştir. İ.Ö. 148'de Romalılar Makedonya'ya tamamen hakim olmuşlardır. İ.Ö. 100 civarında Romalılar ile Traklar arasında ciddi çatışmalar yaşanmış, kuzeyde Roma taraftarı bir Trak krallığı hüküm sürerken, Doğu Trakya'nın güney kıyıları Roma denetiminde kalmıştır. İlerleyen zamanlarda Trak kralları Roma desteğiyle tahtta kalabilmişlerdir³⁵. I. Rhoemetalces, Augustus (İ.Ö. 63 – İ.S. 14) zamanında ölünce (İ.S. 12) toprakları

²⁷Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 33.

²⁸Erzen, 1994, **a.g.k.**, 91.

²⁹Erzen, 1994, **a.g.k.**, 95; Webber, 2001, **a.g.k.**, 9.

³⁰Erzen, 1994, **a.g.k.**, 96-97.

³¹Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 36.

³²Erzen, 1994, **a.g.k.**, 101.

³³Erzen, 1994, **a.g.k.**, 103; Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 36-37.

³⁴Erzen, 1994, **a.g.k.**, 109; Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 37.

³⁵Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 37.

Rohemetalces'in mirasçlarına paylaştırılmıştır. Augustus'un ölümüyle mirasçılar arasında savaş patlak vermiştir. Daha sonra karışıklıklara son veren Tiberius (İ.Ö. 42 – İ.S. 37), Augustus tarafından Trakya'da kurulmuş olan krallıkları yeniden oluşturmuştur. Romalılar burada vekiller kullanmaya başlamışlar fakat Traklar yalnızca yerel prenslere itaat etmişlerdir. Rhoemetalces kendi ve Tiberius adına sikke bastırması fakat topraklarındaki tüm askeri birlikler yalnızca Rhoemetalces'e itaat etmişlerdir³⁶. İ.S. 21'de Trebbelianus bölgesinde büyük bir isyan çıkmış ve bunun sonucunda II. Rhoemetalces ölmüştür. Roma kuklası olan krallara karşı çıkan bu isyan İ.S. 26'da bastırılmıştır. İ.S. 38 yılında Roma'nın desteğiyle tahta çıkan III. Rhoemetalces'in bir isyan sırasında ölümüyle İ.S. 46'da Claudius zamanında (İ.Ö. 10 – İ.S. 54) Trakya, Roma'nın eyaletlerinden biri yapılmıştır. Rhoemetalces son Trak kralı olmuştur. Trak kültürüne ait izler Hristiyanlık ile birlikte silinmeye başlamıştır³⁷.

Trakya'nın yerli halkı Traklar olarak kabul edilmiştir. Tam olarak neden Traklar olarak anıldıkları ise hala bilinmemektedir. Grek mitolojisine göre, Trakların kökeni mitolojik kral Orpheus³⁸'a dayanmıştır. Erken dönemlerde insan kurbanı sundukları ve fetişist ve aminist ritüeller eşliğinde tapındıkları Pleistoron ve şarap tanrısı Dionysos önem verdikleri diğer tanrılar arasında yer almıştır. Ayrıca ana tanrıça kültü de Traklar için büyük önem taşımıştır. Trakların kendi dilleriyle yazdıkları herhangi bir tarihi metin bize ulaşmadığı için onlar hakkındaki bilgiler Grek tarihçilerin aktardıkları bilgiler aracılığıyla öğrenilmiştir³⁹. Traklarla çeşitli çatışmalar yaşayan Greklerin onlar hakkında ne kadar doğru bir bilgi verdiği elbette tartışma konusu olmuştur⁴⁰. Elimizde Trakların diline dair çok az buluntu olmasına rağmen bu konuda çalışan araştırmacılar elde ettikleri verilere göre onların Slavlar ve Baltık toplumlarıyla yakın, Hint-Avrupalı bir halk ve Satem dil grubuna dahil olduklarını söylemişlerdir. Trakların ilk anayurtları

³⁶Erzen, 1994, **a.g.k.**, 114-115; Webber, 2001, **a.g.k.**, 16.

³⁷Eutropius, *Breviarium historiae Romanae*, VII XIX (XIII); Erzen, 1994, **a.g.k.**, 116; Webber, 2001, **a.g.k.**, 16; Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 38.

³⁸Şarkıcı, kâhin, büyücü olarak görülen Orpheus, İlkçağda ünlü Orfizim adı verilen mistik bir akım yaratmıştır. Çalgısıyla vahşi hayvanları büyülemiş, müziğiyle ölümü bile alt etmiş bir ozan olarak betimlenmiştir. Orpheus, Orphik dinin kurucusu sayılmıştır. Trakya'da doğan bu hareket, oradan İ.Ö. VI. yüzyılda Yunanistan'a ve aşağı İtalya'ya yayılmıştır. A., Erhat .(2012). *Mitoloji sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 229-231.

³⁹M.H. Sayar. (2011). Savaşçı Traklar, *National Geographic*, s. 77; N. Atik (2016). Tekirdağ'da Traklar ve antik Heraion Teikhos kenti, *Arkeoloji ve Sanat Doğu Trakya Kazıları Özel Sayısı*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 79.

⁴⁰Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 25.

Karpatlar'ın kuzeyi olmuş daha sonra buranın etrafından dolanarak ikinci yurtlarına gelmişlerdir⁴¹.

Homeros'un İlyada ve Odysseia eserlerinde de Traklar ve Trakya adına⁴² rastlanılmıştır. Herodotos, Trakların bir kısmının Asya'ya geçtikten sonra Bithynialılar adını aldıklarını ve Strymon kıyılarında oturdukları için eskiden Strymonialılar adını taşıdıklarını aktarmıştır⁴³. Strabon'un yazdıklarına göre Trakların bazılarını önce Sintiler, sonra Sintler daha sonra da Saïler denmiştir⁴⁴. Hellenika'da Trakya kentleri arasında en büyüğünün Olynthos olduğu söylenmiştir. Orada gemi yapımına elverişli ağaçların varlığından, limanlardan, pazarlardan ve buğdayın bolluğundan bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra bazı Trakların kralsız yönetildiğinden de bahsedilmiştir⁴⁵.

Binlerce yıl sonra Trakların yaşadığı bölgenin adının hala Trakya olarak kalması, onların hakkında çok şey bilmemek de aslında bir bölgeye isim verecek kadar zamanındaki halkları nasıl etkilediklerini göstermiştir. Aslında onlara Trak adını Grekler vermiştir. Onlar kendilerine Trak dememişlerdir. En azından şu ana kadar kendilerine Trak dediklerine dair bir kanıt bulunamamıştır. Günümüzdeki bilimsel araştırmalarda da genel olarak "Traklar" adı altında toplanan bu halktan biz de aynı şekilde bahsedeceğiz. Buradaki çoğul kullanımın altını çizmekte fayda vardır. Bu çoğul kullanımla anlatılmak istenilen şey, Trakların tek bir devletten değil aynı dil ve kendilerine özgü bir kültürü paylaşan çeşitli boylardan oluşmuş olmalarıdır⁴⁶.

Herodotos'a göre Traklar, Hintlilerden sonra dünyanın en kalabalık halkıdır ve eğer tek bir kişinin idaresinde hareket etseler hiç yenilmeyecekler ve dünyanın en güçlü ulusu olacaklardır⁴⁷. Her ne kadar Herodotos'un bu anlatımı abartılı gibi görünse de antik kaynaklardan aktarılanlara göre Trakların gerçekten de birçok boydan/kabileden oluştuğu bilinmektedir.

⁴¹Erzen, 1994, **a.g.k.**, 34.

⁴²Hom. Il. II 844-845; Hom. Od. VIII 360-365.

⁴³Hdt. VII 75.

⁴⁴Strab, XII 3, 20.

⁴⁵Xen. Hell. V 2, 12-18.

⁴⁶Beksaç, 2007, **a.g.k.**, 25-26.

⁴⁷Hdt. V 3.

Harita 1: Filolojik kaynaklara göre Trak kabilelerinin yaşadığı olası alanlar.

Grek tarihçilerinin aktardığı kadarıyla Haimos (Balkanlar) ve Rhodope (Rodop) dağlarında yaşayan Trakların bir kısmı savaşçıdır. Ege ve Marmara kıyılarında yaşayanlar ise Grek koloni kentleriyle ilişki kuran, ovalarda yaşayan sakin ve daha barışseverdir⁴⁸. Tarafımızca hazırlanan haritada Trak kabilelerinin yaşadığı olası alanlar gösterilmiştir (Bkz. Harita 1). Herodotos, çeşitli boylardan oluşan ve yaşadıkları yere göre birçok isim almalarına rağmen Trakların geleneklerinin neredeyse aynı olduğunu aktarmıştır⁴⁹. Strabon, Bithynialıların, Phrygialıların, Mysialıların, Kyzikos dolaylarındaki Dolionların ve Mygdonların, Troialılar gibi bu kabilelerin tümünün Trak kökenli olduklarını yazmıştır. Trakların, Boğaz'ın Avrupa yakasında oturduklarını ve her iki taraftaki halkın birbirlerinden çok da farklı olmadıklarını söyleyerek Herodotos gibi onların aynı olduğunu aktarmıştır⁵⁰. Yine Strabon'da Thrakialılara ve Troialılara ait birçok ortak ismin varlığından söz edilmiştir⁵¹.

⁴⁸Sevin, 2016, **a.g.k.**, 17.

⁴⁹Hdt. V 3. Diğer taraftan Herodotos her ne kadar Trakların gelenek ve göreneklerinin aynı olduğunu söylese de bazı boyların farklı adetlerinden de söz eder. Bkz. Hdt. IV 93-94; V 4-8.

⁵⁰Strab. XII 4, 4.

⁵¹Strab. XIII 1, 21.

I. BÖLÜM

1. GENEL HATLARIYLA ROMA UYGARLIĞINDA VE TRAK KÜLTÜRÜNDE GİYİM KUŞAM ANLAYIŞI

Geleneksel tarihe göre Roma kentinin İ.Ö. 753 yılında dişi bir kurt⁵² tarafından yetiştirildiğine inanılan tanrı Mars⁵³ ve Vesta Rahibesi Rhea Silvia'nın ikiz oğullarından biri olan Romulus ve Remus tarafından kurulduğuna inanılmıştır. İki kardeş arasında yaşanan mücadelenin sonunda Remus, Romulus tarafından öldürülmüş ve Romulus tek başına bütün hak ve yetkiyi elde etmiştir. Böylece kurulan Roma kenti adını kurucusundan almıştır⁵⁴. Yeni kurulan şehir ister köle ister özgür olsun tüm insanlara kapılarını açmıştır. Yaptıkları savaşlar sonucunda Romalılar sayılarını ve güçlerini gittikçe arttırarak yeni komşular edinmişler ve birçok kent devletinden biri olarak bölgeyi kontrol etmeye başlamışlardır. Bölgedeki en güçlü kent devletlerinden birisi Etrüsklerdir. Romalılar tarafından hakimiyet altına alınana kadar İtalyan yarımadasında varlıklarını sürdürmüşlerdir. Özellikle giyim-kuşam geleneklerinin şekillenmesi olmak üzere Etrüskler, Romalılara birçok konuda ilham kaynağı olmuşlardır⁵⁵. S. ve T. Pendergast'a göre ilk Romalılar, çok ciddi ve çalışkan insanlardı. Yaşlılarına ve ailelerine saygı duymuşlar, kıyafetlerinde ise aşırıya kaçmayan bir tutum sergilemişlerdir. Krallık dönemindeki bu ilk Romalıların kıyafetleri en genel ifadeyle basit ve sade olmuştur⁵⁶.

İ.Ö. 509 yılında kralların ve ailelerin keyfi davranışlarından⁵⁷ rahatsız olan bir grup Romalı, kralın yetkilerini elinden alarak kentin yönetim şeklini değiştirerek cumhuriyet yönetimini kurmuşlardır⁵⁸. Roma Cumhuriyet Dönemi (İ.Ö. 509-27) olarak adlandırılan bu dönemde ilk başta sadece Roma toplumunun en zengin ve en soylu üyeleri hükümete katılabilmişler fakat daha sonraları *pleb* olarak adlandırılan daha fakir vatandaşlar da yönetime katılmışlardır. Bu yeni sistem her ne kadar kusursuz işleyen bir demokrasi olmamışsa da birçok insan oy kullanma ve kendilerini vatandaş olarak görme

⁵²Liv. I. 4.

⁵³Liv. I. 4.

⁵⁴Liv. I. 7; Eutropius, Breviarium Historiae Romanae I. 1.

⁵⁵Liv. I. 8.

⁵⁶S. ve T. Pendergast (2004). *Fashion, costume, and culture: Clothing, headwear, body decorations, and footwear through the ages, Vol I: The Ancient World*. USA: UXL Gale, s. 162.

⁵⁷Liv. I. 58

⁵⁸Liv. I. 59-60; Eutropius I. 8-9.

hakkına sahip olmuşlardır. Bu yeni dönemle birlikte Romalılar daha güçlü bir şekilde büyümüş ve topraklarıyla birlikte kurallarını da genişletmişlerdir. Ancak güçlü ordular sayesinde genişleyen toprakları ve değişen bir toplumu yönetme gibi problemler Roma'ya beraberinde pek çok sorun da getirmiştir⁵⁹.

Roma Cumhuriyeti daha da güçlendikçe, birçok Romalı da zengin hale gelmiş ve sahip oldukları paranın büyük bir kısmını altın takılar, renkli kıyafetler satın almak ve büyük bir israfın yaşandığı abartılı partiler düzenlemek için kullanmaya başlamışlardır. Cumhuriyet, varlıklı ailelerden oluşan küçük bir gruptan seçilmiş üyelerden oluşan bir senato tarafından yönetilmiştir. Cumhuriyetin egemen aileleri, bu insanların zenginliklerini gösterme biçimlerinden pek de memnun olmamışlardır. S. ve T. Pendergast'a göre iktidardaki aileler, bu müsrif Romalıların, kendilerini örnek alarak ve atalarının yaşam tarzına göre yaşamaları gerektiğine inanmışlardır. Tüm bu düşünceler sonucunda Romalı senatörler yaklaşık İ.Ö. 215 yılından başlayarak, Romalıların yaşam tarzlarını sınırlamak için kanunlar çıkarmaya başlamışlardır. Bu kanunlar, kişisel harcamalarla ilgili oldukları için, hazine yasaları olarak adlandırılmıştır. Bu giderlere ait olan ilk kanuna *Lex Oppia* denmiştir. Söz konusu kanunlarda halka açık bir tören yapılmadığı sürece hiçbir kadının bir altın onstan daha fazla paraya sahip olamayacağını, farklı renklere sahip bir *stola* ya da elbise giyemeyeceğini ya da herhangi bir şehirde bir arabaya binemeyeceği beyan edilmiştir. Zamanla diğer birçok kanunla farklı sosyal sınıfların üyeleri tarafından kaç farklı renk giyilebileceğini gösteren yasalar da çıkarılmıştır. Örneğin, köylülerin bir renk giymesine, ordudaki askerlerin iki renk giymesine, ordu subaylarının üç renk giymesine ve kraliyet ailesinin üyelerinin yedi renk giymesine izin verilmiştir⁶⁰.

Romalılar fakir ve zengin olmak üzere birbirlerinden kesin olarak ayrılmışlardır. Zengin Roma erkekleri, bir *tunica* üzerinde bol dökümlü bir *toga* olmadan, saygın kadınlar da *palla* olmadan asla dışarı çıkmamışlardır⁶¹. İlk zamanlarda ister zengin ister fakir olsun tüm erkekler *togayı* halka açık törenlerde giymişlerdir. Fakir halkın *toga* veya *stola* alması pek kolay olmasa da belirli durumlarda bir tane bile olsa bu kıyafetleri giymek zorunda kalmışlardır. En fakir Roma vatandaşı bile *toga* gibi Roma kıyafetlerini

⁵⁹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 160.

⁶⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 162.

⁶¹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 165-166.

giymekten men edilmiş olan barbarlardan⁶² veya kölelerden ayrılmışlardır. Romalılar giyim-kuşam konusunda oldukça detaycı olmuşlardır. Bu yüzden belirli öğeleri kimin takabileceği ve bazı eşyaların nasıl giyileceği konusunda bir takım kurallar belirlemişlerdir. Örneğin *toga* veya *stolanın* uzunluğu ya da sosyal statüye göre farklı kıyafetlerin giyilmesi gerektiği gibi konularda yazılı olmayan kurallar da ortaya çıkmıştır. Varlıklı Romalılar, efendilerinin kıyafetlerini doğru şekilde giymelerine ve onların süslenmelerine yardımcı olan kölelere de sahip olmuşlardır⁶³.

Iulius Caesar (İ.Ö. 100 – 44) lüks tüketimi önleyici birtakım yasalar getirmiştir. Buna göre belli kişiler ve belli yaştakiler için, belirlenmiş günler dışında tahtırevan, erguvan rengi giysi ve inci kullanımını yasaklamıştır⁶⁴. İ.Ö. 27'de Octavianus (Augustus)'un kendisini imparator olarak ilan etmesiyle Roma İmparatorluğu olarak bilinen yeni bir dönem başlamıştır. Augustus (İ.Ö. 63 – İ.S. 14), *Pax Romana* ya da Roma Barışı olarak bilinen bir çağa hükmetmiştir. Yaklaşık iki yüz yıl boyunca imparatorluk gelişmiştir. Bu dönemde yeni şehirler oluşturulmuş ve diğer toplumlarla ticaret genişletilmiştir. İmparatorluk bir bütün olarak çok zenginleşmiştir. Daha önceden olduğu gibi imparatorluk döneminde de Romalıların giyim-kuşam alışkanlıklarına dair ilginç yasalar çıkartılmıştır⁶⁵. Augustus eski dönemlerin giyim kuşamını getirmeye çalışmış ve Romalıların Grek, Greklerin de Roma giysisi giyip birbirlerinin dillerini konuşmaları için bir yasa önerisinde bulunmuştur⁶⁶. Nero, ametist taşının ve erguvan rengini kendisinden başka diğer kişilerin kullanmasını yasaklamıştır⁶⁷.

İ.S. 270 ve 275 yılları arasında hüküm süren İmparator Aurelianus tarafından çıkartılan bir yasada, erkeklerin beyaz, yeşil, kırmızı veya sarı renkte olan ayakkabıları giymesi yasaklanmış ve yalnızca imparator ve oğullarının mor ya da kırmızı renkte ayakkabılar giyebileceği belirtilmiştir. Onun döneminde erkeklerin ipekli kıyafetler giymesi de yasaklanmıştır ve sadece büyükelçilerin altın yüzük takabilmelerine izin verilmiştir. Diğer çeşitli yasalarla, insanların verecekleri davetler için harcayacakları paralar belirlenmiş ve davetlere en fazla kaç kişinin çağırılacağı konusunda çeşitli kısıtlamalar da getirilmiştir. Pek çok insan bu kanunları hoş karşılamamış ve iktidar

⁶²Romalıların diğer ülkelerde yaşayan insanlara verdiği isim.

⁶³Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 166.

⁶⁴Suet. Jul. XLIII.

⁶⁵ Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 160-161.

⁶⁶Suet. Aug. XL, XCVIII.

⁶⁷Suet. Nero. XXXII.

sınıfının, kendi servetlerinden faydalanmaya çalıştıklarını düşünmüşlerdir. Diğer taraftan egemen sınıf da bu kişilerin açık zenginlik gösterileriyle otoritelerine meydan okuduklarını ve toplumsal düzeni bozmaya başladıklarına inanmışlardır. Böyle yasaları çıkaranlar sadece Romalılar olmamıştır. Grek dünyasında da bir insanın ne kadar altına sahip olabileceği ya da nasıl eğlenmeleri gerektiği konusunda çeşitli yasalar çıkarılmıştır⁶⁸.

Roma İmparatorluğu'nun tarihi kadar Roma yurttaşlarının ne giydiği de tarihçilerin merak konusu olmuştur. Tekirdağ ve çevresinde giyim-kuşam kültürü hakkında yorum yapabilmemiz için Tekirdağ'ın da içinde bulunduğu coğrafyaya birkaç asır hükmetmiş Roma İmparatorluğu'nun giyim-kuşam geleneklerine yakından bakmak daha yararlı olacaktır.

1.1. Roma'da Giyim Kuşam

Roma kıyafetleri hakkında bildiklerimizin çoğu zengin Romalılardan ve imparatorlar tarafından bırakılan ve günümüze kadar ulaşan buluntulardan gelmiştir. Günümüze kadar ulaşmış birçok heykel, mozaik ve filolojik kaynaklar, Romalıların giyim tarzı hakkında fikir sahibi olmamızı sağlamıştır. Bu buluntular genellikle Roma toplumunun zengin ve soylu kesimini tasvir etse de toplumun diğer kısmını oluşturan yoksul Romalılar da muhtemelen daha düşük kalitede benzer giysiler giymişlerdir. Bununla birlikte günümüze ulaşmamış kıyafetlerin olabileceği ihtimali de unutulmamalıdır⁶⁹.

Romalılar geçmişin ve diğer halkların giyim kültürünü alarak tarihte en farklı giyim-kuşam geleneklerinden birini oluşturmuşlardır. Roma kıyafetleri üzerindeki en büyük etkiyi Etrüskler ve Grekler yaratmıştır. Romalılar, bu iki kültürden bol dökümlü giysileri alarak kendi kültürlerine uyarlamışlardır. Genişleme yıllarından sonra fethettikleri çevre halkları tarafından da büyük ölçüde etkilenmişlerdir. Galyalıları'dan, modern pantolonların atası sayılacak türde bir pantolonu almışlardır. Uzak Doğu'da gerçekleştirdikleri ticaret, onların ipek ve kıymetli taşları kullanmalarını sağlamıştır. Genel olarak baktığımızda Roma kıyafetlerinin iki farklı tarafı vardır. Öncelikle Roma giyim geleneği bir düzen içinde ilerlemiştir, en temel kıyafetler İ.Ö. 509'da Roma

⁶⁸Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 162.

⁶⁹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 167.

Cumhuriyeti'nin kuruluşundan İ.S. 476'da Roma İmparatorluğu'nun çöküşüne kadar neredeyse aynı kalmıştır. Bununla birlikte bazı kıyafetler ve onları süslemek için kullanılan malzemeler zamanla büyük değişiklikler göstermiştir. İlk yıllarda kaba yünden yapılan giysiler, imparatorluğun sonraki yıllarında ithal ipeklerden üretilmiştir. İmparatorluğun büyümesi Romalıları çok farklı iklimlerle tanıştırmıştır. Bu sayede Romalılar mevsimlik kıyafetler giyen ilk büyük toplum olmuş, hem sıcak hem de soğuk iklimler için çeşitli kıyafetler tercih etmişlerdir. Kışın giymeye elverişli olan botlar ve bilinen ilk yağmurluklar da onlar tarafından üretilmiştir. İmparatorluğun yayılması aynı zamanda Roma giyim kuşam geleneğinin başta Avrupa olmak üzere tüm Britanya adalarına, Anadolu'ya ve diğer bölgelere de yayılması anlamına gelmiştir⁷⁰.

Kısacası Roma yaptığı birçok savaşla birlikte birçok kültürle karşılaşmış ve onların kıyafetlerini tanıma imkânına sahip olmuştur. Diğer kültürlerin ürettiklerini bir miras olarak kabul etmiş ve benimsemiştir. Özellikle de Roma'nın karşılaştığı Etrüsk ve Grek kültürü giyim-kuşam konusunda kendisine örnek olmuştur⁷¹. Gördüğü tüm kültürlerdeki kıyafetleri bazen olduğu gibi kabullenen Romalılar bazen de kendilerine özgü bir hava katmışlardır. Roma, hakimiyet kurduğu yerlerdeki insanların kıyafet geleneklerini değiştirmeye çalışmamıştır fakat dinin ve devletin gerektirdiği şartların yerine getirilmesi daima halktan istenmiştir. Romalı gibi giyinmek bir ayrıcalık olduğu için Anadolu'da ve diğer Roma eyaletlerinde imparatorluğun merkezinden gelenlerin kıyafetlerine karşı büyük bir ilgi gösterilmiştir⁷².

1.1.1. Erkek giysileri

Erkekler ve kadınlar için temel Roma kıyafetleri iç (*indutus*) ve dış giysiler (*amictus*) olarak ikiye ayrılmıştır. Romalılar genellikle *indutus*larıyla uyumuşlar ve kalktıklarında *amictus*larını giymişlerdir. *Amictus*lar geceleri yatak örtüsü olarak da kullanılabilen çok yönlü kıyafetlerden oluşmuştur⁷³. İster erkek ister kadın olsun eskiden de insanlar bugün olduğu gibi dış görünüşlerine oldukça önem göstermiştir. Romalı şair Ovidius yazdığı *Ars Amatoria*'sında hem kadınlara hem de erkeklere

⁷⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 165-167.

⁷¹A.T. Gürsoy (2015). *Giym kültürü ve moda 3. cilt: erkek modası*. İstanbul: Seçil Ofset, s. 30.

⁷²S. Türkoğlu (2002). *Tarih boyunca Anadolu'da giyim-kuşam*. İstanbul: Atılım Kağıt Ürünleri ve Basım San. A.Ş., s. 96.

⁷³David J. Symons (1987). *Costume of Ancient Rome*. USA: Chelsea House Publishers, s. 16.

birbirlerini nasıl etkileyecekleri ve en iyi şekilde giyinmenin nasıl olacağı konusunda bilgiler vermiş ve kendisini bu alanda adeta bir öğretmen gibi görmüştür⁷⁴.

1.1.1.1. İç giyim

Eskiçağ tarihinde kıyafete dair belki de en çok merak edilen soruların başında günümüzdeki anlamda bir iç çamaşırının giyilip giyilmediğidir. Eğer böyle bir şey söz konusuysa da muhtemelen kıyafetler keten, pamuk, ipek gibi malzemelerden yapıldığı için günümüze kadar ulaşmamıştır. Fakat bazı mozaikler, heykeller ve stellerdeki vücudun mahrem yerlerini kaplayan betimlemeler bize iç çamaşırı benzeri şeylerin olabileceğini de göstermiştir. Buna göre bu kıyafetleri şu şekilde belirtebiliriz.

1.1.1.1.1. Subligaculum

Erkekler için iç giyim diyebileceğimiz olan kıyafeti *subligaculum* (*licium*, *subligar*, *campestre* kullanılan diğer terimlerdir) oluşturmuştur. Bu, beli örten ve bel etrafında düğümlenen keten veya yünlü bir peştemalden meydana gelmiştir. Cumhuriyetin ilk zamanlarında, *toga*⁷⁵ altına giyilen tek giysinin bu olduğu düşünülmüştür. Daha sonra Grekler veya Etrüsk etkisi altında *tunica*⁷⁶, *toganın* altına giyilmeye başlanmıştır. *Subligaculum*, Etrüskler tarafından giyilen *perizomaya* (*diazoma*)⁷⁷ çok benzemektedir. Etrüskler'in de Grekler ve Mısırlılar tarafından giyilen örneklerden bu giysiyi uyarlamış olduğu düşünülmüştür. Basit bir peştamal olan *subligaculumun* (Görsel 1.1.) en temel amacı cinsel organları kapatmak olmuştur. Antik zamanlarda giyilen diğer kıyafetlerde olduğu gibi, *subligaculum* da birçok formda görülmüştür⁷⁸.

Belli başlı kıyafetlerin *subligaculumun* yerini alıp almadığı ya da *subligaculumun* kıyafetlerin altına giyilip giyilmediği aslında tam olarak belli değildir. Keten ya da yünden yapılmış olan bu peştemalin günümüze ulaşmamış olması ve heykelerde tasvir

⁷⁴Ov. Ars. III 810-812.

⁷⁵Yarım daire şeklinde, yünlü dokumadan yapılmış geleneksel Roma giysisi. M. Karatağ (2013). *Klasik arkeoloji sözlüğü Yunan- Roma*. Ankara: Midas Kitap, s. 402.

⁷⁶Evde ya da dışarıda toganın altına giyilen gömlek tarzı kıyafet. M.C. Howatson (2013). *Oxford Antik Çağ sözlüğü*. (Çev: Faruk Ersöz), İstanbul: Kitap Yayınevi, s. 346.

⁷⁷Erkekler tarafından giyilen bir tür peştamal. Karatağ, (2013), **a.g.k.**, 126.

⁷⁸Symons, 1987, **a.g.k.** 16.

edilenlerin genellikle dışa giyilen kıyafetler olması bu konu hakkında net bir şey söylemeyi engellemiştir. Symons'ında belirttiği gibi söz konusu giysi muhtemelen kişisel beğeniye bağlı olarak giyilmiştir. Ağır işlerde çalışanlar ya da diğer aktif işlerle uğraşanlar ve köleler yüksek ihtimalle bazen sadece *subligaculum* giymişlerdir. Aynı zamanda bu kıyafet gladyatörlerin de olağan giysi olmuştur. (Görsel 1.1)⁷⁹. Bunu günümüze ulaşan eserlerde görmemiz mümkündür (Katalog No 1,2,3).

Görsel 1.1. *Subligaculum* giyen gladyatör (Symons, 1987)

1.1.1.2. Ara giyim

Roma tarihi boyunca erkeklerin iki çeşit temel giysisi olmuştur: *tunica* ve *toga*⁸⁰.

1.1.1.2.1. *Tunica*

Tunica, Greklerin *khiton* (χιτών)⁸¹ adını verdikleri kıyafetin Roma uyarlamasıdır⁸². Günlük yaşamın asıl giysisi olan tunik birbirine dikilmiş bir ön ve bir arka parçadan oluşmuştur. Boyu erkeklerde dize kadar gelen tunik (Katalog No 10), kadınlarda ayaklara kadar uzanmıştır. Bu giysi kollu ya da kolsuz bir şekilde

⁷⁹Symons, 1987, **a.g.k.** 16.

⁸⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 180-181.

⁸¹Grekler tarafından yaygın olarak kullanılan giysidir. Erkeklerin giydiği *khiton* diz seviyesine kadar inerken kadınların giydikleri yere kadar uzanmaktadır. Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 220.

⁸²Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 409.

giyilmiştir⁸³. Bu en temel ve en basit Roma kıyafeti zamanla kişinin sosyal statüsü ve gücü hakkında mesaj veren bir araca dönüşmüştür. Tunik eski Roma'daki tüm erkekler tarafından giyilmişse de, yapıldığı kumaş türü ve giyiliş biçimi önemli sosyal farklılıklara işaret etmiştir. İlk zamanlarda erkekler yalnızca *toga* giymiştir, tuniğin yaygın bir şekilde giyilmeye başlanmasıyla kolları bulunan (Görsel 1.2.) uzunca bir tunik giymek kadınsı bir davranış olarak görülmeye başlanmıştır. Bu yüzden kadın ve erkek tunikleri küçük farklılıklarla birbirinden ayrılmıştır. Tunikler tek başına giyilebileceği gibi genellikle *toganın* altına giyilmiştir (Katalog no 15, 48, 61). Özellikle de zenginler tarafından imparatorluk döneminde iki tunik giymek adet olmuştur⁸⁴. Suetonius'un aktardığına göre ilk Roma imparatoru Augustus, kışları *togasının* altına üst üste dört tunik giymiştir⁸⁵.

Görsel 1.2. Uzun kollu tunica (Symons, 1987)

Tunikler kişilerin maddi durumuna göre değişik yünlerden yapılmıştır. Öyle ki varlıklı Romalılar Hint veya Çin ipeğinden yapılmış tunikler giymişlerdir. Bu tür kumaşlar daha çok kadınlar tarafından tercih edilse de erkeklerin de böyle kumaşlardan yapılmış kıyafetler giydiği görülmüştür⁸⁶. Orta ve üst sınıfa mensup kişilerin tunikleri yumuşak yünden ve daha sonraları keten ve pamuktan yapılmıştır. Romalı yoksul

⁸³Horst Blanck (1999). *Eski Yunan ve Roma'da yaşam*. (Çev: İslam Tanrıcut), İstanbul: Arion Yayınevi, s. 119-120.

⁸⁴Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 181; Howatson, 2013, **a.g.k.**, 346.

⁸⁵Suet. Aug. LXXXII.

⁸⁶Hilary J. Deighton (2012). *Eski Roma yaşantısında bir gün*. (Çev: Hande Kökten Ersoy), İstanbul: Homer Kitabevi, s.16.

erkekler ise boyanmamış kaba yünden yapılmış basit bir tunik giymek zorunda kalmışlardır. Tercihe göre tuniğin çevresine aksesuar ve boyunu ayarlama amaçlı basit bir kemer de takılmıştır. Bazı çalışan erkekler, sadece bir omuza bağlanan ve *exomis* (Görsel 1.3.) adı verilen bir tunik giymişlerdir. Orta sınıfın ve varlıklı vatandaşların üyeleri dışarıda uzun bir pelerin ve *toga* olmadan asla tunik giymemişlerdir⁸⁷.

Görsel 1.3. *Exomis* (Symons, 1987)

Tunik imparatorluk döneminde (Görsel 1.4) daha ayrıntılı ve dekoratif bir hale gelmiş ve maddi durumu ve konumu nasıl olursa olsun tüm erkekler tarafından giyilmiştir (Katalog No 11). Toplum içine çıkan varlıklı Romalı erkekler, zamanla tuniklerinin nasıl dikilip-biçildiğine dikkat etmeye başlamışlar, tunik giyerken kişisel eşyalarını koruyacak cepleri olan dar bir kemer veya daha geniş bir kuşak kullanmışlardır. Kemer kullanmadaki diğer bir amaç tuniğin boyunu ayarlamaktır. Kıyafeti doğru uzunluğa getirmek için kumaş, kemerin üstüne çekilmiştir⁸⁸.

Şeritler, zengin renkler ve desenler ile ayrıntılı hale getirilen bu kıyafeti süslemek için her omuzdan göğüse doğru dikey olarak inen, boyalı şeritler (*clavi*) kullanılmıştır. *Clavinin* genişliği ve rengi kişilerin sosyal konumu hakkında bir mesaj görevi görmüştür. Senatör sınıfına mensup olanların giydiği tuniklerin üzerinde kumaş üstüne

⁸⁷Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 181.

⁸⁸Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 181.

dikilen ya da kumaş içine dokunan geniş bir erguvan şerit yer almıştır. Bu erguvan renkli şeride *latus clavus* denmiştir. Tunüğün önü ve arkasında yer alan bu şerit, her iki omzundan başlayarak tunüğün alt ucuna kadar inmiştir⁸⁹. İster sade ister gösterişli olsun, herkes tarafından kullanılan tunik giyimi oldukça kolay ve rahat bir Roma giysisi olmuştur⁹⁰.

Görsel 1.4. *Toga ve tunica giyimli İmparator Titus Heykeli (İ.S. I. Yüzyıl), Vatikan Müzeleri.*

Erkekler tarafından üst üste giyilen iki tunikten birine *tunica exterior* denmiştir. Erkeklerin içlerine giydikleri diğer bir çeşit tuniğe ise *tunica interior* adı verilmiştir. Suçluları cezalandırmak ve acılı bir ölüm yaşatmak için *tunica molesta* denilen zifte bulanmış bir tunik giydirilmiştir. Bu tuniği giyen suçlu yakılarak idam edilmiştir. *Tunica palmata* ise *toga picta* altına giyilen altın işleme *palmet* dallarıyla süslenmiş erguvan renkli bir tunik olmuştur. *Tunica palmata* denilen bu tunik savaşlarda üstünlük sağlamış generaller ve imparatorlar tarafından giyilmiştir. Mor iplikten yapılmış, altın iplikle işlenmiş ve özel bir *toga* ile giyilmiştir. Yargıçlar tarafından giyilen *tunica*

⁸⁹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 181-182; M. C. Howatson, 2013, **a.g.k.**, 346.

⁹⁰Deighton, 2012, **a.g.k.**, 16.

angusti clavi dar mor şeritlerle süslenmiştir. Senatörler tarafından giyilen *tunica laticlavia* ise geniş mor şeritlere sahip olmuştur⁹¹. Tunik her ne kadar genellikle erkek kıyafeti olarak düşünülse de daha fakir kadınlar tarafından ve durumu ne olursa olsun tüm çocuklar tarafından da giyilmiştir. Tunik, gömlekler, t-shirt ve Katoliklerin dinsel törenlerinde giydikleri kıyafetler de dahil olmak üzere temel şeklini koruyarak günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır⁹².

1.1.1.3. Dış giyim

Erkeklerde dışa giyilen en temel kıyafetleri *toga* ve *himation* oluşturmaktadır.

1.1.1.3.1. Toga

Antik Roma'nın en temel ve en bilinen kıyafetlerinden biri *toga*dır (Katalog no 15, 48, 61). Roma kentinin kuruluşundan imparatorluğun çöküşüne kadar heykeller ve mozaikler de dahil olmak üzere birçok yerde bu kıyafeti görmek mümkündür⁹³. Roma'nın ünlü şarilerinden Vergilius (İ.Ö. 70 – İ.S. 19) Aeneas'ında, Marcus Valerius Martialis (İ.S. 40-104) ise Epigramlar'ında Romalılardan "*toganın insanları*" olarak bahsetmişlerdir⁹⁴. Bu, Romalılar için *toganın* ne kadar önemli olduğu ve onların *toga*yla nasıl özdeşleştiklerinin bir göstergesi olmuştur.

Toga'nın kökleri Etrüskler ve Grekler tarafından giyilen kıyafetlere dayanmıştır. Grekler, *himation* (ἡμάτιον) ⁹⁵ adı verilen uzun bir kıyafet giymişler ve Etrüskler, bu Grek kıyafetini *tebenna* adını verdikleri kıyafetlerine uyarlamışlardır. *Himation* ve *tebennadan* etkilenererek ortaya çıktığı düşünülen *toga* soylu bir Roma kıyafeti olmuştur.

⁹¹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 181-182; T. Tekçam (2007). *Arkeoloji sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları, s. 236; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 410.

⁹²Blanck, 1999, **a.g.k.**, 120; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 182.

⁹³Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 178.

⁹⁴Verg. A. I 282; Mart. XIV 124.

⁹⁵Arkaik dönemden başlayarak Helenistik Dönem boyunca Grek kadın ve erkeklerin bedenlerine sardıkları bol ve uzun giysiye verilen isimdir. Çok büyük dikdörtgen bir kumaş biçiminde olan *himation*, şal, pelerin ya da başı örtmek için değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Genellikle beyaz yünlü kumaştan yapılmakla birlikte, kadınların kullandığı türleri renkli ipek ya da pamuklu kumaştan olabilmektedir. Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 187; *Himation* genellikle sol omza yerleştirilir, oradan sırt aşağı indirilip serbest bırakacak biçimde sağ alt kol altından döndürülür, yine sol omuz üzerine atılırdı. Howatson, 2013, **a.g.k.**, 345.

Cumhuriyetin ilk yıllarında *toga* oldukça küçük ve oval bir yün kumaştan oluşmuş ve tunik üzerine (Görsel 1.5.) giyilmiştir⁹⁶.

Görsel 1.5 *Tunica üzerine toga giymiş bir Romalı (Symons, 1987)*

Toga Romalıları kölelerden ve Romalı olmayanlardan ayıran en önemli kıyafet olmuştur. Romalılara göre *toga* giymek bir anlamda çağdaşlıkla aynı anlama gelmiştir. *Toga* demek bir anlamda “ağır başlılık” demektir. Bu giysinin ağırlığını taşıyabilmek için soylu olmak önemli görülmüş ve bu kıyafeti giyen kişinin toplum içerisinde çıktığı zaman hareketlerine dikkat etmesi beklenilmiştir. Grek *himation*undan farklı olarak Roma *togası* yünlü kumaştan oluşmuş ve yuvarlak bir şekilde kesilmiştir. Kumaşın vücut üzerinde darlaştırıldığı (*toga exigua*) Cumhuriyet döneminde ise yarım daireden oluşmuştur. Augustus döneminden itibaren *toganın* daha bol bir hale gelmesiyle *toga* giyme biçimi de değişmiştir⁹⁷. Suetonius’un aktardığına göre İmparator Augustus’un giydiği *togalar* ne çok dardı ne de çok fazla genişti. Onun giydiği *toganın* kenarında bulunan şeridi de ne enli ne de dardı⁹⁸. Suetonius’un bu anlatımından onun ideal bir *toga* giydiği anlaşılmaktadır.

Toga, yarım daire biçiminde ve yaklaşık 5 metre uzunluğundan oluşmuştur. Eni en fazla 2 metredir. Genellikle yünden yapılmıştır. Giyen kişinin durumuna ve zevkine göre çeşitli genişlikte ve kalitede giyilmiştir. Greklerin *himationu* gibi vücuda dolanan

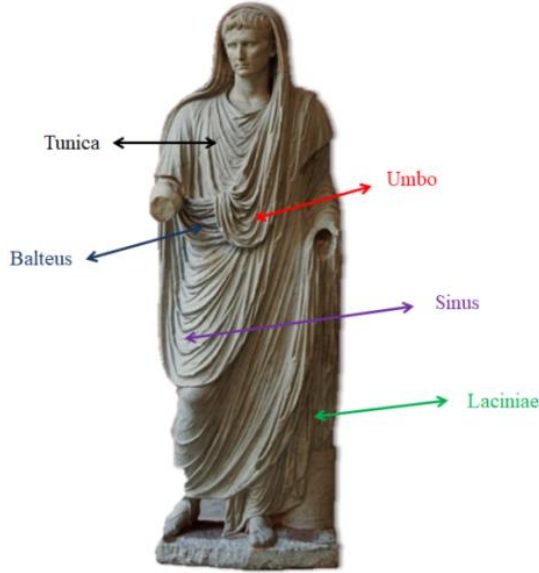
⁹⁶Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 178.

⁹⁷Blanck, 1999, **a.g.k.**, 118; Deighton, 2012, **a.g.k.**, 18.

⁹⁸Suet. Aug. LXXIII.

toga, sol omuz ile sol kolu örtmüş, sağ kolu serbest bırakmıştır⁹⁹. Bu ağır ve karmaşık kıyafeti giymenin birçok farklı yolu olmuştur. Howatson ve Deighton en temel *toga* giyme biçimini şu şekilde aktarmıştır¹⁰⁰:

“*Togayı giyerken önce düz kenarı arka taraftan sol omuz üstüne yerleştirilirdi ardından uzunluğunun üçte biri kadarıyla sol kolla tutulacak biçimde togayı giyen kişinin önüne sarkmasına özen gösterilirdi. Ardından toga düz kenarının sırt tarafında kalan bölümü yukarı gelecek, yuvarlak bölümü sağ bacağa kadar inecek biçimde sırtta dolanır, sağ kol altından geçirilip yine sol omuz üstünden beri atılır ve oradan aşağı sarkardı. Kumaş, kıvrımları korunmak amacıyla ya da saygı işareti olarak başın üzerini örtebilirdi (Görsel 1.6.). Togada bir kıvrım cep olarak da kullanılabilirdi.*”

Görsel 1.6. *İmparator Augustus Heykeli (İ.S. 20), Museo nazionale romano (Roma Ulusal Müzesi)*

Toga belli başlı bölümlerden meydana gelmiştir (Görsel 1.6). *Toga*'nın sarkan parçasına *laciniae* denmiştir. Romalılar bu parçayı sol kollarının üzerinde taşımışlardır¹⁰¹. Toga'nın sarılmasıyla oluşan zarif kıvrımlar *sinus* olarak adlandırılmıştır. *Toga* bel çevresinde *balteus* adı verilen bir kemerle sarılmıştır. *Balteus* üzerinden sarkıtılan *umbonun* dekoratif durması kullanıma sebeplerinden biri

⁹⁹Howatson, 2013, **a.g.k.**, 346.

¹⁰⁰Deighton, 2012, **a.g.k.**, 18; Howatson, 2013, **a.g.k.**, 346.

¹⁰¹Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 243.

olmuştur¹⁰². Traianus-Hadrianus döneminde *umbo* kullanılmamıştır. Severuslar döneminden itibaren *contabulatio* adı verilen göğüs üzerinde çapraz olarak gerilmiş ve tahta gibi görünen bir kumaş parçası yer almıştır. Önceleri hem erkekler hem de kadınlar tarafından giyilen *toga* zamanla sadece Roma vatandaşı olan erkeklerin ayırt edici giysisi halini almıştır¹⁰³.

Toganın temel şekli kabaca aynı olsa da, renk ve süslemeleriyle tıpkı *tunicada* olduğu gibi giyen kişinin statüsü hakkında topluma bir takım mesajlar vermiştir. En temel ve ortak *toga* basitçe *toga virilis* (erkek togası) olarak adlandırılmıştır. Bu *togada* yün doğal renginde (düz beyaz) bırakılmıştır. Erkek çocuklar ergenliğe girdiklerinde bu *togayı* giymeye başlamışlardır. Diğer bir *toga* türü olan *toga candida* kamu görevlilerinin adaylıklarını koydukları zaman giyilmiştir. Adaylar daha beyaz görünmesi için ağartılan bu *togayı* giymişlerdir. *Toga* genellikle bir *tunica* üzerine giyilmişse de, etrafındaki kişileri etkilemek isteyen bazı adaylar savaş yaralarının bulunduğu çıplak göğüslerini göstermek için *toga candida* giymişlerdir. Daha sonraki imparatorlar tarafından tercih edilen *toga picta*, halka açık törenlerde zafer kazanan generallerin giydiği süslü nakışlarla kaplı bir tören *togası* olarak kullanılmıştır. Bu *toga* erguvani ve altın işlemeli motiflerle süslenmiştir. Her ne kadar *toga* genellikle açık renkte giyilmiş olsa da yas tutanlar tarafından giyilen *toga pulla*, siyah, koyu kahverengi ya da gri gibi koyu bir renkten dokunarak giyilmiştir¹⁰⁴. Roma'da yakını ölen ya da çok sevilen biri için yas tutan kişiler altınlarını ve gösterişli süslemelerini çıkararak üzüntülerini ifade etmek amacıyla siyah renkli giysilere bürünmüşlerdir¹⁰⁵.

Kenarı eflatun şeritle çevrili olan *togaya toga praetextata* (şerit kenarlı toga) denmiştir. Bu *togayı* bazı rahipler ile bazı yüksek devlet görevlileri giymişlerdir. Büyük ihtimalle bu *toga* da Etrüsk *tebennesinden* esinlenilerek oluşturulmuştur. Bu toga aynı zamanda genellikle 16 yaşına ulaşmamış erkek çocukları tarafından da giyilmiştir¹⁰⁶. Rahipler tarafından giyilen ve kırmızı şeritleri olan erguvan rengindeki diğer bir *togaya toga trabea* denmiştir. Diğer din adamları tarafından giyilen *toga trabeanın* farklı

¹⁰²L. Cleland, G. Davies ve L. L. Jones (2007). *Greek and Roman dress from a to z*. Canada: Routledge, s. 171, 15, 203.

¹⁰³Blanck, 1999, **a.g.k.**, 118-119; Howatson, 2013, **a.g.k.**, 346.

¹⁰⁴Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 179; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 402.

¹⁰⁵Dion. Ant. VIII 62. 2; Suet. Jul. LXXXIV.

¹⁰⁶Suet. Jul. I, XVI; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 179; Howatson, 2013, **a.g.k.** 346.

renkleri de giyilmiştir. Ayrıca, *toganın* farklı tip ve *claviye* sahip olan modelleri de Romalılar tarafından tercih edilmiştir¹⁰⁷.

Roma kıyafetleri günümüzde olduğu gibi zamanla daha da karmaşık bir hale gelmiş ve *toga* da bundan nasibini almıştır. İlk olarak, *toga* hacim olarak büyümüş ve bu da bazı problemlere sebep olmuştur. *Toga* daha da büyüdükçe, ağır ve insanları terleten bir hale gelmiştir. *Togayı* doğru bir şekilde giyebilmek için uzun bir zaman harcanmıştır. Varlıklı kişiler bu kıyafeti giyebilmek için hizmetçilerinden yardım almak zorunda kalmışlardır. Diğer taraftan kıyafeti giyen kişinin bir kolunun içeride diğer kolunun dışarıda kalması kişinin hareketlerini sınırlandırmıştır. Üstelik bu ağır giysi dışarıda soylular tarafından giyildiği için sürekli temizlenmesi gerekmiştir. S. ve T. Pendergast, Romalı yazar Tertullianus (İ.S. 155 - 220)'un *toga* giymenin aslında pek de rahat bir şey olmadığı konusunda söylediği bir sözü aktarmıştır. Tertullianus'a göre *toga* bir giysiden ziyade Romalılar için ağır bir yük olmuştur. Onun bu sözleri *toga* giymenin zorluğunu bir anlamda özetlemiştir. Diğer taraftan *toga* giymemek Romalılar için bir seçenek olmamıştır. Halka açık törenlerde *toga* giymek zorunlu olmuş ve dışarıda *toga* olmadan dolaşmak saygısızlık olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda resmi toplantılarda da *toga* giyilmesi zorunlu kılınmıştır. Bu zorunluluk daha kullanışlı giysiler olmasına rağmen imparatorluk döneminde de sürmüştür¹⁰⁸. İmparatorluk döneminin ilerleyen yıllarında *toga* günlük yaşamda kullanılmamaya başlanmış ve sadece imparatorluk kabullerinde, resmi ve bayram kutlamalarında, dava duruşmalarında giymeye devam edilerek bir devlet giysisi halini almıştır. Günlük yaşamda diğer insanlar ise *togaya* göre oldukça basit ve giyimi daha kolay olan *tunicayı* kullanmışlardır¹⁰⁹.

Cumhuriyetin ilk yıllarında işçiler de dahil olmak üzere çeşitli gruplar tarafından giyilen *toga* daha sonraları yalnızca soylu vatandaşlar tarafından giyilmiştir. Köle ve Romalı olmayanlara yasaklanmıştır. Kadınlar da ilk başta *toga* giymelerine rağmen daha sonraları *palla*¹¹⁰ adı verilen bir tür pelerin giymeye başlamışlardır¹¹¹.

¹⁰⁷Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 179.

¹⁰⁸Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 179-180; Howatson, 2013, **a.g.k.**, 346.

¹⁰⁹Blanck, 1999, **a.g.k.**, 119.

¹¹⁰Roma'da kadınların giydiği bir çeşit manto ya da pelerin, Howatson, 2013, **a.g.k.**, 683.

¹¹¹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 178-179.

1.1.1.3.2. *Pantolonlar*

Romalılar üzerinde egemenlik kurduğu halklardan iki çift pantolon almıştır. Bunlardan ilki *braccae* ikincisi ise *feminalia* olarak adlandırılmıştır. Bu pantolonlar deri bir bağ ile bele sabitlenmiş ve genellikle ham yünden yapılmıştır¹¹².

1.1.1.3.2.1. *Braccae*

Roma'nın ilk sakinlerinin pantolon giymediği düşünülmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler *toga* veya *stola*¹¹³ gibi bol dökümlü ve neredeyse ayaklara kadar uzanan giysiler giymişlerdir. Pantolon, Romalılar tarafından uygarlığının sınırlarının ötesinde yaşayan barbarların giymiş olduğu ya da çok fakirlerin bacaklarını örtmek için giydikleri bir tür koruyucu olarak görülmüştür. Roma ordusu kendilerinden uzakta bulunan yerleri ve toplulukları keşfetmeye başladığında, Galyalı halkların *braccae*¹¹⁴ (Görsel 1.7.) olarak bilinen uzun pantolonlar giydiklerini görmüşlerdir. *Braccae*, *feminaliaya* göre daha bol bir pantolon olarak giyilmiştir¹¹⁵.

Görsel 1.7. *Tunica ve braccae üzerine kısa bir burrus giymiş adam (Symons, 1987)*

Caesar döneminde (İ.Ö. 49 – İ.Ö. 44) Roma ordusunda kullanılmaya başlanan *braccae* farklı renklerde yünden ve ipekten yapılmıştır. Dizin üstüne ya da altına kadar

¹¹²Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 168.

¹¹³Roma'da kadınların giydiği kollu bir üstlük olan, bütün vücudu ayaklara kadar örten, eteğinin en alt kısmında süslü bir şerit bulunan elbise, Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 379.

¹¹⁴Suet. Jul. LXXX.

¹¹⁵Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 168.

uzanan bu kısa pantolon (Görsel 1.8.) genellikle havanın soğuk olduğu zamanlarda giyilmiştir. Romalılar gittikleri soğuk bölgelerde bacaklarını sıcak tutmak için bu pantolonlara ihtiyaç duymuşlardır. *Braccæ*, imparatorluğun başkenti olan Roma'da yaygın olarak kullanılmamış ve bazı imparatorlar şehirde bu pantolonun giyilmesini yasaklamışlardır¹¹⁶.

Görsel 1.8. *Bir Barbar liderin tanıtılması (İ.S. 175-196), Arco di Costantino*
Dikkatli bakıldığında tunicanın altında braccæ görülmektedir.

¹¹⁶Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 168; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 79.

1.1.1.3.2.2. *Feminalia*

Roma'da giyilen diğer bir pantolona *feminalia* denmiştir. Trajan Sütunu'nda bu pantolonu giymiş olarak betimlenmiş atlı asker kabartmaları yer almıştır. *Feminalia* (*Görsel 1.9.*) aslında diz boyunda ya da ayak bileğine kadar uzanan dar pantolon ya da iç don diyebileceğimiz türde bir kıyafettir. Adı her ne kadar kadınlar tarafından giyildiğini düşündürse de aslında erkekler tarafından giyilmiştir. *Feminalia*, kalça, baldır veya uyluk kemiğinin üstünü kapladığı için bu isimle adlandırılmıřtır¹¹⁷.

Görsel 1.9. *Bir lahdin ön panelinde bulunan barbarlar ayak bileklerine kadar uzanan feminalia ile tasvir edilmiştir (İ.S. 180), Musei Vaticani, Museo Pio-Clementino.*

Cumhuriyet döneminde (İ.Ö. 509 – İ.Ö. 27) Romalı erkekler, muhtemelen barbarca bir kıyafet olarak gördükleri için pantolon giymekten kaçınmışlardır. Ancak kısa bir süre sonra, Romalı askerler –özellikle de atlılar- kısa, dar pantolonları giymeye başlamış ve bu pantolonları savaş dönüşünde kendileriyle birlikte Roma kentine

¹¹⁷Pendergast, S. ve T.,2004, **a.g.k.**, 172; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 157.

getirmişlerdir. *Feminalia* hiçbir zaman en temel erkek kıyafetleri olan *toga* ve *tunica* kadar kabul görmemiş ancak iş için ya da daha soğuk yerlere seyahat ederken insanların tercih ettikleri bir kıyafet olmuştur. *Feminalia* toplumun çeşitli kesimleri tarafından giyilmiştir ve çeşitli malzemelerden yapılmıştır. Süvari olarak adlandırılan askerler genellikle deri *feminalia* giymişlerdir. Sivil halk, yün ve pamuk dahil olmak üzere çeşitli malzemelerden yapılmış *feminalia* tercih edip giymişlerdir.¹¹⁸. Suetonius, kış aylarında soğuktan korunmak için İmparator Augustus'un *feminalia* giydiğini aktarır ki bu bize bir imparatorun barbar olarak nitelendirdiği halkın kıyafetini gerektiğinde giyilebileceğini göstermiştir¹¹⁹.

1.1.1.3.3. *Pelerinler*

Romalılar çeşitli mantolar veya pelerinler giymişlerdir. Günümüze kadar ulaşmış steller ve heykelerde her ne kadar pelerinler yer alsa da bunları birbirinden ayırmak kolay olmamıştır. Çalışmamızda yer verdiğimiz pelerinler dışarı çıkarken, özellikle de soğuk kış günlerinde giyilmiştir. *Toga* üzerine giyilen hafif bir yün pelerin (kürkten yapılmış olanları da vardır) *lacerna* olarak adlandırılmıştır. İmparatorluk döneminde giymeye başlanan bu pelerin beyaz, mor, parlak renkler veya koyu renklerle boyanmıştır. Başını koruması için pelerine ek olarak bir de kukuleta dikilmiştir. Yolculuk sırasında ve kötü havalarda erkekler tarafından giyilmiştir. Yarım daire formundadır ve Greklerin *khlamys*¹²⁰ adı verdikleri pelerine benzemektedir. *Khlamys* (Katalog no 60) gibi göğüs üzerinde ya da sağ omuzun üzerinde bir *fibula* (Katalog no 101, 102) ile tutturulmuştur. Önemli kişiler tiyatrolarda selamlanacağı sırada *lacerna toganın* üzerine çıkarılmıştır. Bu pelerin köken olarak Perslere ait olduğu düşünülmüştür¹²¹.

Kalın ve genellikle koyun yününden yapılmış dikdörtgen biçiminde, başını ve omuzları kapatan bir pelerine *birrus* (Görsel 1.10.) denmiştir. Kırmızı renkte olanına ise *purros* denilmiştir. Kunduz derisinden yapılmış olanları da giyilmiştir¹²².

¹¹⁸Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 173.

¹¹⁹Suet. Aug. LXXXII.

¹²⁰1m. x 2m. ölçüsünde, dikdörtgen biçimli, atlıların giydiği, köşelerinde küçük ağırlıklar bulunan pelerin. Grek uygarlığının dışında Roma uygarlığında da kullanılmış olan *khlamys* sağ omuz üzerinde kopçalanıyordu. Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 221.

¹²¹Symons, 1987, **a.g.k.**, 20; Blanck, 1999, **a.g.k.**, 120; Tekçam, 2007, **a.g.k.**, 126; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 243.

¹²²Symons, 1987, **a.g.k.**, 20; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 75.

Görsel 1.10. *Uzun bir birrus giyen Romalı (Symons, 1987)*

Cumhuriyet dönemine tarihlenen bir pelerin türü olan *abolla* yünden yapılmıştır. Başlangıçta askerler tarafından giyilen *abolla* cumhuriyetin sonunda sıradan halk tarafından da giyilmeye başlanmıştır. Kumaş çeşidi, renkler ve süslemeler zengin ve fakir insanların durumlarına göre değişmiştir. Askeri kökenli bir pelerin ise *sagum* (Görsel 1.11.) olarak adlandırılmıştır. Bir broş tarafından omza tutturulmuş ve kalın bir yünden yapılmıştır. *Abolla* gibi *sagum* da zamanla sıradan halk tarafından giyilmeye başlanmıştır. Çeşitli şekillerde kesilmiş ve bazen ek olarak pelerine bir kapüşon dikilmiştir. Roma'da belirli gruplar kırmızı; Hispanialılar siyah ve Galyalılar ekose desenli olan *sagum*ları tercih etmişlerdir¹²³.

Görsel 1.11. *Sagum giyen Romalı (Symons, 1987)*

¹²³Symons, 1987, a.g.k., 20.

Sadece dirseklere ulaşan ve erkek ya da avcılar için uygun olduğu düşünülen kısa bir manto ya da pelerine *alicula* denmiştir. Bu pelerin vücudun üst kısmına giyilmiştir ve ön tarafta bir broş yardımı ile tutturulmuştur. *Paludamentum* (Katalog no 43, 47) ise genellikle komutanlar ve imparatorlar tarafından giyilen bir pelerin olmuştur. Bunların dışında Roma toplumunun bazı kesimleri tarafından iki adet Grek kökenli pelerin de giyilmiştir. Bunlardan ilki olan *khlamys* (Görsel 1.12.), boğazda veya omuzda bir *fibula* ile tutturulan ince yünlü bir malzemedен yapılmış dikdörtgen bir pelerindir (Katalog no 16, 17, 60).¹²⁴ Grek ve Romalı erkekler ve kadınlar genellikle aynı kıyafetleri farklı şekillerde giymişler veya farklı renkler ve desenlerle süslemişlerdir ancak çok az sayıda giysi yalnızca bir cinsiyet tarafından giyilmek üzere tasarlanmıştır. *Khlamys* (Katalog no 9, 10, 11, 14, 16, 17) sadece erkekler tarafından giyilen Grek kökenli bir pelerin olmuştur. *Khlamys*, giyen kişiye hareket özgürlüğü verirken soğuk havalarda iyi bir koruma sağlamış ve bu sebeple Romalılar tarafından da kullanılmıştır¹²⁵. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan Trak Atlı stellerinin (Katalog no 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42) olmazsa olmazı olan bu pelerin, muhtemelen bölgede sıklıkla tercih edilmiştir.

Görsel 1.12. *Khlamys* giyen Romalı (Symons, 1987)

Diğer bir pelerin türü olan *paenula* ise ortasında başın geçeceği bir delik açılı, kalın yünlü bir kumaştan yapılmıştır. Normal kötü hava koşullarında ve çalışmamızda yer verdiğimiz diğer pelerinler gibi genellikle *tunica* üzerine giyilmiştir (Görsel 1.13).

¹²⁴Symons, 1987, **a.g.k.**, 21; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 28, 304.

¹²⁵Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 123.

Ayrıca seyahat ederken tüm toplum sınıfları tarafından da tercih edilmiştir. Önü tamamen ya da kısmen kapalı olan *paenula* başın üzerine çekilebilmiş ve vücuda tam oturmuştur. Başını korumak için bir kapüşon (*cucullus*) ile birlikte kullanılmıştır. Normal olarak koyu renkli olmakla birlikte, bazı kölelerin bir çeşit üniforma gibi renkli *paenula* giydikleri de görülmüştür. Yuvarlak, dikdörtgen veya hatta çan şeklinde olmak üzere *paenulanın* çeşitli kesim şekilleri bulunmuştur. Traianus döneminden (İ.S. 98 – 117) başlayarak resmi törenlerde *toga* yerine (Görsel 1.14.) giyilmiştir¹²⁶.

Görsel 1.13. *Tunica üzerine paenula giymiş bir Romalı (Symons, 1987)*

Görsel 1.14. *Paenulayı gösteren kabartma, Traianus Sütunu'ndan detay Roma, İtalya.*

Bunların dışında Roma'da yaklaşık İ.Ö. 200'de dışarıya çıktığı zaman giyilen ve *casula* adı verilen çok yönlü bir kıyafet de giyilmiştir. Bu kıyafet değişik biçimlerde, bugün hala kullanılmaktadır. “Küçük ev” anlamına gelen *casula*, genellikle yünden

¹²⁶Symons, 1987, a.g.k., 20; Blanck, 1999, a.g.k., 120.

yapılmış, kafasına bir delik açılmış büyük dikdörtgen veya oval bir kumaş parçasından oluşmuştur. Bu panço benzeri giysi başın üzerine çekilerek kıyafeti giyen kişiyi kötü hava koşullarından korumuştur. Pendergast bu kıyafeti yağmurlukların erken bir versiyonu olarak düşünmüştür. Genellikle koyu renkten yapılmış ve dizlere kadar uzatılmıştır. Bu pelerin *paenulanın* bir tür uyarlamasıdır¹²⁷.

1.1.1.3.4. Ayakkabılar

Eski Hindistan sakinleri ile birlikte, antik Romalılar, geçmişte geniş bir ayakkabı çeşidine sahip olan tarihin ilk halklarından birisi olmuşlardır. Eski Mezopotamyalılar, Mısırlılar ve Grekler dışarıda ya yalınayak dolaşmışlar ya da dönemin sıklıkla kullanılan ayakkabı çeşidinden biri olan basit sandaleti giymişlerdir. Bu bölgelerdeki iklim böyle bir ayakkabı seçimini makul kılmıştır. Etrüsklerin ve Romalıların yaşadığı İtalyan yarımadasındaki daha değişken iklim ise sandalet giymeyi ya da yalınayak gezmeyi rahatsız bir hale getirmiştir. Bu toplumlar hafif sandaletlerden, askeri kullanım için ağır botlara ve daha soğuk iklimlere kolaylıkla seyahat etmek için kullanılmak amacıyla çok farklı ayakkabı modelleri üretmişlerdir. Romalılardan önce Etrüskler, birkaç farklı ayakkabı çeşidi geliştirmişlerdir. Etrüsk kültüründen bize ulaşan kalıntılar az sayıda olduğu için Etrüsk ayakkabısı hakkında çok az şey bilinmektedir. Etrüsklerin, Greklerden ve belki de Hindistan'daki toplumlardan ayakkabı modellerini aldıkları düşünülmüştür. Mevcut buluntular, öncelikle heykeller ve bazı duvar resimlerinin yanı sıra filolojik kaynaklar Etrüsklerin hafif sandalet, bezden terlik ve deri kayışlarla kapatılmış deri çizme giydiğini göstermiştir. Deri, eski Roma'da ayakkabı yapmak için kullanılan birincil malzeme olmuştur. Romalılar, sığır derisinden kaliteli ürünler yapma konusunda (Görsel 1.15.) çok yetenekli olmuşlardır.¹²⁸ Kıyafet konusunda olduğu gibi bu konuda da Romalıların ayakkabıları Greklerininkine benzemiştir.

¹²⁷ Pendergast, S. ve T., (2004), **a.g.k.**, s. 169.

¹²⁸ Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 197.

Görsel 1.15. Dekore edilmiş deri bir ayakkabı (Symons, 1987)

Romalılar, yine kıyafetlerde olduğu gibi bireylerin durumunu ve gücünü göstermek için farklı ayakkabı çeşitleri kullanmışlardır. Roma Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında, Roma vatandaşları tıpkı kıyafette olduğu gibi çok basit ayakkabılar giymişlerdir. İster zengin ister fakir olsun tüm Romalılar özellikle de yaşadıkları evin içerisinde yalınayak dolaşmışlardır. Dışarıda ise bitki liflerinden dokunmuş veya deriden yapılmış basit sandaletler giymişlerdir. Roma toplumu geliştikçe ve ayakkabıcılık becerileri arttıkça, ayakkabı stilleri de gelişmeye ve çeşitlenmeye başlamıştır. İ.Ö. 27 yılında Romalılar, İmparatorluğun başlangıcına göre çok daha şık *solea* (sandaletler), *calceus* (ayakkabılar) ve *cothurnus* (botlar) giymişler, sadece çok fakir olanlar ve köleler ise yalınayak gezmeye devam etmişlerdir¹²⁹.

Roma tarihi boyunca temel ayakkabı tipleri aynı kalmasına rağmen, stiller zamanla değişmiştir. Roma Cumhuriyetinde ve öncesinde ayakkabı stilleri sade olmuş ve küçük süslemeleriyle Pendergast'a göre Erken Romalıların sadeliğini ve tutumunu ifade etmiştir. Roma İmparatorluğu'nun yükselişi ile Roma halkının zenginliği ve gücü de yükselmiş ayakkabı stilleri daha süslü ve dekoratif hale gelmiştir. Zengin insanlar özellikle de altın süslemeli veya süs eşyalarından, metal tokalardan, işlemeli nakışlardan ya da mücevherlerden oluşan ayakkabılar giymeye başlamışlardır¹³⁰. Roma'da çeşitli ayakkabı ve bot türleri giyilmiştir. Roma'daki en basit ayakkabı türlerinden birine *carbatina* (Görsel 1.16.) denmiştir. Ayak etrafına bir kayışla sabitlenmiş tek parça tabaklanmış veya tabaklanmamış deriden yapılmıştır¹³¹. Askerler, köylüler ve işçiler tarafından tercih edilen sağlam ve genelde çivili bir tabanı bulunan, üst bölümü şeritler

¹²⁹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 203.

¹³⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 198.

¹³¹Symons, 1987, **a.g.k.** 58.

halinde kesilmiş küçük bir çizme ise *caliga* olarak adlandırılmıştır¹³². Suetonius, İmparator Gaius Iulius Caesar Augustus Germanicus (İ.S. 37 - 41)'un takma adı olan Caligula'nın bu küçük çizmeden geldiğini aktarmıştır¹³³.

Görsel 1.16. *Carbatina* (Symons, 1987)

Roma'da erkekler tarafından giyildiği bilinen ayakkabı türlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1.1.1.3.4.1. *Calceus*

Kent içinde giyilen en temel ayakkabı *calceus* olarak adlandırılmıştır. *Solea* veya *sandal* ile birlikte, *calceus* antik Roma'da giyilen ayakkabıların en yaygınlarından biri olmuştur ve Roma'nın geleneksel giysisi *toga* ile birlikte kullanılmıştır. Bir anlamda *toga* gibi Roma vatandaşlığının bir simgesi haline gelmiştir. Bu ayakkabı tüm ayağı kaplamış ve deri bağcıklarla bağlanmıştır. *Calceus*un özel bir türü Romalılar'dan önce Etrüsk kralları tarafından giyilmiştir. Daha basit bir türü ise *pero* olarak adlandırılmıştır. *Calceus*, günümüzdeki modern kıyafetlerin altına giyilen ayakkabılara benzemektedir. Roma Cumhuriyeti'nden başlayan ortak kullanımda *calceus* deri veya tahtadan yapılmış bir tabana sabitlenmiş deri bir üst kısımdan oluşmuştur. *Calceus*un çeşitli formları vardı fakat en basit haliyle *calceus*, ayak tabanının etrafına sarılmış ve tek bir deriden yapılmış bir tür çarık veya mokaşendi¹³⁴.

Roma'da ayakkabıcılık becerileri daha gelişmiş hale geldikçe, *calceus* da gelişmiştir. *Calceus*'un üstleri ayrı bir tabana dikilmiş ve çeşitli uzunluklarda türleri

¹³²Blanck, 1999, **a.g.k.**, 128; Howatson, 2013, **a.g.k.**, 347.

¹³³Suet. Cal. IX.

¹³⁴Blanck, 1999, **a.g.k.**, 127; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 199.

görülmeye başlanmıştır. Diğer giyim türlerinde olduğu gibi, *calceus* giyen kişilerin de sosyal konumu veya durumu hakkında fikir sahibi olmak mümkün olmuştur. Örneğin kölelerin *calceus* giymelerine izin verilmemiştir. Senatörler, ayak bileğini örten, yüksek tabanlı, ayağa ön taraftan dört siyah deri şeritle tutturulan ve küçük bir fildişi hilalle bezeli *calceus* giymişlerdir. İmparatorlar, kırmızı kayışlarla bağlanmış olan *mulleus* adı verilen farklı bir *calceus* türü giymişlerdir. Kadınlara özgü olan *calceus muliebris* beyaz renkli ve daha gösterişli yapılmıştır. Antik Roma'dan günümüze ulaşan birçok heykelde ve buluntularda birçok farklı *calceus* çeşidi keşfedilmiştir¹³⁵.

1.1.1.3.4.2. *Cothurnus*

Roma'da avcılar, atlılar ve yönetici sınıf tarafından giyilen tipik bir bot *cothurnus* (Görsel 1.17.) olarak adlandırılmıştır. Deriden yapılmış olan bot, ayağın üzerine çekilmiş ve üst tarafa kadar bağlanmıştır. Dizin altında ya da üstünde giyilen bu botun çeşitli türleri kullanılmıştır. *Cothurnus* kendine özgü bir tarzdan meydana gelmiştir. Uzun bağcıklardan ve çeşitli süslemelerden oluşmuştur. Roma kıyafetinin diğer unsurları gibi *cothurnus* da zamanla daha dekoratif bir hale gelmiştir¹³⁶.

Görsel 1.17. *Greco-Amazon savaşlarından bir sahne (İ.S. II. yüzyılın ortası). Sahnenin solunda bulunan figürün ayağına giydiği cothurnusu görülmektedir. Pire Arkeoloji Müzesi, Atina.*

¹³⁵Blanck, 1999, **a.g.k.**, 127; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, s. 200; Howatson, 2013, **a.g.k.**, 347.

¹³⁶Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, s.200.

Başlangıçta, botların tabanları ince bir deri tabakasından oluşmuş ancak daha sonraları bu botu giyen kişiler genellikle mantar tabakalarını kullanarak tabanın doldurulması için çeşitli yollar tasarlamışlardır. Kalın mantar tabakalarla doldurulmuş taban ya ayaklar için koruma sağlamak amacıyla yapılmış ya da giyenin daha uzun ve dolayısıyla daha güçlü görünmesini sağlamak için eklenmiştir¹³⁷. Boyu kısa olan ya da daha haşmetli görünmek isteyen kişiler ya ayakkabılarının içerisini mantar tabakalarla doldurmuş ya da topuklu ayakkabılardan yardım almışlardır. Suetonius, Augustus'un daha uzun boylu görünmek için topuklu ayakkabılar giydiğinden bahsetmiştir¹³⁸.

Cothurnus ayrıca tiyatrolarda da kullanılmıştır. Klasik Grek ve Roma tiyatrosunda *cothurnus*, tragedya oyuncularından giyilmiştir. Bir insan ve alınyazısı ya da kader gibi güçlü kuvvetler arasındaki çatışmayı gösteren ciddi oyunlar tragedya olarak isimlendirilmiştir. Oyundaki karakterin önemine bağlı olarak, *cothurnus* farklı yüksekliklerde yapılmıştır. En uzun boylu aktörün rolü daha önemli olduğu için daha heybetli görünmek adına tabanı doldurulmuş *cothurnus*tan boy uzatma konusunda yardım alınmıştır. Klasik tragedyaların yeniden sahnelemelerinde *cothurnus* hâlâ giyilmektedir¹³⁹.

1.1.1.3.4.3. *Gallicae*

Antik Roma'da erkekler tarafından soğuk havalarda kapalı deri bir bot olan *gallicae* giyilmiştir. Romalılar, botları genelde *gallicae* olarak adlandırmışlardır. Bu isim Galya'nın kuzey kabileleriyle savaşırken Romalıların karşılaştıkları kavimlerden gelmiştir. İ.Ö. 100 yılında Galya'nın soğuk ikliminde uzun süren askeri mücadeleler üzerine Romalı askerler, yerlilerin giydiği sağlam ve soğuğa karşı koruyucu ayakkabıları benimsemişlerdir¹⁴⁰.

Galya'daki savaşlardan dönen askerler kendileriyle birlikte bu ayakkabıyı da Roma'ya getirmişlerdir. Askerler tarafından giyilen basit ayak bileği botu olan bu orijinal *gallicae*, arkada dikilmiş iki deri parçasından yapılmış ve deri kayışlarla önden bağlanmıştır. Romalı kunduracılar kısa bir süre sonra bu Galya ayakkabısını, askerler ve çiftçiler tarafından kötü hava koşullarında yürümek ve çalışmak için giyilen sağlam

¹³⁷Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 201.

¹³⁸Suet. Aug. LXXIII.

¹³⁹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 201.

¹⁴⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 202-203.

uzun bir bot haline getirmişlerdir. İmparatorluğun müreffeh yıllarında, basit *gallicae*, üst düzey askeri subaylar ve senatörler gibi üst sınıflar tarafından giyilen bir bot olan *campagusa* dönüşmüştür. *Campagus*, senatörler için kırmızı ve imparator için mor gibi zengin renklerle boyanmıştır. Yükseklikleri rütbeye göre belirlenmiştir. *Campagusun* boyu ne kadar yüksekse, kullanıcının toplumdaki konumu da o kadar yüksek olmuştur. Giyen kişinin ayak parmaklarını ve topuğunu saran ancak ayağın üst kısmını açıkta bırakan bu ayakkabı bir bağcık ile bağlanmıştır. *Gallicae* ve *campagus*, Roma vatandaşlarının geleneksel dışarı giysisi *toga* ile birlikte giyilmemiştir¹⁴¹.

1.1.1.4. Erkeklerin kişisel bakımı

Romalı erkekler için kişisel bakım oldukça önemlidir öyle ki Ovidius, bazı bakımlı erkeklere karşı kadınları uyarmış, onlara verdiği öğütlerde dış görünüşün yanıltıcı olabileceğinden söz etmiştir¹⁴²:

*“Sümbül yağıyla pırıl pırıl parlayan saçları sakın aldatmasın sizi,
Aldatmasın, ayakkabısının içeriye kıvrık, kısa dilleri,
Kanmayın sakın, incecik ipliklerle dokunmuş togasına,
Parmaklarına tek tek taktıkları yüzüklere ya da.”*

Romalı erkekler Grek erkekleri kadar vücutlarına özen göstermeye dikkat etmişlerdir. Hamamlarda Greklerden daha fazla vakit geçirmişler ve onlar gibi güzel kokular sürünmüşlerdir¹⁴³. Bu özel kokuları satan dükkânlar imparatorluğun birçok bölgesine dağılmıştır. Suetonius, Augustus’un büyük dedesinin Aricia (Ariccia, İtalya)’da koku satan bir dükkânının bulunduğu bahsetmiştir¹⁴⁴. Yalnızca güzel koku sürünmekle yetinmeyen erkeklerin bazıları ağda da yapmıştır¹⁴⁵. Suetonius, İmparator Otho’nun vücuduna ağda yaptırdığından söz etmiştir¹⁴⁶.

Roma’nın ilk sakinleri oldukça sade bir şekilde giyinmiş ve süslenmişlerdir. Kollarını ve bacaklarını her gün yıkamışlar, ancak haftada bir kez sadece tam bir banyo

¹⁴¹Blanck 1999, **a.g.k.**, 128; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 203.

¹⁴²Ov. Ars. III 443-450.

¹⁴³Howatson, 2013, **a.g.k.**, s. 484.

¹⁴⁴Suet. Aug. IV.

¹⁴⁵Suet. Gal. XXII.

¹⁴⁶Suet. Otho. XII.

yapmayı uygun görmüşlerdir. Roma daha zengin hale geldikçe ve giderek büyüdükçe daha fazla Romalı, halk hamamlarına gitmeye başlamıştır. Büyük şehirlerde bu hamamlar oldukça gelişmiştir. Öyle ki sauna odaları, ısıtmalı ve soğutulmuş havuzlar ve dört farklı sıcaklık derecesine sahip hamamlar yapılmıştır. Kadınlar genellikle sabahları banyo yaparken, erkekler öğleden sonraları bu hamamlarda yıkanmışlardır. Bir kasabadaki bütün vatandaşlar küçük bir ücret karşılığında halk hamamlarına girebilmiş, varlıklı Roma vatandaşları ise kendilerine ait özel banyolara sahip olmuşlardır. Erkekler için günlük banyo, ana vücut bakımı olmuştur¹⁴⁷. Suetonius İmparator Caligula'nın yeni bir tür banyo tasarladığını, kokulu sıcak ve soğuk yağlarla yıkandığını ve çok değerli incileri sirkenin içinde eriterek içtiğinden bahsetmiştir¹⁴⁸.

Romalı erkekler için saçlar, sakallar, kıyafetler ve diğer unsurlar imparator tarafından tercih edilip edilmediğine bağlı olarak sürekli değişmiştir. Erkeklerin aksesuarları ve vücut bakımı kadınlarınki kadar ayrıntılı olmamıştır.

1.1.1.4.1. Saç modelleri

Romalılar, tarihleri boyunca şapka veya dekoratif başlıklar takma eğiliminde olmamışlardır. Diğer taraftan Romalılar saçlarına oldukça özen göstermişlerdir. Romalıların saçlarla ilgili bazı ilginç uygulamaları olmuştur. Saçlarını sık sık yıkamanın, onları izleyen ruhları rahatsız edeceğine inanmışlardır. Bununla birlikte, 13 Ağustos'ta av tanrıçası olan Diana'nın doğum gününde saçları yıkamanın çok önemli olduğunu düşünmüşlerdir. Denizciler fırtına haricinde gemide saç kesmenin şanssızlık getireceğine inanmışlardır¹⁴⁹. Suetonius, Titurius bozgununun haberini alınca Iulius Caesar'ın saçını ve sakalını uzattığını ve o bozgunun öcünü alıncaya kadar tıraş olmadığını aktarmıştır¹⁵⁰.

Romalı erkeklerin saç modelleri çok basit olmuştur. Roma'da yaklaşık İ.Ö. 300 yılında usturanın kullanılmasından önce, erkekler hem saçlarını hem de sakallarını uzun süre uzatmışlardır. Usturanın kullanılmaya başlamasıyla, öne doğru taranmış kısa saç (Görsel 1.18) erkekler için en yaygın saç modeli haline gelmiştir. Sezar olarak bilinen

¹⁴⁷Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 191.

¹⁴⁸Suet. Cal. XXXVII.

¹⁴⁹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 183.

¹⁵⁰Suet. Jul. LXVII.

bu saç modeli, bu güne kadar popülerliğini korumuştur. Bu model adını Roma generali ve devlet adamı Iulius Caesar'dan almıştır¹⁵¹.

Görsel 1.18. *Iulius Caesar (İ.S. I. yüzyıl), Kunsthistorisches Museum*

Suetonius'un aktardığına göre Iulius Caesar kişisel bakımına oldukça önem vermiştir. Saçını özenle kestirip sakalını tıraş etmiş ve bazı kişilerin eleştirilerine rağmen ağda yaptırmıştır. Romalı erkeklerin saç konusunda en büyük sorunlarından biri kellik olmuştur. Suetonius'a göre Caesar, kelliğini takıntı haline getirmiştir. Bu yüzden saçlarını tepesinden öne doğru taramış ve başına defneden yapılma sürekli bir taç takmaya özen göstermiştir¹⁵². Yine Suetonius'a göre Caligula kendisi kel olduğu için yakışıklı ve güzel insanlarla karşılaştığında bu kişilerin çirkin görünmeleri için enselerini tıraş ettirmiştir¹⁵³. Otho başında az bir saçın bulunmasından dolayı kafasının saçsız bölümünü bir peruk yardımıyla kamufle etmiştir¹⁵⁴. Kelliğinden rahatsız olan diğer bir isim ise Domitianus'tur. Suetonius onun, arkadaşına sunduğu "Saç Bakımı" adlı bir kitapçıktan ve kendi kendini kelliğinden dolayı teselli ettiğinden bahsetmiştir¹⁵⁵.

¹⁵¹Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 183.

¹⁵²Suet. Jul. XLV.

¹⁵³Suet. Cal. XXXV.

¹⁵⁴Suet. Otho. XII.

¹⁵⁵Suet. Dom. XVIII.

Roma imparatorları ve eşleri saçlarını her zaman oldukça gösterişli biçimde yapmışlar ve sık sık tarz değiştirerek yeni saç modellerinin ortaya çıkmasına neden olmuşlardır. İ.Ö. I. yüzyıl'dan İ.S. I. yüzyıl ortalarına dek (Görsel 1.19) erkek saçları genel anlamda oldukça sade olmuştur. Bu sade saç modeli, örf ve adetlere bağlılığın bir göstergesi haline gelmiştir. Iulius Claudius hanedanlığı döneminde (İ.S. 14-68) erkek saçları hafif bukleli bir hal almıştır. Bu dönemde erkekler genellikle kısa saçlı ve sakalsız görünmüşlerdir. Saçlar alın üstünde kısaç biçiminde birbirinden ayrılmıştır. Augustus dönemi saçları buna örnek gösterilmiştir (Görsel 1.20). Flaviuslar döneminde (İ.S. 69-96) moda değişerek erkeklerin saçları daha bol bir hal almış, saçlar bu dönemde kabarık yapılmamıştır. İmparator Hadrianus ile birlikte sakal ve kıvrıkcık saç (Görsel 1.21, 1.22) modası başlamıştır¹⁵⁶. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan birbirinden farklı erkek başı üzerinden izleyebildiğimiz saç modelleri belirlenebilmektedir (Katalog no 45, 50, 62, 68, 69, 70, 71,72). Bu farklılıklar zaman içerisindeki Anadolu'daki eyaletlerde moda değişiminin bir göstergesidir.

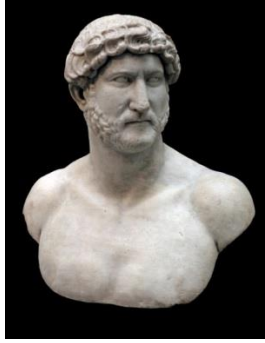

Görsel 1.19. İ.Ö. Birinci yüzyılın sonundaki erkek saç modeli (Symons, 1987)

¹⁵⁶Blanck, 1999, **a.g.k.**, 134; Türkoğlu, 2002, **a.g.k.**, 105-106.

Görsel 1.20. Mermerden yapılmış Augustus büstü (İ.S. I. yüzyıl)
København, Ny Carlsberg Glyptotek

Görsel 1.21. Hadrianus'un mermer bir portesi (İ.S. I. yüzyılın ilk yarısı)
British Museum, Londra

Görsel 1.22. Hadrian büstü (İ.S. 130),
Museo archeologico nazionale di Napoli, İtalya

Bugün olduğu gibi Roma’da da saç ve sakal bakımı bazı kişiler için günlük yaşamda önemli ve çoğunlukla abartılmış bir rol oynamıştır. Varlıklı Romalılar berber kölelere sahip olmuşlar, bu kölelere sahip olmayan kişiler ise berber dükkânlarına gitmişlerdir. Bu dükkânlar bir anlamda bakımına özen gösteren kişilerin buluşma yeri haline gelmiştir¹⁵⁷. Şiirlerinde berberlerden Martialis¹⁵⁸ ve Ovidius da söz etmiştir. Ovidius, Romalı erkeklere saçlarına bakım yapmaları konusunda en iyi yerlerin berberler olduğunu söylemiştir¹⁵⁹:

“Kırpıp da o sımsıkı buklelerini mahvetme:

ehil eller kessin saçını, sakalını.

Tırnaklarını hiç uzatma, dikkat et kirli de olmasın:

Kıllar taşmasın burun deliklerinden.

Ekşi, nahoş kokmasın ağzından çıkan nefesin...”

Romalılar tunç saplı bir çeşit ustura, bir tarafı ince diğeri iri dişli çifte ağızlı tarak ve cilalı metalden özellikle de gümüşten yapılma perdahlı saydam taşlı aynalar kullanmışlardır¹⁶⁰. Roma’da *pecten* adı verilen taraklar kullanılmıştır. Bunlar tahtadan, fildişinden ya da altından yapılmıştır. Altından yapılmış olanları genellikle tanrılara armağan olarak sunulmuştur¹⁶¹. Dişleri temizlemek için ponza taşı ya da boynuz tozu kullanılmıştır. Dişi olmayan kişiler ise altın bantlarla tutturulmuş ve fildişinden yapılma takma dişler kullanmışlardır¹⁶². Martialis diş beyazlatma ve takma dişler konusuna şiirlerinde şu şekilde yer vermiştir¹⁶³:

Ne işin var senin benimle? Genç kız alsın beni:

Parlatmaya alışık değilim takma dişleri

¹⁵⁷Blanck, 1999, **a.g.k.**,138.

¹⁵⁸Mart. XIV 36.

¹⁵⁹Ov. Ars. I 517.

¹⁶⁰Howatson, 2013, **a.g.k.**, 485.

¹⁶¹Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 313.

¹⁶²Deighton, 2012, **a.g.k.**, 18.

¹⁶³Mart. XIV 56.

Romalılar ara sıra başlık takmış ya da üstlerine giydikleri kıyafetleri çeşitli durumlarda başlarının üzerine çekmişlerdir¹⁶⁴. Erkekler tipik olarak şapka giymese de, bir *corona* ya da taç olarak bilinen törensel başlıklar takmışlardır. Diğer unsurlarda olduğu gibi *corona* takma konusunda da katı kurallar olmuştur. En onurlu *corona*, bir düşman tarafından kuşatılmış bir Roma kentinden toplanan yabancı ot, çimen ve kır çiçekleriyle yapılmış ve kuşatmayı bozan generale verilmiştir. Düğünler ve cenaze törenleri gibi özel durumlarda diğer tören *coronaları* takılmıştır. Yalnızca imparatorlar defne çelengi takmamış zafer kazanan generaller de defne çelengi takabilmişlerdir¹⁶⁵. Bunların dışında Roma'da bazı başlıklar da kullanılmıştır. Romalıların taktığı, başa tam oturan şapka *pileus* (Katalog no 73) olarak adlandırılmıştır. Grek denizcilerin kullandığı *pilos* denilen şapkadan türetildiği düşünülmüştür. Bazen sıradan halk ve özgürlüğüne kavuşmuş köleler keçeden yapılmış *pileus* takmışlardır¹⁶⁶. İmparator Nero'nun ölümüne sevinen halkın tüm kentte başlarında bu özgürlük şapkasıyla koşuşturduğundan Suetonius bahsetmiştir¹⁶⁷. Genellikle yolculukta kullanılan ve geniş kenarları olan şapka *petasus* (*petasos*) (Katalog no 16) olarak adlandırılmıştır¹⁶⁸. Suetonius, Augustus'un bu geniş kenarlı şapkayı yaz-kış demeden açık havada ve hatta evin içinde bile takmaya devam ettiğinden bahsetmiştir¹⁶⁹.

1.1.1.4.2. Sakal

İ.Ö. 753 yılından yaklaşık İ.Ö. 300'e kadar, tüm erkekler uzun sakallara ve saçlara sahip olmuştur. İ.Ö. 300 yılında Sicilya adasında usturanın kullanılmaya başlamasıyla uzun sakallar ve saçlar artık tercih edilmemeye başlanmıştır. Bu yeni buluşla birlikte Romalılar yeni bir de kural belirlemişlerdir. Buna göre köleler sakallarıyla yaşamaya devam etmiş ve özgür vatandaşlar ise sakallarını kesmişlerdir¹⁷⁰.

İmparator Hadrian zamanında (İ.S. 117-138) sakallar ve kıvırcık saçlar moda olmuştur. Historia Augusta'da Hadrianus'un yüzündeki doğal lekeleri (doğum lekesi ya

¹⁶⁴Howatson, 2013, **a.g.k.**, 347.

¹⁶⁵Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 183-184.

¹⁶⁶Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 323.

¹⁶⁷Suet. Nero. LVII.

¹⁶⁸Türkoğlu, 2002, **a.g.k.**,104.

¹⁶⁹Suet. Aug. LXXXII.

¹⁷⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 185.

da sivilce olabilir) gizlemek için sakal bıraktığı yazılmıştır¹⁷¹. İlerleyen zamanlarda kurallar ve sakal modası yeniden değişmiş, köleler tıraş olmaya başlamıştır. İmparator Konstantin İ.S. 306'da iktidara geldiğinde, temiz ve tıraşlı bir yüzü tekrar moda haline getirmiştir. Sakalın moda olduğu zamanlarda Romalılar onlara çok iyi bakmış ve sakallarını bakımsız buldukları zaman sık sık berberleri ziyaret etmişlerdir. Zengin Romalı erkekler, tek görevi efendilerinin saçlarına bakım yapmak olan köleler tutmuşlardır¹⁷².

1.1.1.4.3. Aksesuarlar

Mücevher kullanımı büyük ölçüde Romalı kadınlarla sınırlı olsa da erkeklerin de yüzük taktığı görülmüştür¹⁷³. Her iki cinsiyet de kıyafetleri sabitlemek için broş kullanmıştır. Yüzükler erkekler tarafından yaygın olarak kullanılan tek takı olmuştur¹⁷⁴. İmparator Galba (İ.Ö. 4 – İ.S. 69), atlı sınıfına mensup “gönüllü” adı verilen gençleri evinin etrafında nöbet tutmaları için görevlendirdiği zaman bu kişilere altın yüzük takma hakkını vermiştir¹⁷⁵. İmparatorluk döneminde erkekler için en önemli mücevher parçası, mühür yüzüğü (Katalog no 88) olmuştur. Mühür yüzükleri ilk başlarda demirden, ancak daha sonraları altından yapılmaya başlanmıştır. Yüzüğün ortasında genellikle süslemeli taşlar kullanılmıştır. Bu yüzüklere bazen kullanan kişinin baş harfleri kazınmış bazen de Grek kahramanı Herkül'ün başı gibi bir betimlemeyle süslenmiştir. Bu yüzükler önemli belgelerin onaylanması için kişisel olarak kullanılmıştır¹⁷⁶.

¹⁷¹Aelius Spartianus, De Vita Hadriani XXVI.

¹⁷²Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 185.

¹⁷³Suet. Jul. XXXIII, XXXIX.

¹⁷⁴Symons, 1987, **a.g.k.**, 57.

¹⁷⁵Suet. Gal. X.

¹⁷⁶Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 195-196.

1.1.2. Kadın giysileri

Genel olarak, kadın kıyafetlerinin kesimi erkek giysilerindekine çok benzemektedir. Bütün kadın kıyafetleri erkeklerin kıyafetlerine göre daha renkli olmuş ve daha hafif, daha ince kumaşlardan, özellikle de ipekten ve pamuktan yapılmıştır. Sadece üst sınıf ailelere mensup kadınlar böyle ipekten yapılmış pahalı, lüks kıyafetler giyebilmiştir. Zengin olmayan kadınların kıyafetlerinin ana maddesini ise tıpkı erkeklerde olduğu gibi keten ve yün oluşturmuştur¹⁷⁷.

1.1.2.1. İç giyim

Roma'da erkek kıyafetlerinde olduğu gibi kadın kıyafetleri de iç ve dış giyim olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kadınlar, erkeklere göre daha karmaşık iç çamaşırları giymişlerdir. Bir kadının iç çamaşırları temel olarak kollu veya kolsuz olarak kesilen *tunica interior* adı verilen bir kıyafetten oluşmuştur. Bunun altına erkekler tarafından da kullanılan bir peştamal (*subligaculum*) giyilebilmiştir ve muhtemelen bir *strophium* (*cestus*, *amictorium* ya da *mamillare* olarak da bilinir) da en iç kıyafetler arasında sayılmıştır. Deri veya ketenden yapılan ve göğüslerin üstünü kapatan bant *strophium* (Görsel 1.23) olarak adlandırılmıştır¹⁷⁸. Göğüsleri sıkı bu banttaki Martialis de şiirlerinde bahsetmiştir¹⁷⁹:

“Boğa derisiyle bastırabildin göğsünü,
Çünkü şu işlenmişine sığmaz memelerin”

Deighton'a göre *strophium*un göğüsü desteklemesi veya sıkması amaçlandığından bu rahatsız edici bant muhtemelen her kadın tarafından giyilmemiştir. *Strophium*, *khiton* veya *tunica interior*'un üzerine ya da altına giyilebilmiştir. Daha ağırbaşlı kadınlar ise *capitium* giymişlerdir. *Capitium*, tunik üzerine giyilen korse gibi gergin bir giysi türüne benzemektedir. Aslında kadın giysileri genelde bol olduğu için vücut fazlalıkları belli olmamış böylece korse kullanmaya gerek kalmamıştır. Kısaca göğüs bantları

¹⁷⁷Symons, 1987, a.g.k., 23.

¹⁷⁸Symons, 1987, a.g.k., 23

¹⁷⁹Mart. XIV 66.

(*strophium*), kuşaklar, sade elbiseler ve peştemaller (*subligaculum*) iç çamaşırı sayabileceğimiz kıyafetler arasında yerini almıştır¹⁸⁰.

Görsel 1.23. Pompeii'den bir fresk (İ.S. 50-79), Yerde yatan kadının üzerine bir *strophium* giydiği görülmektedir. Museo archeologico nazionale di Napoli, İtalya

1.1.2.2. Dış giyim

1.1.2.2.1. Stola

Evli kadınlar *tunica* üzerine *stola* giymişlerdir. *Stola* evli kadınların dışarı çıkarken giydikleri en temel kıyafetlerden biri olmuştur. Ayakları yarı yarıya örtecek uzunlukta bol bir giysi olan *stola* (Görsel 1.24.), yüksek bir kemerle sıkıca bele oturtulmuştur. *Fibula* adı verilen küçük çengelli iğnelerle omuzlardan tutturulmuştur. *Stolanın* yaka ağzına *instita* ile birlikte renkli bir şerit geçirilmiş, firfırlarla süslenmiştir. *Institadan* daha yaygın ve daha ucuz olan ve *stolanın* kumaşına dokunan *limbus* adı verilen bir kenar şeridi de tercih edilmiştir. *Limbus* zıt renklerde basit veya desenli bir şerit olarak kullanılmıştır. *Stola* kollu veya kolsuz olarak tasarlanılabiliştir. Eğer *stola* kolsuz olarak tasarlanmışsa altına giyilen *tunicanın* kolları olmuştur. Eğer kolları olan bir *stola* giyilmişse genellikle bu kollar dirseğe kadar ulaşmıştır. Romalı erkekler için *toga* neyse, *stola* da Romalı ev hanımları için ayırt edici bir giysi halini almıştır. *Stolanın* da çeşitli türleri giyilmiş ve ağartılmış beyazdan kırmızıya, sarıdan maviye çeşitli renklerde boyanabilmiştir¹⁸¹.

¹⁸⁰Symons, 1987, a.g.k., s. 23; Deighton, 2012, a.g.k., 19.

¹⁸¹Symons, 1987, a.g.k. 23-24; Pendergast, S. ve T., 2004, a.g.k., 176; Howatson, 2013, a.g.k., 346.

Görsel 1.24. Ayaklara kadar uzanan, göğüslerin altından ve belden kemerli kolsuz stola giyen bir Romalı kadın (Symons, 1987)

Stolalar genellikle yün ya da pamuktan yapılmıştır, zengin kadınlar ipekten yapılmış *stolalar* giymişlerdir. Romalı kadınların ev dışında başlarını örtmek için giydikleri bir tür pelerin *stola matronalis* olarak adlandırılmıştır. Fonksiyonel bir giysi parçası olmasının yanı sıra, *stola* aslında önemli bir sosyal işleve hizmet etmiştir. Bekâr kadınların veya boşanmış kadınların *stola* giymesi yasaklanmıştır. Antik Roma'da kadın kıyafetlerinin çoğunda olduğu gibi, *stola* da zamanla az da olsa değişmiştir. Roma İmparatorluğu'nun ilk yıllarından son yıllarına kadar uzanan heykellerin çoğunda kadınlar, genellikle sıradan kadın giysileri olan *palla* ile birlikte geleneksel bir *stola* ile (Görsel 1.25) belirtilmiştir¹⁸².

Görsel 1.25. Stolasının üzerine palla giyen Romalı bir kadın, Erken İmparatorluk Dönemi, Capitoline Museum, İtalya

¹⁸²Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 176; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 379.

1.1.2.2.2. *Palla*

Stola ile birlikte *palla* Roma'da kadınlar tarafından giyilen en yaygın kıyafetleri oluşturmuşlardır. Cumhuriyetin ilk günlerinde kadınlar dışarıya çıktıklarında ketenden yapılmış uzun şal tarzında bir giysi olan *supparum* giymişlerdir. Kesin olmamakla birlikte muhtemelen omuzların etrafına sarılmış ve ayaklara kadar sarkıtılmıştır. Geç Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk dönemi kadınları ise genellikle dışarı çıkarken bir *palla* giymişlerdir. Sadeliği ve basitliğinden dolayı hem Yunanistan'da hem de Roma'da birçok yönden kullanılmasına sebep olan bu kıyafet geceleri battaniye, yıkandıktan sonra bornoz, yere serilmek üzere halı, teknede bir yelken ya da en yaygın şekilde şal olarak kullanılabilmiştir¹⁸³.

Görsel 1.26. *Pallasına sarınmış Romalı bir kadın* (Symons, 1987)

Temel *palla* büyük, dikdörtgen bir yün kumaş parçasından oluşmuştur. Giyenin evlenmemiş olması halinde vücudun etrafına ya da giydiği diğer kıyafetlerin üzerine sarılmıştır (Görsel 1.26.) eğer giyen kişi evliyse uzun bir elbisenin üzerinde yerini almıştır. Tercihe göre Romalı kadınlar boyunlarında düğümlü bir yün atkı/fular (*focale*) ile kıyafetini daha dekoratif hale getirebilmişlerdir. *Focale* ayrıca efemine erkekler tarafından da kullanılmıştır. *Palla* antik Yunan'a uzanan zengin bir tarihe sahiptir ve Roma kıyafetlerinin çoğunda olduğu gibi *palla* da bir Grek giysisinin uyarlaması olmuştur. Daha önce de söz edildiği gibi vücudu saran bol dökümlü büyük bir dikdörtgen yün kumaştan oluşan *himation*, İ.Ö. VI. yüzyılın başlarında Yunanistan'da hem erkekler hem de kadınlar tarafından giyilmiştir. Bu kıyafet ilk Romalılar tarafından

¹⁸³Symons, 1987, a.g.k. 24; Pendergast, S. ve T., 2004, a.g.k., 174.

benimsenmiş ve erkekler için olanına *pallium*, kadınlar için olanına ise *palla* denmiştir. Roma Cumhuriyetinin ortalarına doğru *pallium*, erkekler için bir giysi olarak kullanımdan çıkmış ve yerini standart erkek giysisi haline gelen *toga* almış ancak *palla* kadınlar için önemli bir giysi olarak kalmaya devam etmiş, çeşitli kumaş ve desenlerle dokunmuş ve süslenmiştir¹⁸⁴.

Palla genellikle yünden yapılmıştır ancak keten, pamuk ve ipekten de yapılanları kullanılmıştır. İpek, Uzak Doğu'dan ithal edilmiştir ve ipekten yapılan *pallalar* sadece zengin kadınlar tarafından giyilebilmiştir. *Pallalar* beyaz, kahverengi veya yeşil gibi basit renklerde boyanmıştır. Birçok kadın çok daha dekoratif *pallalar* giymeyi tercih etmişlerdir. Egzotik boyalar kullanılarak canlı renkler elde edilmiş ve bazı dokumacılar, ekosele kumaşa benzer karmaşık desenler oluşturmada uzmanlaşmışlardır. *Pallayı* giymenin birçok yolu olmuştur. Başın üzeri *palla* yardımıyla örtülebilmiş (Görsel 1.27.) böylece soylu kadınlar dışarıya çıktıklarında başlarını örtme konusundaki bir geleneğe uymuşlardır. *Pallanın* hemen hemen her amaca uygun olarak kullanılması onun tarih boyunca tercih edilmesine sebep olmuş ve bu yönüyle hayat kurtarıcı bir görev görmüştür. *Palladaki* varyasyonlar, bugün Batı ve diğer toplumlardaki kadınlar tarafından giyilen şallar ve atkılar olarak hayatta kalmıştır¹⁸⁵.

Görsel 1.27. *Pallasını başının üzerine çekmiş Romalı bir kadın (Symons, 1987)*

¹⁸⁴Symons 1987, **a.g.k.** 24; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 174-175.

¹⁸⁵Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 175.

1.1.2.3. Diğer giysiler

Palla ile *stola* günlük kadın kıyafetleriydi fakat bunların dışında giyilen diğer giysiler de bilinmektedir. *Pallaya* alternatif olan daha küçük dikdörtgen bir şal *ricinium* olarak adlandırılmıştır. Erken imparatorluk döneminde sadece cenaze törenlerinde giyilmiştir. Hafif bir kıyafet olan *crocota*, adını boyandığı safrandan (*crocus*) almıştır. Kolsuz tuniğe benzeyen bu giysi bazı durumlarda tunik üzerine giyilmiştir. Dairesel bir şekli olan ve altına eklenen altın işlemeli kenarıyla ayırt edilen bir başka kaliteli elbise ise *cyclas* adını almıştır. *Crocota* ve *cyclas*ın her ikisi de bir kadın kıyafeti olarak görülmüşse de, efemine erkekler tarafından da bu giysiler giyilmiştir. *Coa vestis* (Görsel 1.28) ise Grek adası Cos'ta üretilen yabancı ipekten yapılmış, çok güzel ve hayat kadınları tarafından tercih edilen neredeyse şeffaf bir elbiseydi. Her zaman olmasa da bazen mora boyanmış ve altın şeritlerle dokunmuştur¹⁸⁶. Son olarak bazı fahişelerin bir tür *toga* giydiği de Martialis'in Epigramlar'ında görülmüştür¹⁸⁷:

“Parlak koyu al giysiler armağan ediyorsun ünlü yosmaya
Ona göre armağanlar mı vermek istiyorsun? Toga yolla”

Görsel 1.28. Bol dökümlü pallasının üzerine coa vestis giymiş bir kadın (Symons, 1987)

¹⁸⁶Symons, 1987, a.g.k., 24-26.

¹⁸⁷Mart. II 39.

1.1.2.3.1. *Peplos*

Boylamasına katlanan dikdörtgen kumaştan yapılan ve üst bölümü serbest bir parça halinde omuzlardan aşağı dökülen *peplos* (Katalog no 25, 26, 29, 30) ilk zamanlarda bele takılan bir kemerle kullanılmıştır. Üst parça uzunsa kemer bunun altında kalmış, kısaysa üstünden bağlanmıştır. Büyüme çağındaki genç kızlar üst parçası uzun *peplos* giymişlerdir. Başka giysilerle birlikte kullanıldığı zaman *peplos* en üste giyilmiştir. Önceleri yün ve ketenden yapılırken, sonraları pamuk ve ipekten yapılan *peploslar* da kullanılmıştır¹⁸⁸. Varlıklı kadınların *peplosları* parlak renklere ve desenlere sahip olmuştur. Dikdörtgen biçimli bir kumaştan oluşan *peplosun* genişliği 2-3 metre olmuş ve giyen kişinin boyundan 50-60 cm daha uzun olarak yapılmıştır. Çengelli iğne yardımıyla elbise omuzlardan tutturularak bir çeşit üst bluz benzeri bir giyecek oluşturulmuştur¹⁸⁹. Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönemlerde giyilen bu kadın giysisi Roma Dönemi'nde kopistler tarafından bazı heykellerde tekrar ele alınarak betimlenmiştir¹⁹⁰.

1.1.2.3.2. *Roma gelin kıyafeti*

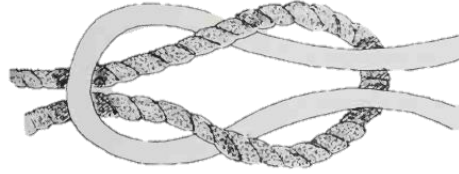
Günlük hayatta giyilen en temel kadın kıyafetleri bildiğimiz kadarıyla bunlardı. Bunların yanında kadınlar için en özel günlerden biri olan düğün gününde (bugünkü anlamda gösterişli bir gelinlik gibi olmasa da) bir kıyafet de giyilmiştir. Öncelikle gelin olacak kişi iç çamaşırlarının üzerine özel bir *tunic* giymiştir. Bugünkü gibi olmasa da *tunica recta* adı verilen gelinlik beyaz ve tek parça halinde dokunmuştur. Yünden yapılmış bir kuşak (*incingulum*) gelinliğin beline bağlanmış ve özel bir çift düğüm atılmıştır. Buna "Herkül'ün Düğümü" anlamına gelen *cingulum hercelum* (Görsel 1.29.) denmiştir. Düğün gününde safran boyalı sandaletler giyilmiştir. Romalı gelinler saçlarını altı kısma ayırarak her bir kısmı örmüşler ve yünlü kurdelelerle (*vittae*) bunları bağlamışlardır. Başın üstünde yüzü örten alev rengi bir peçe (*flammeum*) de takmışlardır. Başının üzeri, önceleri mine çiçeği ve tatlı mercanköşkünden yapılmış, ancak daha sonraları mersin ve portakal çiçeği ile süslenen bir çelenkle taçlandırılmıştır.

¹⁸⁸Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 316.

¹⁸⁹A. Evecen ve F. N. Ölmez (2014). Antik Çağ giysi ve donatılarında ekinsel göndermeler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi hakemli dergisi*, ART-E Kasım-Aralık Sayı:14, s. 373.

¹⁹⁰S. Aybek, M. Tuna ve M. Atıcı (2009). *İzmir Tarih ve Sanat Müzesi heykel kataloğu*. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, 49.

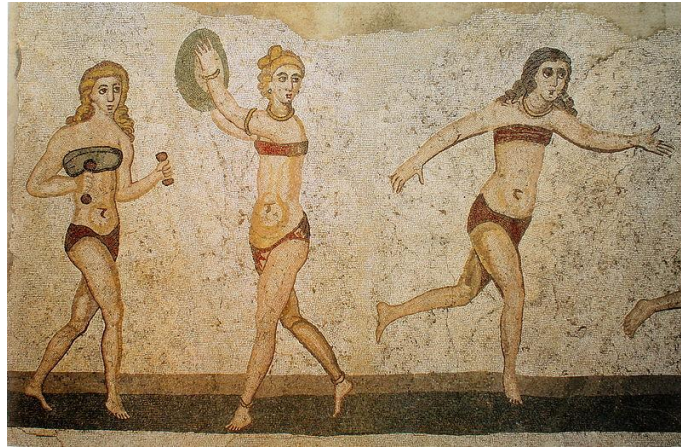
Evlenecek kız babasının evinde hazırlanmış ve daha sonra damadın evine gitmiştir¹⁹¹. Damatlar ise Krallık Dönemi'nde, gelin tarafından kendisine hediye edilen işlemeli bir kaftan giymişlerdir. Dionysios'un aktardığına göre bu bir tür gelenektir ve bu kaftan gelin almaya giderken giyilmiştir¹⁹².

Görsel 1.29. *Cingulum hercelum* (Symons, 1987)

1.1.2.3.3. *Bikini*

Kadınların kullandığı giysiler içinde bahsetmemiz gereken son giysi Roma bikinisidir (Görsel 1.30). Bu bikini, Londra'da bulunan bir deri bikini altı ve IV. yüzyılın başlarına ait bikini giyen kızları gösteren bir Sicilya mozaikinden (Görsel 1.31) ortaya çıkmıştır. Symons ve Deighton mozaikteki bikinilerin ve Londra'da bulunan deri bikini altının gösteri sanatçılarına ait olduğunu öne sürmüşlerdir¹⁹³.

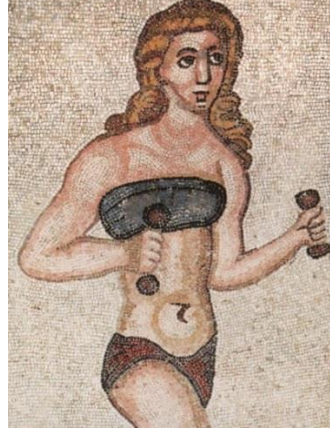

Görsel 1.30. *Deri bikinileriyle Romalı kızlar, Villa Romana del Casale, Sicilya, İtalya*

¹⁹¹Symons, 1987, a.g.k. 27.

¹⁹²Dion. Hal. Ant. III 21.4.

¹⁹³Symons, 1987, a.g.k. 23; Deighton, 2012, a.g.k.,19.

Görsel 1.31. *Bikini kız, Villa Romana del Casale, Sicilya, İtalya*

1.1.2.4. Kadınların kişisel bakımı

S. ve T. Pendergast, Romalı filozof ve oyun yazarı Plautus'un bir eserinde şöyle dediğini aktarmıştır¹⁹⁴: "*Boyasız bir kadın, tuzsuz yemek gibidir.*" Plautus bu benzetmesiyle Romalı erkeklerin gözünde makyaj yapmayan kadınların pek de çekici görünmediklerini anlatmak istemiştir. Bazı Romalı erkekler, çevrelerindeki kadınların dış görünüşleri konusunda oldukça takıntılı olmuşlardır. Örneğin, Ovidius şiirlerinde kadınların güzel görünmesini sağlamak için büyük emekler harcayarak boyalar üzerine yazdığı küçük bir kitapçıktan bahsetmiştir¹⁹⁵.

İster kadın ister erkek olsun bakımlı olmayı seven Romalıların bir kısmı makyaj yapmıştır ancak bu işle en çok ilgilenenler erkeklerden ziyade kadınlar olmuştur. Romalı kadınlar hem güzel görünmek hem de hoşlandıkları kişileri etkilemek için çeşitli yollar denemişlerdir. Romalıların kullandıkları makyaj malzemelerinin büyük bir kısmı insan sağlığı açısından oldukça zararlı ve kullanımı çoğu kez rahatsız edici ürünlerden oluşmuştur. Yüzün beyaz görünmesini sağlamak için *fucus* adı verilen bir macun, tebeşir ya da beyaz kurşun kullanılmıştır. Beyaz kurşun en zehirli makyaj malzemelerinden birisi olmuştur. Yanaklar ve dudaklar çeşitli kaynaklardan elde edilen boya ile daha kırmızı ya da pembe hale getirilmiştir. Etkileyici bakışlara sahip olmak isteyenler kaşlarına ve gözlerinin çevresine kül ya da antimon sürmüşlerdir. Romalı

¹⁹⁴Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 194.

¹⁹⁵Ov. Ars. III 205.

kadınların makyajları genellikle kötü kokan maddelerden yapılmıştır. Bu kokuları engellemek ve vücudun güzel kokmasını sağlamak için ilk başlarda zeytinyağı kullanılırken daha sonra kokulu yağlar kullanılmaya başlanmıştır¹⁹⁶.

İ.S. 54 ile 68 yılları arasında hüküm süren İmparator Nero'nun karısı Poppaea Sabina, koyun yağı, ekme kırıntıları ve süttten yapılma bir yüz maskesi kullanmıştır¹⁹⁷. Suetonius, benzer bir maskenin Otho tarafından da kullanıldığından bahsetmiştir. Otho her gün tıraş olup yüzüne ıslak ekmekten yapılma bir maske uygulamıştır¹⁹⁸. Bunların dışında Romalı kadınların bazılarının makyaj malzemesi olarak kükürt ve sirke içinde çözülmüş buzağının cinsel organlarından yapılma bir macun, bazılarının timsah dışkılarından yapılmış bir karışım ve bazılarının da koyunların en yağlı kısımlarından alınan yağları¹⁹⁹ kullandıkları bilinmektedir²⁰⁰. Ovidius, yıkanmamış koyun postundan çıkarılan bu yağların nasıl kötü koktuğundan bahsetmiştir²⁰¹.

Ovidius aynı zamanda kadınlara koltuk altı ve bacaklarındaki tüylerin alınması gerektiğini de söylemiş ve kadınların güzelleşirken bunu herkesten gizli yapmalarını öğütlemiştir²⁰². Suetonius, kılların yumuşak çıkması için yapılan bir takım uygulamalardan bahsetmiştir²⁰³. Diğer taraftan diş bakımı da bazı kişiler için oldukça önemli olmuştur. Martialis, dişleri temizlemek için sakızağacı çubuğunun en ideal araç olduğunu, bu bulunamadığında ise kuştüyünün alternatif araçlardan bir diğeri olduğunu söylemiştir²⁰⁴. Ovidius da diş bakımının ihmal edilmemesi konusunda Romalı kadınlara öğütler vermiştir²⁰⁵:

*“Hatırlatmama gerek var mı, dişlerinizi ihmal edip de
sarartmayın,
sabahları ağızınızı suyla çalkalayın diye?
Siz çok iyi bilirsiniz, nasıl beyazlaştıracağımızı teninizi
pudralar sürüp de;*

¹⁹⁶Symons 1987, **a.g.k.** 57; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, s. 194-195; Deighton, 2012, **a.g.k.**, 22-23.

¹⁹⁷Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 195.

¹⁹⁸Suet. Otho. XII.

¹⁹⁹Günümüzde bu maddeye lanolin denir ve birçok cilt ürününde kullanılmaktadır. Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**,195.

²⁰⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 195.

²⁰¹Ov. Ars. III 210-215.

²⁰²Ov. Ars. III 194, 215.

²⁰³Buna göre bacaklara ceviz ağacının yanmakta olan kabuğunun alevi tutulmaktadır. Suet. Aug. LXVIII.

²⁰⁴Martialis, Epigrammata XIV 22.

²⁰⁵Ov. Ars. III 196-200.

*kanınızın pembeleştiremediğini nasıl pembeleştireceğinizi,
el becerinizle.*

Antik dönemde bakımlı olmayı seven kişilerin kullandığı; taraklar, aynalar (Katalog no 98, 99), cımbızlar (Katalog no 100), gözyaşı şişeleri (Katalog no 105) ve koku şişeleri (Katalog no 103, 104, 105) günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır.

1.1.2.4.1. Saç modelleri

Kadınların saç stilleri erkeklere göre oldukça çeşitli olmuştur. Ovidius, şiirlerinde bu konuya dikkat çekmiş ve kadınların sayılamayacak kadar fazla saç modeline sahip olduklarını vurgulamıştır. Ona göre bu modelleri sıralamak Hybla'daki²⁰⁶ arıları saymak kadar zordur²⁰⁷. Yine de o, yüz hatlarına göre kadınlara hangi modelin daha iyi gideceği konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Ona göre uzun suratlı kadınlara ortadan düz ayrılmış saçlar yakışmıştır; yuvarlak yüzlü olanların başlarının tepesinde ufak bir topuz yapmalarını istemiştir. Böylece kulakları örtülmemiş, açık kalmıştır. Bazı kadınların saçlarını her iki yandan omuzlarına salmasını, bazılarının da Tanrıça Diana gibi saçlarını arkadan bağlamalarını istemiştir. Kimilerine serbestçe bukle bukle dökülen saçları yakıştırmış, kimilerine de örülmüş saçların gittiğini söylemiştir²⁰⁸.

Augustus döneminde saç şakaklar üzerinde yer almıştır ve gevşektirler. Saç sıkı bir şekilde başın arkasında topuz yapılarak toplanmıştır. Bir tutam saç ise ortadan ayrılmış ve öne getirilerek alın üzerinde yassı bir düğüm ile bitirilmiştir. Buna en iyi örnek Augustus'un kardeşi Octavia'nın yer aldığı sikkeler gösterilmiştir (Görsel 1.32). Daha sonraları saçlar ensede örülmeye başlanmıştır. Claudius döneminde kısa saç bukleleri alın ve şakaklara verilmiştir (Görsel 1.33). Flaviuslar döneminden (İ.S. 69 – 96) Traianus'un (İ.S. 98) yönetimine dek çok gösterişli bir saç modası başlamıştır (Görsel 1.34). Alnın üzerinde taç gibi yükselen bukleler yer almış ve bu taç ek bir takma saç aracılığıyla oluşturulmuştur (Görsel 1.35). Hadrianus (İ.S. 117 – 138) ve Antoninuslar döneminde saç yeniden sade bir hal almıştır. Bu dönemde saçlar başın arkasında düğümlenerek tutturulmuş (Görsel 1.36) ya da bir saç filesi içine

²⁰⁶Sicilya'da arılarıyla ünlü bir dağ.

²⁰⁷Ov. Ars. III 150.

²⁰⁸Ov. Ars. III 135-150.

sokulmuştur²⁰⁹. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Roma dönemine tarihlenen birbirinden farklı kadın başı bulunmaktadır (Katalog no 55, 56, 64, 65, 74-83, 85-87). Bu farklılıklar zaman içerisinde saçtaki moda değişiminin bir göstergesidir.

Görsel 1.32. *Octavia saç modeli, Pergamon Museum, Berlin*

Görsel 1.33. *Genç Agrippina, Ulusal Müze, Varşova*

Görsel 1.34. *Isıtılmış metal maşalarla kıvrılarak kıvrıcıklaştırılmış saçlar
New Carlsberg Glyptotek, Kopenhag*

²⁰⁹Blanck, 1999, a.g.k., 135-137.

Görsel 1.35. *İmparator Titus'un kızı Julia*

(İ.S. 1. Yüzyıl)

Musei capitolini, Palazzo Nuovo, Sala degli Imperatori, İtalya

Görsel 1.36. *Hadrian'ın eşi Sabina'nın büstü,*

Prado, Madrid

1.1.2.4.2. Saç Bakımı

Roma İmparatorluğun'un genişlemesinin bir sonucu olarak sadece kıyafetler değişmemiş aynı zamanda kişisel bakım tercihleri ve beğeniler de değişmiştir. Roma'ya ve diğer Roma şehirlerine gelen birçok tüccar ve köle Romalıları çok çeşitli saç renkleriyle tanıştırmışlardır. Saçta en çok beğenilen rengin sarı olmasının dışında kıvılcık ve siyah renklerde boyanmış saçlar da görülmüştür. Romalıları, saçlarını boyamak için çeşitli yöntemler ve malzemeler kullanmışlardır. Bazıları bu iş için kına kullanırken, bazıları bitki bazlı boyalar kullanmışlardır. Kimileri de saçlarını boyamak için belirli

meyvelerden, sirkelerden veya ezilmiş kuruyemiş kabuklarından faydalanmışlardır²¹⁰. Martialis beyaz saçları boyamak için Mattiacum sabun köpüğü önermiştir²¹¹.

Saç boyama daha çok kadınlar tarafından tercih edilmiştir. En sevilen ve en çok tercih edilen renk ise sarı olmuştur²¹². Ovidius kadınların saçlarını boyamalarından ve bunla uğraşmak istemeyen kişilerin de para vererek peruklar aldığından şu şekilde bahsetmiştir²¹³:

*“Kadın öyle mi ya, kimi boyuyor beyazlarını
bir Germen otuyla,
aslından daha iyi bir renk yaratıyor, büyük bir beceriyle:
kimi satın aldığı gür saçlarla ortalığa çıkıyor,
para verip kendi saçlarını başkalarınınkiyle değiştiriyor.”*

Sarı peruklar Germen esirlerin saçları kullanılarak; siyah saçlar ise Hindistan’dan ithal edilerek getirtilmiştir. Peruk, Romalılar için oldukça kullanışlı bir ürün olmuştur. Peruk sayesinde saçları yapmak için uzun saatler harcamaya gerek kalmamış ve maşaların vermiş olduğu zararlar hem önlenmiş hem de gizlenmiştir²¹⁴.

Zengin Romalı kadınlar saçlarını kıvrırcıklaştırmak için çeşitli yağlardan ve *calamistrum*²¹⁵ denilen maşalardan yararlanmışlardır²¹⁶. Tıpkı erkeklerde olduğu gibi zengin kadınlar da kişisel bakımlarını yaparken kendilerine yardımcı olan kölelere²¹⁷ sahip olmuşlardır. Ovidius, bu kölelere iyi davranılmasını istemiştir²¹⁸:

*“Rahat bırak şu hizmetçi kızı, yüzünü tırnaklarınla
Sakın tırmalama,
Kollarını tutup iğne falan da batırmaya kalkma, nefret ederim.”*

²¹⁰Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 187.

²¹¹Mart. XIV 27.

²¹²Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 184.

²¹³Ov. Ars. III 163.

²¹⁴Deighton, 2012, **a.g.k.**, s. 23-24.

²¹⁵Saçı kıvrırcıklaştırmak için demirden veya içi boş kamıştan yapılan alet. Isıtılarak saça uygulanmıştır. Ahşap olanlarına *ciniflo* veya *cinerarius* denmiştir. Orta yaşlı kadınlar tarafından Cicero zamanında saçları biçimlendirmek için sıklıkla kullanılmıştır. Antik dönem heykelleri ve büstlerinde bu şekilde biçimlendirilmiş saç örneklerine sıklıkla rastlanmıştır. Karatağ, (2013), **a.g.k.**, s. 85.

²¹⁶Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 186.

²¹⁷Roma’da hanımının tuvalet işlevlerine ve giyimine bakmakla görevli kölelere *cosmetae* denmiştir. Bu işi yapmakla görevli kişiler genellikle kadın köleler arasından seçilmiştir. Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 109.

²¹⁸Ov. Ars. III 239-240.

*Kızcağız lanet ede ede hanımının başına dokunmaya bir başlarsa,
İstemedен taranan saçlara kanlı gözyaşları dökülür sonra.”*

1.1.2.4.3. Takılar

Kadınlar çeşitli türden taçlar, yüzükler (Katalog no 89, 90, 91, 92), küpeler (Katalog no 93, 94), bilezikler (Katalog no 97), halhallar, kol bantları, ve kolyeler (Katalog no 84, 95) kullanmışlardır. En temel kullanılan takılardan biri ihtiyaçtan doğan *fibula* olmuştur (Katalog no 101, 102). Bu çengelli iğne pelerinler dahil olmak üzere çeşitli kıyafetlerin omuzda ya da göğüste tutturulmalarını sağlamıştır. *Fibulalar* dönemin modasına göre diğer takı unsurlarında olduğu gibi çeşitli formlarda bulunmuşlardır. Kullanılan takılar çeşitli mücevherlerle süslenerek daha gösterişli hale gelmiştir. Renkli taşlar ve özenli bir işçilikle güzel süslemeler tercih edilmiştir. Bazı sikkeler de kolye haline getirilerek kullanılmıştır. Bunun bir örneği Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde de görülmüştür (Katalog no 96). Roma İmparatorluğu birçok takı atölye merkezine sahip olmuştur. Roma kenti de bunlardan biri olmuş ve başlı başına bir takı üretim merkezi haline gelmiştir. Varlıklı Romalılar çok gösterişli takılar takmışlar zengin olmayanlar ise daha uygun fiyata demirden, camdan ya da kemikten yapılmış takılar kullanmak zorunda kalmışlardır. İmparatorluğun çatısı altında yaşayan Grekler ise takı konusunda kendi geleneklerini devam ettirmişlerdir²¹⁹.

1.1.3. Erkek ve kadınların ortak giysileri

Genel olarak incelendiğinde Romalı kadınların ve erkeklerin genellikle aynı kıyafetlerin farklı modellerini giydiği görülmüştür. Birlikte kullanılan giysiler de (unisex) temel olarak aynı kıyafetlerin farklı modelleri olmuştur. Buna göre bu giysiler şu şekilde belirtilmiştir.

1.1.3.1. Ara giyim

Khiton en temel ara kıyafetlerden birini oluşturmuştur.

²¹⁹Symons, 1987, a.g.k., 57; Blanck, 1999, a.g.k., 128-131; Pendergast, S. ve T., 2004, a.g.k., 194.

1.1.3.1.1. *Khiton*

Ketenden yapılmış olan Akadca, *kitinnu* (keten giysi) ve Grekçe’de *khiton* (Katalog no 58) adı verilen bu giysi hem kadınların hem de erkeklerin günlük yaşamda en çok giydiği kıyafetlerden birisi olmuştur. Kendi içerisinde *khiton* iki türe ayrılmıştır: Birinci türdeki geniş *khiton* üst kenarında baş ve kollar için ayrılmış yerlere kadar dikilmiş ya da bir sıra küçük düğmeler ile kapatılmıştır. Bunun tersi olan *khiton* ise üst kenarda baş için bırakılan deliğe kadar kapatılmıştır ve kol ağzları yanların üst ucunda yer almıştır. Dar *khitonda* elbisenin kolları özenle dikilerek tutturulmuştur. Özellikle kadınların *khitonunda* kemer altından büyüklüğü değişik olabilen bir kumaş parçası, kıvrımlarla (*kolpos*) kabarmış olarak sarkıtılmıştır. El işi yapanlar ve çalışırken daha rahat hareket etmek isteyen bazı kişiler sağ omuz ve sağ eli açıkta bırakan ve kemer ile bağlanmış kısa bir *khiton* giymişlerdir²²⁰.

Khiton çoğunlukla hafif bir kumaştan dokunmuştur; erken dönemlerde yün, sonra keten, daha geç dönemlerde ise keten-ipek karışımı veya tamamen ipek kumaşlar kullanılmıştır. *Khiton* yan taraflardan birbirine dikilmiş iki parça kumaştan oluşmuştur. Çıplak kalan kolun dışarıya çıkabilmesi için omuz üstünden düğme veya iğnelerle tutturulan *khition* bazen kolsuz olarak kullanılmıştır. Bazen de uzun ve bol kolları olan *khitonlar* kullanılmıştır. Bu kollar çoğunlukla büzülerek koltuk altında ve omuzda toplanmış ve bu yüzden yine kolun büyük bir bölümü açıkta kalmıştır²²¹.

Grek kadınlarının *khitonlarına* bağladıkları ‘*zona*’ adı verilen kuşak erotik bir anlam taşımıştır. Kuşağın çözülmesi bekâretin yitirilmesi, cinsel ilişki ile evliliğin tamamlanması ve doğumu simgelemiştir²²². Müze malzememizi incelediğimizde erkeklerin diz üstünde, kadınların ise ayak bileklerine kadar uzanan uzun *khitonlarının* üzerinde genellikle bir pelerin ya da *himation* giydikleri görülmüştür (Katalog no 4, 6, 9, 17, 18, 20, 22, 46).

Erkek kıyafetleri içerisinde de anlattığımız *tunica* Romalıların *khitonu* kendilerine uyarlamalarıyla elde ettikleri bir kıyafet çeşididir. Kadınlar ve erkekler tarafından giyilen ve en basit kıyafetlerden biri olan *tunica* çok bol bir şekilde ya da belde bir kuşak veya kemer ile sıkılarak giyilmiştir. Bu kuşak beli sıkıca çevrelemiş veya kalçalara kadar bol ve rahat bir biçimde aşağı sarkıtılmıştır. Tunüğün boyunu ayarlamak

²²⁰Blanck, 1999, a.g.k., 94-95; Cleland, Davies ve Jones, 2007, a.g.k., 32.

²²¹J. M. Smith (2013). *Antik Yunan kadın kıyafetleri*. Ankara: Midas Kitap, s. 26-27.

²²²Evencen ve Ölmez, 2014, a.g.k., 383.

ve ayaklara dolaşmasını engellemek için kumaş, kemerin üzerine doğru çekilmiştir²²³. Romalı kadınların *tunica* giymesi geleneğin bir parçası olmuştur. Bazı Romalı kadınlar tuniğin altında göğüslerin aşağısından geçen bir şerit (*fascia*) takmışlardır²²⁴. Kadınların tunikleri erkeklere göre hem çok daha uzun hem de daha renkli ve çeşitli olmuştur. Kadın tunikleri genellikle zıt renklerle ve şeritlerle süslenmişlerdir. Üst sınıfa mensup kadınlar ayaklarına kadar uzanan tuniklerinin üzerine stola ve palla giymişlerdir. Hizmetçi kadınlar ve köleler ise ayak bileklerinden yukarıda ve daha ucuz tunikler giymek zorunda kalmışlardır²²⁵. Kadın tuniklerinin kolları, kısa ve dar ya da uzun ve bol dikilebilmiştir. Hizmetçilerin giysilerinde ise kol uzunluğu el bileğine kadar ayarlanmıştır²²⁶.

1.1.3.2. Dış giyim

1.1.3.2.1. Himation

Greklere *himation* adını verdikleri bu kıyafet Romalılar tarafından uyarlanarak *toga* halini almıştır. Fakat *toga* genellikle erkekler tarafından giyilen günlük bir kıyafetken *himation* hem erkekler hem de kadınlar tarafından giyilmiştir. Yaptığımız incelemelerde de Tekirdağ ve çevresinde bulunan mezar stellerinde yer alan figürlerin ağırlıklı olarak *khiton* ve *himation* giydiği görülmüştür. Özellikle de stellerde yas halinde olan kadın figürlerinin başlarını *himation*larıyla örtmeleri dikkat çekmiştir (Katalog no 4, 5, 6, 7, 22, 23, 24, 27, 28, 44).

Tunicanın ya da *khitonun* üstüne giyilen *himation* (Katalog no 9, 12, 13, 17, 18, 19, 21, 51, 52, 53, 54, 57) sadece dikdörtgen bir kumaştan oluşmuştur. Çeşitli durumlarda erkeklerin sadece *himation* giydiği de görülmüştür. Bu tarz giyimde sağ göğüs çıplak kalmıştır (Katalog no 8, 49, 63). *Himation* kişinin zevkine ve duruma bağlı olarak birçok biçimde kullanılmıştır, örneğin serbest olarak sırttan aşağı doğru sarkık halde iki köşenin önde omuzlara alınıp aşağıya doğru verilmesi, kalçalara dolanan veya hem kalçalara dolanıp hem de bir kısmı sırttan sol omuza, oradan da

²²³Smith, 2013, a.g.k., 27-28.

²²⁴Howatson, 2013, a.g.k., 346.

²²⁵Cleland, Davies ve Jones, 2007, a.g.k., 201.

²²⁶Türkoğlu, 2002, a.g.k., 81.

aşağıya bırakılan kullanımları olmuştur (Katalog no 64, 67). Bazen tüm vücut ve kollar tümünden kapatılmış ve başa çekilmiştir. Özetle *himationun* sarınılma ve bürünülme şekilleri oldukça çeşitli olmuştur²²⁷.

1.1.3.2.2. *Pelerinler*

Greklere *himationunun* Roma versiyonuna *pallium* denmiştir. Bu tür Greklere kıyafetlerini giymek cumhuriyetin çatısı altında pek hoş görünmese de imparatorluk dönemiyle birlikte daha kabul edilebilir hale gelmiştir. *Pallium*, Romalı erkeklerin (Görsel 1.37) ve kadınların kullandıkları *togaya* benzeyen bir tür şaldır. *Togaya* göre daha küçük ve daha hafif bir kumaştan yapılmıştır. Ayrıca çok yönlü kullanılmıştır. Romalılar yatak örtüsü olarak, evlerin kapılarını örtmek için, seyahatler sırasında hava koşullarından etkilenmemek için, askerler tarafından üniformanın bir parçası ve Romalı kadınlar tarafından manto olarak da kullanılmıştır. Bu giysinin başın üzerine çekilmesi dulluk belirtisi anlamına gelmiştir. Yünden, pamuktan, ipekten ve diğer yumuşak malzemelerden imal edilmiştir²²⁸. *Toga*, Romalı olmanın sembolüken *palla* da bir anlamda Greklere olmanın ifadesi haline gelmiştir. Suetonius, İmparator Tiberius'un Greklere özgü bu kıyafeti ve sandalet giyerek iki yıl dolaştığından bahsetmiştir²²⁹.

Görsel 1.37. Grek tarzı tunik olmadan *pallium* giyen Romalı (Symons, 1987)

²²⁷Blanck, 1999, a.g.k., 96.

²²⁸Symons 1987, a.g.k., 22; Karatağ, 2013, a.g.k., 303- 304.

²²⁹Suet. Tib. XIII.

Yağmura ve soğuğa karşı korunmak için seyahatlerde kullanılan diğer bir pelerin türü olan *paedonomus* kalın bir kumaştan yapılmıştır. Hem kadınlar hem de erkekler tarafından giyilmiştir. Başlı açık bırakan, uzun ve kolları örten bir şekli de kullanılmıştır. Genellikle yünden yapılmış olmakla birlikte deriden yapılmış olanları da giyilmiştir. Yün olanı *paenula gausapina*, deri olanı ise *paenula scortea* olarak adlandırılmıştır²³⁰. Cumhuriyet dönemine tarihlenen bir pelerin türü ise *laena* olarak adlandırılmıştır. Daha kalın ve daha sıcak tutan bir tür olan bu pelerin diğerleri gibi yünden yapılmıştır. *Pallium* ya da *toganın* üzerine giyilmiştir. Tüm toplum sınıfları tarafından kullanılmıştır. Kırmızı ve mor renkli olanları zenginler tarafından tercih edilmiştir. *Lacerna* gibi omuzda bir broş yardımıyla tutturulmuştur²³¹.

1.1.3.4. Ortak kullanılan ayakkabılar

1.1.3.4.1. Crepida

Crepida, solea, sandal, calceus ve kapalı ayakkabının ortasında bir türdür (*Görsel I.38*). Romalılar, bu ayakkabıyı Etrüsklerden almışlardır. Sadeliği ve herkes tarafından kullanılabilir olması tercih edilme nedenlerinden biri olmuştur. Dayanıklı tabanlara sahiptir ve genellikle topuğu ve ayağın yan taraflarını kaplamıştır. Üst kısımları açıktır ve deri bağcıklarla birbirine bağlanmıştır. *Crepida* İ.Ö. 400 ve İ.S. 400 arasında oldukça uzun bir dönem kullanılmıştır²³². Diğerlerinde olduğu gibi *crepidanın* da değişik modelleri vardır ve farklı amaçlar için kullanılmıştır. Roma dramalarındaki aktörler oynadıkları karakterlerin durumunu sembolize eden çeşitli ayakkabılar giymişlerdir. Yumuşak bir deriden yapılan ve deri bir kayış ile birbirine tutturulan *crepida* Roma komedilerindeki aktörlerin giydiği ortak ayakkabılardan biri olmuştur. Tragedia denilen daha ciddi oyunlardaki aktörler ise *cothurnus* giymişlerdir²³³.

²³⁰Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 301.

²³¹Symons, 1987, **a.g.k.**, 20; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 244.

²³²Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 201.

²³³Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 199.

Görsel 1.38. *Crepida* (Symons, 1987)

Başka bir *crepida* türü ise ayak tabanlarını korumak isteyen Romalılar tarafından giyilmiştir. Bu ahşap tabanlı *crepida*, aşınmayı önlemek için tabana çakılmış pirinç veya demir çubuklardan yapılmıştır. Genel olarak *crepida* sıradan insanlar tarafından giyilen gündelik ayakkabı olmuştur. *Crepida* her iki ayağa da uyacak şekilde tasarlanmıştır²³⁴.

1.1.3.4.2. *Solea*

Solea veya *sandal* (Katalog no 59), antik Romalıların iç mekânlarda giydikleri en yaygın ve çok basit bir ayakkabıdır. Bir kayış yardımıyla ayağın üst kısmına, parmaklara ya da bileğe tutturulmuştur ve düz bir tabandan oluşmuştur. Çoğu *solea* deriden yapılmıştır. *Solea*'nın ahşaptan yapılanlarına *soleae lignae* denmiştir. Kadınlar tarafından giyilenler ise *solea objurgabere rubra* olarak adlandırılmıştır. *Sandalium* adı verilen özel ahşap tabanlı sandaletler, Roma Cumhuriyeti'nde kadınlar tarafından giyilmiş daha sonraları her iki cinsiyet tarafından da giymeye başlanmıştır. Zenginlerin ve üst sınıfa mensup kişilerin giydikleri sandaletler daha gösterişli bir tasarıma sahip olmuştur. Patricilerin kırmızı renkli sandallarının arkasında ay biçiminde bezemeler yer almıştır. Saygın bir Roma vatandaşı dışarıda giydikleri ayakkabıları ya da *calcei*yi içeride giymedikleri gibi hiçbir zaman kendi *soleas*ını da dışarıda giymemiştir. Daha zengin vatandaşlar bir başkasının evine ya da halka açık bir etkinliğe gittiklerinde, hizmetkârları *solea*larını taşımışlar ve hedeflerine vardıklarında ayakkabılarını *solea* ile değiştirmişlerdir²³⁵.

²³⁴Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 202.

²³⁵Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 203-204; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 358, 372. Bugün benzer bir şeyi bazı Türk hanımları da yapmaktadır. Bir başkasının ev ziyaretine giden kişiler yanlarında kendi terliklerini götürür ve içeri girdiklerinde bu terlikleri giymektedirler.

Bugün bizde pabuçlarla ilgili deyimler olduğu gibi Romalıların da *sandallarına* dair bir deyişleri vardır. “Kişinin sandaletlerini sormak”, birinin yola çıkmaya, bulunduğu yerden ayrılmaya hazır olduğu anlamına gelmiştir. Diğerlerinde olduğu gibi deri *soleanın* da alternatifleri olmuştur. *Baxea*, *soleaya* çok benzemektedir. İlk iki ayak parmağının arasından yükselen bir kayışı vardır ve ayağın yanından geçen başka bir kayışla sabitlenmiştir. *Baxea* tipik olarak papirüs yapraklarından veya dayanıklı, kalın bir tabana dokunmuş diğer bitkisel liflerden yapılmıştır. Bu ucuz sandaletlerin, benzer bir sandalet giyen Mısırlılar tarafından da kullanıldığı düşünülmüştür²³⁶.

Bunların dışında Roma’da terlik veya bileği açıkta bırakan çeşitli renklerde kısa çoraplar veya terlikler de (Görsel 1.39) kullanılmıştır bunlara *soccus* denmiştir. Günlük kullanımlarda kadınlar ve erkekler tarafından giyilmiştir. Kadınların giydikleri süslü terliklere *soccus muliebris* denmiştir. Komedyaya oyunlarında aktörler tarafından giyilen ve *luteum soccum* olarak adlandırılan bir tür de kullanılmıştır²³⁷.

Görsel 1.39. *Soccus* giyen bir çocuk (Symons, 1987)

²³⁶Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 204.

²³⁷Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 371.

1.1.3.5. Aksesuarlar

Romalılar arasında şapka kullanmak pek de yaygın olmamıştır. Gerekli durumlarda erkekler başlarının üzerini *togaları* ile kadınlar da *pallaları* ile örtmüşlerdir. Aynı zamanda başı korumak ya da örtmek için pelerinlerden de yardım alınmıştır. Bununla birlikte, başı örten birtakım nesnelerin (Katalog no 31) olduğu da görülmüştür. Her iki cins tarafından kullanılmış *cucullus* adı verilen bir tür bere başı korumak için kullanılmıştır. Bu bere iki taraftan aşağıya sarkan uzun parçalara sahip olmuştur. Diğer taraftan Greklerden ödünç alınarak Romalılar tarafından benimsenen iki tür şapka kullanılmıştır. Bunlardan ilki geniş kenarlı bir şapka olan *petasus* (Görsel 1.40), ikincisi ise konik bir başlık olan *pilleolum* olarak adlandırılmıştır. Her ne kadar alt sınıflar tarafından kullanılmışsa da üst sınıflar da seyahat ederken ya da kötü havalarda bu şapkaları kullanmışlardır. *Pileus*, genellikle *pilleolumu* tanımlamak için kullanılmış ve zamanla şapka anlamına gelen genel bir kelime haline gelmiştir. Hem *pilleolum* hem de *petasus* (Görsel 1.41) yaygın olarak keçeden yapılmıştır²³⁸.

Görsel 1.40. *Cucullus* (Symons, 1987)

Görsel 1.41. *Petasus* (Symons, 1987)

²³⁸Symons, 1987, a.g.k., 60.

Kadınlar ayrıca örülmüş iplikten yapılmış saç fileleriyle (Görsel 1.42) birlikte çeşitli başlıklar ve peçeler takmışlardır. Saçı sabit tutmak ve dağılmasını engellemek için başın etrafına bir bant (*vitta*) sıkıca bağlanmıştır. Evli olmayan genç kızlar tek bir bant, evli kadınlar ise iki tane bant takmışlardır. *Vittalar* çeşitli renklerde olmuş ve bazen incilerle ve çeşitli materyallerle süslenmişlerdir²³⁹.

Görsel 1.42. Saç filesi saçın dağılmasını engellerken aynı zamanda bir aksesuar görevi görmekteydi, Pompeii'den bir fresk, Naples National Archaeological Museum, İtalya

Romalılar, günlük hayatta işlerine yarayacak çeşitli öğeleri yanlarında taşımışlardır. Para ya bir *marsupium*²⁴⁰ ya da tunik veya *toga* kıvrımlarının içine konulmuştur. Daha iri nesnelere ise bir *crumenada*²⁴¹ aracılığıyla taşınmıştır²⁴². Geç Cumhuriyet döneminden beri yüzü silmek için kullanılan bir *sudarium*²⁴³ da taşımak yaygın bir hale gelmiştir. *Sudariumu* olmayan kişiler kıyafetlerinin bir köşesini kullanmışlardır. İ.S. III. yüzyılın sonunda *sudarium*, *orarium* ya da *mucinium* olarak da

²³⁹Symons, 1987, **a.g.k.**, 60.

²⁴⁰Grek ve Roma'da ağzı bağlanarak kapatılan ve tamamı deriden yapılan kese. Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 265.

²⁴¹Genellikle boyundan asılan bir tür çanta. Symons, 1987, **a.g.k.**, 61.

²⁴²Symons, 1987, **a.g.k.**, s. 61.

²⁴³Keten bir bez. Symons, 1987, **a.g.k.**, s. 61.

bilinmekteydi ve modern anlamda bir mendil gibi kullanılmıştır. Akşam yemeğinde ketenden yapılan ve *mappa* adı verilen peçetelerden yararlanılmıştır²⁴⁴.

Büyük ölçüde kadınlar tarafından kullanılmış olan aksesuarların en önemlilerinden ikisi *flabellum* ve *umbraculum* olarak adlandırılmıştır. Bir çerçeveye sabitlenmiş tüylerden veya ketenden yapılmış, sabit ya da katlanabilen bir tür yelpazeye *flabellum* denmiştir. *Umbraculum* (Görsel 1.43) ise bizim bugün hala güneşin yakıcı etkisinden korunmak için kullandığımız güneş şemsiyesinin eşdeğeri idi. Bu şemsiye ahşap bir çerçeve üzerine gerilmiş hafif bir kumaştan oluşmuştur²⁴⁵. Martialis, bu güneş şemsiyesinin kullanımıyla ilgili şu dizeleri yazmıştır²⁴⁶:

“İşte kızgın güneşe karşı bir şemsiye sana,
Yel çıkarsa, örtü gibi korunmalısın onunla”

Çok nadiren ve genellikle sadece yaşlılar ya da engellilerin yürümelerine yardımcı olmak için taşınmış olsalar da bir takım sopalar baston görevi görmüştür²⁴⁷.

Görsel 1.43. *Umbraculum* (Symons, 1987)

²⁴⁴Symons, 1987, a.g.k., s. 61.

²⁴⁵Symons, 1987, a.g.k., 61.

²⁴⁶ Mart. XIV 28.

²⁴⁷Symons, 1987, a.g.k., 61.

1.1.3.6. Köylerde yaşayanların ve kölelerin giysileri

Kırsalda çalışan işçiler ve aristokrasinin büyük mülklerinde çalışan köleler bazen yün ya da keten yerine deriden yapılmış kıyafetler giymişlerdir. Kollu, uzun bir palto *pellis manicata* olarak adlandırılmıştır. *Diphthera* adı verilen deriden yapılmış bir pelerin de kullanılmıştır. Buna ek olarak, avcılar koruma sağlaması için manşetler (*manicae*) ve tozluklar (*ocreae*) kullanmışlardır. Tarımsal işlerde ve askerlerin yaptığı kirlilişlerde giyilen kıyafet *cento* olarak adlandırılmıştır. Bunun kesin olarak şekli belirsizdir ama Symons'a göre eski bir bez parçasından dikilmiş, bir çeşit kumaştan yapılmıştı²⁴⁸.

Greklere ve Romalılarda ev kölelerinin ve özgür vatandaşların giyimleri bir birinden farklı olmamıştır. Köleler veya işçiler kısa bir *tunica* ya da *khiton* giymiş, kış aylarında ise bunun üzerine daha kalın olan ve ayak bileklerine kadar uzanan ikinci bir tunik giymişlerdir. Tekirdağ müzesindeki mezar stellerinde betimlenen hizmetçilerin genellikle *khiton* giydikleri görülmüştür (Katalog no 4, 5, 9, 12, 22, 44). Roma'da bazı köle sahipleri kölelerinin iyi görünüşüne, elbisesine ve bakımına aşırı derece önem vermişlerdir²⁴⁹. Türkoğlu, Cato'nun, köle sahiplerine nasıl tavsiyelerde bulunduğunu aktarmıştır²⁵⁰:

“İki yılda bir, her esire ayrı ayrı, birer tunik ve bir sagum ver. Onlara bunlarla beraber bir çift de ayakkabı ver. Bu yeni giysi takımını her verişinde eskileri alıp ona bir kazak yaptır...”

Alt sınıfların giydiği ayakkabıların bazıları diğerlerinden farklı olmuştur. Köylüler, çiftçiler ve çobanlar tarafından *pero* adı verilen ham deriden yapılmış kısa botlar giyilmiştir²⁵¹. Kölelerin *calcei* giymesi yasaklanmış, çıplak ayakla hayatlarını geçirmek zorunda kalmışlardır. Mahkumlar ise sık sık yürümelerini zorlaştıran tahtadan yapılmış ağır bir *crepida* giymek zorunda kalmışlardır. Mahkumların giydiği bu *crepida*, ham kayışlarla ayaklara tutturulan kalın ve ağır bir ahşap tabana sahiptir. Ağır

²⁴⁸Symons, 1987, **a.g.k.**, 22.

²⁴⁹Blanck, 1999, **a.g.k.**, 183, 209; Deighton, 2012, **a.g.k.**, 16.

²⁵⁰Türkoğlu, 2002, **a.g.k.**, s. 105.

²⁵¹Karatağ, 2013, **a.g.k.**, s. 318.

ayakkabılar mahkumun kaçmasını engellemek amacıyla tasarlanmıştır²⁵². Köylüler ve yolculuğa çıkan insanlar tarafından taşınan küçük deri çantaya ise *pera* denmiştir²⁵³.

1.1.3.7. Çocuk giysileri

Çocuklar tarafından giyilen kıyafetler bir anlamda ebeveynlerinin stillerini yansıtmıştır (Katalog no 7, 12, 27, 32). Muhtemelen günümüzde çoğu yetişkin kıyafetinin çocuklar için olanları bulunduğu gibi o zamanda durum böyle olmuştur. Kenarı mor şeritlerle çevrili olan *toga praetexta*²⁵⁴ *toga virilis* giyecekleri döneme (ergenlik çağı) kadar, özgür doğan erkek çocuklar tarafından giyilmiştir. Roma'da özgür doğmuş çocuklar 16 yaşından itibaren düz beyaz bir *toga virilis* giymişlerdir²⁵⁵.

Görsel 1.44. Ortada toga praetextalı erkek, Vettii Evi'nde bulunan boyamalardan detay, Pompeii, İtalya

Romalı çocukların tuniklerinde genellikle bir kemer ya da kuşak bulunmuştur. Muhtemelen köylerde yaşayan ve daha yoksul olan çocuklar da aynı kıyafetlerin daha gösterişsiz ve daha kalitesiz olanını giymişlerdir. Erkek çocuklar ve çok az bir oranda

²⁵²Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 202.

²⁵³Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 316.

²⁵⁴Suet. Jul. I.

²⁵⁵Suet. Aug. VIII; Pendergast, S. ve T., 2004, **a.g.k.**, 179; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 402.

kız çocukları da *toga* giymişlerdir. *Toga praetextayı* giyme hakkı ilk başlarda *patrici* ailelerinden gelen çocuklarla sınırlı kalmıştır. Ancak İkinci Pön Savaşı (İ.Ö. 218 – 202) sırasında özgür doğan bütün çocuklara bu kıyafeti giymek hakkı verilmiştir. Romalı kızların *toga* giydiklerine yönelik buluntular erkeklerinki kadar güçlü değildir ve pratikte kızların ne sıklıkla *toga* giydikleri tartışma konusu olmuştur. Kızlar ayrıca, *supparum* denilen kolsuz ketenden yapılmış özel bir tür tunik giymişlerdir²⁵⁶.

Çocukların aksesuarları arasında kötülüklerden korunmak için taktıkları muskalar (*amulet*), mühürler (*bullae*) ya da nazarlıklar (*crepundia*) kullanılmıştır. Bu tarz koruyucu aksesuarlar yaygın bir şekilde taşınmıştır. Çeşitli formlarda görülebilmektedir ve en yaygınlarından biri erkeklik organı (*phallus*) şeklinde tasarlanmıştır. *Phallus*un kötülüğü kovduğuna inanılmıştır. *Amulet*ler, pandatif ya da küçük halkalar halindedir ve çocukların isim verme töreni sırasında takılmıştır. Kız çocukları için doğduktan sekiz gün sonra, erkek çocukları ise dokuz gün sonra isim verme töreni düzenlenmiştir. Büyük ihtimalle bu koruyucular boyuna takılmış ve bebeklerin bu şekilde korunacağına inanılmıştır. Zengin olmayan aileler bu muskaları deri bir kılıfta saklamış daha zengin ve soylu olanlar ise altın bir kılıfta bunları saklamışlardır²⁵⁷. *Bullae* (Katalog no 106) Etrüsk kökenlidir, ergenlik çağına ulaşmış Romalı çocuklar, erkekliğe erişmenin bir kanıtı olarak bunu krala sunmuşlardır. *Bullae* gibi çocukların boyunlarına nazarlık olarak takılan metal objelere ise *crepundia* denmiştir²⁵⁸. Suetonius, Iulius Caesar'ın öldürülmesinin ardından cenaze töreninde çocukların *bullalarını* ve giysilerini ateşe attıklarını aktarmıştır²⁵⁹.

1.1.4. Giysilerin hammaddeleri

Romalılar için mevcut tekstil ürünleri çoğunlukla yün ve ketenlerden oluşmakla birlikte pamuk ve ipek de içermiştir. Yün ve keten imparatorluğun içinde üretilmiştir. Bir tür ipek, Cos (İstanbul) adasında yabancı ipek güvelerinin kozaları kullanılarak elde edilmiştir. Bu ada ipek ticaretinde antrepo konumunda olmuştur. İpek ve keten karışımından oluşan dokuma burada üretilmiş ve Roma'ya gönderilmiştir²⁶⁰. Ovidius

²⁵⁶Cleland, Davies ve Jones, 2007, **a.g.k.**, 32.

²⁵⁷Deighton, 2012, **a.g.k.**, 18-19; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 34-35.

²⁵⁸Tekçam, 2007, **a.g.k.**, s. 49; Karatağ, 2013, **a.g.k.**, 81-82.

²⁵⁹Suet. Jul. LXXXIV.

²⁶⁰Symons, 1987, **a.g.k.**, s. 5-6; Deighton, 2012, **a.g.k.**, s. 16.

ipeğiyle ünlü olan bu adaya ve burada üretilen kıyafetler üzerine şu dizeleri yazmıştır²⁶¹:

“*Cos ipekleri giyinmişse, Cos’un yakıştığını sansın kendine.
Altından mı giysileri? Altından daha değerli hissettir kendisini;
yünlü mü giymiş, yakıştığını söyle giydiği yünü
tunicayla mı durmuş yanında, haykır “yaktın beni” diye*”

İşlenmiş ipek, İ.S. VI. yüzyıl’a kadar Çin’den ithal edilmiştir. Pamuk ise Hindistan’dan gelmiştir. Ayrıca *cilicium* olarak bilinen bir kumaş türü de kullanılmıştır. Bu kumaş, hayvan (genellikle keçi) kılından yapılmış kalın ve dayanıklı giysiler üretmek için kullanılmıştır. Aynı zamanda deniz suyunun verdiği hasara karşı dayanıklı olmasından dolayı özellikle balıkçılar ve denizciler tarafından da tercih edilmiştir. Tüm bunlara ek olarak, deri ve kürkler az da olsa giysi yapımında da kullanılmıştır. İmparator Diocletianus tarafından İ.S. 301 yılında yayınlanan fermanda, koyun, kunduz, ayı, tilki ve leopar dahil olmak üzere çeşitli hayvan derileri için tahsil edilecek maksimum fiyatlar listelenerek bu hammaddelerin neler olduğu belirtilmiştir²⁶².

1.1.5. Giysilerin üretimi: dokuma

Eğirme çarkı Romalılar tarafından bilinmemekteydi. Tüm iplikler bir öreke ve kirmen kullanılarak eğrilmişti (Görsel 1.45). Romalılar, düz örgülerden damalı kumaşlara (*scutulata*) kadar son derece karmaşık ve çok çeşitli tekstil ürünü üretmişlerdir. İpek son derece pahalıdır ve yalnızca zenginlerin kıyafetlerinde kullanılmıştır. Bu yüzden bazen giysiler yukarıda da bahsettiğimiz gibi ipek ve yün karıştırılarak veya keten ipliklerden dokunarak üretilmiştir. Romalılar tarafından keçe bilinmektedir ve şapka ya da diğer giysiler üretmek için kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarda arkeolojik alanlarda örme iğneleri bulunmuştur. Çeşitli örme teknikleri kullanılarak saç fileleri yapılmıştır²⁶³. Bazı Romalı erkekler için evinde oturan ve örgü işleriyle uğraşan kadın simgesi ideal bir kadın ve eş tablosu çizmiştir²⁶⁴. Bu sebeple olsa

²⁶¹Ov. Ars. II 298-301.

²⁶²Symons, 1987, **a.g.k.**, s. 5-6.

²⁶³Symons, 1987, **a.g.k.**, s. 6.

²⁶⁴Liv. I. 57; Ov. Fast. II 740-775.

gerek Suetonius, İmparator Augustus'un kızını ve kız torunlarını yün eğirmeye alıştırdığından bahsetmiştir²⁶⁵.

Görsel 1.45. Öreke ve kirmen kullanan bir kadın (Symons, 1987)

Roma'da belli tür kumaşlar ile ünlü bölgeler bulunmaktadır. Yüksek kaliteli yünlüler; Galya, Germania, Phrygia, Noricum (bugünkü Avusturya ve Slovenya toprakları) ve Raetia'da²⁶⁶; keten ise Kilikya, Suriye, Fenike ve İskenderiye kentlerinde üretilmiştir. İpek, özellikle Phoenicia (Fenike) ile ilişkilendirilmiştir. Diğer taraftan Afrika'da ve Antioch (Antakya) kentinde çok ucuz kıyafetler üretilmiştir. Nüfusun büyük kısmı tarafından giyilen daha az pahalı keten ve yünlüler genellikle yerel olarak

²⁶⁵Suet. Aug. LXIV.

²⁶⁶Bugünkü Tirol, İsviçre ve Bavyera bölgelerini kapsayan kısım.

üretilmiştir²⁶⁷. Catullus, şiirlerinin birinde mendili ve işlemeleriyle ünlü yerlerden bahsetmiştir²⁶⁸:

*“Ay Tanrıçası gösterirken uyuşuk, yarı bitkin âşıklarını kadınların:
geri yolla alıp götürdüğüm pelerinimi,
Saetabis’ten gelen mendilimi, Thynia işi renkli işlemeleri...”*

Martialis de geldikleri yerleriyle ünlü olan ürünleri şu şekilde sıralamıştır: Makedonya şapkası²⁶⁹, Canusium (Canosa di Puglia, İtalya) yününden koyu renkli giysi²⁷⁰, Canusium yününden kızıl kumaşlar²⁷¹, Baetis (İspanya) pelerinleri²⁷², Liburnum üstlükleri²⁷³, Cilicia (Kilikya) keçi kılından pabuçlar²⁷⁴, Patavium (Padova, İtalya) gömlekleri²⁷⁵, Tyrus (Sur, Lübnan) yünleri²⁷⁶, Pollentia (Pollenzo, İtalya) yünleri²⁷⁷.

Roma’da dokumacılık ve boyama, uzman meslekler arasında sayılmıştır. Toplumun fakir kesiminin bile hazır, dikilmiş kıyafetler aldığı görülmüştür. Çok büyük topraklara sahip olan Romalıların emrinde işçiler çalışmıştır. Bu kişilerin kıyafetleri dokuma bilen köle ustalar tarafından dikilmiştir. İ.S. III. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluğu ordu ve kamu hizmeti için kıyafet tedarik etme amacıyla kendi keten ve yünlü imalathanelerini işletmeye başlamıştır²⁷⁸.

Kumaşlar, giysi haline getirilmeden önce kumaş yıkayıcıları tarafından belli işlemlerden geçirilmiştir. Deighton bu işlemleri şu şekilde sıralamıştır²⁷⁹:

“İdrar veya soda ile ağartma, sabun kili ile yıkama, düzleştirmek için germe, ölçüye göre çektirme (küçültme), taraklama, kırpma ve presleme, ağartma ve onun ardından kiri çıkarmak için tekne içinde yine sabun kili kullanarak yıkama ve durulama.”

²⁶⁷Symons, 1987, **a.g.k.**, 7.

²⁶⁸Catul. 25.

²⁶⁹Mart. XIV 29.

²⁷⁰Mart. XIV 127.

²⁷¹Mart. XIV 129.

²⁷²Mart. XIV 133.

²⁷³Mart. XIV 140 (139).

²⁷⁴Mart. XIV 141.

²⁷⁵Mart. XIV 143.

²⁷⁶Mart. XIV 126.

²⁷⁷Mart. XIV 157.

²⁷⁸Symons, 1987, **a.g.k.**, 7.

²⁷⁹Deighton, 2012, **a.g.k.**, 42.

Pompeii’de bulunan bir çamaşırhanenin duvarında yer alan duvar resimlerinde bu işlemler betimlenmiştir (Görsel 1.46, 1.47)²⁸⁰.

Görsel 1.46. Kuruması için asılan amaşırlar, Museo Archeologico Nazionale di Napoli, İtalya

Görsel 1.47. Pompeii’de yer alan duvar resimlerindeki amaşırhane işçileri, Museo Archeologico Nazionale di Napoli, İtalya

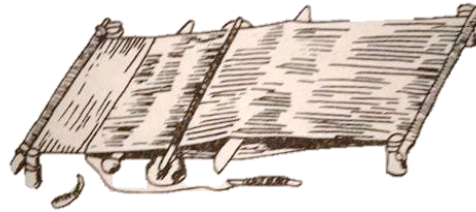
Romalılar, yünlü kumaşları dokuma, örme ve iplik haline getirme gibi konularda yeni yöntemler bulmuşlardır. Bunun sayesinde Romalıların kıyafetlerindeki işlemeler,

²⁸⁰Deighton, 2012, a.g.k., 42.

şeritler, firfırlar, renkler ve motifler oldukça şık ve etkileyici olmuştur. Üstelik Romalılar dışarı çıktıklarında üzerindeki kıyafetleriyle etrafındakilere bir anlamda çeşitli mesajlar vermişlerdir. Bir Romalının mesleği, toplumsal sınıflar arasındaki rolü, medeni durumu ve hatta ruh halini (yas, düğün vb) bile kıyafetine bakarak anlamak mümkündür. Doğu'dan ve Orta Asya'dan getirilen çeşitli ve rengârenk ipekli dokumalar da Romalıların kıyafetlerini etkilemiştir²⁸¹.

1.1.5.1. Dokuma tezgâhları

Keten, yün ve benzeri maddeler eğirilip ip haline getirildikten sonra, dokuma tezgâhlarında dokunmuştur. Doğu Akdeniz bölgesindeki üretim merkezlerinde ipek ve diğer ince tekstillerin dokuması için yatay bir tezgâhın kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanında tablet dokumacılığı bilinmektedir ve bantların ve örgülerin üretimi için kullanılmıştır²⁸². Antik dönemlerde üç çeşit dokuma tezgâhı kullanılmıştır²⁸³: Yatay yer tezgâhı, uçları ağırlıklı dikey dokuma tezgâhı ve alt ve üst kirişlere sahip dikey dokuma tezgâhı (Görsel 1.48,1.49,1.50). Sonuncusu İ.S. I. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu tezgâh çeşitli değişikliklerle günümüze kadar ulaşmıştır. Günümüzde Anadolu'da kullanılan ve ismine el tezgâhı denilen tezgâhlarla aynı tezgâhtır²⁸⁴. Dokuma tezgâhlarında iplerin düz durmalarını sağlamak için uçlarına bağlanan tezgâh ağırlıkları kullanılmıştır. Pişmiş topraktan yapılan bu ağırlıklar çeşitli şekillerdedir ve çömlekçiler tarafından üretilerek dokuma tezgâhlarından ayrı olarak satılmışlardır²⁸⁵. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde de bu ağırlık örneklerinden biri bulunmaktadır (Katalog no 107).

Görsel 1.48. Yatay Dokuma Tezgâhı (Fazlıoğlu, 2001)

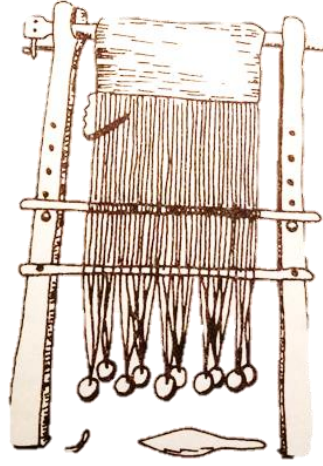
²⁸¹Gürsoy, 2015, **a.g.k.**, s. 30.

²⁸²Symons, 1987, **a.g.k.**, s. 6.

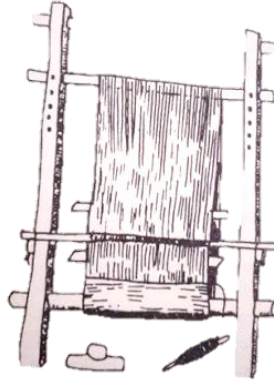
²⁸³Ayrıntılı bilgi için bkz. İ. Fazlıoğlu (2001). *Eskiçağda dokuma*. İstanbul: Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, s. 10.

²⁸⁴Fazlıoğlu, 2001, **a.g.k.**, 12-13.

²⁸⁵Fazlıoğlu, 2001, **a.g.k.**, 24-25.

Görsel 1.49. *Uçları Ağırıklı Dikey Dokuma Tezgâhı (Fazlıoğlu, 2001)*

Görsel 1.50. *Alt ve Üst Kirişlere Sahip Dikey Dokuma Tezgâhı (Fazlıoğlu, 2001)*

1.1.5.2. Renkler

Roma giysilerinde çeşitli renklere rastlanmıştır. Ovidius, kadınlara kıyafetlerinde kullanmaları için bu renklerin bazılarını önermiştir. Onun önerdiği bu renkler mor renge göre oldukça ucuzdur bu yüzden büyük çoğunluk tarafından kullanılmıştır. Onun saydığı renkler arasında gök rengi, deniz yeşili, safran sarısı, mersin rengi, yakut rengi, gülün solduğu zaman aldığı renk, Trakyalı turna rengi, kestane rengi ve balmumu rengi

yer almıştır²⁸⁶. Ovidius'a göre her renk herkese yakışmamıştır, esmer tenlere beyaz renkte kıyafetler; beyaz tenlilere ise kurşuni olanları giymelerini önermiştir²⁸⁷.

Renkler arasında en pahalı olanı mordur. Vitruvius (İ.Ö. 90 – 20 arası), mor rengi “eşsiz” ve “çok değerli” olarak tanımlamıştır. Bu renk deniz salyangozlarından elde edilmiştir²⁸⁸. Yapılan çalışmalar sonucunda bu rengin elde edildiği deniz kabuklularının türlerinin *Murex trunculus* (*Hexaplex trunculus*), *Murex brandaris* (*Bolinus brandaris*) ve *Purpura haemastoma* (*Stramo-nita haemastoma*) olduğu belirlenmiştir. 12.000 adet deniz kabuğundan ortalama 1,4-1,5 gram boya maddesi elde edilmiştir. Bu da çok sayıda deniz kabuklusundan oldukça az boya elde edildiğini göstermiştir²⁸⁹.

Vitruvius, bu canlıların yetiştiği bölgelerde farklı tonlarda renkler verdiğini aktarmıştır. Örneğin kuzeye daha yakın olan Karadeniz ve Galya'da siyah renk, kuzeybatıya doğru gidildikçe kurşuni bir mavi ve doğu ve batıda ise pembe rengi elde etmek mümkün olmuştur. Güneyde ve özellikle Rodos'ta bulunan bu canlılardan kırmızı rengi ve tonları elde edilmiştir²⁹⁰. Vitruvius bu canlılardan nasıl mor rengin elde edildiğini de ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır²⁹¹. Martialis de şiirlerinde bu canlılardan bahsetmiştir²⁹². Binbir zahmetle elde edilen bu rengin herkes tarafından kullanılması mümkün olmamıştır. Ovidius hem Vitruvius'un bahsettiği canlılardan hem de mor renkli kıyafetlerin pahalılığından şu şekilde bahsetmiştir²⁹³:

“Hiç işim olmaz şu allı pullularla,
hiç işim olmaz seninle de, ey Tyrus salyangozunun
mora boyadığı yün.
Ortalıkta o kadar çok renk varken ucuza,
kim bütün servetini taşıyacak kadar delidir sırtında?”

Mor rengin hem pahalı olması hem de soylular tarafından giyilen elbiselerin üzerinde bulunması muhtemelen birçok Romalının bu rengi giyen kişilere hayranlıkla bakmalarına sebep olmuştur. Plutarkhos, İskender'in yüzlerce yıl bozulmadan kalmış ve

²⁸⁶Ov. Ars. III 175-185.

²⁸⁷Ov. Ars. III 189-191

²⁸⁸Vitr. VII 13, 1.

²⁸⁹G. Adıgüzel ve B. Y. Kolancı (2017). Antikçağda statünün rengi: Mor, *Cedrus The Journal of MCRI*, 2017, s. 262-263, 265.

²⁹⁰Vitr. VII 13, 1-2.

²⁹¹Vitr. VII 13, 3.

²⁹²Mart. IV 4, XIV 154.

²⁹³Ov. Ars. III 169 - 175.

beş bin talanton değerinde erguvan renkli *porphyra* (purpur) isimli deniz kabukluları bulduğundan bahsetmiştir. Bunların bozulmamasındaki sebep balla kaplanmış olmalarıdır²⁹⁴. Stoacı filozof Epiktetos (İ.S. 50 -135) eşsiz biri olmak istemiş ve bunu erguvan renkli bir kumaşın benzersizliğine benzetmiştir²⁹⁵:

“Gömleğinin bir teli nasıl bütün diğer tellere benziyorsa öylece sen de alelâde insanlara benzemek istiyorsun! Ben, sadece parlak olduğundan değil, fakat nereden kullanılırsa kullanılsın, orasını güzelleştirdiği için makbul sayılan erguvani renkte bir kuşak olmak isterim. Niçin bana başkaları gibi olmamı tavsiye ediyorsun? O zaman sadece iplik olacağım, kadife olmayacağım.”

Anadolu’da bulunan bazı gümrük yazıtlarında özel gümrüğe tabi tutulan tekell mallar arasında *purpur* da listelenmiştir²⁹⁶. Tekirdağ’da Menekşe Çatağı’nda yapılan kazılarda çok sayıda *murex* türü deniz salyangozlarına ait kabuklar bulunmuştur. Özdoğan ve Işın’a göre bulunan çok fazla miktardaki kabuktan dolayı burada boya üretildiği düşünülmüştür²⁹⁷.

1.1.5.3. Giyim-kuşam fiyatları

Antik dünyada hangi ürünlerin ne kadar paraya satıldığını hesaplamak çoğu zaman zor olmuştur. Aradan birkaç bin yıl geçmesi ya da günümüzde aynı para biriminin kullanılmaması para hesabı yapmayı zorlaştırmıştır. İmparator Diocletianus zamanında fiyatların yükselmesi ve enflasyonun artması imparatoru çözüm arayışına itmiştir. Yükselen fiyatları düşürmek ve ekonomiyi istikrarlı bir hale getirmek için bütün imparatorlukta tavan fiyatları ve maaşları bir fermanla açıklamıştır. İ.S. 301’deki bu fermana “*Tavan Fiyatlar Fermanı*” denmiştir. Femandaki tavan fiyatların üzerinde ödeme ya da stokçuluk yapanlar ceza olarak öldürülmüş ya da sürgün edilmişlerdir. Diocletianus’un bu fermanı imparatorluğun dört bir köşesine gönderilmiştir. Yerel

²⁹⁴Plut. Alex. 36, 1-2.

²⁹⁵Epiktetos, Diatribai XII.

²⁹⁶B. Takmer, (2012). Anadolu'nun önemli tarihi yazıtları 2 Lykia Eyaleti gümrük yasası: Nero Dönemi'ne ait Andriake gümrük yazıtı hakkında ön rapor, *Eskiçağ Yazıtları 3*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 209.

²⁹⁷Özdoğan ve Işın, 2000, **a.g.k.**, s. 241.

yöneticiler yeni kararları halka duyurmak için yazıtlar yayınlamışlardır. Bu yazıtlardan biri Aizonai (Çavdarhisar, Kütahya)'de bulunmuştur²⁹⁸. Diocletianus fermanına göre:

*Vasıflı İşçi / Zanaatkar Ücretleri*²⁹⁹:

Berber: Kişi başına 2 denarii

Koyun kırkma işçisi: Hayvan başına 2 denarii

Dokumacı: Pelerin başına 175 denarii

(Bracarius) Pantoloncu (dikim, onarım, şerit çekme): - -

Nakışçılar: - -

İpek işçileri: - -

Yün eğiriciler: - -

Sırmalı ipek işleyiciler: - -

Kumaş boyacıları: Yaklaşık 453 gr. 'lık kumaş başına 3 denarii

*Günelik Malzeme Ücretleri*³⁰⁰:

İşlenmemiş kıl: Yaklaşık 453 gr. 6 denarii

Çardak veya çuval imal edenler için eğrilmiş kıl: Yaklaşık 453 gr. 1 denarii

*Giyim & Ayakkabı Ücretleri*³⁰¹:

(Birrhus) Birinci kalite yünden elbise kılıfı: 1 adet -

İkinci kalite yünden elbise kılıfı: 1 adet 40 denarii

(Caracallis) Topuklara kadar uzanan başlıklı manto: 1 adet 20 denarii

Başlıksız kısa manto 1 adet: 20 denarii

²⁹⁸E. İznik, (2011). İmparator Diocletianus'un Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı" "Edictum de pretiis Rerum Venalium", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 30, Sayı 49, s. 107-113.

²⁹⁹İznik, 2011, **a.g.k.** 113-114.

³⁰⁰İznik, 2011, **a.g.k.** 121-122.

³⁰¹İznik, 2011, **a.g.k.** 122-124.

(Braces) Pantolon: 1 adet 20 denarii

(Udones) Çorap 1 çift: 4 denarii

(Sarcinator) Terziye iç gömlek astar kaplama: 6 denarii

Terziye ipekten elbise süslemesi yaptırılması: 50 denarii

*Terziye, içi keten ve ipek gibi farklı maddelerle doldurulmuş nesnelere süsleme diktirilmesi:
30 denarii*

Kaba iç gömleği süslemesi: 4 denarii

Süslemesiz kadın tuniği: 1 adet 16 denarii

İkinci el kadın tuniği: 1 adet 10 denarii

Kadın iç gömleği ya da bluzu: 1 adet 10 denarii

İkinci el kadın iç gömleği ya da bluzu: 1 adet 6 denarii

Süslemesiz pelerin: 1 adet 16 denarii

İkinci el pelerin: 1 adet 6 denarii

Afrika mantosu: 1 adet 500 denarii

Dalmaçya tuniği: 1 adet 2000 denarii

Laodikya'dan başlıklı manto: 1 adet 4500 denarii

Tarentum yünü: 75 denarii

Beyaz ipek: 12000 denarii

Mor ipek: 150000 denarii

Babil'den getirilen deri (birinci kalite): 500 denarii

Babil'den getirilen deri (ikinci kalite): 40 denarii

Tralles'den getirilen deri: 200 denarii

Fenike'den getirilen deri: 100 denarii

.... deri: 300 denarii

İşlenmemiş öküz derisi (en iyi kalite): 500 denarii

Botlara ve ayakkabılara işlenmiş öküz derisi: 750 denarii

Kemer, koşum takımı veya eyer için öküz derisi: 600 denarii

İşlenmemiş öküz derisi (ikinci kalite): 300 denarii

Kunduz derisi: 100 denarii

İşlenmiş kunduz derisi - -

Ayı derisi (büyük) - -

İşlenmiş ayı derisi - -

Kurt derisi - -

İşlenmiş kurt derisi - -

Fok derisi: 250 denarii

İşlenmiş fok derisi: 1500 denarii

Leopar derisi: 1000 denarii

İşlenmiş leopar derisi: 1250 denarii

İşlenmiş aslan derisi: 1000 denarii

(Caligares) Büyük boy ayakkabı (bot türü (?)): 1 çift 100 denarii

Daha küçük ayakkabı: 1 çift 80 denarii

Kadın ayakkabısı: 1 çift 60 denarii

Çocuk ayakkabısı: 1 çift 30 denarii

(Caligae) Ayakkabı (katircılar, tarla çalışanları, vb. kişiler için en iyi türden çivisiz): 1 çift 120 denarii

(Calcei) Ayakkabı (Üst sınıflar için): 1 çift 150 denarii

(Caligae) Senatör ayakkabısı: 1 çift 100 denarii

(Caligae) Şövalyeler için ayakkabı: 1 çift 70 denarii

(Caligae) Kadın ayakkabısı: 1 çift 60 denarii

(Gallicae) Erkekler için çift tabanlı çiftçi ayakkabısı: 1 çift 80 denarii

(Gallicae) Erkekler için tek tabanlı çiftçi ayakkabısı: 1 çift 80 denarii

(Cursirae) Koşu ayakkabısı: 1 çift 60 denarii

(Gallicae) Kadınlar için öküz derisinden çift tabanlı ayakkabı: 1 çift 50 denarii

(Gallicae)Kadınlar için öküz derisinden tek tabanlı ayakkabı: 1 çift 30 denarii

(Mullei) Babil ayakkabısı: 1 çift 120 denarii

(Mullei)Mor veya Fenike ayakkabısı: 1 çift 60 denarii

Erkek çorabı - -

Kadın çorabı - -

Gösterişsiz (desensiz (?)) Babil çorabı - -

Öküz derisinden ve altın ile süslenmiş çorap - -

Yünle astarlanmış öküz derisinden çorap - -

Diocletianus'un fermanı araştırmamız açısından önemli bir kaynak olmuştur. Bu fermanında işçilik, kılık-kıyafet çeşitleri, hangi bölge ürünlerinin tercih edildiği ve bunların tavan (en yüksek) fiyatlarının ne kadar olduğu gibi ayrıntılı bilgiler yer almıştır. Bu ferman sadece fiyat konusunda değil aradan uzun yıllar geçmesine rağmen kılık-kıyafet konusunda hala aynı isimlerin korunduğunu ve aynı tarz ürünlerin kullanıldığını ve belli kıyafetlerin çok farklı türlerinin olduğunu da göstermiştir. Bunun dışında filolojik kaynaklarda belirtilmeyen bazı kıyafet türleri de bu fermanında görülmüştür.

1.2. Trak Kültüründe Giyim Kuşam

Traklar ve onların giyimlerine dair elimizde çok fazla kaynak bulunmamaktadır. Bununla birlikte Tekirdağ ve çevresinde yapılan yol çalışmaları, inşaat faaliyetleri ve tarım gibi faaliyetlerin birçok arkeolojik alanı tahrip etmesi Traklar hakkında bildiklerimizi daha da sınırlandırmıştır. Fakat yapılan kazılar sonucu bulunan eserler ve sınırlı sayıda filolojik kaynak bize Trakların giyimine dair küçük ipuçları vermiştir.

Attik vazo ressamları tarafından çizilen Trak betimlemeleri (Görsel 1.51) Herodotos (İ.Ö. 484 – İ.Ö. 430-420)'un³⁰² Trakların giyim geleneklerini de anlattığı eserinin görsel bir canlandırması olmuştur³⁰³.

Görsel 1.51. British Museum'da bulunan Attik kırmızı-figürlü kraterden detay

Bu vazolarda Traklara özgü başlıklar (*alopekis*), botlar (*embades*) ve pelerinler (*zeira*) görülmüştür. İ.Ö. VII. yüzyıl'dan İ.Ö. IV. yüzyıl'a kadar Traklar bu kıyafetleri giymeye devam etmişlerdir. Bu kıyafetleri giyen Trakyalı savaşçılar, İ.Ö. VI. yüzyıl'dan itibaren Grek sanatında yaygın bir hal almıştır. Atina ikonografisinde yer alan Traklar ya tek başlarına ya da Greklerle birlikte tasvir edilmişlerdir. Bu ikonografilerin konusunu; Trak erkekleri ve kadınları, ölümlüler, tanrı ve mitolojik figürler oluşturmuştur³⁰⁴. Bu betimlemelerin Greklerin gözünden yapıldığı unutulmamalıdır.

³⁰²Hdt. VII 75.

³⁰³D. Tsifaki (2016). Ancient Thrace and The Thracians through Athenian eyes, *Institute of Balkan Studies & Professor Alexander Fol Centre of Thracology, Thracia XXI*, Sofia, s. 265

³⁰⁴Webber, 2001, *a.g.k.*, 17-18; Tsifaki, 2016, *a.g.k.*, 265-266.

Antik vazolarda ve Herodotos'ta geçen bu kıyafetler Ksenophon (İ.Ö. 430-425 – İ.Ö. 355) tarafından da anlatılmıştır. Ksenophon, Trakya'nın soğuk havasından dolayı suların ve şarapların buz kestiğini, Greklerin kulaklarının ve burunlarının soğuktan donduğunu eserinde aktarmıştır. Trakya'nın kışları soğuk bir bölge olması ve bazı Trakların sarp, karlı dağlarda yaşaması ya da sefere çıktıklarında dağlık yolları kullanmaları onların kıyafet konusunda bir takım önlemler almalarına neden olmuştur. Ksenophon, Trak savaşçılarının yalnızca göğüslerini kaplamayan aynı zamanda bacaklarına kadar uzanan *tunicalar* giydiklerini ve at üstüdeyken Grek ve Romalıların da kullandıkları *khlamys* adı verilen pelerin yerine *zeira* (*seira*) dedikleri bir tür pelerin giydiklerinden bahsetmiştir. Ksenophon'un anlattıklarına göre onun ilk başta Trakların *khlamys* yerine *zeira* adı verilen pelerin giymelerine anlam veremediği anlaşılmaktadır. İlerleyen zamanlarda belki de ilk defa bu kadar soğukla karşılaşmış olan Ksenophon, Trakya'da geçirdiği kış sırasında bu sorunun yanıtını bir bakıma deneyimleyerek öğrenmiştir. *Zeira* muhtemelen *khlamyse* göre oldukça kalın bir kumaştan yapılmıştır ve kişiyi daha sıcak tutmuştur³⁰⁵.

Tüm bu kıyafetlerin dışında başlıklar (*alopekis*) ve botlar (*embades*) Trakların kıyafet konusunda diğer tamamlayıcı unsurları olmuştur. Her ne kadar elde edilen buluntular ve filolojik kaynaklar Trak savaşçılarının giyiminden söz etse de muhtemelen sıradan halk, sosyal statüleri ve ekonomik durumlarına göre bu kıyafetlerin -ister iyi kalitede ister kötü kalitede olsun- benzerlerini giymişlerdir. Trakların giyimine dair fikir sahibi olmamıza yarayacak en önemli kaynaklardan biri de mezar resimleri olmuştur. Açık renkli olarak tarif edilmesine rağmen, en erken Trak kıyafetlerinin nasıl bir görünüme sahip olduğu tam olarak bilinmemiştir. Bulgaristan'da bulunan mezar resimleri oldukça soluk olduğu için bize bu konuda çok fazla yardım etmemektedir ancak diğer dönemlerdeki giyim gelenekleri hakkında önemli bilgiler vermiştir³⁰⁶.

Trak kıyafetlerinin kenevir, keten veya yünden yapıldığı ve iyi kalitede olduğu düşünülmüştür³⁰⁷. Herodotos, Trakların kenevirden, ketene benzer giysiler yaptıklarından bahsetmiştir. Keneviri bilmeyen kişilerin ise bu kıyafetlerin ketenden yapıldığına inandıklarını söylemiştir³⁰⁸. Keten ve kenevirden yapılan iplikler

³⁰⁵Xen. Anab. VII 4., 3-5.

³⁰⁶Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

³⁰⁷Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

³⁰⁸Hdt. IV 74.

tezgâhlarda dokunmuş ve kumaşlar çeşitli boyalarla boyanmış ya da işlenmiştir. Trakların kullandığı renkler oldukça çeşitli ve gösterişli olmuştur³⁰⁹. İklim ve coğrafya şartlarına bağlı olarak giysiler arasında bazı bölgesel farklılıklar tespit edilmiştir. Trakya'nın kuzeyinde yaşayan Traklar ve dağlık arazilerde yaşayan ve çobanlıkla uğraşan bazı kavimler iyi temizlenmemiş koyun postlarından yararlanmışlardır. Bazı Traklar kısa gömleklerini içine soktukları dar pantolonlar giymişler ve bir dış tunik ile kıyafetin geri kalan kısmını kombine etmişlerdir. Bu kıyafetler üzerinde pelerinler, kürklü mont tarzı koruyucular ve karakteristik Trakyalı *zeira* giyilmiştir. Bunlar *fibula*, deri veya dokuma kemerler ve diğer çeşitli süs eşyaları ile dekore edilmiştir³¹⁰. Kuzey'deki Trak kabileleri aynı zamanda İskitler'e benzer giysiler de giymişlerdir, bunlar arasında pantolonlar, uzun kollu tunikler, sivri ayakkabılar ve renkli kenarları olan ceket benzeri dış örtüleri yer almıştır³¹¹.

Işın ve Özdoğan'ın Tekirdağ'ın 12 km doğusunda, Tekirdağ-İstanbul karayolunun kuzey bitişiğinde bulunan Harekâttepe Tümülüsü'nde³¹² yaptığı kazı çalışmalarında bir mezarın içinde bulunan kumaş parçaları tezimize birinci elden önemli bir kaynak sağlamıştır. Antik döneme ait bir kumaşın günümüze ulaşması çok nadir görülmüştür. Bu kumaşın tezimizin konu edindiği bölgede bulunması oldukça önemli olmuştur. Mezar içindeki kemiklerin ve tahtaların üzerinde bulunan kumaş parçaları erguvan renginde boyanmıştır. İskeletin göğüs kısmında açık erguvan renkli elbise kalıntıları bulunmuştur. Kumaşın üzeri küçük ve büyük boy kemik üzeri altın kaplama boncuklarla süslenmiştir. İskeletin (Görsel 1.51) sağ el parmağında Demeter ve Eros betimlemelerinin olduğu altın bir yüzük bulunmuştur. Sol ayağında ise üç deri bantla bağlanan ve altı kösele olan bir sandalet yer almıştır. İskeletin çenesinin altında mezarın tarihini belirlemede yardımcı olan gümüş bir sikke bulunmuştur. Işın ve Özdoğan'ın sikke üzerinde yaptığı incelemelere göre mezar II. Philip dönemine (İ.Ö. 359-336) tarihlenmiştir. Giysi ve elde edilen buluntular incelediğinde mezarda yatan kişinin bölgenin en önemli yöneticisi olduğu düşünülmüştür. Işın ve Özdoğan'a göre erguvan renkli elbise, iskeletin başındaki meşe dalı biçiminde altın bir çelenk, tümülüsün

³⁰⁹A. Mansel (1938). *Trakya'nın kültür ve tarihi*. İstanbul: Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, s. 11.

³¹⁰Mansel, 1938, **a.g.k.**, 11; Webber, 2001, **a.g.k.**, 17-18.

³¹¹Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

³¹²Antik dönemde Perinthos ile Bisanthe arasında bulunan Klasik ve Helenistik dönemlerde bir liman kenti olan Heraion Teikhos kentinin 1 km batısında yer alır. Işın ve Özdoğan, 2000, **a.g.k.**, 335.

büyüklüğü ve konumu göz önüne alındığında bu mezar II. Philip döneminde 1 km uzaklıktaki Heraion kentinin yöneticisine ait olabileceği düşünülmüştür. Mezarda bulunan sarmaşık diadem bu kişinin Dionysos rahibi ya da Dionysos müridi olabileceğini düşündürmüştür. Bu dönemde Heraion'da Odyris Kralı Kersopleptes hüküm sürmüştür (İ.Ö. 360-341). Kazısı yapılan tümülüsün, Trak Kralı Kersebleptes'e (Görsel 1.52, 1.53) ait olabileceği söylenmiştir³¹³.

Görsel 1.52. Harekâttepe Tümülüsü'nde Trak Kralı Kersebleptes'e ait olduğu düşünülen buluntular, Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

³¹³İşın ve Özdoğan, 2000, a.g.k., 335-338.

Görsel 1.53. *Trak Kralı Kersebleptes'e ait olduğu düşünülen iskeletin canlandırılması, Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi*

Traklar üzerine çalışmalar yapan Beksaç'a göre ise mezardaki buluntular Makedonya soylu sınıfının ve Makedonların kullandığı sembolik öğelerdir ve mezar bu yüzden bir Trak yöneticisine değil Makedon gizem kültleriyle ilişkili birine ya da aynı zamanda dini görevleri bulunan bir *strategosa* aittir³¹⁴.

1.2.1. Tunica

Trakların en bilinen giysilerinden biri tunica olmuştur. İlk zamanlarda Trakların giydiği tunikler (ya da *khitonlar*) diz boyunda ve kolsuz giyilmiştir. Belden bağlanmış ve kurt motifli kemer tokaları yaygın olarak kullanılmıştır. Bazı tunikler sadeyken bazılarında ise motifler kullanılmıştır. İskender'in ordusunda savaşan Traklar, kıyafet

³¹⁴Beksaç, 2007, a.g.k., 36.

olarak Makedonlara ve Greklere çok benzetilmişlerdir. Kazanlıktaki mezar resimlerinde çoğu tunik ya desenli kenarlara sahip olarak ya da herhangi bir dekorasyona sahip olmayan sade, tek renkli giysiler olarak betimlenmiştir. Giyilen bazı tunikler kısa kolluyken bazılarının da kolsuz olduğu görülmüştür. Kolsuz olanlarda tunik, sağ omuz ve göğsü çıplak bırakmış ve muhtemelen bir *fibula* ile omuza tutturulmuştur. Aleksandrovo'da (Bulgaristan) yer alan Trak mezar resimlerinde iki yandan aşağı doğru dikey olarak inen beyaz şeritli kahverengi bir tunik ile bunun tam tersi olan uzun kollu ve beyaz, kırmızı-kahverengi şeritli tunik betimlemeleri görülmüştür (Görsel 1. 54). Bu tunikler Kazanlık mezarının kubbesinde betimlenen bir hizmetçinin giydiği her bir kol üzerinden aşağıya inen beyaz şeritlerin olduğu kırmızı-kahverengi tuniğe benzemektedir³¹⁵. Muhtemelen Traklar çeşitli renklerde birçok tunik giymişlerdir. Örneğin Plutarkhos, Trakların savaş esnasında siyah tunik giydiklerinden bahsetmiştir³¹⁶. Kısacası Greklerde ve Romalılarda olduğu gibi Traklar için de tunik günlük yaşamda giyimin vazgeçilemez bir parçası olmuştur. Tuniklerin boyu bazı durumlarda bel çevresinde ayarlanmış, kılıç kayışları ve kemerler bel bölgesinde kıvrımlar aracılığıyla gizlenmiştir³¹⁷.

Görsel 1.54. *Alexandrovo Mezar odasındaki süslemenin parçası, detay: Av sahnesi*

³¹⁵Webber, 2001, **a.g.k.**, 18-19.

³¹⁶Plut. Aem. XVIII 5.

³¹⁷Webber, 2001, **a.g.k.**, 19.

1.2.2. Pelerinler

Pelerin ve at Trak betimlemelerinin vazgeçilemez bir parçası olmuştur. Traklar için at olduça önemlidir öyle ki daha çocuk yaştan itibaren ata binmesini ve at üzerinde savaşmayı, mızrak atmayı ve dövüşmeyi iyi bilmişlerdir³¹⁸. Antik kaynaklarda ve arkeolojik eserlerde Trak atlarına ve süvarilerine (Katalog no 66) yer verilmiştir³¹⁹. Homeros, Trakların at yetiştirici³²⁰ bir halk olduğundan ve atlarının özelliklerinden şöyle bahsetmiştir³²¹:

“Trakyalılar ötede uzaktalar, kralları da var Rhesos, Eioneus’un oğlu görmedim onun atları gibi güzel, iri atlar giderler yel gibi kardan beyazdırlar. Kocaman silahları var ki görme hep altın, sanki insanlar için için değil tanrıları için.”

Trakların geride bıraktığı eserlerde Homeros’un söylediklerini görmek mümkün olmuştur. Mezar stellerindeki Trak atlı betimlemeleri onun söylediklerini doğrulamıştır. Trak atlı stelleri bize Trakların at yetiştirici kimliği ve at üzerinde uçuşan pelerinleri hakkında bilgiler vermiştir. Edirne (Görsel 1.55), Tekirdağ ve Balkanların birçok yerinde bulunan atlı Trak kahramanları benzer şekilde tasvir edilmiştir. Belki de bu yüzden pelerin, Trak kıyafetinin en çarpıcı elemanlarından birisi olmuştur. İlginç olan ise Ksenophon’un bahsettiği³²² *zeira* denilen pelerin yerine bu atlıların *khlamys* giymiş halde betimlenmiş olmalarıdır (Katalog no 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42).

Görsel 1.55. Trak atlı stelleri, Edirne Arkeoloji Müzesi

³¹⁸Taşlıkılıoğlu, 1971, **a.g.k.**, 103.

³¹⁹Hdt. VII 111.

³²⁰Hom. II. XIII 4; XIV 227.

³²¹Hom. II. X 434.

³²²Xen. Anab. VII 4., 3-5.

Pelerinler hafif askeri birim (*peltast*) ve süvariler tarafından tunik üzerinde kullanılmışlardır. Daha hafif piyadeler ise pelerin giymemişlerdir (Görsel 1.56). Trakların pelerini (*zeira*) bütün vücudu bir battaniye gibi örtmüştür ve ağır bir malzemedan yapıldığı düşünülmüştür. Çok soğuk kış günleri ve serin yaz geceleri geçirmek zorunda kalan dağ kabileleri için bu pelerin oldukça kullanışlı olmuştur. Boyu çok uzun olan bu pelerin sık sık ayaklara kadar uzanmıştır. Sol omuzda tek bir *fibula* veya broş ile tutturulmuş, sağ kol serbest bırakılmıştır. Baklava desenli, zikzaklı, mazgal biçimli şeritler ve diğer geometrik motiflerle süslenmiştir (Görsel 1.57)³²³. Herodotos da Trakların tuniklerinin üzerine geniş, alacalı pelerinler giydiğinden bahsetmiştir³²⁴. Alexandrovo'daki betimlemelerde ise hiçbirinin pelerin giymediği görülmüştür fakat bu onların pelerin giymediği anlamına gelmemelidir. Titus Livius Trakların her iki omzu kaplayan siyah bir pelerin giydiklerinden bahsetmiştir³²⁵.

Görsel 1.56. Attik kırmızı figürlü kylixden detay (İ.Ö. 470-460).
Geleneksel kostümlü bir Trakyalı peltast uzun bir mızrak tutuyor (Webber, 2001)

³²³Webber, 2001, **a.g.k.**, s. 18-19.

³²⁴Hdt. VII 75.

³²⁵Liv. XLIV 40, 5.

Görsel 1.57. *İ.Ö. VI. ve IV. Yüzyllara ait Trak pelerin desenleri, Grek seramik kalıntılarından. Balkan halklarının yakın zamana kadar giydiği kıyafetlerdeki işlemlere benzemektedir. Desenler muhtemelen giyen kişinin kabilesini ve bölgesini göstermektedir ve aynı bölgede yaşayan savaşçı gruplar muhtemelen benzer desenlerde pelerin giymekteydiler (Webber, 2001).*

1.2.3. Pantolon

Trakya'da iklimin daha soğuk olduğu bölgelerde tıpkı Galyalıların yaptığı gibi bacaklarını korumak isteyen Traklar pantolon giymişlerdir. Erken imparatorluk döneminde taş ve metal işçiliğinde betimlenmiş Trakyalı kahramanlar ve tanrılar Roma ve Kelt elbiseleri giymiş vaziyette gösterilmiştir ve bunlardan bazılarının pantolon giydiği de görülmüştür³²⁶. Aleksandrovo mezar odasında bulunan bir av sahnesinde atın üzerinde bulunan kişinin, iki ince dikey kırmızı şeride sahip mavi tunik ve onun altına da uzun kırmızı kolları ve altında bacaklarını tamamen kapatan puantiyeli pantolana benzer bir kıyafet giydiği görülmüştür (Görsel 1.58).

Görsel 1.58. *Alexandrovo Mezar odasındaki süslemenin parçası (İ.Ö. IV. Yüzyılın sonu İ.Ö. III. Yüzyılın başı): Av sahnesi*

³²⁶Webber, 2001, a.g.k., 19.

1.2.4. Ayakkabılar

Romalılarda olduğu gibi Traklar arasında da zamanla çıplak ayakların yerini sandaletler, sarımsı veya kırmızı-kahverengi ayakkabılar ve botlar almıştır. Trakya botları (*embades*) Traklar'a dair başka bir ayırt edici özellik olmuştur. Bu botlardan Herodotos³²⁷ da bahsetmiştir. Yavru geyik derisinden yapılan ayakkabılar, ayakları tamamen, dizlerin de bir kısmını kaplamıştır. Bu botlar soğuk iklim ve zorlu coğrafya şartlarında Trak savaşçılar için oldukça ideal ürünler olmuştur³²⁸.

1.2.5. Başlıklar

Herodotos, Trakların savaşa giderken tilki derisinden yapılmış başlıklar taktıklarından söz etmiştir³²⁹. Ksenophon da Trakların başlarını ve kulaklarını soğuktan korumak için bu başlıkları taktıklarından bahsetmiştir³³⁰. Buna *alopekis* (Grekçe tilki derisi) denmiştir³³¹. Berlin'de bir müzede bulunan 3172 envanter numaralı sütünlü kraterdeki (Görsel 1.59.) bir detayda bu başlığı giyen Traklar resmedilmiştir. *Alopekis* adı verilen bu başlık kraterden de anlaşılacağı üzere tilkinin kafa derisinden yapılmıştır öyle ki kulaklar ve tilkinin göz çukurları oldukça belirgin bir şekilde gösterilmiştir. Başlığın üzerinde kulak-kapakları bir düğüm şeklinde gösterilmiş ve boyun kapağı parlak ve desenli kumaştan yapılmış gibi gözükmemektedir³³². Krater dikkatli incelendiğinde Herodotos'un bahsettiği alacalı pelerinler de görülmektedir.

Görsel 1.59. *Orpheus* Ressamı tarafından yapılan sütünlü kraterden detay, *Orpheus* lir çalıyor ve etrafındaki Trak erkekleri onu dinliyor. Staatliche Museen, Antikensammlung, Berlin

³²⁷Hdt. VII 75.

³²⁸Webber, 2001, **a.g.k.**, 19.

³²⁹Hdt. VII 75.

³³⁰Xen. Anab. VII 4., 3-5

³³¹Webber, (2001), **a.g.k.**, s. 18.

³³²N. Sekunda (2011). *Antik Yunan savaşçıları*. (Çev: M. Aksan), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 11.

Bunun dışında tek parça halinde yapılmış Frig başlığı (Katalog no 72) ile sığır derisinden yapıldığı düşünülen yanakları ve başı koruyan bir başlık daha kullanılmıştır³³³. Webber'e göre bazı kabilelerde (kuzeyli kabileler) başlığın takılması sadece soylularla sınırlanmıştır. Soylular, Trak dilinde *zibythides* (başlık takanlar) olarak adlandırılmıştır. Çünkü yalnızca onlar keçeden yapılmış başlığı (*pileus*) takma hakkına sahip olmuşlardır³³⁴.

1.2.6. Dış Görünüş

Ksenophanes'in aktardıklarına göre Trakların tanrıları kızıl saçlı ve mavi gözlü idi³³⁵. Birçok kültürde olduğu gibi muhtemelen Traklar da tanrılarını kendileri gibi hayal etmişlerdi. Bunun dışında Trak erkekleri beyaz tenli, sarışın hatta bazıları kızıl saçlı, iri cüsseli ve ince tüylü bir cilde sahip olarak betimlenmişlerdir³³⁶. Homeros, Trak savaşçıları tepelerinde top top saçları ve ellerinde uzun kargılarıyla betimlemiştir³³⁷.

Traklar, vücutlarına dövme yapmaya özen göstermişlerdir. Herodotos'a göre dövme yaptırmak soyluluğun işaretidir. Traklar dövmesiz olmanın kötülük getireceğine inanmışlardır³³⁸. Erzen, İskit kadınlarının Trak kadınlarına utanç vermek için onlara dövme yapmayı adet haline getirdiklerini aktarmıştır³³⁹. İ.S. I. yüzyıla gelindiğinde Traklar hala dövmeleri ile anılmışlardır³⁴⁰.

Agathyrsi³⁴¹ arasında soylular da Traklar gibi saçlarını maviye boyamışlardır³⁴². Ancak Trakların görünüşlerindeki değişim, İ.Ö. IV. yüzyılda Greklerin etkisiyle başlamıştır. Alexandrovo (İ.Ö. IV. yüzyılın başı), Kazanlık (İ.Ö. III. yüzyılın başı) ve Sveshtari (İ.Ö. III. yüzyıl) yakınlarındaki mezarlardaki duvar resimleri bu değişimin önemli delilleri olmuştur. Bu mezarlar aynı zamanda Trakların kullandıkları ilk renk

³³³Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

³³⁴Dacialıların da benzer bir geleneği vardır. Soylu Dacialıların taktığı başlığa *pileati* denmektedir. Sradan Dacialıların taktığına ise *comati* denmektedir fakat bu kabilelerin sıradan halkı genellikle başlık takmamaktadırlar. Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

³³⁵Ksenophanes, Fragments 2,16.

³³⁶Erzen, 1994, **a.g.k.**, 63.

³³⁷Hom. II. IV 517-538.

³³⁸Hdt. V 4-8.

³³⁹Erzen, 1994, **a.g.k.** 87.

³⁴⁰D. Chr. XIV 19, 1.

³⁴¹Trakların yakınında yaşayan ve bazı Trakya geleneklerini uygulayan bir İskit kabilesidir. Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

³⁴²Webber, 2001, **a.g.k.**, 18.

referanslarını sağlamış ve onların dış görünüşlerine dair ipuçları vermiştir. Resimler incelendiğinde sakalların, dövmelerin, pelerinlerin, botların, şapkaların ve saçları yukarıdan topuz şeklinde bağlamanın ortadan kalktığı görülmüştür. Erken Roma döneminde betimlenen bazı Traklar da kıvrıkcık saçlı ve sağ omuzda dairesel bir broş ile tutturulan tunik ya da pelerin giymiş vaziyette gösterilmişlerdir³⁴³.

Trak kadınları da kırmızı figürlü Attika vazolarında görülmüşlerdir. Erkeklerin aksine, özel bir giysi türü ile değil, vücutlarında taşıdıkları dövmeler ile ayırt edilmişlerdir. Çoğunlukla gündelik sahnelerde köle, mitolojik temalarda ise özgür kadın olarak temsil edilmişlerdir. İlk kategori olan Trakyalı kadın köleler, vazolarda ev etkinlikleriyle ilgili konularda tasvir edilmişlerdir. Örneğin evin ihtiyacı için su almaya gittikleri çeşme sahnelerinde temsil edilmişlerdir. Kısa saçları, köleler olarak durumlarını ve vücutlarındaki dövmeleri ise kökenlerini göstermiştir. Bununla birlikte mezar sahnelerindeki mevcudiyetleri aile üyelerine yakın olduklarını ve hatta ailenin üyelerinden biri olarak görüldüklerini göstermiştir (Görsel 1.60). Genellikle ölen kişinin bedenine doğru eğilmeleri buna yorulmuştur³⁴⁴.

Görsel 1.60. Attika kırmızı figürlü loutrophorostan detay (İ.Ö. 460 - 450)

³⁴³Webber, 2001, a.g.k., 19.

³⁴⁴Tsiafaki, 2016, a.g.k., 267.

Bazı mitolojik sahnelerin işlendiği sahnelerde de Trak kadınları görülmüştür (Görsel 1.61). Bunlardan birinde genç Herkül müzik dersine giderken tasvir edilmektedir ve dadısı kendisine eşlik etmektedir. Bu kısa saçlı ve yaşlı bir kadındır. Ancak kolundaki dövmeler bu kadının Trakya kökenine işaret etmektedir³⁴⁵.

Görsel 1.61. Attica kırmızı figürlü skyphos (İ.Ö. 460), Schwerin Staatliches Museum, Almanya

Vazo resimlerine en çok konu edilen sahnelerden biri de Orpheus'un Trakyalı kadınlar tarafından öldürülmesidir. Burada özgür kadınlar yer almıştır. Buradaki kadınlar daha vahşi ve cesur bir duruş sergilemişlerdir (Görsel 1.62)³⁴⁶. İÖ V. yüzyıl'ın başlarında ortaya çıkan bu betimlemelerin halleri çok daha fazla şiddet içermiştir (Görsel 1.63)³⁴⁷.

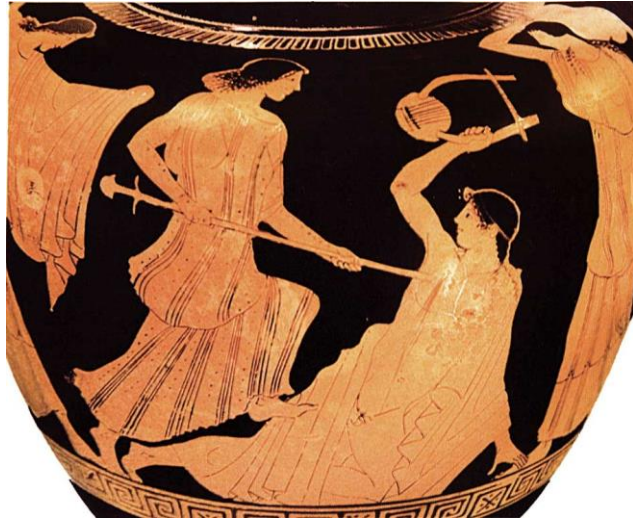
³⁴⁵Tsiafaki, 2016, a.g.k., 267-268.

³⁴⁶Tsiafaki, 2016, a.g.k., 268.

³⁴⁷Tsiafaki, 2016, a.g.k., 271.

Görsel 1.62. *Trak kadını (İ.Ö. 470), Staatliche Antikensammlungen und Glyptothek, Almanya*

Görsel 1.63. *Orpheus'un öldürülmesi (İ.Ö. 470), Louvre Müzesi, Fransa*

II. BÖLÜM

2. TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ GİYİM KUŞAM ANLAYIŞIYLA İLGİLİ ESERLER

Bu bölümde tarafımızca fotoğraflanmış 107 eser, türlerine göre kataloglanmıştır.

2.1. Steller

Katalog No: 1

Envanter No: 593

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Gladyatör Kabartması, mermer

Bulunduğu yer: Apri

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 41 cm, genişlik 41 cm, kalınlık 10 cm

Müzeeye geldiği gün: 15.08.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Tasviri çevreleyen kalın silme, stelin üst kısmında üçgen şeklini almıştır. Mevcut sağ dış köşesinde ise bir akroter mevcuttur. Stelin tam ortasında başı üçgene denk gelecek şekilde yerleştirilmiş, cepheden, yarı çıplak, kıvrıkcık saçlı (muhtemelen zenci) bir gladyatör figürü yer almaktadır. Yüz ablak, vücut atletik, adaleli, göğüs çıplak, üzerinde bantlarla bağlı bir zırh (?) mevcuttur. Bel, kasık altına kadar desenli deri zırh (*balteus*) ile örtülüdür. Dizlerinin üzerinde dizlikleri (*ocrea*) görülmektedir. Sağ kolunu korumak amacıyla kol bantları (*fasciae*) sarılmış vaziyettedir. Sol eli ile yuvarlak bir kaide üzerinde duran miğferini tutmaktadır. Sağ boşlukta mahiyeti anlaşılamamış, çelenk şeklinde daireler içerisinde uzun palmye dalları (?) mevcuttur. Silme üzerinde

bir sıra yazıt yer almaktadır. Gladyatörün sağ kol ve ayrıca dizden aşağısı tümüyle kırık ve eksiktir. Stelin sağ parçası daha sonra bulunarak tamamlanmıştır (1991). Bu mezar stelinde yer alan gladyatör betimlemesinin bir benzeri İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde 574 envanter numarasıyla sergilenmektedir³⁴⁸.

Grekçe yazıt:

Dometianus (bu) steli anısı için (yaptırdı)

³⁴⁸M. Memiş (2014). *İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki gladyatör stelleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 70.

Katalog No: 2

Envanter No: 758

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Gladyatör Kabartması, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 139 cm, genişlik 54 cm, kalınlık 53 cm

Müzeeye geldiği gün: 05.06.1979

Müzeeye Geliş Şekli: Marmaraereğlisi, hazine arazisinde bulunarak müzeeye nakil

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Ön yüzde incus bir alan içinde, alçak kabartma halinde bulunan gladyatör ayakta $\frac{3}{4}$ cepheden sağa doğru yürür durumdadır. Sol elde kalkan, sağ elde ucu kıvrık hançerini tutmaktadır. Sağ kolunda kol bantları ve bacaklarında dizlikleri ile belden aşağısında *subligaculum* giydiği görülmektedir. Sol alt köşede ise miğferi görülmektedir.

Bu betimlemeler, stelin Trakyalı bir gladyatöre ait olabileceğini düşündürmüştür. Roma tarafından Pontus kralı Mithridates Eupator'un yanında savaştıklarından dolayı cezalandırılan Trak askerleri arenaları gönderilmiş ve bunun sonucunda "Thrax" adı verilen yeni bir tür gladyatör oyunu ortaya çıkmıştır. Traklar kendilerini genellikle kare şeklinde bir kalkanla korumuşlardır. Bu kalkana *parmula* ya da *parma* denmiştir. Bu kalkanın üçgen ve yuvarlak formları da kullanılmıştır. Trakyalı gladyatörler tarafından bazen ucu kavisli bir hançer de savunma amacıyla kullanılmıştır³⁴⁹.

³⁴⁹Memiş, 2014, a.g.k., 30.

Katalog No: 3

Envanter No: 1117

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel, mermer

Bulunduğu yer: Arkadiopolis

Çağı: Geç Antik Çağ / Erken Bizans

Ölçüsü: Yükseklik 66 cm, genişlik 60 cm, kalınlık 13.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.10.1983

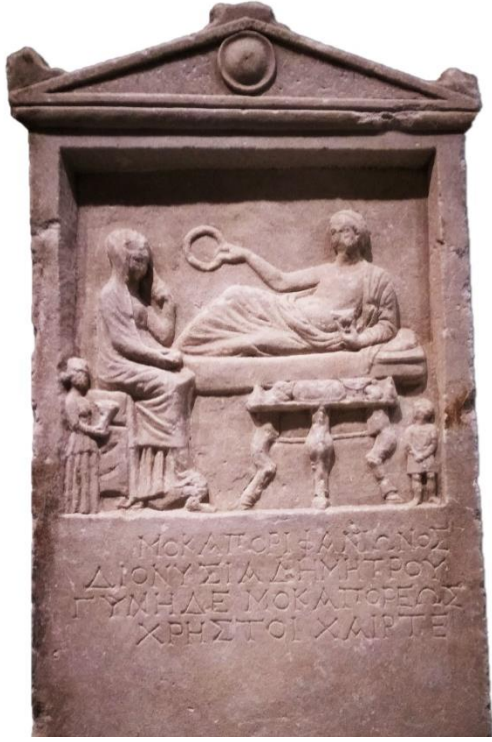
Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Üst Bahçe, Depo Önü

Düz bir platform üzerinde ayakta iki çocuk ve aralarında haç motifli bir kaide üzerinde duran taş görülmektedir. Sanki kapalı bir mekânda üzerlerinden perdeyle açılmış bir alanda durmakta gibi resmedilmişlerdir. Figürler çıplaktır fakat cinsel organları örten *subligaculum* net olarak görülmektedir. Yüksek kabartma türünde yapılmış olup kaidenin altında iki sıra yazı görülmektedir.

ΙΣΧΥΣΜΟΥΗΑΓΑ

ΠΗΤΟΥΛΑΟΧ

Katalog No: 4

Envanter No: 01

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Ziyafet Sahneli

Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: Karaevli Köyü,
Tekirdağ

Çağı: Hellenistik Dönem (İ.Ö. I.
Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 136 cm, genişlik 67
cm, kalınlık 14 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Alınlıklı ve kitabelidir. Alınlığın üst köşesinde bir kalkan kabartması bulunmaktadır. Tasvir yüksek kabartma olup, *symposium* sahnesi yer almaktadır. *Kline* üzerinde sola uzanmış olan erkek figürü (ölen kişi) sol elinde bir kadeh tutmaktadır. *Khiton* ve *himation* giydiği görülmektedir. Sağ elindeki defne çelengini ayak ucunda oturan, *khitonunun* üzerine *himation* giymiş ve başını *himationu*yla örtmüş kadına uzatarak onu onurlandırmaktadır. Bu kadın muhtemelen ölen kişinin karısıdır. Kadın sol eliyle başını örttüğü *himationunun* kumaşını tutmaktadır, sağ kolu ise sağ dizinin hemen üzerindedir ve elinde bir nesne tutmaktadır. Ayaklarının altında bir tabure bulunmaktadır. Kadının duruş şekli 519 envanter numaralı eserde yer alan kadınla aynıdır. *Kline* önünde bir ziyafet sofrası vardır, bu hayvan bacağı şeklinde olan üç ayaklı bir sehpadır (*mensa tripes*). Sağ alt köşede kısa *khiton* giyimli bir erkek hizmetkâr ve sol alt köşede, *klinenin* ucunda elinde kâse tutan uzun *khiton* giyimli bir kadın hizmetkâr yer almaktadır.

Bu mezar stelinin ve anlatılmak istenen konunun bir benzeri Tarsus Müzesi'nde de görülmektedir. 2007-2-2 numaralı envantere de benzer bir konu işlenmiştir. *Symposium* içerikli mezar sahnelerinde anlatılmak istenen ölen kişinin dünyada yaşadığı zamanlarda olduğu gibi diğer dünyada da ailesi ve hizmetçileri ile bolluk ve huzur içinde yaşaması arzu edilmiştir. *Symposium* sahnelerinde cenaze yemeği ve onun etrafında toplanmış aile fertlerinin bir anlamda birbirlerine karşı olan ölümsüz bağlılığı ifade edilmektedir. Bu tip sahnelerde aile üyelerinin dışında yer alan hizmetçi figürleri genellikle küçük boylarda tasvir edilmişlerdir. Bu aristokrasinin temsil edilmesi açısından mezar stellerinin olmazsa olmazıdır. Sahnede yer alan üzeri yiyeceklerle dolu olan üç ayaklı sehpa ve kadının ayakları altında bulunan tabure gibi unsurlar da kişilerin dünyadaki refah düzeyini temsil etmektedir. Figürlerin elinde bulunan çelenk Roma Dönemi'nden itibaren mezar stellerinde sıkça kullanılmıştır. Bu çelengin havaya kaldırılması kişinin zafer sahibi olduğu ya da toplumda saygıdeğer bir vatandaş olduğu anlamına gelmektedir³⁵⁰.

Tasvirin altında itinalı yazılmış dört satırlık, harf yüksekliği 3 cm olan Grekçe bir kitabe bulunmaktadır. Stel tümü itibarı ile tam olmasına rağmen yer yer zedelenmeler mevcuttur.

Μοκαπορι Φανιωνος
Διονυσια Δημητρ(ι)ου
γυνη δε Μοκαπορεως
χρηστοι χαρ(ε)τε

“Ey Phanion oğlu kıymetli Mokaporis, ey Demetrios’un kızı ve Mokaporis’in karısı kıymetli Dionysia, güle güle”

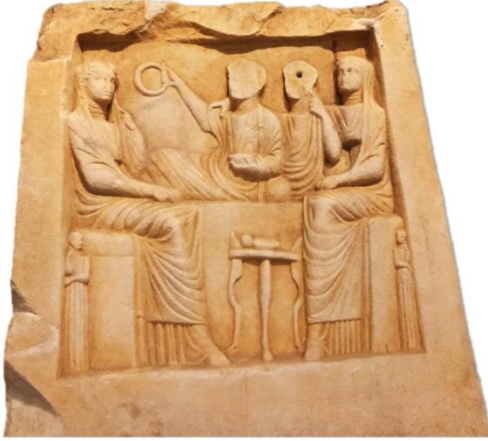
01 envanter numaralı bu stel Z. Taşlıkoğlu tarafından yayınlanmıştır. Konumuz dahilinde olmasa da bu stelde yer alan Mokaporis ismi dikkatimizi çekmektedir. Bu ismin Trak kökenli bir ad olduğunu düşünmekteyiz. Taşlıkoğlu eserinde bu ismi ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve Traklara ait olduğunu açıklamalarıyla sunmuştur³⁵¹. Biz

³⁵⁰S. Durugönül ve H. Canlı (2016). Tarsus Müzesi'ndeki Hellenistik-Bizans Dönemi Kabartmaları ve Hayvanlar, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri*, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, s. 114.

³⁵¹Taşlıkoğlu, 1961, **a.g.k.**, 4-6.

de Taşlıklioğlu'nun görüşüne katılmaktayız. Mokaporis (Μοκάπορις) adının görüldüğü yerler arasında Bosporos Krallığı (Pantikapaion) ve Trakya (Beroe-Augusta Traiana, Byzantion, Dyme, Heraion Teichos) yer almaktadır³⁵².

³⁵²F. M. Fraser ve E. Matthes (2008). *A lexicon of Greek personal names: Volume IV: Macedonia, Thrace, Northern Regions of the Black Sea*, (Ed. P.M. Fraser ve E. Matthews), New York: Clarendon Press Oxford, s. 238.

Katalog No: 5

Envanter No: 3379

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: Tekirdağ 1. Asliye Ceza Mahkemesi

Çağı: Roma

Ölçüsü: 68 cm x 57.5 cm x 11.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 30.07.2009

Müzeeye Geliş Şekli: İstirdat

Müzedeki Yeri: Teşhir, Taş Eserler Salonu

Alçak kabartma olarak yapılmış, mermerden şekillendirilmiştir. *Kline* üzerinde uzanmış iki erkek ve *klinenin* sağında ve ayak ucunda yer alan iki kadın figürü yer almaktadır. Tasvirde yer alan figürlerin üzerlerinde bol kıvrımlı dönemin özelliklerini gösteren giysilerle betimlenmiştir. Erkek figürlerinin yüzü kırıktır. *Klinenin* sağ ucunda *khiton* ve *himation* giyimli kadın oturur bir durumdadır. *Klinenin* ayak ucunda aynı giyimli başka bir kadın yer almaktadır. Sol eliyle başını örtmüş olduğu *himationunun* parçasının tutmaktadır. 519 ve 01 envanter numaralı eserlerde yer alan kadın figürleri gibi yas halindedir. Kadın figürlerinin alt yanında ayakta betimlenmiş kolsuz *khiton* giymiş iki hizmetçi kız bulunmaktadır. Bu hizmetçiler sağ kolunu karnına ve sol elini çenelerine dayamaktadırlar. *Klinede* oturan erkeklerden sol tarafa bakan erkek *khitonunun* üzerine çok net bir şekilde görülen *himationunu* giymiştir ve sağ elinde bir çelengi solda duran kadına doğru uzatmaktadır. Sol elinde ise muhtemelen bir kap tutmaktadır. Onun hemen arkasında yer alan diğer erkek figürü de aynı şekilde giyinmiştir ve sağ kolunu önünde duran erkeğin sağ omzuna uzatmaktadır. 519 ve 1 envanter numaralı stellerde olduğu gibi üzerinde yiyecek bulunan hayvan bacaklı sehpa burada da bulunmaktadır. Tüm bu unsurlar mezar sahibinin statü bakımından yüksek bir mevkide olduğunu göstermektedir. Fakat mezar stellerinde ölen kişinin kim olduğunu belirlemek her zaman kolay değildir. Bazı mezar stelleri kişiler ölmeden önce sipariş

edilebilmiş olabilmektedir³⁵³. Stelin sol üst köşesi ve sağ üst köşesi deforme olmuştur. Bunun dışında tümdür.

³⁵³S. Durugönül (2015). Manisa Müzesi'ndeki Arkaik-Roma Dönemi Kabartmaları, *Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri*, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, s. 134.

Yazıt:

ΔΑΝΗΠΗ ΑΥΛΟΥΠΟΡΙΣ ΑΥΛΟΥΖΕΙΣ
ΕΠΤΗΚΗΣΟΥ ΘΡΑΣΕΟΥ ΤΑΡΟΥΔΟΥ
ΓΥΝΗΔΕ ΦΥΣΕΙΔΕ
ΜΑΤΡΩΝΟΣ ΑΥΛΟΥΖΕΙΔΟΣ
ΧΑΙΡΕΤΕ

Eptekesos'un kızı (ve) Matron'un karısı Danepe, Thraseas ile Aulouzeis'ten doğma Aulouporis, Taroudes'in çocuğu Aulouzeis (burada gömülüdür)

Manisa Müzesi'nde İ.S. I. yüzyıl'a tarihlenen 22 numaralı mezar stelinde de kadının karşısında kline üzerine uzanmış iki erkek figürü yer almaktadır. Tekirdağ'da bulunan steldeki yılan burada görülmemektedir fakat figürler ve kompozisyon bakımından birbirine benzemektedirler³⁵⁴. 04 envanter numaralı bu stel ilk kez Z. Taşlıkoğlu tarafından yayınlanmıştır³⁵⁵.

³⁵⁴Durugönül, 2015, **a.g.k.**, 134.

³⁵⁵ Taşlıkoğlu, 1971, **a.g.k.**, 93.

Katalog No: 7

Envanter No: 1743

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel, mermer

Bulunduğu yer: Şarköy

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 108 cm, genişlik 63 cm, kalınlık 9 cm

Müzeeye geldiği gün: 26.03.1987

Müzeeye Geliş Şekli: Şarköy Jandarma Karakolu'ndan hibe

Müzedeki Yeri: Teşhir, Arka Bahçe, III, Duvara monte

Alınlıklı, akroterli bir mezar stelidir. Akroterleri kırıktır. Alınlıkta 5 yapraklı bir çiçek rozeti vardır. Tasvir konusu *symposium*dur. *Kline* üzerinde uzanmış yarı çıplak bir erkek yalnızca *himation* giymiş vaziyettedir. Erkek figürünün hemen arkasında ve ayak ucunda oturan birer kadın figürü yer almaktadır. Kadın figürleri diğer *symposium* sahneli mezar stellerinde olduğu olduğu gibi *khiton* ve *himation* giyimlidir. *Klinenin* ayak ucundaki kadının kucagında bir çocuk bulunmaktadır ve çocuğu *klinenin* üzerinde uzanan erkek figürüne doğru uzatmaktadır. Sağ tarafta yer alan *khiton* ve *himation* giyimli diğer kadın ise sağ eliyle erkeğin sol omuzundan tutmaktadır. *Klinenin* önünde üç ayaklı bir sehpa ve bir hizmetçi görülmektedir. Sahnenin altında çeşitli nesnelere ve *urgentarium* benzeri kaplar ile ne olduğu anlaşılmayan eşyalar ve ayakkabılar yer almaktadır. Stelde genel olarak aşınma fazladır.

Katalog No: 8

Envanter No: 2467

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel parçası, mermer

Bulunduğu yer: Elmalı Köyü, Malkara

Çağı: Roma

Ölçüsü: En 14.5 cm, yükseklik 4.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 27.04.2000

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D V, 1. Raf,

2. Bölüm

Kenarları gayri muntazam olup ortada belden yukarısı çıplak bir Zeus figürü yer almaktadır. Figürün baldırdan aşağısı kırık ve eksiktir. Figürün belden altında giyimli olduğu net olarak görülmektedir. Bu giysinin kıvrımları ve giyiliş tarzından *himation* olduğu anlaşılmaktadır.

Katalog No: 9

Envanter No: 03

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel, mermer

Bulunduğu yer: Karaevli Plajı,

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 63 cm, genişlik
50.5 cm, kalınlık 27 cm

Müzeye geldiği gün: 29.05.1967

Müze Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Tasvir hafif yüksek kabartma durumunda ve kalınca bir bant çerçeve içinde yer almaktadır. Oldukça kalın bir *kline* üzerinde, arka arkaya sola uzanmış iki erkek figürü bulunmaktadır. Sol ellerinde birer kadeh tutmakta olup, sağdaki figür sağ kolunu soldakinin omuzuna uzatmıştır. Erkek figürleri *himation* giyimlidir, dikkatli bakıldığında *himation*larının altında *khiton*ları da görülmektedir. *Klinenin* sol tarafında, cepheden, oturur vaziyette, *khiton* ve *himation* giymiş bir kadın figürü yer almaktadır. *Kline* önünde üç ayaklı bir sehpa ve sağ alt köşede diz üstünde bir *khiton* giymiş erkek hizmetçi bulunmaktadır. Yukarıda anlatılan sahnenin sol alt konumunda 16.5 x 12.5 cm ebadındaki dikdörtgen alan içerisinde alçak kabartma olarak tasvir edilmiş olan atını koşturmakta olan bir süvari motifi yer almaktadır. Süvari kısa ve yarım kollu bir *khiton* giymiştir. *Khitonun* bel çevresinde elbisenin boyunu ve genişliğini ayarlamak için kullanılan bir kemerin varlığı kıvrımlar sayesinde anlaşılmaktadır. Süvari *khitonunun* üzerine bir pelerin (*khlamys*) atmıştır. Pelerin, süvarinin sağ omuzunun üzerinde bir *fibula* yardımıyla tutturulmuştur. Dize kadar uzanan botlar mevcuttur. Kitabesizdir. Bu eser ilk kez Taşlıkhoğlu tarafından yayınlanmıştır³⁵⁶

³⁵⁶ Taşlıkhoğlu, 1971, a.g.k., 96.

Katalog No: 10

Envanter No: 184

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Asker Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. II-III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 119 cm,
genişlik 63 cm, kalınlık 9 cm

Müzeeye geldiği gün: 01.08.1967

Müzeeye Geliş Şekli:

Marmaraereğlisi Belediyesi'nden hediye

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Bir Romalı asker stelidir. Dikdörtgen formda olup alınlıklıdır. Pedimentin tam ortasında bir rozet yer alıp iki tarafı stilize dal motifleri ile doldurulmuştur. Sol akroterde D, sağındakinde ise M harfleri mevcuttur. Asker figürü frontal, belden tokalı kısa bir *tunica* ve sırta atılmış, omuzda bir broş yardımıyla tutturulan bir *khlamys* giymiştir, saçları öne doğru taranmış ve kısadır. Figür sağ elinde mızrak, sol elinde göbekli bir kalkan tutmaktadır. Sol kalça üzerinden bir kılıç ve gerisinde ok sarmaktadır. Sağ ayak hafifçe dizden öne bükülüdür. Ayaklarında üstü açık sandaletler mevcuttur. Bu eser Taşlıkloğlu tarafından yayınlanmıştır. Latince yazıt ve çevirisi şu şekildedir³⁵⁷:

D(ii)s M(anibus)

Iul(ius) Firminianus...

coh (ors) VI Vixit annos XXX mi-

³⁵⁷Taşlıkloğlu, 1971, a.g.k., 109.

I(itavit annos XI Posierunt (sic) bene
merenti (h)eredes a. e. i, Procu
lus Aelius M(a)crinus et Au
relius Iustus

“On bir yıl askerlik yapmış altıncı cohort mensubu, otuz yaşına ulaştıktan sonra hayata gözlerini yummuş bulunan Iustus Firminianus’a, mirasçıları, Aelius Macrinus ile Aurelius Iustus, kendisinden iyilik görmüş oldukları için, ona bu anıtı yaptırmışlardır.”

Katalog No: 11

Envanter No: 281

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kabartma, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: -

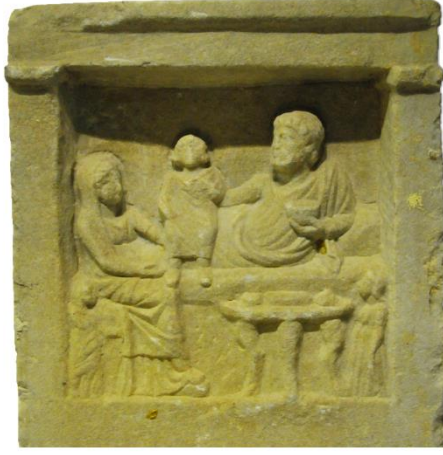
Ölçüsü: Yükseklik 68 cm, genişlik 48 cm, kalınlık 14.5 cm

Müzeye geldiği gün: 12.03.1970

Müze Geliş Şekli: -

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Tasvir yüksek kabartmadır, etrafı oyulmak suretiyle kalın bir çerçeve içine alınmıştır. Tam ortada yer alan erkek figürü dize kadar inen, belden büzmeli *tunicası*, sol omuzundan sarkan ve bir broş yardımıyla tutturulmuş *khlamysi* ve onun altındaki kılıcı ile muhtemelen bir Romalıya ait olması gerekmektedir. Frontal duruşludur, başında saç ya da başlığı (?) mevcuttur, figür sakallıdır. Sol ayağı hafif yana açıktır ve dizden öne doğru büküktür. Sağ elinde yere dayalı esasını, sol elinde ise yuvarlak bir nesneyi tutmaktadır. Ayak bileklerinden alt kısmı çerçevenin üst kısmı kırık ve eksiktir. Yüzü tanımlanmayacak derecede aşınmıştır.

Katalog No: 12

Envanter No: 667

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: Gazioğlu Köyü yakınları

Çağı: Roma (İ.S. I-II. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 71 cm, genişlik alt 39 cm, üst 41 cm, kalınlık 18cm

Müzeeye geldiği gün: 02.01.1979

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Kitabesiz bir steldir. Sahne bir bant çerçeve içinde olup alçak kabartmadır. Konusu *symposium*dur. Arka planda olan *khiton* ile *himation* giyimli sakallı erkek *kline* üzerinde, sağa yaslanmış durumdadır, sol kolunun dirseği ile yastığa dayanmaktadır. Sol elinde bir içki kadehi tutmaktadır. Ayak ucunda arkalıksız bir sandalyede oturan başı örtülü *khiton* ve *himation* giyimli kadın, iki eliyle *kline*deki erkeğin önünde oturmakta olan küçük çocuğu tutmaktadır. Sağ ve sol alt köşelerde, ön planda tasvir edilmiş profilden uzun giyimli iki kız hizmetçi görülmektedir. Sol taraftaki hizmetçi kız kısa kollu bir *khiton* giymektedir. Kline önünde, üzerinde çeşitli yiyecekler bulunan üç ayaklı bir masa bulunmaktadır. Önemsiz sıyrıklar haricinde stel bütünüyle iyi durumdadır.

Katalog No: 13

Envanter No: 668

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli,
mermer

Bulunduğu yer: Gazioğlu Köyü
yakınları

Çağı: Roma (İ.S. I-II. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 58 cm, genişlik
51 cm, kalınlık 26.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 02.01.1979

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Kitabeli bir steldir. Sahne bir bant çerçeve içinde olup alçak kabartmadır. Bir *symposium* sahnesi tasvir edilmektedir. Arka planda olan erkek *khiton* ve *himation* giyimli olup *kline* üzerinde sağa yaslanmış durumda, sol kolunun dirseği ile yastığa dayanmaktadır. Sol elinde bir içki kadehi tutmaktadır. Yatağın başucunda arkalıksız bir sandalyede ölünün genç karısı oturmaktadır. Kadın yas durumunda olup, sağ eliyle başından aşağı inen *himationunun* bir ucunu tutmaktadır. Sol elini de kendi halinde dizleri üzerine bırakmıştır. Sol üst köşede üzerine yılan sarılmış bir ağaç gövdesi görülmektedir. Ortada *kline* önünde üç ayaklı masa yer almaktadır. Sahnenin sol alt köşesinde biri büyük boy sağ el göğüs üzerinde *himation* giyimli erkek, diğeri kısa *khiton* giyimli küçük tasvir edilmiş hizmetçi ile yine sağ alt köşede uzun *khiton* giyimli bir kız hizmetçi görülür. Figür başlarının kırık oluşu Hristiyanlık devrinde kasten kırılmış olabileceğini hatırlatır.

Yazıt: ΑΥΛΩ.....ΛΜΣ.....

....ΝΩΥ.....Ω

ΧΑΙΡΕΤΕ

Katalog No: 14

Envanter No: 3387

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel parçası, mermer

Bulunduğu yer: Tekirdağ 2. Asliye Ceza

Mahkemesi

Çağı: Erken İmparatorluk

Ölçüsü: Yükseklik 6.5 cm, boy 16cm

Müzeye geldiği gün: 30.07.2009

Müzeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Büyük Depo, Orta 2, B

Bütün bir stelin yuvarlak kemer formulu bir parçasıdır. 1 cm'lik oyuk kısmının içinde at üzerinde bir savaşçı betimi yer almaktadır. Savaşçının *khitonunun* üzerine atmış olduğu ve sağ omuzda tutturulmuş *khlamysi* görülmektedir. Atın baş kısmı ile binicinin belden üst kısmı görülmektedir. Binicinin aşınmasından dolayı tahrip olmuş yüz kısmı profilden, bele kadar olan gövde kısmı 4/3 verilmiştir. Atın yüz kısmı aşınmadan dolayı hatları belirgin olmayıp yeşerme olarak betimlenmiştir.

Katalog No: 15

Envanter No: 07

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Hermes'in Mezar
Steli, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 45 cm, genişlik 58
cm, kalınlık 8.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Hafif yüksek kabartmadır. Üst kısımda yarım daire şeklindeki apsisin tam merkezinde *tunicasının* üzerine *toga* giymiş bir erkek büstü yer almaktadır. Başın iki tarafında da devam eden bir yazıt mevcuttur. Apsisin sağ ve sol tarafında stilize birer bitki motifi, onların hemen iç kısımlarında karşılıklı birer çiçek motifi bulunmaktadır. Büstle kitabe bir bantla ayrılmış olup hemen alt kısmında altı satırlık Grekçe kitabe yer almaktadır. Harf yüksekliği 2 cm'dir. Stelin alt kısmı düzgün bir hat teşkil edecek şekilde kırılmıştır. Kaba bir işçilik göstermektedir, yer yer aşınmıştır. Bu eser ilk kez Taşlıklioğlu tarafından yayınlanmıştır, yazıt ve çevirisi şu şekildedir³⁵⁸:

Ζησας ετη λ

Ερμου την δ εσορατε φιλοι στηλην παροδεται
ος δια πιστιν εην σπευδω ανυσαι περι πλειστου
νεος επι γλαφυρης βαινε πλοιζομενος
λουτροις γαρ πυροεντα τον αεραν αυτος ενηργει
δουρατα πυρσοφορα πασι παρισχομενος

³⁵⁸ Taşlıklioğlu, 1971, a.g.k., 135.

αλλα μιν αελπτως τρισσοις υπο νημασι ΜΟΙΡΟΝ

.....

“Otuz yıl yaşadı. Ey yolcular, gördüğünüz bu stel Hermes’indir! Sözünü yerine getirmek için içi boş bir gemi ile pupa yelken durmadan ilerliyordu; çünkü hamamlar havayı boyuna ısıp kızdırıyordu. Ama başına beklenmeyen bir felaket gelerek, Moiraların üç katlı ipliği onu beklenmedik bir zamanda aramızdan çekip aldı.....”

Katalog No: 16

Envanter No: 397

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Süvariler Steli, mermer

Bulunduğu yer: Barbaros

Çağı: Hellenistik

Ölçüsü: Yükseklik 140 cm, genişlik, 57 cm,
kalınlık 24 cm

Müzeeye geldiği gün: 13.01.1976

Müzeeye Geliş Şekli: İhbar üzerine

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

İri taneli mermerden yapılmıştır. Taş dikdörtgen prizma formundadır. Üst kısmında üç satır, harf yüksekliği 4 cm olan Grekçe bir yazıt mevcuttur. Yazıtın hemen alt kısmında yuvarlak pürüzlü alanlar yer almaktadır. Eserin sonradan kazılmış olduğu düşünülmektedir. Esas sahnede sağ tarafa doğru şaha kalkmış iki at üzerinde kısa *khiton* giyimli, pelerinli (*khlamys*), şapkalı (*petasus*) iki süvari yer almaktadır. Atlar, aralarına giren domuzdan ürkmüş, şaha kalkmışlardır. Ön taraftaki süvari elindeki mızrak (?) ile domuzu öldürmek üzeredir. Zemin bir silme ile belirtilmiştir. Tasvir yüksek kabartmadır. En alt kısım boş, işlemsizdir. Stel üzerinde yer yer kırık ve eksikler mevcuttur. Ayrıca stelin üç tarafı da kırıktır.

ΔΙΟΝΥΣΟΦΑΝ(Η)

ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣ

ΠΟΛΥΔΙΠΠΟΥ

(Bu steli) Dionusofanes için

Poludippos oğlu Poseidippos diktirdi

Katalog No: 17

Envanter No: 2699

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Sunak, taş

Bulunduğu yer: Balabanlı, Çorlu

Çağı: Roma

Ölçüsü: Boy 102 cm

Müzeye geldiği gün: 15.07.2003

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Arka Bahçe

Gri mermerden şekillendirilmiş dikdörtgen prizma şeklinde bir yüzünde üç satır yazı ve betimleme bulunan sunaktır. Ön cephede üç satır Grekçe yazıt ve onun sol alt tarafında frontal bir duruşla pelerinli ve *khiton* giyimli bir erkek figürü ile sağ tarafta *khiton* ve *himation* giyimli bir erkek yer almaktadır. Figürlerin arkalarında (sol figürün arkasında koç, başı sağa dönük) ortada bir sunak vardır. Sağ tarafta duran figürün giydiği *himation* sağ omzu ve göğsü açıkta bırakarak sol omuz üzerinden öne doğru sarkıtılmaktadır. Figürün sağ bacağına öne doğru hareket etmesi kumaş üzerinde kıvrımlara ve gerginliğe neden olmaktadır. Açıkta kalan kısımda figürün *himationunun* altına *khiton* giydiği görülmektedir. Figür aynı zamanda sağ elinde anlaşılamayan bir nesne tutmaktadır. Sol tarafta bulunan figür ise dizlere kadar uzanan kısa bir *khiton* giymiştir. *Khitonun* üzerinde ön tarafta bir *fibula* ile tutturulan bir *khlamys* giydiği görülmektedir. Figürlerin başları deforme olmuştur. Sunağın alt ve üst tarafında kopuntular mevcuttur. Bunun dışında tümdür.

Katalog No: 18

Envanter No: 2573

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Adak Steli, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: -

Ölçüsü: En 21.5 cm, yükseklik 38 cm,
kalınlık 10 cm

Müzeeye geldiği gün: 11.10.2001

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Büyük Depo, Orta IV.
Dolap, (F)

Boyuna dikdörtgen formda olup, üst kısmı üçgen alınlıklıdır. Ortadaki dikdörtgen niş iki kademeli olup, kadın ön cepheden oturur vaziyette işlenmiştir. Kabartma olarak işlenen figür kucağında küçük bir hayvan tutmaktadır. Tek ayaklı sunak taşı (?) üstündeki hayvan figürü yandan işlenmiştir. Kadının başından aşağı, bir örtü (*himation?*) vücudunu örtecek şekilde sarmaktadır, yarım kollu bir *khiton* giymiştir, elleriyle kucağında bir hayvan tutmaktadır. Kadın figürünün yüz hatları iridir, yüzde hafif gülümseme mevcuttur. Stelin alt köşesi kırık ve eksiktir.

Katalog No: 19

Envanter No: 1968

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Nervila'nın Mezar Steli,
mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 60.5 cm, genişlik 58 cm,
kalınlık 6 cm

Müzeeye geldiği gün: 16.05.1991

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Yaklaşık kare şeklinde, üstte tam ortada niş oyularak içinde *himation*un altında *khiton* giyimli genç bir kadın büstü kabartma olarak yapılmıştır. Tam bir portre özelliğindedir ve muhtemelen ölen kişiyi temsil ediyor olmalıdır. *Himation*un kıvrımları oldukça belirgindir. Figürün saçları kıvrıktır ve saçlar alından arkaya doğru taranarak, kulak arkasına atılmıştır. Kabartmadan sonra 6 satırlık, harf yüksekliği genelde 2 cm olan kitabesi vardır. Stelin alt kısmı toprağa gömülmek üzere iki yandan oyularak kaba bırakılmıştır. Üzerindeki birkaç sıyrık ve zedelenme dışında eser iyi durumdadır.

ΑΙΛΕΙΝΗΔΟΜΕΤΙΑΝΗΘΡΕΨΤΕΚΝΟΝΤΟΝΤΟΙCΙΝΑΛΟC
ΟΥΝΟΜΑΝΕΡΒΕΙΛΑΝΟΚΤΩΚΑΙΔΕΧΕΤΩΝ
ΜΟΙΡΑΤΑΡΗΔΥCΑΛΕΚΤΟΚΑΤΕΚΤΑΝΕΚΥΜΑCΙΓΛΑΥΚΗC
ΜΗΤΗΡΗΔΥΚΥΜΥΠΙΩΘΗΚΕΤΟΧΜΙΑΤΥΜΒΟΥ
ΓΡΑΜΜΑCΙΝΕΓΔΗΛΟΙCΔΙΚΝΥCΙΝΘΑΝΤΟΝΤΗCΔΕΠΡΟΜΟΙΡΟΥ
CΙΓΝΟΗΜΟΙΠΑΡΗΓΟΡΙCΟCΧΑΙΡΕΙΝΛΕΤΕΙΤΟΨΠΑΡΟΔΕΙΤΑC

“Ailiane Domitiane, 18 yaşındaki Nervila ismindeki kızını denizin dalgaları için büyüüttü. Genç yaşında ölen kızın tanımı olanaksız olan kaderi, mezarı ve mezar yazıtı gelip geçenleri avutarak sağlıcakla kalın diyorlar.

Katalog No: 20

Envanter No: 319

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Hellenistik Dönem (İ.Ö. I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 96 cm, genişlik 43.5 cm,
kalınlık 11 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.02.1972

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Üst kısmında etrafı zarif silmelerle çevrelenmiş bir alınlık yer almaktadır. Alt kısmındaki 29x23 cm alan içine mezar sahiplerinin tasvirleri yapılmıştır. İşlemeli bir tabure üzerine oturmakta olan erkek figürü yarım kollu *khitonunun* üzerine *himation* giymiş ve *himationunun* bir ucunu sol omuzundan arkaya doğru atmıştır. Kıyafetinin altında ayakkabıları görülmektedir. Erkek figürü sağ eliyle karşısında ayakta duran, *khiton* ve *himation* giyimli, başını *himationuyla* örtmüş kadına uzatmış, el sıkışmaktadırlar. Erkeğin sol elinde anlaşılammış bir nesne tuttuğu görülmektedir. Bu sahnenin bir benzeri Manisa Müzesi'nde bulunan 410 envanter numaralı mezar stelinde de görülmektedir. Bu mezar stelinde tam tersi olarak kadın oturmakta, erkek ise ayakta durmaktadır. Kadın sağ eliyle erkeğin elini sıkılmaktadır. Manisa'daki eser İ.S. I. yüzyıl'a tarihlenirken bizim stelimizde figürlerin üzerindeki yer alan kıyafetlerin kıvrımlarının detaylı bir şekilde belirtilmesi İ.Ö. I. yüzyıl eserlerinden biri olduğunu göstermektedir³⁵⁹.

³⁵⁹Durugönül, 2015, a.g.k., 130.

Tarih boyunca el sıkışmak çeşitli anlamlara gelmiştir. El sıkışma *dexiosis* olarak adlandırılmaktadır. Sıradan insanların mezar stellerinde bu sahnenin kullanılması yakınları tarafından ölen kişiye veda etme ya da ölen kişinin daha önce ölen yakınları tarafından ölüler ülkesinde karşılanması olarak düşünülebilmektedir. Genel olarak aile birliğini ve aile üyelerinin birbirlerine olan bağlılığı temsil etmektedir³⁶⁰. Stelin altında yer alan iki satırlık Grekçe yazıta göre iki figür de ölmüştür. Daha önce ölmüş olan erkek figür, yeni vefat eden kadının elini sıkarak bir anlamda onu ölüler ülkesinde karşılamaktadır ya da tam tersidir. Figürlerin yüzü aşınmış, tasvirin sağ alt tarafı stelin orta kısmına kadar çatlaktır.

ΦΙΛΑ ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥ
ΠΑΡΜΕΝΙΩΝ ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥ

*“Nikostrastos kızı Phlia
Nikostrators oğlu Parmenion”*

³⁶⁰H. Canlı (2015). *Hellenistik ve Roma dönemlerinde mezar stellerinde semboller*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 33, 36.

Katalog No: 21

Envanter No: 2908

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kybele Steli, mermer

Bulunduğu yer: Terkos Orman Köyü

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk 58 cm, genişlik 41 cm, kalınlık
1 cm

Müzeeye geldiği gün: 16.02.2005

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Taş Eserler

Beyaz renk mermerden, etrafı bir silme ile çevrilmiş, arkalıklı tahtında oturur durumda olan Kybele, *polos* başlıklı, *khiton* ve *himation* giyimlidir, cepheden tasvir edilmiştir ve kucağında bir hayvan bulunmaktadır. *Himation* ve *khiton*, kumaş dokusu ve çizgilerle birbirlerinden ayrılmaktadır. Ayakların hemen üzerinde dikey çizgiler *khitonu* ve onun üzerindeki yatay çizgi de *himationu* betimlemektedir. Üstte ve altta iki satır yazı vardır, aşınmış durumdadır. Üst yazı:

MHTPΘEON...

ΣΟΥΣΟ...

Katalog No: 22

Envanter No: 764

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: Silivri Civarı

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 55.5 cm, genişlik 43 cm,
kalınlık 11 cm

Müzeeye geldiği gün: 13.07.1979

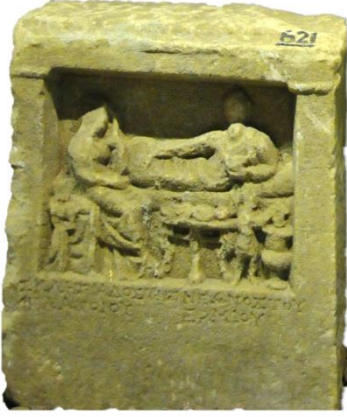
Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Etrafı kalın bir bant çerçeve ile çevrelenmiş kare stel alanı içinde *symposium* sahnesi tasvir edilmiştir. Sağ tarafta *kline* üzerinde sola uzanmış bir erkek figürü yer almaktadır. *Himation* giyimlidir ve onun altında yarım kollu *khitonu* görülmektedir. Sağ elini yattığı istikamette vücudu üzerine uzatmış, sol elinde kadeh tutmakta ve sol kolunun altındaki mindere dayanmaktadır. Sol tarafta, *klinenin* ayak ucunda ise yüksek bir sandalye üzerinde *khiton* ve *himation* giyimli, başı örtülü bir kadın figürü bulunmaktadır. Kadın figürü, *himationunun* içinde kalan sağ eliyle başını örttüğü *himationunun* kenarını tutan bir vaziyettedir. Kadının hemen ayaklarının altında bir tabure bulunmaktadır. Ortada üzerinde çeşitli yiyeceklerin bulunduğu üç ayaklı masa, sağında kısa *khitonlu* bir erkek hizmetçi ve solunda ise bir kız hizmetçi emre hazır bekler durumdadırlar. Hizmetçilerin yüzü efendilerine bakar vaziyettedirler. Sahnenin hemen altında iki satır Grekçe yazıt mevcuttur.

ΚΡΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣΔΗΜΟΤΕΛΟΥ
ΚΑΙΚΑΛΛΟΥ ΤΟΥΔΗΜΟΤΕΛΟΥ

“Demotelos kızı Krateia
Demotelos oğlu Kallios”

Katalog No: 23

Envanter No: 621

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 50 cm, genişlik 40 cm, kalınlık 18 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma (Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Etrafı kalın bir bant çerçeve ile çevrelenmiş kare stel alanın içinde *symposium* sahnesi tasvir edilmiştir. Sağ tarafta *kline* üzerinde, sola uzanmış bir erkek figürü yer almaktadır. Diğer *symposium* sahnelerinde olduğu gibi figür *khiton* ve *himation* giyimlidir. Sağ elini yattığı istikamette vücudu üzerine üzerine uzatmış, sol elinde kadeh tutmaktadır. Sol tarafta ise yüksek bir sandalye üzerinde *khiton* ve *himation*lu bir kadın figürü bulunmaktadır. Kadının duruş şekli 519, 01 ve 06 envanter numaralı mezar stellerinde yer alan kadın figürlerine benzemektedir. Kadının sağ kolu karn bölgesindedir. Sol kolunu da ona yaslayarak çene hizasındaki *himation*unun bir parçasını tutmaktadır. Ortada üzerinde çeşitli yiyeceklerin bulunduğu üç ayaklı dekoratif bir masa, sağında bir erkek hizmetçi solundaki *dynostan* şarap doldurmakta, sol köşede, elinde yüksek kaideli kadeh tutan bir kadın hizmetçi yer almaktadır. Sahnenin hemen altında iki satır Grekçe yazıt mevcuttur. Stelin yüzeyi büyük ölçüde aşınmıştır.

Katalog No: 24

Envanter No: 02

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli,
mermer

Bulunduğu yer: Karaevli Köyü

Çağı: Hellenistik Dönem (İ.Ö. I.
Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 60 cm, genişlik
50.5 cm, kalınlık 14 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Tasvir yüksek kabartma olup kitabesi siliktir. Altta harf yüksekliği 1.7 cm olan 3 satırlık bir Grekçe kitabe yer almaktadır. *Khiton* ve *himation* giyimli üç kadın oturur vaziyettedir. Ortadaki kadın cepheden, yanındaki diğer iki kadın ise birbirine bakan halde ve profilden işlenmişlerdir. Sahnenin solunda ve sağında yer alan kadınlar çene hizasındaki *himation*unun bir parçasını tutmaktadır. 519, 01, 06 ve 621 envanter numaralı mezar stellerinde olduğu gibi yas halindedirler. Kadınların ayaklarının altında tabure bulunmaktadır.

Sağ alt tarafta ayakta duran *khiton* ve *himation* kadın figürü muhtemelen aile üyelerinden biridir ve diğer küçük figürlere göre daha büyük tasvir edilmiştir. Hemen onun arkasında ve sol alt köşedeki, uzunca bir kadeh tutmakta, yarım kollu ve uzun *khiton* giyimli, birer kadın hizmetkâr bulunmaktadır. Ortadaki figürün saç kısmı ve stelin üst kısmını teşkil eden bant tamamen kırık ve eksiktir. Eser ilk defa Taşlıkloğlu tarafından yayınlanmıştır. Bu stel, 01 envanter numaralı mezar steliyle de ilişkilidir. İki stelde bir arada bulunmuştur. Mokaporis ve karısı Dionysia'nın isimlerini içermektedir. 01 envanter numaralı stel Taşlıkloğlu'na göre Mokaporis tarafından hayattayken yapılmıştır. 02 envanter numaralı stel ise Mokaporis öldükten ve karısı Dionysia bir süre daha yaşadıktan sonra vefat edince yapılmıştır. Kitabede adı geçen Glykinna, Mokaporis ve Dionysia'nın kızlarıdır. Taşlıkloğlu'na göre Glykinna, annesinin

Katalog No: 25

Envanter No: 322

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kabartma, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 65 cm, genişlik 35.5 cm,
kalınlık 19.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.02.1972

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Mevcut kısım kompozisyonunun sol tarafı olup alçak kabartmadır. Kısa kollu ve göğüs altında ince bir kuşak ya da kemerle bağlanmış *peplos* giyimli, cepheden tasvir edilmiş bir kadın figürü, sağ eliyle uzun bir meşaleyi (?) sol eli ise aşağıya sarkmış mahiyeti anlaşılmamış bir nesneyi tutmaktadır. Elbise kıvrımları basit hatlar halinde belirtilmiştir. Figür alçak bir seki üzerinde yer almaktadır. Taşın alt ve üst taraflarında ikişer delik mevcuttur. Figürün yüzü oldukça aşınmış, yer yer küçük kırılmalar mevcuttur. Elinde meşale tutan bu figürün Tanrıça Hekate'ye ait olabileceği düşünülmektedir.

Katalog No: 26

Envanter No: 1119

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Adak Steli, mermer

Bulunduğu yer: Karaevli Köyü

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 58 cm, genişlik 26 cm, kalınlık 16

cm

Müzeeye geldiği gün: 20.10.1983

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Altta 11 cm'lik kaideden sonra önden resmedilmiş bir kadın figürü vardır. Figür yüksek kabartma denilecek şekildedir. Kompozisyon olarak adeta mimarının içine yerleştirilmiş gibidir. Her iki tarafta taşıyıcı birer sütun mevcuttur. Hatta bu sütunların dikkat edilirse başlıkları görülebilmektedir. Figür ayakta resmedilmiştir. Vücut orantısızdır. Vücudun belden yukarısı oldukça kısa, belden aşağısı ise uzundur. Altta ayaklara kadar, şeffaf denecek kadar uzun bir *peplos* giydiği görülmektedir. Kısa kollu ve göğüs altında ince bir kuşakla bağlanan *peplos* katlar halinde aşağı inmektedir. Sol eliyle meşaleye yaslanmakta, sağ elinde ise bir yılan tutmaktadır. Şeffaf giysinin altında bacaklar görülmektedir. Yüz oldukça silik durumdadır. Başında muhtemelen *polos* denilen başlık bulunmaktadır. 322 envanter numaralı eserde olduğu gibi bu betimlemenin de Tanrıça Hekate'ye ait olabileceği düşünülmektedir.

Manisa müzesinde yer alan 6629, 433 ve 361 envanter numaralı Hekate adak stellerinde de meşale, *peplos* ve yılan figürü yer almaktadır³⁶². Tekirdağ ve Manisa'daki eserler birbirlerinin aynısı olmasa da kompozisyon bakımından benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler 322 ve 1119 envanter numaralı eserlerimizin Hekate'ye ait olabileceğini düşündürmüştür.

³⁶²Durugönül, 2015, a.g.k., 142, 145, 147.

Katalog No: 27

Envanter No: 324

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Ziyafet Sahneli Mezar
Steli, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma (İ.S. II. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 56 cm, genişlik 47 cm,
kalınlık 8.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.02.1972

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma
(Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Kompozisyonun iki tarafını iki stilize sütun, üst tarafına basık bir alınlık, alt kısmını kitabe çevrelemektedir: konusu *symposium*dur. Mezar sahibi yüksek arkalıklı, dekoratif ayaklı bir *kline* üzerinde sola uzanmış, *himation*unun altına *khiton* giymiş vaziyette, sol elinde kadeh, sağ eliyle kucağında oturan çocuğu tutmaktadır. Hemen önünde üç ayaklı üzeri yiyecek dolu dekoratif bir masa ve onun sağında, aşağıda sadakati temsil eden bir köpek ve kaide üzerinde bir sürahi yer almaktadır. Ölünün ayak ucunda, arkalıklı bir sandalye üzerinde başını *himationu* ile örtmüş ve onun altında *khiton* giyimli, kucağında diğer çocuğunu tutan ölünün en yakını, annesi ya da karısı oturmaktadır. Kadının ayaklarının altında bir tabure yer almaktadır. Stelin hemen altında harf yüksekliği 1.5 cm olan iki satır Grekçe kitabe yer almaktadır. Stelin sol üst köşesi büyük ölçüde çatlaktır. Alınlık ve erkeğin yüzü kırıktır. Satır büyük ölçüde aşınmıştır.

Bu eser Taşlıkloğlu tarafından yayınlanmıştır. Grekçe yazının kendisi ve çevirisi şu şekildedir³⁶³:

³⁶³Taşlıkloğlu, 1971, a.g.k., 226.

Σωτηρις Παρατω τω ιδειω κυριω
μνιας χαριν χαιρεται παροδειτε

*“Soteris, kendi efendisi olan Paratos’a bir hatıra vesilesiyle bu mezarı yaptırdı.
Elveda yolcular!”*

Yazıttan da anlaşılacağı üzere köle Soteres’in efendisi Paratos ölünce onun anısı için bir stel diktirdiği görülmektedir.

Katalog No: 28

Envanter No: 620

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mezar Steli,
mermer

Bulunduğu yer: Kermeyan

Çağı: Roma (İ.S. I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 81 cm, genişlik
105 cm, kalınlık 15cm

Müzeeye geldiği gün: 19.10.1977

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Oldukça büyük dikdörtgen bir steldir. Üst kısmın ince silmelerle alınlık şeklinde düzenlenmiştir. Yan köşelerinde palmet motifleri, tam ortasında bir kalkan yer almaktadır. Esas sahne, yüksek kabartma, kalın bir bant çerçeve içindedir. Sağ tarafta *kline* üzerinde, sola uzanmış, yarım kollu *khiton* ve *himation* giymiş kişi sağ elindeki defne çelengini, karşısında yüksek arkalıklı bir sandalyede oturan *khiton* ve *himation* giyimli kadına uzatmaktadır. Kadın sol eliyle başını örttüğü *himationunu* tutmaktadır, sağ elinde mahiyeti anlaşılamamış bir nesne bulunmaktadır. Kadın figürünün duruş şekli 519, 01, 06, 621 ve 02 envanter numaralı stellerde yer alan kadınların duruşuyla aynıdır. Yüz hatları zaman aşımından dolayı tahrip olmuştur. Stel, erkeğin sol omuzundan ve kadının dizlerinden itibaren kırık ve eksiktir.

Katalog No: 29

Envanter No: 357

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Artemis (Bendis)

Kabartması, mermer tozu

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma (İ.S. I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 21.5 cm, kalınlık 2.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.12.1973

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 2 No'lu

Vitrin

Etrafi çepeçevre bant içine alınmış, üst tarafı kavisli olan plakanın içinde Artemis'in avlanma sahnesi tasvir edilmiştir. Sağa ilerlemekten olan geyik üzerinde ters oturmuş, *peplos* giyimli Artemis, sadağından ok çıkartmaya hazırlanmaktadır. Hemen karşısında yaraladığı avı köpekleri tarafından sarılmak üzeredir. Diğer avı geyiğin yanından kaçmaya çalışmaktadır. Artemis'in giydiği *peplos* kolsuzdur, göğüsün altında ince bir kuşak ya da kemerle bağlanmış vaziyettedir. Çerçevenin üst kısmı hafif kırıktır.

Katalog No: 30

Envanter No: 14

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Nymphalar

Kabartması, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Hellenistik Dönem (İ.Ö. II-I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 45 cm, genişlik 75 cm, kalınlık 17.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Aynı saç modeline sahip, göğsün altında bir kemerle bağlanmış katlar halinde aşağı inen *peplos* giymiş üç genç kız (Nympha) cepheden tasvir edilmiştir. Üçü de sağ ellerinde anlaşılamayan bir nesne, sol elleri ile de kıyafetlerinin uçlarını tutmaktadırlar. Taşlıkloğlu'na göre ortadaki figürün elinde bir keçi başı vardır. Diğer ikisinin de elinde koçbaşı olabileceği düşünülmektedir. Tasvir üzerindeki boya kalıntılarından sahnenin boyalı olduğu anlaşılmaktadır³⁶⁴. Nympha, “başı örtülü” ya da diğer bir deyişle “gelin” anlamına gelmektedir. Sularda, ormanlarda, kırlarda yaşayan doğal ve tanrısal varlıklardır. Doğadaki yerlerine göre isimleri değişmektedir. Nymphaların Zeus, Dionysos, Hermes ve Apollon gibi tanrılarla ilişkileri vardır³⁶⁵. Nymphalar Arkaik Çağ'dan beri görülmüş, Roma Dönemi'nde ise oldukça yaygınlaşmıştır. 472 envanter numarasıyla Edirne Müzesi'nde Herakleia Perinthos (Marmara Ereğlisi)'tan gelme mermer üçlü Nymph adak kabartması sergilenmektedir. Figürlerin tasvir edilişi

³⁶⁴Taşlıkloğlu, 1971, a.g.k., 126.

³⁶⁵Erhat, 2012, a.g.k., 219-220.

birbirine benzemese de giyiniş bakımından bizim Nymphalarımızla benzerdirler. Bu Nymphalar muhtemelen Herakleia Perinthos'taki bir çeşme ya da pınarla ilintilidir³⁶⁶.

³⁶⁶E. Lafı ve G. Kan Şahin (2016). Herakleia Perinthos'tan üçlü Nymph kabartması, *Arkeoloji ve Sanat Doğu Trakya Kazıları Özel Sayısı*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 241-244.

Katalog No: 31

Envanter No: 421

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Hephaistos Adak Steli, mermer

Bulunduğu yer: Kermeyan Köyü

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 26 cm, geniş., 18 cm, kalınlık 7 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.02.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 2 No'lu Vitrin

Kompozisyonun etrafı ince bir silme ile çevrelenmiştir. Sağ tarafta tabure benzeri alçak bir sandalye üzerinde oturan sivri şapkalı şahıs (Hephaistos?) önündeki örs üzerinde çekiciyle demir dövmeaktadır. Sol taraftaki figür oldukça büyüktür. Başında uzun sivri ve boynuzlu (?) Phryg başlığı benzeri bir şapka taşımaktadır. Ayrıca şapka üzerinden tül benzeri bir nesne sarkmaktadır. Yüzü ablak, gözleri normalden iri, ağız açık ve güler halde, boynu kalındır. Boynu açıkta bırakan bir elbise giymiştir. Satın yer yer aşınmış, kırılmış ve eksiktir.

Hephaistos, Zeus ile Hera'nın oğludur. Başka bir efsaneye göre ise Hera onu kendi kendine doğurmuştur. Mitolojide topal ve çirkin olarak anlatılsa da diğer tanrıların elinden gelmeyen işler Hephaistos'un elinden gelmiştir. Bu demirci tanrı, her türlü madeni işleyebilmiş ve olağanüstü güzellikte eserler yaratmıştır³⁶⁷.

³⁶⁷Erhat, 2012, a.g.k., 134.

Katalog No: 32

Envanter No: 05

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Hellenistik Çağ (İ.Ö. I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 32 cm, genişlik 22 cm, kal. 6.8 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Üst Salon, Steller

Alınlıklı ve kitabelidir. Tasvir alçak kabartma ve bir çerçeve içinde yer almaktadır. Sahnenin tam ortasında cepheden, ayakta, kısa *khiton* giyimli bir çocuk figürü bulunmaktadır. Sol eliyle omuzuna dayanmış bir çift taraflı baltayı (?) tutmakta, sağ elinde mahiyeti anlaşılmamış bir nesneyi taşımaktadır. Sağ ve sol alt köşelerde arka ayakları üzerine oturmuş, simetrik iki köpek motifi yer almaktadır. Sahnenin alt kısmında 3 satır, harf yüksekliği 1 cm olan Grekçe kitabe yer almaktadır. Kitabesi hafif silik ve stel üzerinde yer yer zedelenmeler mevcuttur.

Bu eser ilk Taşlıklioğlu tarafından yayımlanmıştır. Grekçe kitabenin çevirisi Taşlıklioğlu tarafından şu şekilde yapılmıştır³⁶⁸:

Ἀρτεμίδωρος Μηνοδώρου

Ἀπόλλωνι Λυκίῳ

εὐχίην

“Menodoros’un oğlu Artemidoros Apollon Lykios’a (bu eseri) adak olarak (yaptı)”

³⁶⁸Taşlıklioğlu, 1971, a.g.k., 146.

Katalog No: 33

Envanter No: 2662

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Atlı Stel, mermer

Bulunduğu yer: Tekirdağ Emniyet

Müdürlüğü tarafından Kırklareli'de

yakalanmıştır.

Çağı: Trak

Ölçüsü: En: 34,5 cm, yükseklik 30.5
cm, Kalınlık 7.5 cm

Müzeye geldiği gün: 08.10.2002

Müzeye Geliş Şekli: Kırklareli, Ağır

Ceza Mahkemesi'nin Esas: 2002/1

Karar: 2002/136 sayılı kararı,

Müsadere

Müzedeki Yeri: B. Depo, Orta IV, C

Kareye yakın enine dikdörtgen form içinde, yüksek kabartma olarak sağ köşede ön cepheden işlenmiş, hafif sola dönük, bir eli yuvarlak gövdeli adak taşında olan kadın figürü ayakta betimlenmiştir. Kadın, *himation*unun altında *khiton* giyimlidir. Baş kısmı kırık ve eksiktir, ortada adak taşı ve üzerinde ağaç ve ağaca sarılmış yılan dikkati çekmektedir. Sol köşede sağa dönük atlı süvari yer almaktadır. Süvari yarım kollu ve kısa bir *khiton/tunica* giymiştir. Süvarinin pelerin (muhtemelen *khlamys*) giydiği atın sırtında bulunan ve aşağı sarkan kıvrımlardan anlaşılmaktadır. Atın baş ve ayakları; süvarinin ise baş ve bacakları kırık ve eksiktir. Stelin sol alt köşesi de kırık ve eksiktir. Birinci tip Trak Atlı betimlemesidir.

Atlı tanrılar ya da kahramanların yer aldığı betimlemere Anadolu ve Trakya başta olmak üzere Roma'nın diğer bölgelerinde de rastlanılmaktadır. Bunlardan en önemlilerinden biri Trakya'nın neredeyse tamamında yer alan Trak atlısı olarak bilinen kahramandır (heros). Halk arasında yaygın bir şekilde tapınım gören Trak atlısının ikonografi bakımından çeşitli betimlemeleri vardır. Trak atlısı için belirlenen üç tip şu

şekildedir: Birinci tipte sunağa doğru ilerleyen ve sağ elinde bir *phiale* tutan atlı görülmektedir; ikinci tipte mızrağını avına karşı tutan ve atını koşturan atlı tasviri yer almaktadır ve son olarak üçüncü tipte ise avından dönen ve omzuna dayadığı mızrakta avladığı hayvanı taşıyan atlı görülmektedir. Bu tiplerin hepsinde ikinci ve üçüncü figürler yer alabilmektedir. Adak stellerinde Trak atlısı genellikle kimliği bilinmeyen birini işaret eden *heros* kelimesi ve nadir olarak da *theos* kelimesi tanımlanmaktadır. Trak atlısını diğer bölgelerdeki atlılardan ayıran betimlemelerden birin de ayakta duran ve atlıyı esenleyen bir kadın figürünün (Tip 1) her zaman olmasa da çoğu zaman yer almasıdır. Yılanın sarılmış olduğu bir ağaç, koşan bir köpek, sunağın arkasında yer alan yabandomuzu başı ve atlıya eşlik eden küçük uşak figürleri de Trak atlı betimlemelerinde görülen unsurlardır. Trak atlı betimlemelerinde atın üzerinde bulunan kişinin hareketini daha kolay sağlaması için genellikle *khiton/tunica* ve pelerin giydiği görülmektedir³⁶⁹. Bu stelin bir benzeri 3183 envanter numarasıyla Bursa Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır. Bu betimlemelerde yer alan kişiler genellikle genç olarak tasvir edilmişlerdir³⁷⁰.

³⁶⁹İ. Delemen (1993). *Anadolu'da atlı tanrılar: Lykia, Pisidia, Lykonian, Isauria, Phrygia, Lydia ve Karia bölgelerinde taş eserler üzerine bir inceleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 92-94.

³⁷⁰M. Şahin (2000). *Miletopolis kökenli figürlü mezar stelleri ve adak levhaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 97.

Katalog No: 34

Envanter No: 2663

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Atlı Adak Steli, mermer

Bulunduğu yer: Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü tarafından Kırklareli'de yakalanmıştır.

Çağı: Trak

Ölçüsü: En 25,5 cm, yükseklik 28.5 cm, Kalınlık 4.3 cm

Müzeeye geldiği gün: 08.10.2002

Müzeeye Geliş Şekli: Kırklareli, Ağır Ceza

Mahkemesi'nin Esas: 2002/1 Karar: 2002 / 136 sayılı kararı, Müsadere

Müzedeki Yeri: Büyük Depo, Orta V, E

Boyuna dikdörtgen form içinde alçak kabartma olarak sağa dönük Trak atlı süvarisi yer almaktadır. Sol eliyle atın dizginlerini tutan süvarinin sağ eli havada ve elinde muhtemelen mızrak (?) tutmaktadır. Süvarinin üzerinde tunik, onun altında uzun pantolon, ayaklarda muhtemelen deriden yapılmış ayakkabı ve boynundaki yakadan anlaşılacağı üzere sırtında pelerini vardır. Süvari ve atın yüzeyinde aşınmalar mevcut olduğundan kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Atın sol üst köşesinde sola dönük daha küçük boyutta başka bir atlı süvari kabartması da yer almaktadır. Altta süvarinin ayakları arasında iki hayvan figürü dövüşürken (?) resmedilmiştir. İkinci tip Trak atlı betimlemelerine benzemektedir. Stelin üstünde ve altında yazılar mevcuttur.

Üst yazı: KI IΩATIO

Alt yazı: CEYO HCBEIOYOC

Katalog No: 35

Envanter No: 162

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Trak Atlı Steli, mermer

Bulunduğu yer: İbribey Köyü, Malkara

Çağı: Roma (İ.S. I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Uzunluk 30 cm, genişlik 22 cm, kalınlık 2.4 cm

Müzeye geldiği gün: 15.07.1967

Müzeye Geliş Şekli: Tekirdağ Milli Eğitim

Müdürlüğü'nden müzeye devredilmiştir

Müzedeki Yeri: Teşhir, Üst Salon, Steller

Tasvir kareye yakın bir alan içinde yer almaktadır. Tasvir alanını şaha kalkmış bir at ve süvarisi doldurmaktadır. Genç ve sakalsız süvari sol eliyle atın dizginini tutmakta, sağ kolunu yukarıya kaldırmış, elinde bir şey (mızrak?) tutmaktadır. Sürücünün sırtındaki *khlamysi* uçuşmaktadır, pelerinin altında *tunica* giyimlidir. *Tunicasının* altına giydiği pantolonu görülmektedir. At şahlanmış bir vaziyettedir. Figürler arasındaki oranlar hatalıdır. Kompozisyonun sol köşesinde bir sunak, arkasında bir ağaç ve ağaca sarılı bir yılan motifi yer almaktadır. Alt kısımda iki satırlık Grekçe yazı yer almaktadır. Stel enine tamamen kırıktır fakat eksik değildir.

Bu eser Taşlıklioğlu tarafından yayınlanmıştır. Taşlıklioğulu steli şekil ve karakteri bakımından Roma dönemi ve I. yüzyıl'ın sonlarına tarihlenmiştir. Grekçe kitabe ve çevirisi şu şekildedir³⁷¹:

Λουκις Μενελαου ηρω αν

εθηκεν ις τα ιδια

“Menelaos'un oğlu Loukis ölüyü ebedi istirahatgahına bıraktı.”

³⁷¹Taşlıklioğlu, 1971, a.g.k., 99-100.

Katalog No: 36

Envanter No: 834

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Atlı Stel, mermer

Bulunduğu yer: Kurtdere, Hayrabolu

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 18,2 cm, genişlik
17 cm, kalınlık 2.4 cm

Müzeye geldiği gün: 21.02.1980

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 2
No'lu Vitrin

Kenarları alçak kabartma bantla çerçevesiyle çevrelenmiş alan içinde, *tunica* ve *khlamys* giyimli Trak süvarisi dörtnala, sağa doğru gitmektedir. Bakış açısı yere olan süvari yukarıya kaldırdığı sağ elinde silahı (mızrak?) ile vuruş hazırlığındadır. Kitabesizdir. Sol üst kenarda ne olduğu anlaşılamayan yuvarlak bir nesne bulunmaktadır. Stel sağ üst kenarından (atın baş hizası) kırık ve eksik, ayrıca aşınmalar da mevcuttur.

Katalog No: 37

Envanter No: 354

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Atlı Stel, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 33.5 cm, genişlik 24.5 cm,
kalınlık 5.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 16.02.1973

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (İbribey Köyü,
Malkara)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 2 No'lu Vitrin

İnce taneli mermerden, satıh oldukça aşınmış. *Pileus* benzeri sivri başlıklı, pelerinli süvari at üzerinde sağa ilerlemektedir. Atın sağ ön ve arka ayağı ileri adım atar vaziyettedir. Atın önünde küçük bir sunak ve muhtemelen bir kutsal ağaç vardır. Kompozisyonun etrafını ince bir silme çevrelemektedir. Alttaki boşluk daha geniş fakat kitablesizdir. Atın sağ arka ayağı hafif kırık ve sonradan yapıştırılmıştır.

Katalog No: 38

Envanter No: 06

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Adak Steli, mermer

Bulunduğu yer: Arkadiopolis

Çağı: Hellenistik Dönem (İ.Ö. I. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 48 cm, genişlik, 32 cm,
kalınlık 8cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Basit Dor düzenindeki sütundan meydana gelen dikdörtgen biçimindeki stel, alınlıksız ve basit saçaklı bir tapınağı andırmaktadır. Stelde herhangi bir kırık yoktur fakat figürlerin yüzleri ve ayakları oldukça aşınmıştır. Stelde yer alan sahne Dorik başlıklı iki sütunun oluşturduğu bir *naiskos* içinde olup alçak kabartmadır. Sol tarafta, at üzerinde oturan genç ve sakalsız pelerinli (*khlamys*) süvari hızlı bir şekilde sağ tarafa doğru ilerlemektedir. Rüzgârdan dolayı pelerini uçuşmakta ve *tunicası* vücuduna sıkıca yapışmaktadır. Süvari sol eliyle atının dizginlerini tutmaktadır. Sağ elini ise havaya kaldırmış vaziyettedir. Süvarinin üst kıyafetlerine ek olarak altına bir pantolon ve ayakkabı giydiği görülmektedir. At ise normal yapıda, başı dik ve kuyruğu kalkık, kıvrıktır. Sol ön ayağı dizden bükülmüş, ileri adım atmaktadır. Sağ alt köşede bir sunak, arkasında büyük yapraklı bir ağaç, ağaca sarılı ve süvariye doğru sarkmış bir yılan yer almaktadır. Sunağın üzerinde adağa (?) benzer bir nesne mevcuttur. Alt kısmında üç satır, harf yüksekliği 1.5 cm olan Grekçe kitabe mevcuttur. Buradaki atlı tasviri bir “kahraman” (Ηρωος) olarak tasvir edilmiştir.

Bu eser daha önce Taşlıkloğlu tarafından yayınlanmıştır. Grekçe kitabe ve çevirisi şu şekildedir³⁷²:

³⁷²Taşlıkloğlu, 1971, a.g.k., 6-7.

Ερως απελευθερος
Μουκαπορεως Ηρωι
ευχην
*“Μουκαπορις in azatlisi Eros,
(bunu Heros’a (ithaf etti).”*

Katalog No: 39

Envanter No: 08

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Diodoros'un

Mezar Steli, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. 2. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 46 cm, genişlik 41 cm, kalınlık 9 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Adak sahnesinin tasvir edildiği Trak atlı stelidir. 06 envanter numaralı eserdeki sahneye benzemektedir. Yüksek kabartmadır. At üzerinde oturmakta olan süvari sağa ilerlemektedir. Sağ elinde sunu eşyası tutmaktadır. Atın sol ön ayağı dizden bükük ve önündeki sunağa değmektedir. Sağ alt köşede bulunan sunağın arkasında, kalan parçadan anlaşıldığına göre, bir ağaç ve buna sarılı bir yılan bulunmaktadır. Tasvir boyalı olup yer yer boya izleri görülmektedir. Süvari atın üzerinde çıplak gibidir ancak omuzundan tutturulmuş *khlamysi* görünmektedir. Alttaki üç satır, harf yüksekliği yukarıdan aşağıya küçülen Grekçe yazıt mevcuttur. Ayrıca atın boynundan üst kısmı, ayakları ve süvarinin ayakları ile omzu ve stelin sol alt köşesi kırıktır. Süvarinin ayaklarının kırık oluşu ayağında bir ayakkabının var olup-olmadığı konusunda yorum yapmamızı engellemektedir.

Bu eser daha önce Taşlıklioğlu tarafından yayınlanmıştır. Grekçe yazıt ve çevirisi şu şekildedir:

Διοδωρον τον υον
ζησαντα ετη επτα και
μηνας τεσσαρας Αφη Ροεσια

*“Yedi yıl dört ay yaşıyan oğlum Diodoros’u kahramanlar katına çıkardım. Afe
Roesia”*

Bu atlı stelin en ilginç kısmı ölen kişinin küçük olmasına rağmen bir süvari şeklinde betimlenmiş olmasıdır. Taşlıkloğlu’na göre Diodoros’un ailesi küçük oğullarını büyümüş bir şekilde görme hevesindedir. Muhtemelen ölen bu küçük kişi sevdikleri tarafından böyle onurlandırılmıştı ya da Taşlıkloğlu’nun da bahsettiği gibi mezar taşı yapılan yerde hazır bir taş bulunamayınca aile tarafından uygun olan bir taş alınıp değerlendirilmiştir³⁷³.

³⁷³Taşlıklođlu, 1971, a.g.k., 142-143.

Katalog No: 40

Envanter No: 3183

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Atlı Stel, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Boyu 25 cm, eni 13 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.12.2008

Müzeeye Geliş Şekli: Bağış

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D V, 2. Raf

Boyuna dikdörtgen formda olup üst kısmı üçgen alınlıklıdır. Alınlık kısmında kırılmalar mevcuttur. Stelin yanlarında ve alt kısımlarında da kırılmalar mevcuttur. Dikdörtgen niş içinde kabartma olarak profilden at üzerinde bir erkek figürü yer almaktadır. Kısa *khiton/tunica* giyimlidir, arkasında uçuşan pelerini (*khlamys*) net olarak görülmektedir. Profilden betimlenen atın yüz hatları kırılmadan dolayı belirsizdir. Orantısız olarak betimlenen atın boynu oldukça uzundur. Atın ön sol ayağı öne doğru adım atar şekilde betimlenmiştir. Ayağın hemen altında bir sunak yer almaktadır. Atın yeleleri kabartma olarak belirtilmiştir. Alınlığın altında bir, alt kısımda da iki satır Grekçe yazı bulunmaktadır:

ΚΡΙΤΟΣ

Katalog No: 41

Envanter No: 3468

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Adak Levhası, mermer

Bulunduğu yer: Çevrimkaya, Muratlı
(Tekirdağ)

Çağı: Roma

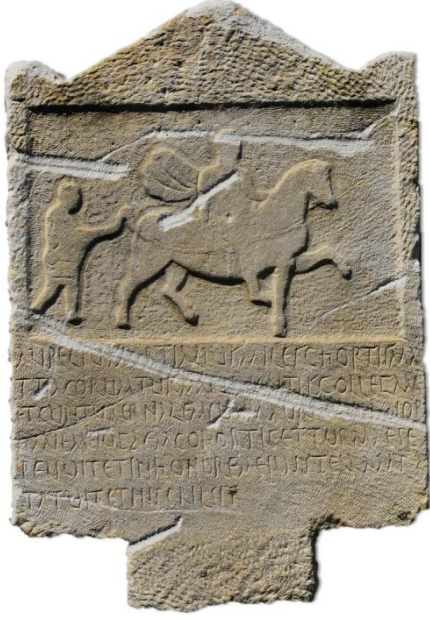
Ölçüsü: Boy 25.6 cm, en 19.5, kalınlık 5
cm

Müzeeye geldiği gün: 13.10.2009

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Büyük Depo, Orta 1, E

Alçak kabartma olarak yapılmış adak steli dikdörtgen formlu, üçgen alınlıklıdır. Üçgen alınlığın orta kısmında yuvarlak bir daire kabartma olarak belirtilmiştir. Kareye yakın olan orta kısmında, sola doğru gider vaziyette atlı bir figür betimlenmiştir. Kabartma olarak betimlenmiş at ve üzerindeki figür oldukça hareketlerdir. Süvarinin başı cepheden vücut 4/3 profilden betimlenmiştir. Süvarinin pelerini (*khlamys*) atın sola doğru hareket etmesinden dolayı, rüzgârın etkisiyle binicinin arkasında uçar vaziyettedir. Pelerin üzerindeki çizgilerle hareketliliği belirtilmiştir. Pelerinin altında *khitonu* ve ayaklarında ayakkabıları görülmektedir. At cepheden belirtilmiş olup ön sol ayağı ileri doğru hareket halindedir ve kuyruğu kalkıktır. Aşınmadan dolayı genel olarak figürlerin yüz hatları belirgin değildir. Stelin alt kenarında aşınmadan dolayı kopmalar, genelinde yer yer çatlaklar bulunmaktadır. Arka kısmı işlenmemiştir.

Katalog No: 42

Envanter No: 1811

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Stel, mermer

Bulunduğu yer: Barbaros

Çağı: Geç Dönem (?)

Ölçüsü: Yükseklik Genişlik 67 cm

Müzeeye geldiği gün: 12.12.1989

Müzeeye Geliş Şekli: İhbar Üzerine

Müzedeki Yeri: Teşhir, Arka Bahçe, III,

Duvara monte

Mermerden yapılmış iyi durumda bir steldir. Üçgen alınlıklıdır. Panonun altında sağa dönük bir atlı ve onu takip eden bir uşak (?) görülmektedir. Atın üstündeki figürün sırtında pelerini uçmaktadır, sol eliyle atın dizginlerini tutmaktadır. Atın sol ayağı ve kuyruğu havadadır.

2.2. Lahitler

Katalog No: 43

Envanter No: 933

Kazı No: 1

Eserin Adı ve Cinsi: Lahit, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Tekne kapağı: dıştan uzunluk 2.62 m, genişlik 1.60 m, yükseklik 0.90 m; Tekne: uzunluk 2.44 m, genişlik 1.41 m, yükseklik 1.38 m; Podyum ölçüleri dıştan uzunluk 2.80 m, genişlik 1.79 m, yükseklik 0.61 m

Müzeye geldiği gün: 29.07.1979

Müze Geliş Şekli: İkramiye Karşılığı

Müzedeki Yeri: Teşhir, Arka Bahçe

Aynı yerde bulunmuş yegâne podyumlu lahittir. Podyumu iki parça, tekne on üç parça halindedir. Tekne yanından bir parça eksiktir. Diğer lahitlerden ayrı bir özelliği de tekne içinde yanlardan mermer hatıllar üzerine döşenmiş delikli (suyu aşağı sızdırma amaçlı) sekiye sahip oluşudur. Hatıllar ve seki beşer parça halindedir.

Kapak akroterleri: Palmet motifleri, ön ve arka alınlığında da kalkan-kargı kabartması mevcuttur. Tekne yan yüzlerinden biri üzerinde harf yüksekliği 8-8.9 cm olan 7 satırlık Grekçe kitabe ile kitabenin solunda boy yüksekliği 63 cm çerçeve içinde giyimsiz Apollo (?) kabartması ayakta cephedendir. Baş sola dönüktür. Apollo'nun sağ ayağı yanında 16x17.5 cm çerçeve içinde arka ayakları üzerinde oturan köpek, sola doğru bakmaktadır. Sağ alt kenarında 13x24.5 cm çerçeve içinde sol elinde *Caduceus*

tutmakta olan Hermes, cephedendir ve üzerinde omuzuna *fibula* ile tutturulmuş *paludamentum* (?) giyimlidir. Podyum sade olup ağız ve taban kenarları silmelidir.

Yazıt: “Ben Kleopatra olarak bilinen Valeria Lucia, bu lahdi tüm alanı ile kendim ve sevgili eşim Marcus’un oğlu Marcellus için kendi olanaklarım ile yaptırđım. Kim ki buraya başka birisini defnetmeye kalkarsa şehir kasasına 5000 dinar ödeyecektir.”

Katalog No: 44

Envanter No: 519

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Lahit Yan Yüzü, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 67 cm, uzunluk 137 cm, kalınlık 12 cm

Müzeeye geldiği gün: 28.01.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Müzeede yapılan eski eser sayımı sonucu

Müzedeki Yeri: Teşhir, Arka Bahçe, II

Lahit yan yüzüdür. Üzerinde, etrafı kalın bantlarla çevrili alanlar içerisinde yüksek kabartma iki sahne yer almaktadır. Sağdaki sahnede bir *symposium* (Ölü Ziyafeti) sahnesi tasvir edilmiştir. Sağda arka planda yer alan mezar sahibi, *himation* giyimlidir, *himationunun* altında *khitonu* rahatlıkla gözükmektedir. *Kline* üzerinde sola uzanmış ve sol kolunu mindere dayamış vaziyette elinde kadeh tutmaktadır. Sağ kolunu ise hemen önünde duran, cepheden, aynı şekilde *himation* giyimli ve *himationunun* altında *khitonu* net bir şekilde görülen figürün omzuna atmıştır. Sağ alt köşede görüldüğü kadarıyla bir sehpa bulunmaktadır. Sahnenin sol tarafında, *klinenin* ayak ucunda uzun arkalıkları bir sandalye üzerinde *khitonunun* üzerine *himation* giymiş ve başını *khitonuyla* örtmüş bir kadın oturmaktadır. Kadının duruş şekli "*Pudicitia Philista*" ya da "*Cleopatra Philista*" adı verilen yas tipine benzemektedir. Kadının sağ

kolu karın bölgesindedir. Sol kolunu da ona yaslayarak çene hizasındaki *himationunun* bir parçasını tutmaktadır. Bu duruşun bir benzeri Manisa Müzesi'nde yer alan 22 envanter numaralı mezar stelinde yer alan kadına benzemektedir³⁷⁴.

Sol alt köşede kadın hizmetçi yer almaktadır. Lahit yüzünün en sağında tek başına ayakta duran kadının da *khiton* ve *himation* giydiği görülmektedir. *Himationun* kumaşı başı kapatmış ve tüm vücudu sarmış vaziyettedir, sağ elin bileği *himationun* yakasından görülmektedir. Sağ kol figürün sol omuzuna doğru uzanmaktadır. Figürün yüzü tahrip olmuştur, saçları seçilememektedir. Sahnenin üst çerçevesinde Grekçe bir yazıt mevcuttur.

Soldaki sahne: Sağa ilerlemekte olan at üzerinde kısa *khiton* giyimli süvari yer almaktadır. Dikkatli bakıldığında *khitonunun* üzerine giydiği pelerini belli olmaktadır. Süvarinin hemen önünde *khiton* giyimli erkek hizmetçi bulunmaktadır. Sahnenin sol üst köşesinde üç satır, üst bantta bir satır Grekçe kitabe yer almaktadır. Sahneler sağa ve sola devam etmektedir fakat kırıktır. Süvarinin arkasında, soldaki sahnede bulunan erkek betimlemesi de *khitonunun* üzerine *himation* giymiş vaziyettedir. Sol kolu serbesttir ve sol eliyle bir rulo tutmaktadır. Sağ kolu ise *himationunun* içinde ve göğüste "V" yaka şeklinde olan kısmın üzerinden geçirilmiştir, yalnızca eli dışarıdadır. Ortasından kırıktır ve iyi eklenememiştir, lahit oldukça aşınmıştır.

Bu eser ilk kez 1892'de A. Dumont-Th. Homolle tarafından incelenmiş ve yayınlanmıştır. 1926 yılında E. Kalinka tarafından tekrar incelenerek yeniden yayınlanmıştır. 1949 yılında Hikmet Çevik, 1957'de Arif Müfid Mansel ve son olarak 1961 yılında Zafer Taşlıkloğlu tarafından incelenerek yeniden yayınlanmıştır³⁷⁵. A.Müfid Mansel lahit üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda bu eserin, İstanbul tipi lahitlerin Marmara bölgesindeki lahitleri etkileyen önemli örneklerinden biri olduğunu belirtmiştir. İ.S. I. yüzyıldan itibaren bu lahitler adeta bir aile mezarı halini almıştır. Lahitlerin içinde yan yana birçok ceset koyulmuş ve bu sebeple tek bir lahdin üzerinde birçok sahne ve çeşitli yazıtlar yer almıştır³⁷⁶. Lahdin üzerinde yer alan yazıtlar ve çevirileri şu şekildedir³⁷⁷:

³⁷⁴Durugönül, 2015, **a.g.k.**, 134.

³⁷⁵Taşlıkloğlu, 1961, **a.g.k.**, 26.

³⁷⁶A.M. Mansel (Temmuz 1957). İstanbul tersanesinde bulunan bir lahit ve bir İstanbul lahitler grubu hakkında araştırmalar, *Bulleten*, Cilt XXI, Sayı 83, s. 409-410.

³⁷⁷Taşlıkloğlu, 1961, **a.g.k.**, s. 28-29.

Γοκων Γοκωνος Πυθις Γωκοωος

“(Burada yatan) Gokon’un oğlu Gokon(dur) ve Gokon’un kızı Pythis(tir).”

Επιγενης Παπια χαιρε

“Rapias’in oğlu Epigenes, güle güle!”

Λαλα Παπια Επιγενης Παπια Παπιας Επιγενη

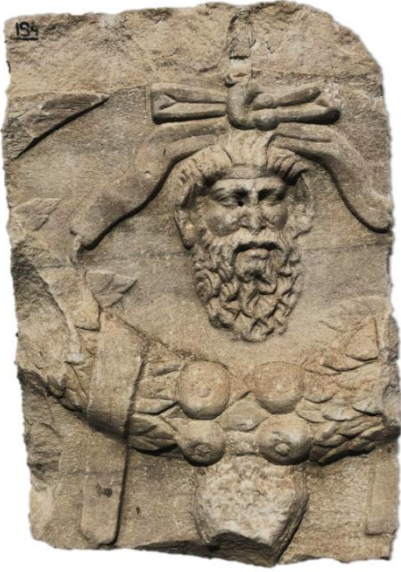
“(Bu) Rapias’in kızı Lala(dır), (bu) Rapias’in oğlu Epigenes(tir), (bu) Epigenes’in oğlu Rapias(tır).”

αν τις δε ταυτην

ανυξη ολη πανω

λη απολοιτω

“Bu mezarı kim açarsa gebersin, mahvolsun, yerin dibine batsın.”

Katalog No: 45

Envanter No: 194

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Lahit Parçası, mermer

Bulunduğu yer: Barbaros

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 108 cm, genişlik 72 cm,

kalınlık 17 cm

Müzeeye geldiği gün: 08.02.1968

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Arka Bahçe, III. Duvar

Tam orta alanda gür sakallı ve bıyıklı, sert ifadeli, boynuzlu, uzun kulaklı bir pan (?) portresi yer almaktadır. Başın hemen üzerinde bir fiyonk ve buradan başı simetrik bir şekilde çevreleyen ve meyve çelenginin üzerinden sarkan kalın bantlar bulunmaktadır. Bant oldukça kalın olup, meyveli kısmı tam portrenin altına isabet etmektedir. Onunda altında stilize bir çam kozalağı sarmaktadır. Lahit anlaşıldığı kadarıyla tadil edilerek ikinci defa kullanılmıştır. Bu eser Taşlıkloğlu tarafından yayınlanmıştır³⁷⁸.

³⁷⁸Taşlıkloğlu, 1971, a.g.k., 90.

Katalog No: 46

Envanter No: 1856

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Lahit yanyüzü mermer

Bulunduğu yer: Tekirdağ sahil

Çağı: -

Ölçüsü: Uzunluk 1.22 cm, genişlik 42 cm, derinlik 13 cm

Müzeeye geldiği gün: 14.06.1989

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Arka Bahçe, III, Duvara monte

Sağ alt köşede arkalıklı bir sandalyede oturan kadın figürü betimlenmiştir. Figür $\frac{3}{4}$ verilmiş olup iki elini de havaya kaldırmıştır. Sol elinde ne olduğu anlaşılamayan ince uzun bir cisim vardır. Yüzü kırık olduğu için belli değildir. Başının arkasında saçları topuz olarak belirtilmiştir. Aşınmadan dolayı tam net olarak görülemese de kadının yarım kollu bir *khiton* giydiği düşünülmektedir. Kadının sağında yatan bir figürün dizden alt kısmı görülmektedir. Muhtemelen bir erkek figürüdür ve sağ ayağını dizden kırarak yukarı kaldırmış durumda yatmaktadır. Bu sahne, cenaze sahnesi olmalıdır. Sahnenin hemen üstünde YHOM yazısı görülmektedir. Harf yüksekliği 4

cm'dir. Sahnenin solunda üç satırlık, harf yüksekliği 4 cm olan kitabesi vardır. Eser kenarlardan kırım ve eksiktir.

ΑΥΠΤΠΙΟΦΙΜΗΣΜΕΝΟ

ΣΕΝΤΙΓΔ.....

..... ΟΥΚ.....

2.3. Heykeller

Katalog No: 47

Envanter No: 669

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: İmparator
Heykeli, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 222 cm,
boyundan eteğe kadar 142 cm

Müzeye geldiği gün: 02.01.1979

Müzeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Heykelin başı boynundan, sağ kolu omuzdan, sol kolu dirsek ile bilek arasından, sağ ayak diz üzerinden, sol ayak dizi hemen altından kırık ve kayıptır. Üzerindeki işlemler ve kıyafetin görkeminden dolayı müze envanter defterinde Romalı bir imparatora ait olabileceği söylene de bir komutana ait olabilme ihtimali de vardır. Sağ omuzu üzerinde tutturduğu *paludamentum* sol kolunun üzerinden aşağı doğru sarkmaktadır. Göbeğin hemen üstünde fiyonk halinde düğümlenmiş bir kuşak (*cingulum*) bulunmaktadır. İmparatorun dizlerine kadar uzanan *tunicasının* üzerinde bir zırh giydiği görülmektedir. Zırh, belin alt kısmına kadar uzanmaktadır. Zırhın üzerinde herhangi bir kabartma ve işleme görülmemektedir. İmparatorun önünde ve sol ayağı yanında yerde tasvir edilen, durumu ve giysilerinden diz çökmüş bir genç kadın ile ayakta bir erkek figürü yüksek kabartma halinde olup, geniş ölçüde tahrip edilmiştir. Heykelin sol omuzunun sağ omuza göre daha aşağıda oluşu ve duruş şekline göre vücut ağırlığının sol ayakta olduğu ve muhtemelen de sağ ayağın hafifçe öne doğru atılmış olduğu tahmin edilebilir.

Katalog No: 48

Envanter No: 670

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Hatip Heykeli,
mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 139 cm, genişlik 56 cm

Müzeye geldiği gün: 02.01.1979

Müze Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Baş boyundan itibaren, sağ kol dirsekten, sol kol dirsek ile bilek arasından, ayaklar bileklerin hemen üzerinden kırık ve kayıptır. Heykelin yanında bulunan rulolardan bunun bir hatip heykeli olabileceği düşünülmektedir. Tipik bir hatip heykeli olup, *tunica* üzerine *toga* giyimlidir. Önce sol omuz üzerine atılan, sonra sırt üzerinden sağ kolun altına alınarak *toga* üst parçası kat kat kıvrım halinde aşağı düşerek karnın alt kısmı ve baldırları örttüktan sonra kumaşın geri kalan kısmı yine sol kol ile omuza sarkıtılarak böylece sol yan iki kat örtülmüştür. Vücut ağırlığı sağ ayak üzerinde olup, sol ayak dizden itibaren hafifçe öne doğru çıkmıştır. Sol kol dirsekten itibaren öne doğru uzatılacak şekilde işlenmiş olup, giysilerinin eteğinden tutar durumdadır. Elbise kıvrımları, duruş şekline göre heykelin arka kısmında da devam etmektedir.

Katalog No: 49

Envanter No: 1390

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Zeus Heykeli, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 77 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir,Alt Salon, 1&2 No'lu

Vitrin Arası

Beyaz renk mermerden yapılmıştır. Büyük kısmı tahrip olmuştur. Altta bir kaide üzerinde yükselen bir ağaca (?) dayalı olarak oturan bir erkek figürü mevcuttur. Figürün kolları, dizleri ve yüzü kırılmış durumdadır. Ancak ayaklarında *sandalları* ve üzerinde giydiği *himationu* bellidir, oldukça stilize kaba bir işçilik göstermektedir. Kalın kumaş kıvrımları, oldukça serttir. Sol ayağını ileriye uzatmış sağ ayağını geriye çekmiş olarak oturan figür sanki sol kolunu yukarıya doğru arkada yaslandığı desteğe sarmakta ve düşünür durumda olduğu anlaşılmaktadır.

Katalog No: 50

Envanter No: 608

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Herme Heykeli, mermer

Bulunduğu yer: Kermeyan

Çağı: Roma (İ.S. II. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 103 cm, genişlik 25 cm, kalınlık 25 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.03.1977

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Gövdesi dikdörtgen kaba bir blok şeklinde olup alt kısım iki yüzde de genişleyerek kaide şeklini almış ve sadece bir yüzüne cepheden stilize bir çift ayak motifi işlenmiştir. Baş çift taraflı olarak işlenmiş fakat yüzlerinin işçiliği birbirinden farklıdır. Ayakların işlenmediği taraftaki yüz: Ablak, alın basık, göz kapakları ve bebekleri belirgin, burun geniş, dudaklar kalın, yüzde bir tebessüm mevcuttur. Diğer yüzde ise, alın basık, elmacık kemikleri çıkık, burun basık ve yassı, dudaklar ince, yüzdeki tebessüm daha belirgindir. Diğer yüze kıyasla daha kaba bir işçilik göstermektedir. Başların üzerinde bir delik bulunmaktadır.

Katalog No: 51

Envanter No: 1803

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykel, mermer

Bulunduğu yer: Övenler Köyü,
Hayrabolu

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 1.40 cm, genişlik 46
cm,

Müzeye geldiği gün: 20.09.1989

Müzeye Geliş Şekli: İhbar Üzerine

Müzedeki Yeri: Teşhir, Orta Bahçe

Mermerden yapılmış bu heykel muhtemelen bir kadın heykeli olup baş ve ayakları ile sağ elin iki parmağı kırıktır. Vücudun ağırlığı sağ bacağa verilmiş olup sol bacak öne doğru kıvrılarak adım atar durumdadır. Üzerine bir *himation* giymiştir, *Himation* sırtı tamamen örterek omuzlar üzerinden öne doğru atılmakta ve sol kol üzerinden aşağı sarkıtılmaktadır. Sağ kol ise kıyafetin altında kalmıştır. *Himationun* yakasından çıkan el bileği görülmektedir. Figür sağ kolunu dirsekten kırarak sol omuzundan sarkan elbise kıvrımlarını tutmaktadır. *Himationun* açık yakasından figürün altına giydiği *khitonuu* görülmektedir. Heykelin sol eli muhtemelen bir kağıt rulosu tutmaktadır. Kağıt rulosu kişinin okuma-yazma bildiğinin göstergesidir ve ideal vatandaşın en önemli niteliklerinden biridir³⁷⁹.

Bizim heykelimiz tipolojik olarak ve giyiniş bakımından Manisa Müzesi'nde bulunan 4984 envanter numaralı kadın heykeline oldukça benzemektedir. Buradaki

³⁷⁹Canlı, 2015, a.g.k., 61.

heykel Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Heykel, sağ bacakta taşınmakta ve sol diz bükülerek serbest durmaktadır. *Himation* ve *khiton* giyimlidir³⁸⁰.

³⁸⁰M. Dinç, (2015). Manisa Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Heykelleri, *Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri*, İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, s. 45-46.

Katalog No: 52

Envanter No: 3307

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykel Parçası, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik ~1 m, en 50 cm

Müzeeye geldiğı gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Malkara Eğitim ve Kültür Vakfı

Müzesi'nden

Müzedeki Yeri: Bahçe

Mermerden yontulmuş belden yukarısı mevcut olmayan heykel parçasıdır. Frontal bir duruşa sahiptir. Heykelin *himation* ve *khiton* giymli olduğu görülmektedir. Sağ bacak dizden bükülerek bir adım atmıştır. Kıvrımlar sağ bacağın yan tarafından yayılmıştır. Diz kapağının üzerinde kıvrımlar etkisini kaybetmiştir. Diz kapağında kıvrımlar yok denecek kadar azdır. Diz kapağının alt tarafında sol bacaktan gelen kumaş bilekte sonlanmıştır. İki bacak arası dikine inen kumaş kıvrımları mevcuttur. Bu kıvrımlar *khiton* ile *himationu* birbirinden ayırt etmemizi sağlamaktadır. Sağ bacaktan gelen kumaş katları heykelin arka tarafından ön tarafa aktarılmış ve ön tarafta kıvrım ve katlar çoğalmıştır.

Katalog No: 53

Envanter No: 3308

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykel Parçası, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik ~1 m, en 40 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Malkara Eğitim ve Kültür Vakfı

Müzesi'nden

Müzedeki Yeri: Bahçe

Mermerden yontulmuş olan heykel sağ omuz altından kırılmıştır. Frontal bir duruş hakimdir. Sol omuz üzerinden ince pililer şeklinde aşağıya inen ve genişleyen kumaş mevcut olmayan sağ omuz arkasından gelerek ve sarma bir şekilde belden dolaşarak sol dirsekten aşağıya doğru sarkıtılmıştır. Kumaş kıvrımları belli belirsiz şeffaf bir biçimde aşağıya doğru sarkıtılmıştır. Karın ve karın altında ince kıvrımlar mevcuttur. Sol bacak düz aşağıya inerken sağ bacak muhtemelen bir adım geriye adım atmış olup üzerindeki elbisenin kıvrımları iki bacak arasında kasıktan aşağıya doğru açılarak bileklere inmektedir. Kumaş kıvrımları bize heykelin *khiton* ve *himation* giymiş olabileceğini göstermektedir. Sağ omuzun bir bölümü ve baş mevcut değildir.

2.4. Heykelcikler

Katalog No: 54

Envanter No: 3888

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykelcik, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 15.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 07.11.2012

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Himation giyimli kadın heykelciğidir. Oldukça aşınmış bir durumdadır. Kırıklar bulunmaktadır. Baş kısmı yerine yapıştırılmıştır. Eksikleri bulunmaktadır. Yüz hatları belirgin değildir.

Vücudunu *himation* ile saran figür, sağ kolunu dirsekten kırarak sol omuza doğru uzatmaktadır. Sağ kolunun *himationun* içerisinde olduğu çizgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır. Sol kol ise hafif dirsekten bükülerek aşağı doğru uzatılmakta ve kıyafetin bir parçası figürünün eliyle yukarı çekilmektedir. Figürün başını *himationunun* yardımıyla örtmektedir. Etek ucunda dikey şeritler halinde inen kumaş çizgilerinden *himationunun* altına *khiton* giydiği anlaşılmaktadır.

Katalog No: 55

Envanter No: 3388

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykelcik, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: İlhan Taşmerdivenli Koleksiyonu

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 34 cm, genişlik 9 cm, kalınlık 6cm

Müzeeye geldiği gün: 25.09.2009

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, Raf IV, 1. Sıra

Turuncu renk hamurlu, çıplak kadın figürüdür (Aphrodite). Masiv işlenmiş figürün başında diadem vardır. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış ve arkada topuz şeklinde bırakılmıştır. Aşınmadan dolayı yüz hatları belirgin olmamakla birlikte dolgun bir görünüme sahiptir. Boyun uzun, omuzlar basıktır. Bu durumuyla insan anatomisine uygun değildir. Kalça sola doğru çıkıntılı olup vücutta “S” profili vermektedir. Hatalı olan kol ve el detayları baldırda son bulmaktadır. Dizler hafif kırık, ayaklar ise heykelcik kaidesiyle yapışık şekilde yapılmıştır. Birçok parçası kırık olan eser onarım görmüştür. Yüzeyinde patina tabakası mevcuttur.

Katalog No: 56

Envanter No: 3889

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykelcik, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: İlhan Taşmerdivenli

Koleksiyonu

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 18 cm, genişlik 6.5 cm, kalınlık 6 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.09.2009

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Üst Salon

Krem renk hamurlu, kadın figürüdür. Ortadan ayrılmış saçlar omuzlara kadar inmektedir. Saçın üzerinde diadem vardır. Yüz hatları belirgin olup hafif sola dönüktür. “V” şeklinde yakaya sahip elbise göğüs altında bir kuşakla sıkılmıştır. Kuşak altından sarkan elbise kıvrımları derin ve stilize işlenmiştir. Sağ el bel hizasında, sol el baldıra uzanacak şekilde kalın elbise tomarlarını sarmaktadır. Sol ayak elbise altından çıkarak öne doğru hareketli yapılmıştır. Kaide kısmında ve arkada kırık ve eksik parçalar mevcuttur. Yüzeyinde patina tabakası vardır.

Katalog No: 57

Envanter No: 737

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Artemis Heykelciği, mermer

Bulunduğu yer: Vize

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 19 cm, genişlik 7.7 cm

Müzeeye geldiği gün: 23.08.1978

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 1 No'lu Vitrin

Baş boyundan, sağ kol dirsekten, sol kol omuzdan, ayaklar diz altından itibaren kırık ve eksiktir. Artemis, *khiton* ve *himation* giyimli, ayakta, cepheden tasvir edilmiştir. *Himation* belden sarılarak sol omuz üzerinden aşağı doğru sarkıtılmıştır. Sırtında sadağı ile sağ ayağı yanında köpeği bulunmaktadır. Heykelciğin ön yüzü işlenmiş olup, arka yüz işlemez ve düz bırakılmıştır. Boyunda başı tutturmak için bir oyuk mevcuttur. Kısmen iyi durumdadır.

Katalog No: 58

Envanter No: 744

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kuğu ve Leda grubu, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Tekirdağ çevresi

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 11.6 cm, kaide çapı 3.9 cm

Müzeye geldiği gün: 25.12.1978

Müzeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.III, Raf 2, 3. Sıra

Yüksekçe bir kaide üzerinde bağdaş kurarak oturmakta olan, *khiton* giyimli Leda, sol eliyle kuğuyu tutmakta, sağ kolunu da yukarıya kaldırmış durumdadır. Başında diademi mevcut olup, saçlar önde ve yanlarda omuzlara kadar inen bukleler halinde belirtilmiştir. Arka yüzünde büyük bir delik olan heykelciğin sağ kolu bilekten itibaren, başından da bir parça kırık ve eksiktir. Ayrıca kırık olan heykelcik sonradan yapıştırılarak tamamlanmıştır.

Katalog No: 59

Envanter No: 247

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykel gövdesi, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 12 cm, kaide genişliği 8.8 cm,
derinlik 7.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 07.12.1968

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.V, Raf 1

İnce taneli mermerden, yere kadar *himation* giyimli, kaide üzerinde bir kadın heykelciğidir. Sağ ayak dizden öne bükülmüş, ayaklarda sandaletler mevcuttur. Elbise kıvrımları derin hatlar şeklinde işlenmiş, arka yüzü kaba bırakılmıştır. Sol tarafında şekli anlaşılamamış bir dayanak mevcuttur.

Katalog No: 60

Envanter No: 408

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Küçük torso,
mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 12.5 cm,
genişlik 10.5 cm, derinlik 6.7 cm

Müzeeye geldiği gün: 24.02.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma
(Kermeyan Köyü)

Müzedeki Yeri: Küçük Depo,
D.V, Raf 1, 2. Bölüm

İnce taneli mermerden, çıplak, frontal, vücut hatları kabaca belirlenmiş bir erkek torsosudur. Kolları ve belden aşağısı kırıktır. Sağ omuz üzerinde *fibula* ile tutturulmuş olan *khlamysi* önde göğüs hizasını örterek sol omuzdan aşağıya sarkmakta, sırtı ise tamamen örtmektedir. Bu torsosunun, bir tanrıya ait olabileceği düşünülebilmektedir. Tarsus Müzesi'nde 973-5-11 envanter numaralı Hermes Torsosu'na benzemektedir. Bu torso da sağ omuz üzerinde *fibula* ile tutturulmuş benzer bir *khlamys* giymektedir. Ayrıca bu torsoların bir imparatora ya da Apollon'a ait olabileceği de düşünülmektedir³⁸¹.

³⁸¹ U. Tepebaş (2016). Tarsus Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Tanrı ve Erkek Heykelleri, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri*, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, s. 63-64.

2.5. Büstler

Katalog No: 61

Envanter No: 1391

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Büst, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma (İ.S. III. Yüzyıl)

Ölçüsü: Yükseklik 48 cm, genişlik 57 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon

Beyaz mermerden yapılmıştır. Sadece belin üst kısmından olan bölüm boyun kısmına kadar mevcuttur. Baş boyundan kopmuş ve mevcut değildir. Tipik Roma giysisi olan *tunicasının* üzerine *togasını* giymiş bir figürdür. Her iki omuzu sararak aşağıya sarkan giysi kolları da sarmış durumdadır. Kumaş kıvrımları oldukça kalın ve sert bir şekilde verilmiştir. Boyun oldukça dolgundur. Arka kısım ise boştur, bir yere yapıştırılmak veya asmak için yapıldığı düşünülmektedir.

Katalog No: 62

Envanter No: 740

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Zenci Büstü, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Tekirdağ çevresi

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 12 cm, alt genişlik 10.4 cm

Müzeye geldiği gün: 13.07.1979

Müzeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.III, Raf

2

Saçlar önde alnın bir kısmını örtmektedir, yanlarda kulak hizası ile arkada enseye kadar belirtilmiştir. Saçlar kabartma dikey çizgileri üzeri yatay bezemelerle kıvrıkcık hissi verilmek istenmiştir. Basık alınlı, iri gözlü, geniş küt burunlu, etli dudaklarıyla birlikte geniş ağızlıdır. Ağız hafif açık tebessüm eder durumdadır. Küçük ve dar çenelidir. Oldukça kalın ve küt boyunludur. Dar düşük omuzları ile büstün altı sonlanıp düz bir kaide halindedir. Yüzde ayrıca elmacık kemiği de belirgindir. Kırık ve parçalar halinde olup sonradan yapıştırılmıştır. Başın üst ve yanı ile boyun kısımdan kopmuş olan parçaları kayıptır.

2.6. Figürinler

Katalog No: 63

Envanter No: 665

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Romalı Senatör figürini,
mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 6 cm, kalınlık 2.1 cm,
genişlik 4.3 cm

Müzeye geldiği gün: 08.04.1976

Müze Geliş Şekli: Kermeyan Köyü'nde
yapılan arama sonucu

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.V, Raf 1, 2.

Bölüm

Sağ omuzu göğüs altı hizasından itibaren ve sırtı açıkta bırakacak şekilde *himation* giyimlidir. Sağ omzu ve göğsü açıkta bırakan *himation*, göğüs altından kalın bir bant şeklinde vücudu sarmaktadır ve sol omuzdan aşağıya sarkıtılmış bir haldedir. Sağ diz hafif öne büküktür. Bu hareket giysi üzerinde gerginlik ve kıvrımlar meydana getirmiştir. Arka taraf kaba hatlarla işlenmiştir. Boyundan itibaren baş, dizlerden itibaren ayaklar kırık ve eksiktir. Müze envanter defterinde her ne kadar “Romalı Senatör Figürini” olarak adlandırılmış olsa da figürün duruşu ve *himationun* sarınılış şekli Asklepios betimlemelerine benzemektedir. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan bu eserin *himation* giyme şekli Tarsus Müzesi'nde yer alan 970-

19-63 envanter numaralı Asklepios Heykeli³⁸² ve Silifke Müzesi'nde bulunan 24 envanter numaralı Asklepios Heykelciği'nin giyiniş şekline benzemektedir³⁸³.

³⁸²Tepebař, 2016, **a.g.k.**, 67.

³⁸³U. Tepebaş ve S. Durugönül (2013). Arkaik-Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserlerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi, *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu*, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, s. 61.

Katalog No: 64

Envanter No: 4255

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin

Parçası, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk 12 cm

Müzeeye geldiği gün: 24.12.2013

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Devetüyü renkli ince kil katkılı hamurdan, kalıpta şekillendirilmiştir. Ayakta duran çok kıvrımlı bir *himation*la sarmalanmış kadın figürinidir. Cepheden bakan küçük, uzun bir yüz ve çizgi şeklinde hafif silik kaşlar ile delik şeklinde iri gözbebekleri vardır. Etili bir buruna ve belli belirsiz bir ağıza sahiptir. Alnın üzerinde ortadan ikiye ayrılmış saçlar örülerek önde göğüs üzerinde yanlara sarkmıştır. Elbise kıvrımı muhtemelen sağ omuz üzerinden inerek belin üzerinde bir kuşak gibi toplanmış ve sol elin üzerinden dolanarak aşağıya sarkıtılmıştır. Figürde hafif “S” duruş gözlenmektedir. Ayak bölümü mevcut değildir. Sağ taraf boydan boya yoktur. Bunun dışında tümüdür.

Katalog No: 65

Envanter No: 4256

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin Parçası, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk 8.7 cm

Müzeeye geldiği gün: 24.12.2013

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Devetüyü renkli ince kil katkılı hamurdan kalıpta biçimlendirilmiş kadın figürünü parçasıdır. Yüz, ön cepheden bakmaktadır. Etili, küçük dar bir yüz üzerinde, hafif aralık olan dudaklara ve geniş etli hafif şişkin bir buruna sahiptir. Gözler çukur şeklinde ve iri göz bebekleri dikkat çekmektedir. Saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrılmış ve yanlarda örülerek göğüs üzerine inmiştir. Başta büyük bir hale saçları tepede sınırlandırmıştır. Hale üzerinde palmet beş dilimle gösterilmiştir. Omuzlardan aşağıda figürünün devamı mevcut değildir, bunun dışında tümüdür. Saç stili ve yüz hatları olarak 4255 envanter numaralı esere benzemektedir.

Katalog No: 66

Envanter No: 3135

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Binici Figürü, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: -

Müzeye geldiği gün: 16.12.2008

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D VI, 3. Raf,

1. Sıra

Kalıpta yapılmıştır. Bacaklar iki yana açıktır ve muhtemelen at üzerinde oturmaktadır ve sol kol dirsekten kırılarak öne doğru uzanmakta ve kesin olmamakla birlikte atın dizginlerini tutmaktadır. Baş vücuda göre büyük yapılmıştır. Saçlar ortadan ikiye ayrılarak arkaya doğru taranmıştır. Gözler, burun ve ağız belirtilmiştir. Sol bacak giysinin hizasında kırık ve eksiktir. Sağ kol dirsekten kırılarak yukarı kaldırılmış ve elinde muhtemelen bir şey (mızrak?) tutmaktadır. Süvarinin bu duruşu 102 envanter numaralı Trak atlı stelindeki süvarinin duruşuna ve Sofya'da Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde 8213³⁸⁴ envanter numaralı Trak süvarisine çok benzemektedir. Kesin olmamakla birlikte bu figürün bir Trak atlısına ait olabileceği düşünülmektedir.

³⁸⁴L. Casson (1977). The Thracians, *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, v.35, no. 1, 6.

Katalog No: 67

Envanter No: 1902

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Tutamak, bronz

Bulunduğu yer: Ortaca, Tekirdağ

Çağı: -

Ölçüsü: Boyu 8.3 cm

Müzeeye geldiği gün: 01.05.1990

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D IV, Raf 3

Silmeli dikdörtgen bir kaidenin üstünde belden yukarısı çıplak bir kadın figürü işlenmiş tutamaktır. Figür “S” duruşludur. Giysisi (*himation?*) ve göğüsler başta olmak üzere tüm detaylar kazıma çizgi ile belirtilmiştir, plastik değildir. Omuzundan sarkan ve sol kolunu örten bir pelerin giymiştir. Şematik bir görünümü vardır. Arkası boş bırakılmıştır ve iki adet delikli tutamağı vardır. Gövdeye göre oldukça küçük ve yine şematik yapılan başın üstündeki çıkıntıda demir izleri gözlenmektedir. Kısmen okside olmuştur.

2.7. Figürin ve Heykel Başları

Katalog No: 68

Envanter No: 1115

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Porfir Erkek Başı, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 16 cm, alın çevresi 45.50 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.10.1983

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 1 No'lu Vitrin

Burun ve alnın sol kısmı üstten kırılmıştır. Tam tepede ortada bir delik vardır. Bukleli saçlar kulaklar üzerinden alını çevrelemektedir. Başta muhtemelen desenli bir kepek vardır. Zira başın arka kısmında kepek olduğu izlenimini veren kısmın altından birden bire saç örgüsü ve bukleler yer almaktadır. Alın oldukça dar ve gözler iridir. Donuk bir ifade hakimdir.

Katalog No: 69

Envanter No: 1461

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Heykelcik Başı, mermer

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 8.5 cm, genişlik 7 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Müsadere

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 1 No'lu Vitrin

Boyundan kırık bir tanrı başıdır. Yoğun saç ve sakalları mevcuttur. Geniş yayvan bir yüz ve sivri bir çenesi vardır. Saç ve sakallarda matkap izleri görülmektedir. Ağız açık ve dil dışarı çıkmış durumdadır.

Katalog No: 70

Envanter No: 163

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Portre başı, kireç taşı

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 15 cm, baş çevresi 42 cm

Müzeeye geldiği gün: 16.07.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Hediye
(Hayrabolu)

Müzedeki Yeri: B. Depo, I. Raf (B)

Baş oldukça stilize işlenmiş. Saçı peruk takmış hissini uyandırır ve hafif kırık hatlar görünmektedir. Enseye kadar uzanan saçlar sadece kulakları örter. Alın geniş ve basık, yüz zayıf, gözler cansızdır. Göz kapakları işlenmiştir. Elmacık kemikleri çıkık, dudakları ince ve etsiz, uçları aşağıya doğru eğimlidir. Bu da yüze hüzünlü, karamsar bir ifade vermektedir. Çene yüze göre geniştir. Yüzdeki boya izlerinden başın boyalı olması muhtemeldir. Çenenin alt kısmı, burun, elmacık kemikleri, sol göz ve sol şakak büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Katalog No: 71

Envanter No: 164

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Portre başı,
kireç taşı

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 18 cm, baş
çevresi 50.5 cm, boyun çapı 7.6 cm

Müzeye geldiği gün: 16.07.1967

Müzeye Geliş Şekli: Hediye
(Hayrabolu)

Müzedeki Yeri: B. Depo, I. R. (B)

Saç çok stilize işlenmiştir. Üslup yönünden bir öncekinin aynıdır. Saç başa yapışıkmiş hissini uyandırır, yüzden kaba taslak bir hatla ayrılmıştır. Alın alçak, geniş ve dışarıya taşkındır. Yüzde bir simetri mevcut değil, basit hatlarla belirtilmiştir. Sol kaş ve göz sağa kıyasla küçüktür. Gözler zeytin çekirdeği şeklinde, göz kapakları işlenmiş, burun kısa ve kemerli, elmacık kemikleri çıkık, dudaklar ince ve uçları aşağıya sarkıktır. Yüz ifadesi bir öncekinin aynıdır. Yüz oldukça aşınmış ve tahrip olmuştur.

Katalog No: 72

Envanter No: 1538

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Savaşçı Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Kermeyan

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 5.8 cm, genişlik 3.2 cm

Müzeeye geldiği gün: 04.07.1985

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D III, Raf 2

Muhtemelen bir savaşçı başıdır. Boyundan kırıktır. Başıta hafif sola yatık bir ifade görülmektedir. Başında miğferi ya da Phryg başlığı (?) ve tepesinde bir yükseltisi görülmektedir.

Katalog No: 73

Envanter No: 346

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kadın Portesi, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 18 cm, genişlik 12 cm

Müzeeye geldiği gün: 18.10.1972

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 1 No'lu Vitrin

İnce taneli mermerden yapılmıştır. Saç kıvrıkcık hatlar halinde başı çevrelemekte, üzerinde saçları örten *pileus* benzeri bir başlık mevcuttur. Alın üçgen, burun kemerli, üst dudak kısa, ağız küçük, yanakları dolgundur. Göz kapakları belirtilmiştir. Sabit bakışlı, donuk bir ifadeye sahiptir. Çene, yanak, sağ kaş çevresi, burun kırık ve eksik, ayrıca kafa kısmı bıçakla kesilmiş gibi kırık ve eksiktir.

Katalog No: 74

Envanter No: 564

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kadın Başı, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 15.5 cm, genişlik 11.5 cm, derinlik 9.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 11.06.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (Tekirdağ)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Alt Salon, 1 No'lu Vitrin

Çok ince taneli mermerden yapılmış bir genç kız başıdır. Ortadan ikiye ayrılan saç yanlara taranmış bir şekildedir ve kulakları örtmektedir. Saçlar bu şekliyle enseyi açıkta bırakmaktadır. Oldukça kıvrıkcık olan saç ince ve çok dalgalı hatlarla belirlenmiştir. Alın oldukça geniş ve açıktır. Yüz ovaldir ve gözler iridir. Göz kapakları işlenmiştir, yanakları dolgundur ve yüzde hafif bir tebessüm mevcuttur. Boyun başa kıyasla kalındır ve baş hafif sağa dönüktür. Başın arkası ise işlenmemiş, düz bırakılmıştır. Burun kırık ve eksiktir ayrıca başın muhtelif yerlerinde küçük kırılmalar mevcuttur.

Katalog No: 75

Envanter No: 3409

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: İlhan Taşmerdivenli

Koleksiyonu

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 4.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.09.2009

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, Raf VII, 2. Sıra

Kiremit rengi hamurludur. Saçlar kabartılarak arkada topuz yapılmıştır. Baş hafif sola eğilmiştir, oldukça narin yüz hatlarına sahiptir. Kulaklar belirgindir.

Katalog No: 76

Envanter No: 4323

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk 4.5 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Devetüyü turuncu renkli ince kil ve silis katkılı hamurdan kalıpta şekillendirilmiş kadın figürin başıdır. Narin ve küçüktür. Dar başlı ve dar yüzlüdür. İnce kaşları ve dar bir burnu vardır. Dudakları hafif aralıktır. Saçlar alnın üzerinden ikiye ayrılarak, iki yandan arkada ensede topuz yapılmıştır. Başın üst bölümünde saç bandı, topuzu belirginleşmiştir. Baş bölümünde çenede eklentiler mevcuttur. Başın sol yanı mevcut değildir.

Katalog No: 77

Envanter No: 4332

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk +- 4.1 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Açık kırmızı renkli ince kil hamurdan kalıpta şekillendirilmiş kadın başı figürinidir. Küçük bir yüzü, oyuk gözleri ve belli belirsiz kaşlara sahiptir. Burun şiştir ve dudaklar çizgi şeklinde betimlenmiştir. Dalgalı saçlar geniş olan alnın orta yerinden iki tarafa ayrılmıştır. Arka kısımda saçlar iki yana ayrılıp, ensede taç gibi şekillenmiş küçük bir topuz şeklinde birleştirilmiştir. Boynundan altı yoktur. Saç stili bakımından 800 envanter numaralı esere benzemektedir.

Katalog No: 78

Envanter No: 800

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kadın
figürin başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Kermeyan
Köyü, Malkara

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 3 cm,
genişlik 2.5 cm, derinlik 3 cm

Müzeeye geldiği gün:

25.05.1980

Müzeeye Geliş Şekli: Satın
alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo,
D.III, Raf 2, 3. Sıra

Kiremit rengi kil hamurundan yapılmıştır. Saçlar yüzü iki yandan çevrelemekte, alnın ortasından iki yana ayrılmış salar başın üst tarafından bir bantla tutturulmuş ve ensede topuz yapılmıştır. Gözler aşağı çekik, burun iri, ağız ve çene küçük, dudaklar ise etlidir. Sade bir işçilik göstermektedir. Saç stili olarak Silifke Müzesi'nde bulunan 779 envanter numaralı Aphrodite Başı ile benzerlik göstermektedir. Silifkede bulunan Aphrodite başının da geniş ve düz bir alnı, dolgun göz kapakları ve etli dudakları vardır. Alnın ortasından ayrılmış olan saçlar arkada topuz yapılmıştır. Benzer özelliklerden dolayı bizim kadın başımızın da Aphrodite'ye ait olabileceği düşünülebilir³⁸⁵.

³⁸⁵Tepebaş ve Durugönül, 2013, a.g.k., 43.

Katalog No: 79

Envanter No: 1309

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Uzunluk 6 cm, boy 3.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.02.1984

Müzeeye Geliş Şekli: Hibe

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D III, Raf 5

Figür sağ omuzdan itibaren boynun sol kısmına doğru kırılmıştır. Başın iç kısmı boştur. Bir kadın başıdır. Yüz oldukça küçük ve incedir. Etli büyük bir burun ve belli belirsiz dudaklara sahiptir. Hafif silik kaşlara ve delik şeklindeki iri gözbebeklerine sahiptir. Saçlar stilize bukleler şeklinde belirtilmiş ve arkada geniş, iri bir topuz halini almıştır. Yüz oldukça siliktir.

Katalog No: 80

Envanter No: 3035

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kadın Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Malkara

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 5.3 cm, genişlik 3.1 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.08.2007

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: K.D, D VII, 3.R, 1. Sıra

Açık kiremit renk hamurdan yapılmış kadın figürin başıdır. Saç stilize hatlar halinde iki yana taranmıştır, saçın üst tarafında bir başlık vardır. Baş, hafif sağa eğilmiştir. Zarif bir yüzdür. Yüz hatları tahrip olmuştur. Ense tarafında kopuk bir kısım mevcuttur.

Katalog No: 81

Envanter No: 3036

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kadın Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Malkara

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 4.7 cm, genişlik 4.1 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.08.2007

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D VII, 3. Raf, 1.

Sıra

Kadın figürin başıdır, bej rengi hamurludur. Saç stilize hatlar halinde ortadan iki yana ayrılarak yana ve geriye taranmış, arkada topuz yapılmıştır. Ayrıca saç üzerinde bir bant mevcuttur. Saçlar kulakları örtmüş durumdadır ve yalnız kulak memeleri görünmektedir. Göz ve dudaklar sağlamdır ancak ve burun kısımları tahrip olmuştur. Baş hafif sola eğiktir.

Katalog No: 82

Envanter No: 3037

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kadın Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: Malkara

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 3.4 cm, genişlik 3.1 cm

Müzeeye geldiği gün: 21.08.2007

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D VII, 3. Raf, 1. Sıra

Açık kiremit renkli hamurdan yapılmış kadın figürün başıdır. Zarif yüzlüdür ve baş hafif sağ tarafa eğilmiştir. Saç yanlara doğru ve arkaya doğru taranmış ve arkada topuz olarak birleştirilmiştir. Burun kaba yapılmıştır ve diğer yüz hatları fazla belirgin değildir.

Katalog No: 83

Envanter No: 3183

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mask, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: 6.7 x 5 x 0.1 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Malkara Eğitim
ve Kültür Vakfı Müzesi'nden

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D VII,
4. Raf

Plaka şeklinde yapılmış bronz kadın başıdır. Eser üzerinde dört adet çivi deliği mevcuttur. Eser üzerinde çatlaklar, yüz kısmında erimeler meydana gelmiştir. Sola doğru, profilden betimlenmiş kadın başının saçları kavun dilimi şeklinde örgülü ve arkada topuz yapılmıştır. Yüz hatları aşınmadan dolayı belirgin değildir.

Katalog No: 84

Envanter No: 4331

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk 5.9 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Devetüyü renkli ince kil hamurdan yapılmış, kalıpta şekillendirilmiş kadın başı figürinidir. Küçük, uzun dar bir yüze sahiptir. İnce kaşlıdır ve iri, şiş bir buruna sahiptir. Çizgi şiş dudakları ve yuvarlak bir çenesi vardır. Uzun ve dar bir alın ve alının hemen üzerinde ortadan iki yana ayrılmış dalgalı saçlar bulunmaktadır. Başın tepesinde muhtemel saç bandı ya da şapka (?) yer almaktadır. Uzun bir boyun ve boyunda boncuk kolye bulunmaktadır. Baş kısmının 4/3'ü mevcut değildir.

Katalog No: 85

Envanter No: 4322

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Figürin Başı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk 4.9 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Devetüyü kahverengi ince kil ve silis katkılı hamurdan kalıpla şekillendirilmiş kadın figürin başıdır. Şişman yuvarlak bir yüze, çizgi kalın kaşlara, derin patlak gözlere ve burun delikleri belirtilmiş iri şiş bir buruna sahiptir. Kısa, dar bir alın üzerinden ortadan ikiye ayrılan dalgalı kabarık saçları vardır. Yüzün her iki yanından saçlar inmiştir. Başın sol tarafında bir parça eksiktir, boyundan aşağısı yoktur. Başın iki tarafında çiçeklerden bir çelenk alın üzerinden başın iki yanına doğru sıralanmıştır. Saçlarının gerisinde taşkın bir oluşum vardır. Başın sol yanında düzgün delinmiş delik diğer yandan daha küçük bir delikle birleşmiştir. Çocuk başı gibidir.

Katalog No: 86

Envanter No: 2976

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Masa Ayağı,
mermer

Bulunduğu yer: Selçuk Köyü

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 60.5 cm, genişlik
32 cm, kalınlık 11 cm

Müzeeye geldiği gün: 08.07.2006

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Taş Eserler

Figürün saçları ortadan iki yana ayrılmıştır ve arkasında topuz yapılarak omuzlara örgü biçiminde dökülmüştür. Başın üstünde saçlar fiyonk şeklindedir. Yüz belirgin ve hafif tebessüm eder durumdadır. Gözler iridir ve göz kapakları belirgindir. Dudaklar hafif etlidir, burun hafif zedelenmiştir ve göğüsler çıplaktır. Mitolojik bir figürdür. Kanatlar arkaya doğru kalkık ve uçları enseye doğru kıvrıktır. Figürün gövdesi kuş biçimlidir. Dört parmaklı ve tırnakları belirtilmiş kuş pençesi biçimli ayakları vardır. Kaidede sağ arka, üst kısımda baş kısmı ve kanat ucunun yer aldığı köşedeki silmede kırık ve noksandır.

Katalog No: 87

Envanter No: 311

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Plaster Başlık, mermer

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 41 cm, genişlik 62 cm, kalınlık 23 cm

Müzeeye geldiği gün: 10.12.1971

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

(Marmaraereğlisi)

Müzedeki Yeri: Arka Bahçe, III. Duvar

Korint tarzında yapılmış, dikdörtgen formda bir başlık olup üzerinde üç sıra üst üste, birbirleri arasına yerleştirilmiş akantus yaprağı dizisi yer almaktadır. Sol tarafında başlığın kalınlığı aşan, dışa taşkın bir Medusa (?) başı bulunmaktadır. Baş cepheden, yüz oval, saç yüzü bir çerçeve şeklinde sarmakta ve geriye taranmıştır. Yüz hatları basit bir şekilde işlenmiştir. Portrenin sağ alt kısmında spiral şeklinde stilize bir dal motifi, üzerinde başlığın üst sınırını belirleyen silmeler yer almaktadır. Başlık kısmında yer yer aşınma ve kırılmalar mevcuttur.

2.8. Aksesuarlar ve Diğer Buluntular

Katalog No: 88

Envanter No: 413

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Mühür yüzük, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 2.7 cm, genişlik 2.2 cm,
derinlik 1.3 cm

Müzeeye geldiği gün: 24.02.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

(Kermeyan Köyü)

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.II, Raf 5,
Zarf 9

Motif ve şekil bakımından normal yüzüklerden farklıdır. Yüzüğün oldukça üzerinde yer alan bezemeli parça yüzüğün sol yan tarafına uzanmaktadır. Kazıma sureti ile yapılmış bezeme ise normal yüzüklerin aksine ön yüzde bulunmaktadır. Ayrıca yüzüğün ön ve üst yüzü de kazıma suretiyle birbirine paralel hatlarla bezenmiştir. Yüzük halkasının bir parçası kırık ve eksiktir. Müze envanter defterinde eserin “mühür yüzük” olduğu düşünülmüşse de muhtemelen bu bir anahtar yüzüktür³⁸⁶.

³⁸⁶Anahtar yüzük için bkz. T. D. Pace (2014). *A typology of Roman locks and keys*, Yayınlanmamış Tez, USA: Southwestern Baptist Theological Seminary.

Katalog No: 89

Envanter No: 829

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Halka yüzük, pirinç

Bulunduğu yer: Kumbağ

Çağı: -

Ölçüsü: Çapı 2.8 cm, genişlik 7 mm

Müzeeye geldiği gün: 18.10.1979

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.II, Raf 5, 26. Zarf

Halka şeklinde pirinç yüzüktür. İç kenarları dairesel bir hat oluşturmaktadır. İyi durumdadır.

Katalog No: 90

Envanter No: 2587

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Yüzük, altın

Bulunduğu yer: Karamurat Köyü, Malkara

Çağı: -

Ölçüsü: Çapı 12 mm

Müzeeye geldiği gün: 24.12.2001

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhirde, üst salon, Takılar Bölümü

Yüzük halkası, yuvarlak, üst kısma doğru genişlemekte, üzerinde bir adet dal motifi yer almaktadır. İyi durumdadır.

Katalog No: 91

Envanter No: 752

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Yüzük, altın

Bulunduğu yer: Perinthos

Çağı: Roma

Ölçüsü: Halka çapı en 25 mm, boy 23 mm

Müzeeye geldiği gün: 10.08.1979

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhir, Üst Salon, 6 No'lu

Duvar Vitrini

Dövme suretiyle yapılmış mavi taşlı yüzüktür. Yüzük taşını tutturmak için üst kısmında bir taş yuvası mevcuttur. Yüzük halkası üstten itibaren, her iki yana doğru gittikçe genişlemekte, orta kesimden itibaren de simetrik bir şekilde aşağıya doğru tekrar daralmaktadır. İyi bir işçilik göstermektedir. Taş yuvasının kenarından bir parça kırık ve eksiktir.

Katalog No: 92

Envanter No: 1967

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Yüzük Taşı, akik

Bulunduğu yer: Karaevlialtı

Çağı: -

Ölçüsü: Uzunluk 1 cm, genişlik 0.8 cm, kalınlık
0.3 cm

Müzeye geldiği gün: 16.09.1991

Müzeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhirde, II. Salon, 2'nolu dikey

vitrin

Oval formulu, ön yüzünde koşan bir geyik figürü bulunan ve kazıma olarak yapılmış yüzük taşıdır. İyi durumdadır.

Katalog No: 93

Envanter No: 3366

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Küpe, altın

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: -

Müzeeye geldiğı gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Malkara Eğitim ve
Kültür Vakfı Müzesi'nden

Müzedeki Yeri: Teşhir, Orta Vitrin,
Figürinler

Birbirinin benzeri olan çift altın küpedir. Damla şeklindeki küpeleri halka, yuvarlak formlu kancalar tamamlamaktadır. Eser sağlam durumdadır.

Katalog No: 94

Envanter No: 3367

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Küpe, altın

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: -

Müzeye geldiği gün: -

Müze Geliş Şekli: Malkara Eğitim ve Kültür Vakfı
Müzesi'nden

Müzedeki Yeri: -

Burkulmuş telden yapılan halka şeklindeki küpenin ucunda spiral bir topuz mevcuttur. Tel şeklinde kancası vardır.

Katalog No: 95

Envanter No: 2658

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kolye, altın

Bulunduğu yer: Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü tarafından Kırklareli’de yakalanmıştır.

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 3.6 m, En 2.6 cm

Müzeye geldiği gün: 08.10.2002

Müzeeye Geliş Şekli: Kırklareli, Ağır Ceza Mahkemesi’nin Esas: 2002/1 Karar: 2002 / 136 sayılı kararı

Müzedeki Yeri: Teşhirde, üst salon, Takılar Bölümü

Damla şeklinde olup muhtemelen bir objenin parçasıdır, geniş kulp kısmı ve damlanın uç kısmında burgulu küçük bir eklentisi mevcuttur. Gövdenin ortasında mavi taşlı damla şeklinde bezeme mevcuttur. Gövdede noktalı kabartma mevcuttur. İyi durumdadır.

Katalog No: 96

Envanter No: 2659

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Kolye, altın

Bulunduğu yer: Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü tarafından Kırklareli’de yakalanmıştır.

Çağı: Roma

Ölçüsü: Çapı 2.2 cm

Müzeeye geldiği gün: 08.10.2002

Müzeeye Geliş Şekli: Kırklareli, Ağır Ceza Mahkemesi’nin Esas: 2002/1 Karar: 2002 / 136 sayılı kararı

Müzedeki Yeri: Teşhirde, üst salon, Takılar Bölümü

Ortada muhtemelen bakır sikke yer almaktadır. Sikkenin etrafı altınla çevrilmiştir ve üstte geniş bir halka mevcuttur. Büyük bir olasılıkla sonradan sikke, kolye haline getirilmiştir. Sikke çok bozuk olup bir yüzünde ayakta bir figür silik olarak izlenebilmektedir. Arka yüzünde sola dönük bir baş çok silik olarak seçilebilmektedir.

Katalog No: 97

Envanter No: 154

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Bilezik, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Kalınlık 0.4 cm, iç çapı 4.9 cm, dış çapı 5.7 cm

Müzeeye geldiği gün: 12.07.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Hediye

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.II, Raf 5, 2. Zarf

Bileziğin uç kısımları açık, dövülme suretiyle stilize yılan başları şekline dönüştürülmüştür. Esas bileziğin üzeri metalimsi, ince parlak bir tabaka ile örtülmüştür. Bilezik tam dairesel formdadır.

Katalog No: 98

Envanter No: 355

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Eros Kabartmalı Ayna,
gümüş ve nikel karşımı

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Çapı 14.2 cm

Müzeeye geldiği gün: 08.06.1973

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma (Karaevli)

Müzedeki Yeri: Teşhir, Üst Salon, 3 No'lu Dikey

Vitrin

Baskı-dövme tekniğinde yapılmıştır. Yuvarlak bir plaket içinde sol tarafta yayını germiş, uzun saçlı Eros karşısındaki keleşi vurmak üzeredir. Daha önce vurulmuş bir keleş de yerde yatmaktadır. Eros tombul, sevimli bir çocuk şeklinde tasvir edilmiştir. İyi işçilik göstermektedir. Ayrıca plaketin üzerinde ince bir çerçeve yer almaktadır. Çerçeve kırık ve plaketten ayrılmıştır. Eros'un sağ ayağının altı ve yaralı keleşin arka kenarı kopuktur.

Katalog No: 99

Envanter No: 4326

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Ayna, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: Grek-Roma

Ölçüsü: Çap +- 7.5 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Bronzdan yapılmadır ve kenarları işlenmiştir. Aynanın kenarları dantelize bir biçimde delinmek suretiyle belirginleştirilmiştir. Aynanın kenarında bulunan kopuntu dışında tümüdür. Korozyon mevcuttur.

Katalog No: 100

Envanter No: 4391

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Cımbız, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Uzunluk +- 5.7 cm

Müzeeye geldiği gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Bronzdan şekillendirilmiş ve bezenmiş, iki sivri kolu bulunan cımbızın tutamağında hafif yanlara genişleyen ve aşağıya doğru uzanmış kollar, uç kısma doğru sivrilmiştir. Kolların gövdesinde, kuşaklar arasında sarmal daireler vardır. Tutamak altında yer alan gövde birbirine birleştirilmiştir. Tümüdür.

Katalog No: 101

Envanter No: 435

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Fibula, bronz

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Çapı 4.4 cm, yükseklik 2 cm

Müzeeye geldiği gün: 25.02.1976

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

(Kermeyan Köyü)

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.II,

Raf 5, 10.Zarf

Üst kısmı, iç içe dairesel silmelerden oluşmuş, yüksek kare şeklindedir. En dış silme bir takım kabartma motiflerle çevrili fakat üzerindeki kesif patin tabakasından dolayı anlaşılamamaktadır. Etrafı ince bir şerit ile çevrili olup yan yüzünde çıkıntılar yer almaktadır. *Fibulanın* alt yüzünde iğnenin takılma ve sabitleştirme yuvaları mevcuttur. Bir kenarı yarısına kadar kırık ve eksiktir.

Katalog No: 102

Envanter No: 1533

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Fibula, bronz

Bulunduğu yer: Çorlu

Çağı: Geç Antik Çağ / Erken Bizans

Ölçüsü: Uzunluk 8.5 cm, genişlik
5.5 cm

Müzeeye geldiği gün: 31.07.1985

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Teşhirde, II. Salon,
2'nolu dikey vitrin

Muhtemelen geç antik dönem eseri olup, biraz okside olmuş *fibulanın* alt tutamağı kırılmıştır. Dip kısmı yarım çember şeklinde, uç iğne deliği düz ve uzundur. Dipte dikine ve yatay topuzlu kollar vardır. İğne geçirilecek bölümün üzerinde stilize kıvrık dallar ve ortada da siyah boyama yuvarlak bezemeler vardır.

Katalog No: 103

Envanter No: 37

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Koku kabı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 15 cm, ağız çapı 34 cm, karın çapı 7.1 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.I, Raf 6

Deve tüyü renginde kil hamurdan yapılmış, halka ağızlı, uzun boyunlu, geniş karınlı ve düz dipli koku şişesidir. Omuz hizası ile karın üzerinde çok hafif ince yatay çizgi bezeme mevcuttur. Kabın dip kısmı perdahlıdır. Kabın gövde kısmı kırılmış olup sonradan tamamlanmış olsa da dip kısmında eksik bir parça mevcuttur.

Katalog No: 104

Envanter No: 40

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Koku kabı, pişmiş toprak

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: Yükseklik 11.1 cm, ağız çapı 3 cm, karın çapı 3.7 cm

Müzeeye geldiği gün: 29.05.1967

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D.I, Raf 6

Açık kiremit rengi kil hamurlu, halka ağızlı, kalın-uzun boyunlu, dar karınlı, düz diplidir. Muntazam bir kap formu göstermektedir. Ağızın bir kenarı kırıktır.

Katalog No: 105

Envanter No: 3129

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Gözyaşı Şişesi, cam

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma

Ölçüsü: Yükseklik 8.7 cm, ağız çapı 1.5 cm

Müzeeye geldiğı gün: 16.12.2008

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo, D VI, 3. Raf, 1. Sıra

Açık yeşil renk camdan üfleme tekniğinde yapılmıştır. Dışa dönük ağız kenarlı, ince uzun silindirik boyunlu, yuvarlak dipli yapılmak istenmiş ancak yapım hatası görülmektedir. Tüm ve sağlamdır, üzerinde oksitlenme mevcuttur.

Katalog No: 106

Envanter No: 3963

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi: Bulla, kurşun

Bulunduğu yer: -

Çağı: Roma-Bizans

Ölçüsü: -

Müzeeye geldiğı gün: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

Katalog No: 107

Envanter No: 3633

Kazı No: -

Eserin Adı ve Cinsi:

Tezgah ağırlığı, kurşun

Bulunduğu yer: -

Çağı: -

Ölçüsü: -

Müzeye geldiği gün: 05.11.2010

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alınma

Müzedeki Yeri: Küçük Depo

SONUÇ

Bu araştırma ile filolojik ve arkeolojik eserler ışığında Roma İmparatorluk Dönemi'nde Tekirdağ ve çevresindeki giyim-kuşam kültürü incelenmeye çalışılmıştır. Müze malzememizdeki kıyafetleri tespit etmek ve daha iyi yorumlamak adına çalışmamızın ilk bölümünde filolojik eserler ve çağdaş araştırmalarda bahsedilen Roma giysi türleri; içe giyim, ara giyim ve dış giyim olmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Roma egemenliğinden önce bölgede yaşayan Trakların geçmiş giyim gelenekleri de filolojik ve arkeolojik eserler yardımıyla belirlenmiştir. Traklar tarihin çeşitli dönemlerinde Grek, İskit, Pers, Makedon ve Kelt akınlarıyla uğraşmak zorunda kalmışlardır. İ.S. 46 yılından itibaren Trakya bir Roma eyaleti haline getirilmiştir. Tarih boyunca Trak kültür ve tarihine dair cevaplanması gereken birçok soru olmuştur. Çalışmamız açısından bakıldığında Traklara dair bizim için en önemli soru “onların nasıl giyindiği ve Roma hakimiyeti altında kültürlerini devam ettirip ettirmedikleri” olmuştur.

Belki de geçmiş toplumları incelemedeki en iyi yol aslında günümüzdeki alışkanlıklara bakmaktan geçmektedir. Roma ile günümüzdeki giyim kuşam anlayışı aynı olmasa da benzer özellikler saptanmıştır. Günümüzde de kıyafetler çok şey anlatmaktadır. Bir kişinin kıyafetine bakarak onun toplumsal sınıflar arasındaki rolü ve mesleği kıyafetler aracılığıyla tahmin edilebilmektedir. Günümüze ait olduğunu düşündüğümüz kıyafetlerin ve süslenme biçimlerinin çok daha eskiye ait olduğu ve günümüzdeki kıyafetlerin birçoğunun şekil değiştirerek hala giyilmeye devam ettiği görülmüştür.

Romalılar giyim-kuşam konusunda kurallara oldukça önem vermişlerdir. Sadece Romalıların ve soyluların giyebileceği kıyafetler, kullanılacak renkler ve dışarı çıkılınca uyulması gereken görgü kuralları sözlü ya da yazılı yasalarla belirlenmiştir. Bir kişinin kıyafetinde kullandığı şeritlerden ve renklerden, kişilerin sosyal statüsü ve hangi ırka mensup olduğu kolayca anlaşılmıştır. Kişiler, kıyafetleri aracılığıyla çevresindeki insanlara mesaj vermişlerdir. Bu anlamda Romalılar için kıyafet Latince dışında adeta ikinci bir dil olmuştur.

Romalıların, giyim-kuşam anlamında ilk kıyafet örneklerini diğer uluslardan aldıkları ve hatta barbar olarak adlandırdıkları toplulukların çeşitli kıyafetlerini

benimsedikleri görülmüştür. Diğer taraftan Roma diğer bütün bu kültürlerden aldığı giyim kuşam anlayışını ileri bir seviyeye taşımıştır. Kıyafetler daha süslü ve daha gösterişli hale gelmiştir. Belki de İtalya'nın günümüzde hala "modanın merkezi" olarak anılması bundan dolayıdır.

Kişisel dokuma tezgâhları dışında ilerleyen yıllarda atölyelerin kurulması, işlemlerdeki çeşitlilik ve filolojik yazarların aktardıkları renk çeşitliliği Romalıların giyimlerine ne kadar önem verdiklerini göstermiştir. Romalıların giyim anlamında ilham kaynakları yapılan savaşlar sonucu tanıştıkları topluluklar, devlet memurları ve en önemlisi de imparator ve ailesi olmuştur. Ülkenin dört bir yanındaki imparator ve imparatoriçe büstleri ve heykelleri, aynı şekilde devlet memurlarının büstleri ve heykelleri vatandaşların (belki tam olarak bugünkü anlamıyla olmasa da) modayı takip etmelerini sağlamıştır. Bu anlamıyla heykeller her ne kadar gücün ve iktidarın simgesi olmuşsa da diğer taraftan adeta günümüzün moda dergilerinde yer alan mankenlerle aynı işlevi görmüşlerdir. Öte yandan çok az filolojik kaynak ve arkeolojik buluntular aracılığıyla incelediğimiz Trak kıyafetleri bize Grek ve Roma etkisi öncesindeki Trakların kendilerine özgü bir anlayışa sahip olduklarını göstermiştir. Bulgaristan'da yer alan Trak mezar odalarındaki betimlemeler ve Trakların kullandıkları renkler onların nasıl göründüklerine dair ipuçları vermiştir.

Müze malzemesinin kimi zaman küçük boyutlarda olması ve yüzyılların getirdiği aşınma Tekirdağ'da kullanılan çeşitli giysi ve ayakkabı türlerini tespit etmeyi zorlaştırmıştır. Yaptığımız incelemeler sonucunda filolojik kaynaklarda anlatılan Traklara özgü olan tilki derisinden yapılmış başlığa ve *zeira* denilen pelerine müze malzemesi arasında rastlanılamamıştır. Roma hakimiyeti altında Tekirdağ ve çevresinde yaşayan Trakların giyim kuşam anlamında Grek etkisi altında oldukları ve kendilerine özgü olan kıyafetleri giymeyi bıraktıkları görülmüştür. En azından bulunan eserlerdeki kıyafetler bunun böyle olduğunu göstermiştir. Bunun dışında az olmakla birlikte çeşitli stellerdeki betimlemelerde Roma geleneksel kıyafetleri tespit edilmiştir. İncelediğimiz eserlerin büyük bir kısmı varlıklı vatandaşlara ait olan mezar stelleridir ve bu stellerde yer alan sahnelerin büyük bir kısmı birbirine benzemektedir. Bu stellerde benzer tasvirler kullanılmıştır. Stellerde hizmetçi figürlerinin küçük olarak betimlenmesi, ölü ziyafetlerinde gösterişli ve üzeri yiyecek dolu masaların sergilenmesi ve kıyafetlerin gösterişli hali toplumdaki statü farkını ortaya koymuştur. Hizmetçi

figürlerinden yola çıkarak muhtemelen daha yoksul olan kişilerin de benzer fakat daha sade ve ucuz kıyafetler giydikleri düşünülmüştür. Yapılan tüm müze buluntuları incelemelerinde kıyafetlerin kesimlerinin basit ve pratik olduğu, birkaç yüzyıl aynı kıyafet modasının devam ettiği fakat bağlanmış, sarımlı biçimlerinin ya da kıvrımların zamanla değiştiği görülmüştür. *Himation*, *khiton*, *khlamys* ve *fibulanın* müze malzememizdeki betimlemelerde en sık görülen kıyafetler ve aksesuarlar olmuştur. Diğer önemli bir nokta ise iklimi bu kadar soğuk olan Tekirdağ ve çevresinde hiç kışlık kıyafet betimlemesinin bulunamamış olmasıdır.

Mezar stellerinde ağırlıklı olarak rastladığımız Grek adları dışında Grekçeye benzeyen fakat Trak kökenli olduğunu düşündüğümüz İ.Ö. I. Yüzyıl'a tarihlenen bir isme rastlamamız bölgede Trak kimliğinin az da olsa devam ettiğini göstermiştir. Roma dönemine gelindiğinde Trak isimlerinin bırakıldığı Grek ya da Roma adlarının kullanıldığı incelenen stellerde görülmüştür. Tüm bunların dışında incelediğimiz stellerde yer alan yazıtların Grekçe ağırlıklı olduğu ve yalnızca bir stelde Latince yazıta rastladığımız da görülmüştür. Bunun sebebi bölgede Roma gücünün hakim olmasına rağmen Grek kültürünün etkisinin daha ağır bastığı ve Grek dilinin Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi burada da konuşulmaya devam etmesidir. Diğer yandan henüz bulunmamış olan materyaller de göz ardı edilmemelidir. Tek bir yeni buluntu bile doğru bildiğimiz şeyleri değiştirebilmektedir. Genel olarak tüm müze malzemesi incelendiğinde belli başlı kaideler dışında Trak, Grek ve Roma kıyafetlerinin benzer olduğu görülmüştür. Bu kıyafetler arasındaki farkı, giyiniliş biçimleri ve kıvrımlar oluşturmuştur.

Tekirdağ'daki Trak kültürüne dair en önemli bulgular arasında sayabileceğimiz unsurlardan biri Trak atlı kültürünün Roma döneminde dahi çeşitli mezar stellerinde devam ettirilmiş olmasıdır. Burada her ne kadar Traklar, genel olarak Grek kıyafetleriyle görünmüşse de bu tip atlı betimlemeler ve Traklara özgü semboller onların köklerine işaret etmektedir. Trak atlı mezar stellerinden günümüze kadar gelmeyi başaran ve pantolon giyen Trak betimlemesi belki de Alexandrovo Mezar Odası'nda yer alan süslemedeki pantolonun bir benzeridir.

Sonuç olarak filolojik kaynaklarda özellikle de Traklara ait olan kıyafetlerin büyük bir kısmına müze malzememizde rastlanılmamıştır. Aynı şekilde imparatorluğun başkenti Roma'da giyilen kıyafetlerin büyük bir bölümü de eserlerimiz arasında

görülmemiştir. Bunun en temel sebeplerinden biri bölgede hakim olan Grek kültürüdür. Diğer taraftan kıyafete dair incelediğimiz eserler arasında renk referansı sağlayacak örnekler bulunamamıştır. Konumu itibariyle geçiş bölgesinde yer almasına rağmen Tekirdağ'da az ve birbirine benzer eserlerin bulunması dikkat çekmiştir. Tüm bunların dışında yapıldığı malzemeden dolayı doğada çabuk kaybolan ve günümüze kadar ulaşmayı başaramamış ve yapılacak yeni kazılarla ortaya çıkabilecek kıyafet türlerinin olabileceği de unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Aelius Spartianus, *De vita Hadriani*

(2011). *Historia Augusta Hadrianus De Vita Hadriani*. (Çev: R. Tekoğlu). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Catullus, *Catulli Veronensis Liber*

(2011). *Bütün Şiirleri Veronalı Catullus'un Kitabı*. (Çev: Ç. Dürüşken ve E. Alova). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Cornelius Nepos, *De Viris Illustribus: Alcibiades*

<http://www.tertullian.org/fathers/nepos.htm#Alcibiades>

(Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Dio Chrysostom, *Orationes*

http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Dio_Chrysostom/Discourses/14*.html (Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Dionysios Halicarnasseus, *Antiquitates Romanae*

http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Dionysius_of_Halicarnassus/8B*.html (Çevrimiçi 12.04.2019)

Eutropius, *Breviarium Historiae Romanae*

(2016). *Kısa Roma tarihi*. (Çev: Ç. Menzilioğlu). İstanbul: Alfa Yayınevi.

Epiktetos, *Diatribai*

(1989). *Düşünceler ve sohbetler*. (Çev: B. Toprak). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Herodotos, *Histories*

(2012). *Tarih*. (Çev: M. Ökmen). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Homeros, *İliad*

(1999). *İlyada*. (Çev: A. Erhat ve A. Kadir). İstanbul: Can Yayınları.

Homeros, *Odyseia*

(1998). *Odyseia*. (Çev: A. Erhat ve A. Kadir). İstanbul: Can Yayınları.

Ksenophon, *Anabasis*

(2011). *Anabasis onbinlerin dönüşü*. (Çev: O. Yarlığaş). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Ksenophon, *Hellenika*

(1999). *Yunan tarihi*. (Çev: S. Sinanoğlu). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ksenophanes, *Fragments*

(2001). *Xenophanes of Colophon: Fragments*. (Trans: J.H. Lesher). Canada: University of Toronto Press.

Martialis, *Epigrammata*

(2005). *Epigramlar* (Çev: G. Varınlıoğlu). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ovidius, *Ars Amatoria*

(2018). *Aşk sanatı*. (Çev: Ç. Dürüşken). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ovidius, *Fasti*

(2016). *Fasti (I-VI) Roma takvimi ve festivaller*. (Çev: A. C. Abuagla). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Plinius, *Naturalis Historia*

[http://perseus.uchicago.edu/perseus-
cgi/citequery3.pl?dbname=PerseusLatinTexts&getid=1&query=Plin.%20Nat.%
204](http://perseus.uchicago.edu/perseus/cgi/citequery3.pl?dbname=PerseusLatinTexts&getid=1&query=Plin.%20Nat.%204) (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

Plutarkhos, *Aemilius Paullus*

[http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Lives/Aemilius*.
html](http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Lives/Aemilius*.html) (Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Plutarkhos, *Alcibiades*

(2015). *Yaşamlar II*. (Çev: M. Mete). İstanbul: İdea Yayınevi.

Plutarkhos, *Aleksandros - Kaisar Bioi Paralleloi*

(2018). *İskender-Sezar paralel hayatlar*. (Çev: İ. Çokona). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Strabon, *Geographika*

(2012). *Antik Anadolu coğrafyası (Geographika: Kitap XII-XIII-XIV)*. (Çev: A. Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Strabo, *The Geography*

http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Strabo/7G*.html
(Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Suetonius, *De Vita Duodecim Caesarum*

(2008). *On iki Caesar'ın yaşamı*. (Çev: F. Telatar ve G. Özaktürk). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Titus Livius, *Ab Urbe Condita*

(1992). *Roma tarihi şehrin kuruluşundan itibaren (Ab Urbe Condita) Kitap: I*. (Çev: S. Şenbark). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Titus Livius (Livy), *The History of Rome, Book 44*

[http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.014
9%3Abook%3D44%3Achapter%3D40](http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0149%3Abook%3D44%3Achapter%3D40) (Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Vergil, Aenid

(2015). *Aeneas*. (Çev: İ.Z. Eyüboğlu). İstanbul: Payel Yayınevi.

Vitruvius, *De Architectura*

(2018). *Mimarlık üzerine*. (Çev: Ç. Dürüşken). İstanbul: Alfa Yayınları.

Modern Araştırmalar / Kitaplar

Aybek S., Tuna M. ve Atıcı M. (2009). *İzmir Tarih ve Sanat Müzesi heykel kataloğu*. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.

Blanck, H. (1999). *Eski Yunan ve Roma'da yaşam*. (Çev: İ. Tanrikut). İstanbul: Arion Yayınevi.

Cleland L., Davies G. ve Jones L. L. (2007). *Greek and Roman dress from a to z*. Canada: Routledge.

Deighton, H.J. (2012). *Eski Roma yaşantısında bir gün*. (Çev: Hande Kökten Ersoy). İstanbul: Homer Kitabevi.

Delemen, İ. (2004). *Tekirdağ Naip Tümölüsü*. İstanbul: Ege Yayınları.

Erzen, A. (1994). *İlkçağ tarihinde Trakya başlangıçtan Roma Çağı'na kadar*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Erhat, A. (2012). *Mitoloji sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Fraser F. M. ve Matthes E. (2008). *A lexicon of Greek personal names Volume IV: Macedonia, Thrace, Northern Regions of the Black Sea*. (Ed. P.M. Fraser ve E. Matthews), New York: Clarendon Press Oxford.

Fazlıoğlu, İ. (2001). *Eskiçağda dokuma*. İstanbul: Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

Gürsoy, A.T. (2015). *Giyim kültürü ve moda 3. Cilt: Erkek modası*. İstanbul: Seçil Ofset.

Howatson, M.C. (2013). *Oxford Antik Çağ sözlüğü*. (Çev: F. Ersöz). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Karatağ, M. (2013). *Klasik arkeoloji sözlüğü Yunan- Roma*. Ankara: Midas Kitap.

Mansel, A.M. (1938). *Trakya'nın kültür ve tarihi*. İstanbul: Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları.

Pendergast S. ve T. (2004). *Fashion, costume, and culture: clothing, headwear, body decorations, and footwear through the ages, Vol I: The Ancient World*. USA: UXL Gale.

- Sekunda, N. (2011). *Antik Yunan savaşçuları*. (Çev: M. Aksan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Smith, J.M. (2013). *Antik Yunan kadın kıyafetleri*. (Çev. İ. Dağlı). Ankara: Midas Kitap.
- Sevin, V. (2016). *Anadolu'nun tarihi coğrafyası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Şahin, M. (2000). *Miletopolis kökenli figürlü mezar stelleri ve adak levhaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Smith, W. (1870). *Dictionary of Greek and Roman geography vol I*. Boston: Little, Brown, And Company.
- Symons, D. J. (1987). *Costume of Ancient Rome*. USA: Chelsea House Publishers.
- Taşlıklioğlu, Z. (1961). *Trakya'da epigrafya araştırmaları I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Taşlıklioğlu, Z. (1971). *Trakya'da epigrafya araştırmaları (Biga yarımadasında bulunan kitabelerle birlikte) II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- T.C. Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı.
- Tekçam, T. (2007). *Arkeoloji sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Türkoğlu, S., (2002). *Tarih boyunca Anadolu'da giyim-kuşam*. İstanbul: Atılım Kağıt Ürünleri ve Basım San. A.Ş.
- Webber, C. (2001). *The Thracians 700 BC – AD 46*. United Kingdom: Osprey Publishing.

Modern Araştırmalar / Makaleler

- Adıgüzel, G. ve Kolancı, B.Y. (2017). Antikçağda Statünün Rengi: Mor. *Cedrus The Journal of MCRI*, 261-285.
- Asgari, N. (1981). Marmara Ereğlisi (Tekirdağ) 1980 çalışmaları. 3. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü Matbaası, 115-116.
- Asgari, N. (1983). *Perinthos (Marmara Ereğlisi) çalışması 1981*. 4. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara: Hacettepe Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi Tesisleri, 337-344.
- Atik, N. ve Işın, M.A. (2006). *Tekirdağ/Karaevlialtı 2000, 2002 ve 2004 yılları kazı çalışmaları*. 27. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Dösim Basımevi, 47-50.
- Atik, N. (2010). *Heraion Teikhos antik kenti 2000-2010 yılı kazı çalışmaları*. Tekirdağ Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul: Ege Basım, 1-7.

- Atik, N. (2016). *Tekirdağ'da Traklar ve antik Heraion Teikhos kenti*. Arkeoloji ve Sanat Doğu Trakya Kazıları Özel Sayısı, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 75-86.
- Beksaç, E. (2007). Doğu Trakya'da Traklar. *Aktüel Arkeoloji*, S.3, ss. 25-41.
- Casson L. (1977). *The Thracians*. The Metropolitan Museum of Art Bulletin, v. 35, no. 1, 3-6.
- Dinç M. (2015). *Manisa Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma dönemi heykelleri*. Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, 27-98.
- Durugönül S. (2015). *Manisa Müzesi'ndeki Arkaik-Roma dönemi kabartmaları*. Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, 115-156.
- Durugönül S. ve Canlı H. (2016). *Tarsus Müzesi'ndeki Hellenistik-Bizans dönemi kabartmaları ve hayvanlar*. Tarsus Müzesi Taş Eserleri, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, 107-140.
- Evecen, A. ve Ölmez, F.N. (2014). Antik Çağ giysi ve donatılarında ekinsel göndermeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, ART-E Kasım-Aralık S.14, 366-388.
- Işın, M.A. ve Özdoğan, A. (2000). *Harekâttepe Tümülüsü*. 21. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 335-348.
- Işın, M. A. (2010). *Tekirdağ'da tarih öncesi yerleşmelerden Menekşe Çatağı ve Trak Tümülüsleri*, Tekirdağ Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul: Ege Basım, 109-113.
- İznic, E. (2011). İmparator Diocletianus'un Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı" "Edictum de pretiis Rerum Venalium". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.30, S.49, 97-130.
- Laflı, E. ve Kan-Şahin, G. (2016). *Herakleia Perinthos'tan üçlü Nymph kabartması*. Arkeoloji ve Sanat Doğu Trakya Kazıları Özel Sayısı, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 241-244.
- Mansel M.A. (Temmuz 1957). İstanbul tersanesinde bulunan bir lahit ve bir İstanbul lahitler grubu hakkında araştırmalar. *Bellekten*, Cilt XXI, S. 83, 395-427.
- Özdoğan, M. (1991). *1989 yılı Marmara Bölgesi araştırmaları ve Toptepe kazısı*. 12. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 351-357.
- Özdoğan, A. ve Işın, M. A. (1999). *Tekirdağ Menekşe Çatağı kazıları 1997 yılı çalışmaları*. 20. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 295-310.
- Özdoğan, A. ve Işın, M. (2000). *Tekirdağ Menekşe Çatağı kazıları 1998 yılı çalışmaları*. 21. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 239-250.

- Özdoğan, A.E. ve Işın, M. A. (2002). *Tekirdağ Menekşe Çatağı Kurtarma kazıları*. 23. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 313-326.
- Özdoğan, A. E. ve Işın M. A. (2003). *Tekirdağ Menekşe Çatağı Doğu Çatak kazısı*. 24. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Dösimm Basımevi, 377-388.
- Özdoğan, A.E, Aksaç, F. ve Işın M. A. (2004). *Tekirdağ Menekşe Çatağı Doğu Çatak kazısı*. 25. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Dösimm Basımevi, 421-434.
- Sayar, M.H. (2011). Savaşçı Traklar. *National Geographic*, Aralık, ss. 70-93.
- Takmer, B. (2012). *Anadolu'nun önemli tarihi yazıtları 2 Lykia Eyaleti gümrük yasası: Nero Dönemi'ne ait Andriake gümrük yazıtı hakkında ön rapor*. Eskiçağ Yazıları 3, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 201-240.
- Tepebaş U. ve Durugönül S. (2013). *Arkaik-Roma dönemi heykeltıraşlık eserlerinin kataloğu ve değerlendirilmesi*. Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, 35-154.
- Tepebaş U. (2016). *Tarsus Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma dönemi tanrı ve erkek heykelleri*. Tarsus Müzesi Taş Eserleri, (Ed. S. Durugönül), İstanbul: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, 57-80.
- Tsiafaki D. (2016). *Ancient Thrace and The Thracians through Athenian eyes*. Thracia XXI, Sofia: Institute of Balkan Studies & Professor Alexander Fol Centre of Thracology, 261-282.

Tezler

- Canlı, H. (2015). *Hellenistik ve Roma dönemlerinde mezar stellerinde semboller*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Delemen, İ. (1993). *Anadolu'da atlı tanrılar: Lykia, Pisidia, Lykonian, Isauria, Phrygia, Lydia ve Karia bölgelerinde taş eserler üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güçlü, H. (2006). *Tekirdağ çevresi pişmiş toprak figürinleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Memiş, M. (2014). *İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki gladyatör stelleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pace, T. D. (2014). *A typology of Roman locks and keys*. Yayınlanmamış Tez, USA: Southwestern Baptist Theological Seminary.
- Şeki, M. (1985). *Eski Yunan'da ve Roma'da günlük giysiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Ü. (2009). *Antik dönemde kadın ve süslenme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Görsel Kaynakları

Görsel 1.1.: D. J., Symons (1987). *Costume of Ancient Rome*. USA: Chelsea House Publishers, 16.

Görsel 1.2: Symons, 1987, **a.g.k.**, 17.

Görsel 1.3: Symons, 1987, **a.g.k.**, 18.

Görsel 1.4:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=510> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.5: Symons, 1987, **a.g.k.**, 18.

Görsel 1.6:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=484> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.7: Symons, 1987, **a.g.k.**, 22.

Görsel 1.8:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=2846> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.9:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=5454> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.10: Symons, 1987, **a.g.k.**, 20.

Görsel 1.11: Symons, 1987, **a.g.k.**, 21.

Görsel 1.12: Symons, 1987, **a.g.k.**, 21.

Görsel 1.13: Symons, 1987, **a.g.k.**, 20.

Görsel 1.14:

http://www.trajans-column.org/wp-content/uploads/118_LXXII_XCIX_8144a-web.jpg
(Erişim Tarihi: 26.04.2019)

Görsel 1.15: Symons, 1987, **a.g.k.**, 59.

Görsel 1.16: Symons, 1987, **a.g.k.**, 58.

Görsel 1.17:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=6099> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.18:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=4250> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.19: Symons, 1987, **a.g.k.**, 56.

Görsel 1.20: <http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=415> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.21:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=5235> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.22:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=7110> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.23:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=2534> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.24: Symons, 1987, **a.g.k.**, 23.

Görsel 1.25:

http://www.vroma.org/images/mcmanus_images/matron_palla3.jpg
(Erişim Tarihi: 01.04.2019)

Görsel 1.26: Symons, 1987, **a.g.k.**, 25.

Görsel 1.27: Symons, 1987, **a.g.k.**, 24.

Görsel 1.28: Symons, 1987, **a.g.k.**, 26.

Görsel 1.29: Symons, 1987, **a.g.k.**, 27.

Görsel 1.30:

<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cDovL3VwbG9hZC53aWtpbWVkaWEub3JnL3dpa2lwZWRpYS9jb21tb25zL3RodW1iLzZmM2MvTW9zYSVDMYVBRnF1ZV9kZXNfYmlraW5pcyUyQ19QaWF6emFfQXJtZXJpbmEuanBnLzgwMHB4LU1vc2EIQzMIQUZxdWVfZGVzX2Jpa2luaXMIMkNfUGlhenphX0FybWVyaW5hLmpwZW>
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.31: <http://static.marquardmedia.hu/data/cikk/215/215278.640.jpg> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.32: <https://www.flickr.com/photos/julio-claudians/6988839007/> (Erişim Tarihi: 20.06.2019)

Görsel 1.33:

https://tse2.mm.bing.net/th?id=OIP.wa_TEU14zfv1R_5a6j_MGwHaJi&pid=15.1
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.34:

<https://i.pinimg.com/originals/d0/ef/af/d0efaf5e5bc8c0166c7b6eb37fbddfc7.jpg> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.35:

<https://i.pinimg.com/236x/58/d1/ff/58d1ff24bc7b9de41220ec8e834abef4--roman-sculpture-art-sculpture.jpg> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.36:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/ff/Busto_de_Vibia_Sabina_%28M._Prado%29_01.jpg/569px-Busto_de_Vibia_Sabina_%28M._Prado%29_01.jpg
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.37: Symons, 1987, **a.g.k.**, 22.

Görsel 1.38: Symons, 1987, **a.g.k.**, 58.

Görsel 1.39: Symons, 1987, **a.g.k.**, 59.

Görsel 1.40: Symons, 1987, **a.g.k.**, 60.

Görsel 1.41: Symons, 1987, **a.g.k.**, 60.

Görsel 1.42:

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e6/Fresco_showing_a_woman_so-called_Sappho_holding_writing_implements%2C_from_Pompeii%2C_Naples_National_Archaeological_Museum_%2814842101892%29.jpg/800px-Fresco_showing_a_woman_so-](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e6/Fresco_showing_a_woman_so-called_Sappho_holding_writing_implements%2C_from_Pompeii%2C_Naples_National_Archaeological_Museum_%2814842101892%29.jpg/800px-Fresco_showing_a_woman_so-called_Sappho_holding_writing_implements%2C_from_Pompeii%2C_Naples_National_Archaeological_Museum_%2814842101892%29.jpg)

called_Sappho_holding_writing_implements%2C_from_Pompeii%2C_Naples_National_Archaeological_Museum_%2814842101892%29.jpg (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.43: Symons, 1987, **a.g.k.**, 61.

Görsel 1.44: http://www.vroma.org/images/scaife_images/063b.jpg (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.45: Symons, 1987, **a.g.k.**, 7.

Görsel 1.46:

<https://i.pining.com/originals/31/65/09/316509bda6eb3c08e70da0e73a00a3c5.jpg>
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.47.:

<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91cGxvYWQud2lraW1lZGlhLm9yZy93aWtpcGVkaWEvY29tbW9ucy81LzUzL1BvbXBlaWlfLV9GdWxsb25pY2Ffb2ZfVmVyYW5pdXNfSHlwc2FldXNfMV8tX01BTi5qcGc> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.48.: İ., Fazlıoğlu (2001). *Eskiçağda dokuma*. İstanbul: Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, s. 11.

Görsel 1.49: Fazlıoğlu, 2001, **a.g.k.**, 14.

Görsel 1.50: Fazlıoğlu, 2001. **a.g.k.**, 12.

Görsel 1.51: D., Tsiafaki (2016). Ancient Thrace and The Thracians through Athenian eyes. *Thracia XXI*, Sofia: Institute of Balkan Studies & Professor Alexander Fol Centre of Thracology, 266.

Görsel 1.52: Ersan Sezmez arşivi.

Görsel 1.53: Ersan Sezmez arşivi.

Görsel 1.54: <http://aleksandrovo.com/images/sliders/left-1/dome/dome-03.jpg>
(Erişim Tarihi: 12.04.2019)

Görsel 1.55: Ersan Sezmez arşivi.

Görsel 1.56: C., Webber (2001). *The Thracians 700 BC – AD 46*. United Kingdom: Osprey Publishing, 18.

Görsel 1.57: Webber, 2001, **a.g.k.**, 19.

Görsel 1.58.: <http://aleksandrovo.com/images/sliders/left-1/dome/dome-04.jpg>
(Erişim Tarihi: 26.04.2019)

Görsel 1.59: <http://tse4.mm.bing.net/th?id=OIP.XzozT5stj0b7zuLsuZ6fNwHaE1>
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.60: Tsiafaki, 2016, **a.g.k.**, 268.

Görsel 1.61:

https://static.cambridge.org/resource/id/urn:cambridge.org:id:binary:89615:20160505041347584-0696:05536fig3_17.png?pub-status=live (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.62.:

<https://i.pinimg.com/236x/84/79/99/847999284fd43f5fb060ad307b076908.jpg>
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Görsel 1.63: <https://www.leivithrapark.gr/wp-content/uploads/2015/11/F10.jpg>
(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

EKLER

Giyim Kuşamla İlgili Terimler

Abolla: Cumhuriyet dönemine tarihlenen yünden yapılan bir pelerindir. Başlangıçta askerler tarafından giyilen *abolla* cumhuriyetin sonunda sıradan halk tarafından da giyilmeye başlandı.

Alicula: Sadece dirseklere ulaşan ve erkek ya da avcılar için uygun olduğu düşünülen kısa bir manto ya da pelerindir.

Birrus: Kalın, genellikle koyun yününden yapılmış dikdörtgen biçiminde, kafayı ve omuzları kapatan bir pelerindir. Kunduz derisinden yapılmış olanları da vardır. Kırmızı renkte olanına *purros* denilmektedir.

Braccae: Caesar döneminde (İ.Ö. 49 – İ.Ö. 44) Roma ordusunda kullanılmaya başlanan *braccae* farklı renklerde yünden ve ipekten yapılırdı. Dizin üstüne ya da altına kadar uzanan bu kısa pantolon genellikle havanın soğuk olduğu zamanlarda giyilirdi.

Calceus: Kent içinde giyilen en temel ayakkabı veya bot.

Caliga: Askerler, köylüler ve işçiler tarafından tercih edilen sağlam ve genelde çivili bir tabanı bulunan, üst bölümü şeritler halinde kesilmiş küçük çizme.

Carbatina: Roma'daki en basit ayakkabı türlerinden biridir. Ayak etrafına bir kayışla sabitlenmiş tek parça tabaklanmış veya tabaklanmamış deriden yapılırdı.

Casula: “Küçük ev” anlamına gelen *casula*, genellikle yünden yapılmış, kafasına bir delik açılmış büyük dikdörtgen veya oval bir kumaş parçasıydı. Bu panço benzeri giysi başın üzerine çekilerek kıyafeti giyen kişiyi kötü hava koşullarından korumaktadır.

Cothurnus: Roma'da avcılar, atlılar ve yönetici sınıf tarafından giyilen tipik bir bot.

Crepida: Greklerden Romalılara geçen bir tür terlik ya da ayakkabı.

Crumenada: Genellikle boyundan asılı bir tür çanta.

Diphthera: Deriden yapılmış bir tür pelerin.

Feminalia: Diz boyunda ya da ayak bileğine kadar uzanan dar pantolon ya da iç don diyebileceğimiz türden bir kıyafet.

Fibula: Kıyafetleri tutturmak için kullanılan broş ya da çengelli iğne.

Flabellum: Bir çerçeveye sabitlenmiş tüylerden veya ketenden yapılmış bir tür yelpaze.

Gallicae: Roma'da erkekler tarafından soğuk havalarda giyilen kapalı deri bot.

Himation: Arkaik dönemden başlayarak Helenistik Dönem boyunca Grek kadın ve erkeklerin bedenlerine sardıkları bol ve uzun giysiye verilen isimdir. Çok büyük dikdörtgen bir kumaş biçiminde olan *himation*, şal, pelerin ya da başı örtmek için değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Genellikle beyaz yünlü kumaştan yapılmakla birlikte, kadınların kullandığı türleri renkli ipek ya da pamuklu kumaştan olabilmektedir. *Himation* genellikle sol omza yerleştirilir, oradan sırt aşağı indirilip serbest bırakacak biçimde sağ alt kol altından döndürülür, yine sol omuz üzerine atılır.

Khiton: Greklerin yaygın olarak kullandıkları giysidir. Erkeklerin *khitonu* diz seviyesine kadar inerken kadınların giydikleri yere kadar uzanmaktadır.

Khlamys: 1m. x 2m. ölçüsünde, dikdörtgen biçimli, atlıların giydiği, köşelerinde küçük ağırlıklar bulunan pelerin. Grek uygarlığının dışında Roma uygarlığında da kullanılmış olan bu giysi sağ omuz üzerinde kopçalanıyordu.

Lacerna: *Toga* üzerine giyilen hafif bir yün pelerin.

Laena: Yünden yapılan diğer pelerinlere göre daha kalın ve daha sıcak tutan bir tür pelerin.

Marsupium: Grek ve Roma'da ağız bağlanarak kapatılan ve tamamı deriden yapılan kese.

Paedonomus: Yağmura ve soğuğa karşı korunmak için seyahatlerde kullanılan bir tür pelerin. Genellikle yünden yapılırdı ama deriden yapılmış olanları da bulunmaktaydı. Yün olanına *paenula gausapina*, deri olanına ise *paenula scortea* denmekteydi.

Paenula: Ortasında başın geçeceği bir delik açılı, kalın yünlü bir kumaştan yapılan pelerin.

Palla: Büyük, dikdörtgen bir yün kumaş parçasından oluşan giysi. Giyenin evlenmemiş olması halinde vücudun etrafına ya da giydiği diğer kıyafetlerin üzerine sarılmaktaydı eğer giyen kişi evliyse uzun bir elbisenin üzerinde yerini almaktaydı.

Pallium: Pelerine benzeyen şal. Ayrıca Romalılar çok çeşitli amaçlarla *palliumu* kullanmışlardır.

Paludamentum: Genellikle komutanlar ve imparatorlar tarafından giyilen bir pelerindir.

Pecten: Roma'da tarak.

Pellis manicata: Kollu, uzun palto.

Peplos: Boylamasına katlanan dikdörtgen kumaştan yapılan ve üst bölümü serbest bir parça halinde omuzlardan aşağı dökülen kıyafet.

Petagus: Geniş kenarlı bu şapka genellikle yolculukta kullanılırdı.

Pileus: Romalıların taktığı, başa tam oturan şapkaya denilirdi. Grek denizcilerin kullandığı *pilos* denilen şapkadan türetildiği düşünülmektedir. Bazen sıradan halk ve özgürlüğüne kavuşmuş köleler geçeden yapılmış *pileus* takmaktadırlar.

Sagum: Bir broş tarafından omza tutturulan kalın bir yün pelerindir. *Abolla* gibi sagum da zamanla sıradan halk tarafından giymeye başlanmıştır. Çeşitli şekillerde kesilmiş ve bazen ek olarak bir kapüşon dikilmiştir.

Soccus: Roma'da terlik veya bileği açıkta bırakan alçak çoraplara verilen ad.

Solea: Bir tür basit sandalet.

Stola: Ayakları yarı yarıya örtecek uzunlukta bol bir giysi. Yüksek bir kemerle sıkıca bele oturtulurdu.

Strophium: Deri veya ketenden yapılan ve göğüslerin üstünü kapatan bir bant.

Subligaculum: Beli örten ve bel etrafında düğümlenen keten veya yünlü bir peştamal.

Sudarium: Geç Cumhuriyet döneminden beri yüzü silmek için kullanılan keten bir bez.

Toga: Geleneksel Roma giysisi. Büyük yarım daire şeklinde, yünlü dokumadan yapılmış ve bu yüzden ağır bir giysidir. Önce sol omuzdan aşağıya dökülür, sağ kolun altından dolaşır ve sonra arkadan sol omzun üstüne çıkardı.

Toga praetexta: Romalı erkek çocukların ergenlik çağına ulaşana kadar giydikleri giysi. Kenarlarında mor çizgileri bulunurdu.

Toga virilis: Romalı erkek çocukların ergenliğe ulaştıklarında giydikleri düz beyaz renkli giysi.

Tunica: Tunik, günlük yaşamın asıl giysisidir. Birbirine dikilmiş bir ön ve bir arka parçadan oluşmaktadır. Boyu erkeklerde dize kadar gelen tunik, kadınlarda ayaklara kadar uzanmaktadır. Greklerin *khiton* (χιτών) adını verdikleri kıyafetin Roma uyarlamasıdır.

Umbraculum: Güneşin yakıcı etkisinden korunmak için kullanılan günümüzdeki güneş şemsiyesinin eşdeğeri.